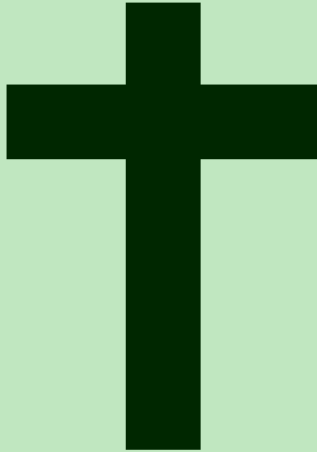

Buka Tabuna Tefadi

Mark, Acts, and selected excerpts of the Old Testament in
the Buhutu language of Papua New Guinea

Buka Tabuna Tefadi
Mark, Acts, and selected excerpts of the Old Testament in the
Buhutu language of Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Buhutu long Niugini

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Buhutu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-10-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020
b1271b11-d020-530e-9a26-058206609fc0

Contents

Maleko	1
Paisowa	45
Samsi	110

Wasa Loholohona Maleko ya Uli

Diyon Babasito ena Lauguguya

Maleko 1:1-8

(Matiu 3:1-12; Luka 3:1-18; Diyon 1:19-28)

¹ Itete Yesu Keliso wasana loholohona. In mate Yaubada Natuna. ² Ena fatufatubu mate ha'a peloweta Isaiya ya uli doha ite:

Yaubada iyen, “Egu wasa tau lawenina haba E dui bwa'iyen,
be em eda'eda ya fa'a'a nonohai.” *(Malakai 3:1)*

³ Doga hesa nu'u pitapitalina yai ya yogayoga iyebom,

“Guyau ena eda'eda au abi nonohai;

ena aba lau au fadudulai haba ya lau watan!” *(Isaiya 40:3)*

⁴⁻⁵ Yo fede Diyon ya laoma nu'u pitapitalina yai be ya lauguguya. Dodoga boludi Yelusalem taonna yai yo Diudeya Nu'una yai sa lau lisina be ya falibadi iyen,

Au nuwabui na au babasito. Haba emi heyaheyaya ni Yaubada ya nuwa afuledi.

Yo fede edi heyaheyaya sa liba famahatadi be Diyodan Ho'owana yai ya fafabasitodi.

⁶ Diyon ena leli ya li'odi mate kamela olodi yai ya ginaulidi na ana bwa'ulu mate yosiyosi'wapina na ana kalahe mate digolele yo amo'amo.

⁷ Dodoga ya falibadi iyen,

Doga muligu yai ya laoma mate in ya hasai wananaha, habahim yau. Yau hige ya loholoho haba ya dulu lidi be ana sendolo mahinadi ya tatadi. ⁸ Yau haba E fababasitomi u ho'owa yai na In haba ai Yaluwa Tabuna ya fababasitomi u.

Fababasito yo Yesu ana Lau'ita

Maleko 1:9-13

(Matiu 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Lahaidi yai ni Yesu, taon hesa hesana Nasaleta, Galili nu'una yai ya laoma be Diyon wa Yesu ya fababasito Diyodan Ho'owana yai. ¹⁰ Yesu ho'owa yai ya pohema. Galewa ya taso'e ya ita na Yaluwa Tabuna doha waliliya ya lidima hewana yai. ¹¹ Na alina Galewa yai ya libama iyen,

Um mate Natu Ese'esegagu. E fanuha wananahaim.

¹² Yo fede Yaluwa Tabuna ya foyahi lawen nu'u pitapitalina yai. ¹³ Amainiya ya miya lahai 40 na Diyabolo ya lau'ita. Suisui yekoyekodi amainiya hinaga. In moho anelu sa laoma be sa saguhi.

Tau Hamahama Fati, Yesu ya Yogaidi

Maleko 1:14-20

(Matiu 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Diyon sa falau deli na mulina yai Yesu ya lau Galili be Yaubada wasana loholohona ya lauguguya'en iyen,

¹⁵ Yaubada ena lahai peloweta sa libalibaen mate ya fawananaha yo Yaubada Aba Ba'isa ha'a ya sigima! Nuwamiu au buidi yo wasa lohohona au kawawananaha'en!

¹⁶ Galili gelegelena yai Yesu ya laulau na tau hamahama luwaga ya itadi. Saimon ma hidana Endulu, edi hagida sa pepei'idi gabogabo yai.

¹⁷ Yesu ya falibadi iyen,

Au lau watanigu. Haba dodoga sidohana ona'onadi E fatalahamiu.

¹⁸ Makai ma luwaga, edi hagida sa lau afuledi na ma'edi sa lau.

¹⁹ Ya aulaha boda yo fede Diyemsi ma hidana Diyon ya itadi. Iti mate Sebedi nanatuna. Waga yai edi hagida sa abi'abi nonohaidi. ²⁰ Yesu ya ita'ita lau be ya itadi yo fede ya fayogadi. Tamadi Sebedi, sa luhu afulen waga yai, maidana edi tau paisowa na Yesu ma'edi sa lau.

Doga Hesa, Yaluwa Heyaheyayana Ganahewana yai

Maleko 1:21-28

(Luka 4:31-37)

²¹ Yesu yo tau famuli watanina sa mahano lau Kapanayum taonna yai na Sabati hudo'i yai Yesu ya lau aba oi'oigogo lumana yai be ya fatubu ya lau fa'ata. ²² Yo fede ena lau fa'ata sa no'o'en pa'ana In ma'ena dudulai yo gigibwali yai ya lau fa'ata. Hige doha laugagayo tau lau fa'ataendi. ²³ Hige walolona doga hesa ya luhulau aba oi'oigogo lumana yai. Doga te, yaluwa heyahayayana ganahewana yai. Ya 'wala'ui iyebom,

²⁴ Yesu, Um mate Nasaleta dogana. Somo wa fanuha lisimai yai? Wa laoma te bena wa lau funuhimai? Ha'a E sibaim! Um mate Yaubada ena Wasa Tau Leyamana Fafatabuna!

²⁵ Yesu ya libalau yaluwa heyahayayana lisina iyen,

U famakano na doga ni u lau afulen!

²⁶ Yaluwa heyahayayana doga te ya kamfafatabubu na ya halabo yo fede ya kalamahano.

²⁷ Dodoga sa no'o. Yo fede sa famo'a libaliba tiyen,

Mate somo? Nuwana lau fa'ata fwaufwaudi haisa? Doga te, gigibwali lisina yai logena yaluwa heyahayayadi ya falibadi be alinana sa lau watan!

²⁸ Na Yesu wasana ya tadada feula Galili tefa mahudo'ina yai.

Dodoga Boludi, Yesu ya Faloholohodi

Maleko 1:29-34

(Matiu 8:14-17; Luka 4:38-41)

²⁹ Yesu yo tau famuli watanina ma'edi Diyemsi yo Diyon aba oi'oigogo lumana sa lau afulen be sa dudulai sa lau Saimon yo Endulu edi luma.

³⁰ Saimon botiyana waiwaihin tauna sa gigibwali be ya laulau eno na wasana Yesu ena sa liba. ³¹ Yo fede ya lau ya ita. Ya abilau nimana yai be ya abi famwaito. Yo fede tauna gigibwalidi sa talu mwalugulugu be ya paulaidi.

³² Maihala ya bulu mulina yai dodoga tau asi'asiyebo yo salumadi yaluwa heyahayayadi ganahewadi yai, mahudo'idi sa ledima Yesu lebena. ³³ Taon dodogadi mahudo'idi sa fa'oigogoma luma hafohafona

yai. ³⁴ Salumadi asiyebho hudo'i - hudo'i sa abidi mate Yesu ya faloholohodi yo yaluwa heyaheyayadi ganahewadi yai ya liba afuledi. Yaluwa heyaheyayadi mate hige gonowana somo ti libaen pa'ana iti sa sibai mate, in sai.

Yesu ya Lauguguya Galili yai

Maleko 1:35-39

(Luka 4:42-44)

³⁵ Hwalahwalala ma kamukamumuna Yesu ya obiyo be ya lau mala tupwam yai. Amainiya ya lau'u'ula. ³⁶ Saimon ma afa haidana sa lau sa yo'oi yee-, ³⁷ sa lobahi. Sa faliba tiyen, Dodoga boludi mate sa yo'oyo'oim.

³⁸ Yo fede Yesu alinadi ya bui iyebom,

Nu'u hahaisa sadasadai yai bena te laufidi be haba ainiya E lauguguya hinaga. Logena E laoma.

³⁹ Na Galili mahudo'ina ya fata'i'ili be aba oi'oigogo lumadi yai ya lauguguya yo yaluwa heyaheyayadi ya liba duidi.

Yesu, Taumoho Hesa ya Faloholoho

Maleko 1:40-45

(Matiu 8:1-4; Luka 5:12-16)

⁴⁰ Taumoho lepela ya abi ya laoma ya tulibono Yesu nuwanuwana yai, na ya an'etai iyen, Yena wa fanuha, um gonowana wa faloholohogu.

⁴¹ Yesu ya nuwatohatohaen be ya abilau tauna yai na iyen, E fanuha. U loholoho!

⁴² Yo fede lepela asiyebona ya ofi na ya loholoho.

⁴³⁻⁴⁴ Habahim Yesu, dogo ni ya falaugagayo iyen,

Tabu u fatala libalibaen, na u lau tau antalasam lisina be i ita sipoim. Haba ya fawananaha dodoga ai lisidi mate am asiyebho ha'a ya ofi. Ai mulina habahim Mose antalasam somo ya libaen u ginauli watan.

Yo fede ya dui be ya lau.

⁴⁵ Taumoho wa ya lau be ya fatala libalibaen nu'u ou'ouli yai be Yesu hige gonowana i lau mahamahata ai taon. Logena ya miya tauduma mala tupwam yai, na dodoga tefa hesa - hesa yai sa laoma lisina.

2

Yesu, Dogo Ahena Pe'ipe'ina ya Faloholoho

Maleko 2:1-12

(Matiu 9:1-8; Luka 5:17-26)

¹ Lahai fisa sa ofi mulidi yai, Yesu ya fuyo Kapanayum na wasana sa atahiyen mate In ya mahano fuyoma luma. ² Yo fede dodoga boludi sa fa'oigogoma be luma sa lau fafamohafu. Hige solasola la'i eda'eda hafohafona yai. Yesu mate Yaubada ena liba ya fafalibadi. ³ Yo fede tatau fati taumoho ahe pe'ipe'ina sa baheyama Yesu lisina. ⁴ Hige gonowadi bena ti lawen lisina pa'ana dodoga sa ouli wananaha. Yo fede luma hewana yai solasola sa ginauli be dogo wa sa fadalolo Yesu ena aba obi'obiyo yai.

⁵Edi sunuma la'ina ya ita yo fede Yesu doga ahena sa pe'ipe'i ya faliba iyebom,

Natugu, em heyaheyaya ha'a E liba afuledi.

⁶Laugagayo tau lau fa'ataena haisa amainiya sa ta'ata'ai nuwadi yai itebom,

⁷Sidohana be ya liba doha? Ata'atahina doha Yaubada hesana i kaiwegowegogo'en! Yaubada iyabona gonowana heyaheyaya ya liba-afuledi!

⁸Edi nuwanuwatuhu Yesu ha'a ya sibai yo fede ya libalau lisidi,

Pa'ana somo be ami nuwanuwatuhu doha ite? ⁹Somo ya malaha? Ibe tawa, "Taumoho tauna sa pe'ipe'i, em heyaheyaya E nuwatuhu afuledi," e haba tawa, "U obiyo! Em aba eno u abi na u aulaha."

¹⁰Bena ami sibai mate Doga Natuna ena gigibwali tano'ubu yai te gonowana heyaya ya liba afuledi. ¹¹Logena tau asiyebo E faliba yawa, "U obiyo! Em aba eno u abi na u lau em luma."

¹²Matadi yai ya obiyo be ena aba eno ya abi na ya aulaha. Ou'oulidi sa no'o na Yaubada sa fadebasae tiyen,

Hige somo la'i ai ita doha ite!

Yesu, Takesi Tau Tanotano Hesana Lewi ya Yogai

Maleko 2:13-17

(Matiu 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³Yesu ya fuyo Galili Gabogabona sadaina yai na baiwa la'ila'i sa laoma lisina be ya lau fa'ataidi. ¹⁴Ya laulau na takesi tau tanotano Lewi, in Alefaiyesi Natuna, ena ofesi yai ya ta'ata'ai ya ita.* Yesu ya libalau lebena iyen,

U famuli watanigu.

Yo fede Lewi ya aulaha be Yesu ya famuli watan.

¹⁵Dodoga boludi Yesu sa famuli watan. In hola Lewi ena luma yai na takesi tau tanotano yo dodoga heyaheyayadi maidadi Yesu yo tau famuli watanina sa kalahe gogo. ¹⁶Laugagayo tau lau fa'ataenna yo Falesiya† Yesu sa ita ya kalakalahe maidana takesi tau tanotano yo dodoga heyaheyayadi. Yo fede sa fati'o lau ana hewahewali lisidi, tiyen,

Pa'ana somo be maidana takesi tau tanotano yo tau heyaya sa kalahe?‡

¹⁷Edi fati'o Yesu ya atahiyen yo fede iyebom,

Yau hige ya laoma dodoga dudulaidi adi halulu. Tau heyaya debadi yai E laoma. Tau asi'asiyebo doketa sa fanuha. Tau asi'asiyebo gesa doketa hige ti fanuha.

Andabu Fati'ona

Maleko 2:18-22

(Matiu 9:14-17; Luka 5:33-39)

* **2:14** Lewi hesana hesa mate Matiu. † **2:16** Falesiya - au italau Liba Aba Yo'oi yai. ‡ **2:16** Diusi edi kawawananaha mate iti bena haga sa loholoho wananaha be hige gonowana maidadi dodoga heyaheyayadi ti kalahe esega; do'ata sa fa'awadi. (Au italau Paisowa 10:28 yo Namba (Sensis) 19:22 hinaga.)

¹⁸ Diyon Babasito ana hewahewali yo Falesiya sa andabu na Yesu ana hewahewali hige'e. Yo fede dodoga haisa sa lau Yesu lisina be sa fati'oi, iyen,

Pa'ana somo Diyon Babasito ana hewahewali yo Falesiya adi hewahewali sa andabu? Na um em hige.

¹⁹ Yesu alinadi ya bui iyebom,

Ami sibai bena taumana ibege ti kalahe fafanahi ganahewana yai? Hige gonowana! Tau nahi fwaufwau ma'edi ibege ti ginauli doha.

²⁰ In moho ana lahai ya laolaoma haba tau nahi ni sa lawe-hudo'iyen. Lahaina yai ni haba afa haidana sa andabu.

²¹ Hige hola sai la'i kaleko senana fwaufwau i abi be luhuluhu beyabeyana i lau pola'en. Pa'ana lau pola fwaufwauna haba ya tano'uno'u be kaleko beyabeyana ya eli gigi fala'i.

²² Hige hola sai wain fwaufwauna i fagoi lawen ile beyabeyana yai. Pa'ana ile beyabeyana haba ya tamogigi. In moho yena wain fwaufwau ai ile fwaufwau wa fagoi, haba wain yo ile ibege ti heyaya. §

Sabati Fati'ona

Maleko 2:23-28

(Matiu 12:1-8; Luka 6:1-5)

²³ Sabati yai Yesu ya lau witi gabuna yai. Tau famuli watanina sa lau watan be witi an'andi sa fufudi. ²⁴ Yo fede Falesiya dodogadi sa libalau Yesu lisina tiyen,

Am hewahewali hola u itadi! Eda Sabati laugagayona sa utusi. *(Au'aulaha 34:21)*

²⁵ Yesu iyen,

Fuyana Deiwidi ma'ana hewahewali sa guliyam, somo sa ginauli? Bukana nuwana hige au fatili? *(1 Samuwela 21:1-6)* ²⁶ Tau

Antalasang Ba'isana Abiyata ena fuya yai, Deiwidi ya lau Yaubada ena Luma yai be fwalawa fafatabuna ana ya an. Eda laugagayo ya libaen mate tau antalasang moho ibodi bena adi sa an. In moho Deiwidi ana hewahewali adi ya feledi sa an.

²⁷ Habahim, Yesu ena liba ya falafusofa iyen,

Yaubada Sabati ya ginauli dodoga debadi yai. Hige dodoga i ginaulidi Sabati debana yai. *(Au'aulaha 20:8-11; Au'aulaha 23:12; Kolosi 2:16)*

²⁸ Logena Doga Natuna mate Sabati GUYAUNA.

3

Taumoho Nima Dagedagelona

Maleko 3:1-6

(Matiu 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Fuya hesa Yesu ya fuyo aba oi'oigogo lumana ganahewana yai. Amainiya taumoho hesa nima dagedagelona. ² Dodoga amainiya edi fanuha bena Yesu sa au. Yo fede sa maisimo komakomani'i haba ai Sabati taumoho nima dagedagelona ni ya faloholoho e hige'e?

³ Yesu ya libalau doga wa lisina iyen,

Ai matamai, u mwaito.

§ 2:22 Diusi edi ile mate suisui 'wapidi yai sa ginaulidi.

⁴ Habahim ya fati'o lau dodoga lisidi, iyen,

Ai Sabati haba loholoho te ginauli e heyaya te ginauli? Bena doge te famwahuli e te wunui?

Hige sai la'i alinana i bui.

⁵ Yesu ya ita'ita lau lisidi ma manabalana yo nuwana ya heyaya pa'ana sa nuwa po'i. Habahim taumoho nima dagedagelona ya faliba iyen, Nimam u lolon.

Ya lolon yo fede ya loholoho fuyo. ⁶ Yo fede feula aba oigogo lumana Falesiya sa lau afulen be sa fa'oigogo maidadi Heloda ena pele na sa oiliba bena Yesu sa wunui.

Baiwa Yesu sa Famuli Watan

Maleko 3:7-12

⁷⁻⁸ Yesu yo tau famuli watanna sa lau Galili Gabogabona na baiwa sa lau watanidi. Somo ou'ouli ya ginaulidi wasadi sa atahiyedi. Yo fede Diudeya yo Idumeya Nu'udi yo Diyodan Tefa Saisaina, Yelusalem, Taya yo Saidon taondi yo nu'u hahaisa sadasadai yai, ana baiwa sa tuhuyama. ⁹⁻¹⁰ Baiwa ya la'i wananaha. Yo fede Yesu tau famuli watanna ya falibadi bena ena waga sa abi nonohai pa'ana tabu ena paisowa ti eli dogodogoi. Dodoga boludi ha'a ya faloholohodi, debana yai safalumadi sa asiyebo mate sa andudu balabala be sa eli'ona. ¹¹ Yo hinaga yaluwa heyaheyayadi dodoga ganahewadi yai Yesu sa ita mate sa guli nuwanuwana yai na sa 'wala'ui tiyen,

Um mate Yaubada Natuna!

¹² Yesu yaluwa heyaheyayadi ya falibadi iyen, Tabu au libalibaegu.

Yesu, Tau Fa'ona Wasawasa 12 ya Fasinabodi

Maleko 3:13-19

(Matiu 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Yesu ya lau tu'a, na ena fanufanuha dodogadi ya yogaidi be sa laoma lisina. ¹⁴ Safuhudohudo'i luwaga ya si'o'inadi be iti sa famala tau fa'ona wasawasa be in ma'edi na ya duidi be sa guguya. ¹⁵ Yo dudulai ya feledi be yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi.

¹⁶ Safuhudohudo'i luwaga ya si'o'inadi mate hesadi itete:

Saimon (Hesana hesa Yesu ya tole, Pita.)*

¹⁷ Diyemsi yo Diyon iti Sebedi nanatuna luwaga. (Yesu hesadi ya toledi: Bowanegesi. Aniyona mate Palele Nanatuna.)

¹⁸ Endulu,

Pilipi,

Batolomiu,

Matiu,

Tomasi,

Diyemsi, in Alefaiyesi natuna,

Tadiyesi,

Saimon Seloti,†

¹⁹ yo Diudasi Isakaliyoti, in Yesu ana tau wewe.

* **3:16** Pitaaniyona mate: "ume'ehu." † **3:18** Seloti aniyona mate, in ena nu'u ya fanuha wananahai.

*Yesu yo Belesebulu**Maleko 3:20-30**(Matiu 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Habahim Yesu ya luhulau luma hesa yai, na baiwa sa fa'oigogo fuyo be In yo tau famuli watanina hige gonowana ti kalahe. ²¹ Dodoga sa kawa bwadebwade'en be afa efana wasana sa atahiyen, yo fede sa lau bena sa aulen.

²² Laugagayo tau lau fa'ataenna Yelusalem yai sa laoma tiyen,

Yaluwa heyaheyayadi edi ba'isa, Belesebulu, mate ganahewana yai!‡ Logena gigibwali ya felen be yaluwa heyaheyayadi ya liba duidi.

²³ Yo fede Yesu ya yogaidima lisina be heyaheyason yai ya falibadi iyebom,

Satani haba sidohana falena satani ya liba dui?

²⁴⁻²⁵ Yena nu'u esega dodogadi sa lulu fuyo'idi haba sa failaulau'idi yo boga esega yai doha haba hinaga sa failaulau'idi. ²⁶ Yena Satani ena nu'u ya daili fakiukiu mate ibege i adidili. Haba ya failaulau. ²⁷ Hige gonowana sai hesa, dogo adi'adidilina ena luma i lopa be ena ginauli i angafuhidi. Bena ya au'au'i bwa'iyen, habahim ya angafu.

²⁸ E liba dudulai mate sai heyaya ya ginauli yo sai Yaubada hesana ya liba faheyaya mate edi heyaheyaya ni Yaubada haba ya nuwa afuledi.

²⁹ Na yena sai Yaluwa Tabuna ya liba faheyaya mate hige gonowana heyaheyaya ni i nuwa afulen pa'ana heyaya ota'otafahina ya ginauli.

³⁰ (Yesu ya liba doha ite pa'ana dodoga haisa sa libaliba tiyen, “In mate yaluwa heyaheyayana ganahewana yai.”)

*Yesu Tinana yo Tatasina**Maleko 3:31-35**(Matiu 12:46-50; Luka 8:19-21)*

³¹ Habahim Yesu tinana yo tatasina sa mahanoma be luma ganamulina yai sa obi'obiyo. Wasa sa fatamali lawen ganahewa mate In sa laulau yo'oi.

³² Baiwa sa ta'ai fata'i'ili na sa faliba tiyen,

Tinam, tatasim yo lolofum sa laulau yo'oim. Iti mate ganamuli yai.

³³ Yesu alinadi ya bui iyen,

Tinagu sai yo tatasigu salumadi?

³⁴ Habahim, ya ita'ita lau lisidi na iyen,

Tinagu yo afa haidagu logedidi itete! ³⁵ Yena sai Yaubada ena nuwatuhu ya lau watan mate hidagu, lofugu yo tinagu.

4*Tuma Tau Falilina Heyaheyasonna**Maleko 4:1-9**(Matiu 13:1-9; Luka 8:4-8)*

¹ Yesu ya lau fa'ata boda gabogabo sadaina yai na baiwa ya la'i wananaha, yo fede waga hesa ya poupouli amainiya ya awa lau be ya

‡ 3:22 Belesebulu mate, yaluwa heyaheyayadi edi ba'isa. Hesana haisa mate Satani yo Diyabolo.

ta'ai. Na dodoga mate fote yai. ² Heyaheyason ya fapaisowadi ena lau fa'ata yai be ginauli boludi ya fatalahadi iyen,

³ Au ata'atahi! Fuya ma esega doge hesa ya lau be witi tumadi ya lau falili ena gabu yai. ⁴ Haisa sa be'u eda'eda yai yo fede atai'a sa laoma be sa anidi. ⁵⁻⁶ Haisa sa be'u tanohi ume'ume'ehuna yai be sa in feufeula. Maihala ya kepama witi wa ya nefadi be sa hohoya pa'ana tanohi ya hebehebe be hige ti abi lam sigi lidi. ⁷ Tuma haisa sa sagigi lidi hawahawa nulinulidi ganahewadi yai be sa in. In moho sa wabo'idi be hige ti in loholoho yo hige ti fuwa. ⁸ Haisa mate sa be'u tanohi loholohona yai be sa in yo sa fuwa loholoho be haisa tumadi naunaudi na haisa sa duliduli.

⁹ Ofi'ofina, Yesu iyen,

Au ata'atahi komakoman!

Pa'ana Somo be Yesu Heyaheyason ya Fapaisowadi?

Maleko 4:10-12

(Matiu 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Yesu iyabona na tau ata'atahi haisa maidadi safuhudohudo'i luwaga sa laoma be Yesu sa fati'oi tiyen,

Heyaheyason aniyodi haga ema u liba?

¹¹ Yesu ya falibadi iyen,

Yaubada Aba Ba'isa libana simosimona mate ha'a E falibamiu. Na dodoga haisa mate heyahayason yai sa atahiyen.

¹² "Haba sa ita na in moho ibege ti ita lobahi;

haba sa ata'atahi na in moho ibege ti nuwatuhu lobahi.

Ibe moho nuwadi sa buidi haba edi heyahayaya ya nuwa afuledi." *(Isaiya 6:9-10)*

Heyaheyason, Aniyona Yesu ya Dede Famahata

Maleko 4:13-20

(Matiu 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Habahim Yesu ya fati'oidi iyen,

Yena heyahayason te hige au sibai mate haba haisa sidohana emi sibasibaidi? ¹⁴ Tau falili mate Yaubada ena wasa tau umahina. ¹⁵ Dodoga haisa ita'itadi doha tuma eda'eda yai. Wasa sa atahiyen yo fede Diyabolo ya laoma be libana nuwadi yai ya abi fahi. ¹⁶ Dodoga haisa iti doha tuma sa be'u lidi tanohi ume'ume'ehuna yai. Wasa sa atahiyen yo fede sa abi ma nuwa amnadi. ¹⁷ In moho hige i abi lam nuwadi yai be hige i ota lolalofa. Yena pilipili e kamkamna sa laoma wasa ni debana yai feula na sa muli suhasuha. ¹⁸ Na dodoga haisa doha tuma sa in hawahawa nulinulidi ubudi yai. Iti logedidi wasa tau atahiyenna.

¹⁹ In moho:

mode hudo'i - hudo'i,

bena sa fagogo,

yo fanufanuha haisa nuwadi sa famohafudi.

Yo fede wasa sa eli bulubuluhi be hige ti fuwa.

²⁰ Dodoga haisa mate doha witi tumadi sa falili tanohi loholohona yai. Wasa sa atahiyen yo fede sa lau watan be uludi sa toledi. Haisa naunaudi na haisa sa duliduli.

*Lampa sa Fakou Gulewa yai**Maleko 4:21-25**(Luka 8:16-18)*

21 Yesu hinaga ya liba iyen,

Yena lampa wa gabu haba ai gulewa wa fakou e ai aba eno ubuna wa tole? Hige'e! Haba ai mahata wa tole. 22 Ginauli simosimodi haba sa taumahata na somo sa fakou haba bubulina sa kamfahi. 23 Fafabeyamiu, au ata'atahi komakoman!

24 Yo ya falibadi hinaga iyen,

Somo ami atahi mate au fadosi komakomani'i! Lufa la'ina somo wa fapaisowa haba gonogonowana ai lisim sa fapaisowa e haba ya di'oi. (2 Kin 21:13)

25 Yena sai somo lisina yai mate Yaubada haba ya fala'i. Na sai hige'e mate somo begana lisina yai hinaga haba ya kamfahi.

*Tuma Iyabodi sa In, Heyaheyasonna**Maleko 4:26-29*

26 Yesu ya liba fuyo iyen,

Yaubada Aba Ba'isa ita'itana doha taumoho hesa tuma ya lau falili gabu yai. 27 Lahai fisa mulidi yai tuma wa ya in. In moho sidohana ena in'in yo ena la'ila'i hige i sibai. 28 Tanohi iyabona tuma wa ya fa'in be ya fuwa. Bwa'ibwa'ina mate atipuna bigabigana ya taumahata, habahim ya taya be tumana ya toledi. 29 Ya anaho be ya tomo.

*Uma'uma Hesa Heyaheyasonna**Maleko 4:30-34**(Matiu 13:31-32, 34; Luka 13:18-19)*

30 Yesu ya falibadi iyebom,

Yaubada Aba Ba'isa doha somo? Heyaheyason somo haba te fapaisowa be te fatau gonogonowa? 31 Ita'itana doha ite: Taumoho hudo'i uma'uma hesa tumana kiukiu wananaha ya umahi.* 32 Hige walolona ya in, be gabu an'andi haisa ya tubu famulidi na atai'a sa lofoma be lagadi logulogudi yai edi nohi sa ginaulidi.

33 Heyaheyason boludi doha itete Yesu ya fapaisowadi be dodoga enehedi ya dede, be haba gonowana sa nuwatuhi lobahidi. 34 Heyaheyason yai moho ya falibadi na yena iyabodi mate aniyodi ya dede famahatadi tau famuli watanna lisidi yai.

*Yesu ya Liba be Hwayahwayau ya Fatautau**Maleko 4:35-41**(Matiu 8:23-27; Luka 8:22-25)*

35 Maimailafina Yesu tau famuli watanina ya falibadi iyen,

Haga ta lau gabogabo tefana.

36 Waga haisa amainiya hinaga. Tau famuli watanina baiwa sa lau afuledi, na sa awa lau Yesu ena aba ta'ata'ai wagana yai be sa lau tefa. 37 Hige walolona hwayahwayau adi'adidilina ya towa be bagodu sa hin di'o. Begana haba waga sa famohafu. 38 Yesu ya eno unuwa yai waga mulina yai. Tau famuli watanina sa fanohi tiyen,

* 4:31 "Mustard" wa hige doha "haufida." Uma'uma te, nenena begana doha saihala dimdim, pa'ana tumadi sa kiu, na lagadi begana sa adidili.

Tanuwaga! Haba te pe'i. Sidohana hige u mode?

³⁹ Yesu ya obiyo be ya liba adidili lau hwayahwayau yo bagodu lisidi iyen,

Au fatautau!

Yo fede hwayahwayau ya towa motu na ya daumwali fuyo. ⁴⁰ Habahim Yesu ya falibadi iyebom,

Sidohana be ami 'wasabu? Emi sunuma, e hige'e?

⁴¹ In moho sa 'wasabu wananaha be sa famo'a libaliba tiyen, Sai itete? Hwayahwayau yo bagodu ena liba sa lau watan!

5

Yesu, Yaluwa Heyaheyayadi ya Duidi

Maleko 5:1-20

(Matiu 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Galili Gabogabona yai sa dohe be Gelasa nu'una yai sa duna.* ² Yesu ya tulube'u na taumoho hudo'i yaluwa heyahayadi ganahewana yai ya laoma. Bwana yai ya kalamahano be ya laoma Yesu lisina.

³ In mate duyufi ati'atipudi yai ya gogogo. Hige gonowana sai i faseni bodai. ⁴ Fuya ou'ouli nimana yo ahena sa fasenidi in moho seni ya eli motudi yo powati ahena yai ya dem pwaipwaidi. Hige gonowana sai i abi famamayo. ⁵ Lahai yo i'ipa ya laulau gaibu ai bwana yo ai tu'a. Ya 'wala'walawui yo tauna ya anseseidi ai ume'ehu senadi.

⁶ Yesu hola ya laolaoma na dogana ya ita'ita lau be ya ita yo fede ya fabelele be nuwanuwana yai ya tulibono. ⁷ Habahim ya liba la'ila'i iyen, Yesu, Hewa Wananaha Yaubadana Natuna! Somo lisigu yai wa fanuha? E an'etaim Yaubada hesana yai, tabu u fakamkamnagu!

⁸ (Ya liba doha pa'ana Yesu iyen, "Yaluwa heyahayadi dogana ni au lau afulen!")

⁹ Yo fede Yesu ya fati'o lau lisina iyen, Hesam somo?

Taumoho iyen,

Hesagu "Baiwa-," 'e ouli wananaha!

¹⁰ Ya an'eta lau Yesu lebena tabu yaluwa heyahayadi ai nu'u ni i lau we'aidi. ¹¹ Na sadai yai mate salai baiwadi sa suwasuwali daha sadaina yai. ¹² Yo fede yaluwa heyahayadi Yesu sa an'etai tiyen, Aee-, u fatamalimai ai lau salai ai ganahewadi ai miya.

¹³ Yo fede Yesu ya duidi be sa kalamahano na sa lau salai baiwadi doha 2,000 sa luhufidi. Salai sa leta kokoli daha yai be sa dago lidi ho'owa yai. Yo fede sa kapulolo.

¹⁴ Salai tau ita'ita watanidi sa gela be sa lau sa fatala libalibaen taon yai yo mulumulina nu'udi yai be dodoga sa laoma somo ya tubu sa ita. ¹⁵ Sa mahanoma Yesu lisina, taumoho wa uluna ya dudulai. Kaleko ya li'o, na ya ta'ata'ai sa ita. Yo fede mahudo'idi sa 'wasabu. ¹⁶ Somo ya tubu

* 5:1 Diusi alinadi yai "Gelasa" hesana hesa mate "Gadala."

taumoho ni yo salai lisidi yai salumadi sa ita, mate dodoga edi sa liba.

¹⁷ Yo fede Yesu sa faliba tiyen,
Aee-, ema nu'u u lau afulen!

¹⁸ Waga yai Yesu ya awa na doga ya faloholoho wa ya libalau lisina iyen,

Aee-, Yesu, bena E lau watanim!

¹⁹ Yo fede alinana, Yesu ya bui iyen,

Hige gonowana! U fuyo em luma yo am boga lisidi be Guyau ena nuwatohatoha lisim yai yo somo ya ginauli lebem yai enehedi u liba.

²⁰ Yo fede doga wa ya aulaha ya lau Dekapolisi Nu'una yai[†]
be somo Yesu ya ginauli lisina yai ya falibadi. Salumadi sa atahiyen mate sa no'o.

Diyailusi Natuna yo Waihin Asi'asiyebona

Maleko 5:21-43

(Matiu 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ Waga yai Yesu sa dohe be sa mahano yo fede baiwa sa fa'oigogon.

²² Aba oi'oigogo ba'isana hesana Diyailusi ya mahanoma Yesu ya ita yo fede ya hoba lidi ahena yai. ²³ Ya an'eta gadogadola lau lisina iyen,

Natugu waiwaihin mate nu'anua. Te lau be wa abilau ai tauna haba ya loholoho!

²⁴ Yo fede Diyailusi ma'ena Yesu sa lau. Dodoga mate sa faipapipapi na sa laulau watanidi. ²⁵ Waihin hesa ana asiyebo mate 'wasina ya miyamiya afulen ee-, bolima safuhudohudo'i luwaga. ²⁶ Doketa boludi fuya lofalofa edi mulamula yai sa fafakamkamna. Ena moni mahudo'ina ya pei fa'ofi bena haba loholoho ya lobahi. In moho ana asiyebo ya fafala'i.

²⁷⁻²⁸ Yesu wasana waihin wa ya atahiyen be nuwana yai iyen,

Ibe ana luhuluhu moho E abi'ona haba E loholoho.

Yo fede Yesu mulina yai ya laoma be dodoga pwaludi yai ya andudu balabala be ana luhuluhu ya abi'ona. ²⁹ Amna ya atahi mate 'wasina ya miyamiya afulen ya fatautau yo ena kamkamna wa ya ofi.

³⁰ Yesu amna ya abi mate gigibwali ya lau afulen. Yo fede baiwa ganahewadi yai ya timuli bui be ya fati'o iyen,

Sai agu luhuluhu ya abi'ina?

³¹ Tau anpate alinana sa bui tiyen,

Baiwa ha'a wa ita, na sidohana be uwen, "Sai ya abi'inagu?"

³² Yo fede Yesu ya ita'ita asi'asi be tau abi'inana ya yo'oi. ³³ Waihin asi'asiyebona somo lisina yai ya tubu ya sibai yo fede ma 'wasabuna ya laoma be ya tulibono ahena yai na ya faliba dudulain.

³⁴ Yesu iyen,

Natugu, nuwam i amna! Em kawawananaha debana yai asiyebona ni, ibege u abi fuyoi.

[†] 5:20 Dekapolisi aniyona mate, "Taon Safuhudohudo'i."

³⁵ Yesu hola waihin asi'asiyebona ya fafaliba na Diyailusi ena luma yai dodoga sa laoma be aba oigogo ba'isana sa faliba tiyen,
Natum ha'a ya pe'i. Tabu u modemode lau tanuwaga lisina.

³⁶ Sa libaliba, Yesu ya atahi yo fede iyen,
Tabu u 'wasabu! U kawawananaha moho.

³⁷ Diyemsi ma hidana Diyon yo Pita iyabodi ma'edi Yesu sa lau, na hige sai hesa. ³⁸ Sa mahano lau Diyailusi ena luma yai, bobohalahala yo tan sa atahi. ³⁹ Ya luhulau luma yai be ya falibadi iyen,
Bobohalahala yo tan te sidohana? Tine'eu ni hige i pe'i. Mate ya eno!

⁴⁰ Yo fede sa liuhwa'en.

Habahim mahudo'idi ya duidi sa lau ganamuli. Na tamana, tinana yo tau famuli watanna faihona ya auledi be sa lau tine'eu edi aba tolena bilina yai. ⁴¹ Ya abilau nimana yai na ya faliba iyen,
Talita, koum!

(Aniyona mate, "Tine'eu kiukiu, E falibam, 'U obiyo!")

⁴² Hige walolona na ya laulau tiga. (Ena bolima mate 12). Laulau te debana yai edi no'o sa ofi.

⁴³ Yesu ya laugagayo'edi tabu sai, ena ti liba, yo ya falibadi bena sa fakalahe.

6

Nasaleta yai, Yesu sa Waiyo'o'en

Maleko 6:1-6

(Matiu 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Galili nu'una Yesu ya lau afulen na ya fuyo ena nu'u wananahana, Nasaleta. Yo fede ana hewahewali sa lau watan. ² Sabati yai ya lau fa'ata Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai. Yo fede dodoga boludi sa no'o.*

Na tiyen,

Libadi te sai lisina yai ya sana taluhidi? Sibasiba sai ya felen be no'o abi'abidi ya lau ginauli? ³ In luma tau laulau ginauli, yo Maliya natuna! Tatasina mate: Diyemsi, Diyosepa, Diuda yo Saimon. Lolofuna mate maidada te miyamiya. *(Paisowa 15:13) †*

Logena, ena nu'u dodogadi sa 'waiyo'o'en.

⁴ Yesu ya falibadi iyen,

Peloweta nu'u mahudo'ina yai sa fa'atitien. In moho ena nu'u dodogadi yo afa efana yo ana boga mate sa 'waiyo'o'en.

⁵ Hige gonowana no'o abi'abidi la'i i ginauli ainiya. Tau lepalepa fisa moho nimana ya tole lawedi hewadi yai be sa loholoho. ⁶ Yo fede ya famala Yesu ena tauhiti pa'ana hige edi sunuma.

Yesu Tau Fa'ona Wasawasa 12 ya Duidi

Maleko 6:6b-13

(Matiu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu ya ta'i'ili nu'u hesa - hesa be dodoga ya fa'atadi.
⁷ Tau fa'ona wasawasa 12 ya yoga gogonidima be dudulai ya feledi bena

* 6:2 Diusi edi aba oigogo lumana mate "sunagogo" e "synagogue." † 6:3 Yesu ya pe'i mulina yai Diyemsi itete ya famala tau oi'oiliba ba'isana Yelusalem yai.

yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi. Yo fede luwaga - luwaga ya fatamalidi.‡ 8 Ya laugagayodi iyen,

Ami lau, tabu somo hesa au abi. Tu'e moho, tabu kalahe, tobo e moni. 9 Sendolo au awai na tabu luhuluhu hesa au abi.

10 Ya falibadi hinaga iyen,

Somo yai sa yoga hitinimiu, ai lumana ami gogo ee-, ami aulaha boda.

11 Yena ami mahano ai taon hesa na dodoga hige ti yoga hitinimiu e emi liba hige ti atahiyen nu'una ni au lau afulen. Ahemiu afusadi au oi luhiluhidi, haba ya famala edi heyaya aba ita lobahina.

12 Habahim ya falibadi be sa lau dodoga sa guguyaidi na bena sa nuwabui. 13 Yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi yo tau asi'asiyebo oliwe masina yai sa fama'idi be sa loholoho.

Diyon Babasito ya Pe'i

Maleko 6:14-29

(Matiu 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Kin Heloda liba te ya atahiyen pa'ana Yesu hesana ya tadada nu'u ou'ouli yai yo fede haisa tiyen,

Diyon Babasito ya mwahuli fuyo logena gigibwali te ya abi be fafa'ilala ya lau ginauli.

15 Haisa hinaga tiyen,

In Ilaidiya.

Na haisa tiyen,

In doha peloweta haisa bwa'ibwa'idi.

16 Kin Heloda wasa ya atahiyen yo fede iyen,

Diyon Babasito gadona ha'a E ibo, mate ya mwahuli fuyo!

17-18 Ena fafatubu doha ite: Diyon Babasito Heloda ya fafaliba iyen,

Hige i dudulai bena hidam lahuna Helodiya u kamofahi!

Yo fede, Kin Heloda ya liba be Diyon sa faseni be sa falau deli.

19 Helodiya ya manabala Diyon lisina yai be bena ya wunui, in moho hige gonowana. 20 Kin wa Diyon ya 'wasabuwen be ya bobodiyen. Ya sibai mate in doga dudulaina yo fatabu dogana. Diyon ena liba ya fanuha wananahaidi. In moho nuwana ya fai'abi pa'ana ponoli ha'a ya ginauli.

21 Fuya hesa lahuna Helodiya ena solasola ya lobahi mate Heloda ena fuya tubu nawalahina yai. Yo fede an'angogo ya ginauli be gabeman la'ila'idi, hiyala baba'isadi yo Galili tefadi babadadi ya yoga gogoidima.

22 Helodiya natuna waihin§ ya laoma edi ya le'i, be Heloda yo ana taumana nuwadi sa amna. Yo fede ba'isa wa tine'eu ya faliba iyen,

Somo wa fanuha haba E felem.

23 Ya liba dudulai tine'eu lisina yai iyen,

E angwala mate yena em fanuha somo wa libaen haba E felem. Yena uwen, em nu'u tefana u daili be u felegu, mate gonowana!

‡ 6:7 Lausoiso i yai te, dudulai yo gigibwali aniyodi gonogonowadi. § 6:22 Helodiya natuna hesana "Salome."

²⁴Yo fede tine'eu wa ya lau tinana ya fati'oi iyen,
Tinagu somo haba E an'etai?

Tinana alinana ya bui iyen,
Diyon Babasito kuluna u an'etai.

²⁵Tine'eu wa ya fabelele ya fuyo ba'isa lisina be iyen,
E fanuha bena aho te, Diyon Babasito kuluna ai gaeba wa felegu!

²⁶Kin nuwana ya heyaya, in moho hige gonowana ena nuwatuhi i 'waiyo'o'en pa'ana ena angwala ha'a ya ginaulidi ana taumana matadi yai. ²⁷Yo fede gati hesa ya fatamali ya lau deli yai be Diyon gadona ya ibo motu, ²⁸habahim gaeba yai kuluna ya abiyama be tine'eu ya felen. Na ya lawen be tinana ya felen.

²⁹Wasana sa atahiyen be ana hewahewali sa lau silanna sa abi be sa bo'usai.

Dodoga 5,000 Yesu ya Fakalahedi

Maleko 6:30-44

(Matuu 14:13-21; Luka 9:10-17; Diyon 6:1-14)

³⁰Tau fa'ona wasawasa sa fuyoma be ma'edi Yesu sa fa'oigogo be somo sa ginaulidi yo edi lau fa'ata wasadi ena sa liba. ³¹Yesu ma'ana hewahewali hige edi solasola haba ti kalahe pa'ana dodoga boludi sa lau yo sa laoma. Yo fede iyebom,

Ta lau nu'u laulau gesa yai, be ainiya au anyawasi.

³²Yo fede waga yai sa awa modigafu na sa lau ati'atipu hesa yai. ³³In moho dodoga boludi sa ita lobahidi be taon mahudo'idi yai sa tafo bwa'ibwa'i be sa mahano bwa'i. ³⁴Waga ya mahano Yesu ya tulube'u yo fede baiwa ya itadi be ya nuwatohatohaedi. Pa'ana ita'itadi doha sipi hige tau ita watanidi na sa laulau koko. Logena ginauli boludi ya fatubu ya fatalahadi.

³⁵Ya maimailafi yo fede tau famuli watanina sa laoma lisina be tiyen, Ita itete balabala gaibu yai. ³⁶Dodoga te u duidi ti lau nu'u mulimulina yai kalahe adi ti unedi.

³⁷Na Yesu alinadi ya bui iyebom,
Umi kalahe au feledi.

Tiyen,

Wa fanuha bena siluba handele luwaga 'e abidi be fwalawa 'e unedi na 'e fakalahedi?

³⁸Yo fede Yesu ya fati'oidi iyen,
Fwalawa fisa? Haga au lau au yo'o.

Sa yo'o be sa fuyoma tiyen,
Fwalawa faligigi yo hama luwaga.

³⁹Yesu ya libalau tau famuli watanina lisidi iyen
Dodoga au falibadi, be ti ta'ai pwalupwaluidi ai hawahawa.

⁴⁰ Yo fede haisa oulidi 100 sa ta'ai, na haisa oulidi 50. ⁴¹ Habahim Yesu fwalawa faligigi yo hama luwaga ya abidi na ya ita'ita hasa galewa na ya faloholohodi. Fwalawa ya ifidi, na hama luwaga ya kampwaidi be tau famuli watanina ya feledi sa soiyeledi dodoga mahudo'idi lisidi yai. ⁴² Mahudo'idi sa kalahe be bogadi sa yahayaha. ⁴³ Habahim tau famuli watanina fwalawa yo hama antoleledi sa tano gogoidi be noho 12 sa famohafudi. ⁴⁴ Tatau sa fakalahedi ou'oulidi 5,000.*

Yesu ya Laulau Gabogabo Hewana yai

Maleko 6:45-52

(Matiu 14:22-33; Diyon 6:15-21)

⁴⁵ Yesu tau famuli watanina ya duidi be feula waga yai sa awa na sa dohe Betesaida. Na muli yai baiwa ya duidi. ⁴⁶ Ya lauto'iyedi mulina yai, ya finahe hasa tu'a yai be ya lau'u'ula.

⁴⁷ Toutou bulu yai mate waga ha'a gabogabo atipuna yai, na Yesu mate iyabona fote yai. ⁴⁸ Tau famuli watanina ya itadi mate sa fulufuluga afuledi bena waga sa lefa'en pa'ana hwayau sa tulu matai. Hola hige i ifi tatatali, gabogabo hewana yai ya lau lisidi. Bena ya bayawaidi, ⁴⁹ na sa ita'ita lau be sa ita gabogabo hewana yai ya laulau. Edi nuwatuha bena haga ona'onaha, be sa 'wala'walau.

⁵⁰ Mahudo'idi sa ita be sa 'wasabu wanahaha.

Yo fede Yesu ya libalau lisidi iyebom,

Nuwamiu ti adidili! Tabu au 'wasabu, Yau!

⁵¹ Yo fede ya awalau waga yai na hwayahwayau ya towa motu. Tau famuli watanina edi no'o sa ofi. ⁵² Nuwadi sa lau fabui homodi, pa'ana 5,000 ya fakalahedi aniyona wanahanaha hige ti nuwatu lobahi.

Genesaleta yai Yesu Tau Asiyebu ya Faloholohodi

Maleko 6:53-56

(Matiu 14:34-36)

⁵³ Sa dohe Genesaleta nu'una yai, amainiya edi waga sa anka. ⁵⁴ Sa tulube'u, yo fede dodoga Yesu sa ita lobahi. ⁵⁵ Wasana sa atahiyen in somo yai, mate feula sa lau nu'u ou'ouli yai be tau asi'asiyebu edi aba laulau eno yai sa baheidima lisina. ⁵⁶ Yena Yesu ya lau luma yai e taon yai e nu'u mulimulidi yai, tau asi'asiyebu sa lawedi maketi yai be sa an'etai bena ena leli duduna moho sa abi'ina. Salumadi ena leli sa abi'ina mate sa lohohoho.

7

Hitihalo Lau Fa'atana

Maleko 7:1-13

(Matiu 15:1-9)

¹ Falesiya yo laugagayo tau lau fa'ataenna hahaisa Yelusalem yai sa laoma be sa fa'oigogo Yesu lisina yai. ² Yesu tau famuli watanina haisa sa kalakalahe ma nima bidabidadi. Falesiya sa ita faheyayadi pa'ana edi laulau hige ti falau watan. ³ Falesiya yo Diusi mahudo'idi ibege ti kalahe gaibu, yena afa wahawahadi edi laulau sa laulauwedi be nimadi sa kaisudi, mate haba sa kalahe. ⁴ Yena ai maketi sa fuyoma edi abi'abi sa falau watan be nimadi sa kaisudi, haba sa kalahe. Yo kaputi, gulewa, gaeba yo aba kalakalahe ginaulidi bena sa kaisudi.*

* 6:44 Tatau mahudo'idi 5,000. Wawaya yo wawahin hige ti fatilidi.

* 7:4 Uli'uli haisa yai, "aba eno" sa tole hinaga.

5 Yo fede Falesiya yo laugagayo tau lau fa'ataenidi Yesu sa fati'oi tiyen, Sidohana be tau famuli watanim hige wahawahada edi laulau ti lau watanidi na ma nima bidabidadi sa kalahe?

6 Yesu alinadi ya bui iyen,

Umi dodoga bwalabwalamiu! Isaiya ya liba dudulai fuyana ya libaemiu, ena uli'uli yai iyebom, “Yaubada, iyen, ‘Nuwa maitimiu yai GUYAU ami fadebasae.

7 Yo ita eda laugagayo mohu dodoga ami fatalahadi!” (*Isaiya 29:13*)

8 Yaubada ena laugagayo ami tole hudo'iyedi na dodoga edi lau fa'ata ami lau watanidi.

9 Yesu ya falibadi iyen,

Yaubada ena laugagayo ami 'waiyo'o'en, na emi lau fa'ata bena ami lau watanidi. Hige i loholoho!

10 Yo fede Mose ya falaugagayodi iyen, “Tamam yo tinam u fa'atitiyedi. Yena sai tinana e tamana ya liba faheyayadi dogana bena sa wunui.”

11-12 In mohu emi lau fa'ata yai auwen, “Yena sai hige i fanuha bena tinana e tamana i saguhidi haba ena aba anfae ya libaen iyen, ‘Ite Koban (aniyona mate Yaubada ena ainauya), be tamana yo tinana ibege i saguhidi.”

13 Lau laudi te debadi yai Yaubada ena liba ami kaiwegowegogo'en pa'ana abi'abi ou'ouli ami ginaulidi doha itete, be emi lau fa'ata ami fapaisowadi dodoga lisidi yai.

Somo Haba Doga ya Fabida Ginaulina.

Maleko 7:14-23

(Matiu 15:10-20)

14 Yesu, baiwa ya yoga fafuyodima lisina be iyen,

Mahudo'imiu, au ata'atahi haba ami sibai, ¹⁵ kalahe ami an, ibege i fabidahemiu. Na liba heyahayadi mo'amiu yai ami libalibaedi mate iti logedidi haba sa fabidahemiu. ¹⁶ Au ata'atahi komakoman!†

17 Baiwa ya lau afulen, na ya lau luma ganahewana habahim tau famuli watanina heyahayasonna te aniyona sa fati'oi.

18 Yesu alinadi ya bui iyen,

Umi hola ma nuwa supusupumiu! Sidohana be hige au nuwatuhu lobahi? Hige somo ganamuli yai i luhulau doganahewana haba i fabida, ¹⁹ pa'ana ya lau boga yai mohu be ya kalamahano fuyo. Hige i luhulau nuwanuwana.

(Liba te debana yai Yesu iyen, “Kalahe mahudo'idi ibege ti fabidaheda.”) (*Paisowa 10:15*)

20 Na hinaga ya liba iyen,

Somo doganahewana yai ya hala liwa'en mate logena ya fabida.

21 Pa'ana doganuwana ganahewana yai, be nuwatuhu heyahayadi sa kalamahano doha:

nuwatuhu heyahayadi,

† 7:16 Uli'uli haisa yai mate, lausoiso te hige ti uli.

luma gwa'u hudo'i - hudo'i,
 angafu,
 aiyunu,
 dog'a hesa lahuna ma'ena sa luma gwa'u, (Lewitikusi 20)
 22 anduma,
 laulau heyaheyaya,
 laulau bwalabwala,
 luma gwa'u nuwanuwatuhudi,
 nuwa ela'ela,
 lau mwanunu,
 nuwa saesae,
 yo nuwatuhu yauyaule-, 23 Ginauli heyaheyayadi mahudo'idi te,
 mate ganahewadi yai sa laoma be sa fabidaheda.

Waihin Hesa ena Sunuma

Maleko 7:24-30
(Matuu 15:21-28)

24 Galili nu'una Yesu ya lau afulen na ya leu Taya nu'una. Ya mahano lau mate ya lau luma hesa ganahewana pa'ana hige i fanuha bena sai i sibai mate in amainiya. In moho hige gonowana i miya alasimo. 25 Yaluwa heyaheyayana mate waihin hesa, natuna waihin ganahewana yai. Waihin wasa ya atahiyen mate Yesu ya laoma, yo fede ya lau be ya hoba lidi ahen'a yai. 26 In mate Giliki Waihinina Fonika Nu'una yai ya tubu, Siliya ganahewana yai. Yesu ya an'etai bena yaluwa heyaheyayana natuna ganahewana yai ya liba dui.

27 Yo fede Yesu iyen,

Hola wawaya ti kalahe bwa'i! Hige i loholoho bena wawaya adi kalahe ta peidi be 'wayowa ti anidi. (Paisowa 10:28-29 yo 15:8-9)

28 Waihin Yesu alinana ya bui, iyen,

Ba'isa, wawaya adi mapula tebolo ubuna yai haba 'wayowa sa anidi!

29 Yo fede Yesu ya libalau waihin lisina iyen,

Em bui ni debana yai u fuyo em luma, haba wa fawanana mate yaluwa heyaheyayana natum ganahewana yai ha'a ya kalamahano.

30 Ya mahano fuyo mate natuna ena aba laulau eno yai Yaluwa heyayana ha'a ya lau afulen.

Taumoho Do'odo'ona

Maleko 7:31-37

31 Taya Nu'una Yesu ya lau afulen na ya lau Sidon be Dekapolisi ‡ eda'edana ya lau watan ya lau Galili Gabogabona. 32 Amainiya taumoho hudo'i beya tuituina yo libaliba gesana dodoga sa leyama lisina. Yesu sa an'etai bena nimana ya tole lawen ai hewana. 33 Yo fede dodoga pwaludi yai, ya foya hudo'i'yen be nimana gigidi ya tole lawedi beya sogona yai. Habahim ya kaniso na ya abilau lelona yai. 34 Na Yesu ya ita'ita hasa galewa yo fede ya nahasi iyen,

Haa-, Efata!

(Diusi alinadi yai, aniyona mate “Beyam ti ta'afasi!”)

‡ 7:31 Dekapolisi aniyona mate “Taon Safuhudohudo'i” Giliki alinadi yai.

³⁵ Yo fede taumoho wa beyana sa ta'afasi yo liba ya libaedi mate sa dudulai. ³⁶ Muliyai Yesu dodoga ya falibadi iyen, Tabu au fatala libalibaen.

In moho sa fatala libalibaen.

³⁷ Salumadi sa atahiyen sa no'o wananaha tiyen,

Somo mahudo'ina ya ginauli sa lohohoho! In gonowana tau beya tuitui ya falohohohodi be beyadi sa ta'afasi yo tau libaliba gesa sa libaliba!

8

Dodoga 4,000 Yesu ya Fakalahedi

Maleko 8:1-10

(Matiu 15:32-39)

¹ Lahaidi yai ni baiwa hesa ya fa'oigogoma, mate hige adi kalahe. Yo fede Yesu ana hewahewali ya yogaidima na iyen,

² Dodoga te, E fanuwatohatohaedi, na adi kalahe sa ofi, pa'ana lahai faihona ma afa haidagu. ³ Yena E duidi sa lau edi luma ma guliyamdi haba matadi sa kwadekwade ai eda'eda pa'ana haisa adi eda sa lofa.

⁴ Tau famuli watanina sa fati'o tiyen,

Ai malatupwam te haba ai somo kalahe te lobahi be te fakalahedi?

⁵ Yesu ya fati'oidi iyen,

Fwalawa fisa lebemiu yai?

Alinana sa bui tiyen,

Faligigi luwaga moho.

⁶ Dodoga ya falibadi be sa ta'ai tanohi yai. Habahim fwalawa faligigi luwaga ya abidi na Yaubada ya lauto'iyyen. Ya ifidi na tau famuli watanina ya feledi be sa soiyedi baiwa lisidi yai. ⁷ Hama fisa Yesu ya abidi na Yaubada ya lauto'iyyen be tau famuli watanina ya feledi sa soiyedi hinaga. ⁸⁻⁹ Mahudo'idi sa kalahe be bogadi sa yahayaha. Ou'oulidi doha 4,000. Adi antole sa tanogogondi be noho faligigi luwaga sa famohafudi. Habahim Yesu ya duidi be sa lau. ¹⁰ Na ma'ana hewahewali waga yai sa lau Dalamana nu'una.

Falesiya No'o Abi'abidi sa Fanuha

Maleko 8:11-13

(Matiu 16:1-4)

¹¹ Falesiya edi fanuha bena Yesu sa fasai buluhi yo fede sa laoma be sa fati'oi bena galewa fafa'ilalana ya fa'itadi. ¹² Yo fede Yesu ya nahasi na iyebom,

Sidohana be hiti te ami fanuha bena fafa'ilala E ginauli be ami ita? E faliba dudulaimiu mate ibege la'i ya ginauli.

¹³ Yo fede ya lau afuledi na ya awa waga yai be sa lau gabogabo tefana.

Falesiya yo Heloda adi Yisti

Maleko 8:14-21

(Matiu 16:5-12)

¹⁴ Tau famuli watanina nuwadi sa fui be hige fwalawa adi ti abi fa'ouli. Esga dumaduma mate waga yai. ¹⁵ Yesu ya falibadi iyen,

Au ita komakoman! Falesiya yo Heloda adi yisti ibe au abi.

¹⁶ Liba wa ibodi sa fafadosi tiyen,
Nuwana fwalawa hige la'i ta abi, logena ya liba doha.

¹⁷ Edi nuwanuwatuhu, mate Yesu ha'a ya sibai yo fede ya fati'oidi iyen,
Pa'ana somo ami liba auwen, "Hige ama fwalawa?" Hige somo au
nuwatuhu lobahi, Nuwanuwamiu sa po'i?!

¹⁸ Matamiu yo beyamiu na hige hola somo au ita yo au atahi lobahi.
Nuwamiu sa fui ¹⁹ Fuyana fwalawa faligigi E ifidi dodoga 5,000 adi,
an'an otafahidi ami tanogogo mate noho fisa ami famohafudi?

Alinana sa bui tiyen,
Noho safuhudohudo'i luwaga.

²⁰ Na Yesu ya fati'o boda iyen,
Fuyana fwalawa faligigi luwaga E ifidi dodoga 4,000 adi, mate an-
toledi ami tano gogoidi be noho fisa ami famohafudi?

Alinana sa bui tiyen,
Noho faligigi luwaga.

²¹ Yo fede Yesu ya fati'oidi iyen,
Na sidohana be hige au nuwatuhu lobahi?

Taumoho Mata Toutouna Betesaida yai
Maleko 8:22-26

²² Betesaida nu'una yai sa laoma yo fede dodoga haisa amainiya
taumoho mata toutouna sa leyama Yesu lisina be sa an'etai bena ya
abi'ina. ²³ Yesu taumoho wa ya abi nimai be ya foya hudo'iyen tefa hesa
yai. Matana ya kanisoidi, na muli yai ya abilau tauna yai na iyen,
Somo la'i wa ita, e hige'e?

²⁴ Taumoho wa ya ita'ita hasa na iyen,
Ii-, dodoga E itadi doha oyagi sa laulau tiga.

²⁵ Yesu nimana ya tole fuyoi taumoho matana yai. Habahim matana sa
nega be ginauli ya ita lobahidi. ²⁶ Ya faliba iyen,
Tabu u fuyo duhu la'i yai.

Habahim ya dui.

Pita Iyen, "Yesu Mate Keliso!"
Maleko 8:27-30
(Matiu 16:13-20; Luka 9:18-21)

²⁷ Habahim Yesu yo tau famuli watanina sa lau luma haisa Sesaliya
Filipo sadaina yai na eda'eda yai ya fati'oidi iyen,
Dodoga haba tiyen, "Yau sai?"

²⁸ Yo fede tau famuli watanina tiyen,
Dodoga haisa tiyen, "Um Diyon Babasito." Haisa tiyen, "Um
Ilaidiya," na haisa tiyen, "Um mate peloweta hesa."

²⁹ Be ya fati'oidi iyen,

Na umi haba auwen, “Yau sai?”

Alinana, Pita ya bui,

Um mate Keliso, Yaubada ena Fasinabo Dogana.*

³⁰ Yesu ya laugagayo'edi, iyebom,
Ami nuwa gado. Tabu au fatala libalibaegu.

Yesu Ena Pe'i ya Liba Bwa'iyen

Maleko 8:31-9:1

(Matiu 16:21-28; Luka 9:22-27)

³¹ Yesu ya fatubu tau famuli watanina ya fa'atadi iyen,
Doga Natuna haba kamkamna boludi ya fahoinadi. Haba babada yo tau antalasam baba'isadi yo laugagayo tau lau fa'ataena sa 'waiyo'o'en. Haba sa wunui na lahai faihona ai mulidi ya mwahuli fuyo.

³² Liba te Yesu ya dede faneganega. Yo fede Pita ya foya hudo'iyen, be ya liba su'ui. ³³ In mohu, Yesu ya timuli bui ana hewahewali lisidi, na ma liba su'u hinaga, In ya libalau Pita lisina, iyebom,

Satani, u lau afulegu! Em nuwanuwatuhu doha dodoga edi nuwatuhu. Hige Yaubada ena nuwatuhu!

³⁴ Habahim tau famuli watanina yo baiwa ya yoga gogondima lisina be ya falibadi iyebom,

Yena sai ya famuli watanigu ginauli mahudo'idi ti otawa. Ena kolosi mohu i bahei na i lau watanigu. ³⁵ Yena sai ena mwahuli ya mode-mode'en, mate ibege ana loge. Na sai ena mwahuli ya nuwa afulen, yau debagu yai yo wasa lohohona debana yai mate haba ya mwahuli.

³⁶ Ibe sai tano'ubu nuwanuwatuhudi mohu ya modemode'edi, na yaluwana hige i nanabuwun ai somo haba dudulai ya abi? ³⁷ Somo haba dogu ya ginauli be yaluwana ya une fafuyo? ³⁸ Umi mate tau muli suhasuha Yaubada matana yai. Lahai pilipilidi yai te yena hiti heyaheyayadi ganaheiwadi yai sai ya taumayamaya'egu yo egu liba hinaga ya taumayamaya'en, mate Doga Natuna haba ya taumayamaya'en ena fuya laoma yai maidana anelu tabudi Tamada ena namanamali yai.

3:8)

(Delamaiya

9

¹ Yesu ya falibadi iyen,

E faliba dudulaimiu mate salumadi haisa ibege ti pe'i ee-, Yaubada Aba Ba'isa ma gigibwalina ya laoma sa ita.

Yesu Nenena ya Bui

Maleko 9:2-13

(Matiu 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Lahai faligigi esega mulidi yai Pita, Diyemsi yo Diyon, Yesu ya foya hudo'iyedi be sa lau tu'a lofalofana yai. Sa ita'ita lau na Yesu nenena ya lau hudo'i. ³ Ana leli sa kafu wananaha be sa famata an'an. Hige

* 8:29 Alina dimdim yai, Keliso aniyona mate Messiah e Yaubada ena Fasinabo Dogana.

gonowana tano'ubu yai te sai la'i i ankaisu be ti kafu doha. ⁴ Yo fede Ilaidiya yo Mose sa taumahata be ma'edi Yesu sa libaliba.

⁵ Pita iyen,

Tanuwaga, ya loholoho wananaha be ai amaite'i! Haba gwa'u faihona 'e ginaulidi. Um em, Mose ena, yo Ilaidiya ena.

⁶ (Sa 'wasabu wananaha be Pita ya libaliba gaibu.)

⁷ Habahim yada ya laoma be ya fakoudi na ganahewana yai alina hudo'i sa atahi iyen,

Itete Natugu, E fanuha wananahai. Au ata'atahi lau lisina!

⁸ Yo fede sa ita'ita asi'asi na hige sai la'i ti ita. Yesu moho ma'edi.

⁹ Tu'a yai sa letama, Yesu ya laugagayo'edi iyen,

Somo ami ita tabu sai la'i au faliba ya lau wee-, Doga Natuna ya obiyo fuyo pe'i yai.

¹⁰ Ena laugagayo sa lau watan na iti ibodi moho sa lau fadosi tiyen,
"Obiyo fuyo pe'i yai" aniyona somo?

¹¹ Yo fede Yesu sa fati'oi, iyen,

Sidohana be laugagayo tau lau fa'ataenna tiyen, "Ilaidiya haba ya laoma bwa'i?"

¹² Alinadi ya bui iyen,

Mo'isa, Ilaidiya haba ya bwa'i, be ginauli mahudo'ina ya falo-holoho bodai. Buka Tabuna yai sa libaen mate, "Yau, Doga Natuna, haba E ankamkamna su'usu'u yo haba sa 'waiyo'o'egu?" ¹³ E falibamiu mate Ilaidiya ha'a ya laoma be dodoga sa fahisu faheyaya* doha Buka Tabuna ya libaen. *(Matiu 17:13; 1 Kin 19:1-10)*

Keliso ena Gigibwali yai, Gwama Kiukiu ya Faloholoho

Maleko 9:14-29

(Matiu 17:14-21; Luka 9:37-43a)

¹⁴ Fuyanna Yesu ma'ana hewali faihona tu'a yai sa fuyoma baiwa la'ila'i haidadi sa gana fata'ililidi na maidadi laugagayo tau lau fa'ataenidi sa faifaibayaho sa itadi. ¹⁵ Maihalana yai baiwa Yesu sa ita be sa tauhiti. Sa lautafu lau lisina be sa lauto'iyen.

¹⁶ Yesu ana hewahewali ya fati'oidi, iyen,

Somo ami faibayaho'en maidamiu dodoga ni?

¹⁷ Taumoho hesa pwalu yai, iyen,

Tanuwaga, natugu E leyama lisim pa'ana yaluwa heyaheyayana lisina yai be hige i libaliba. ¹⁸ Yena ya luhufi haba ya lofe lidiyen ai tanohi yo ya gwasagwasa pulo na mo'ana ya nalididi'i yo tauna sa si'ololo. Am hewahewali E falibadi bena sa liba dui. Na hige gonowadi.

¹⁹ Yesu dodoga ya falibadi, iyen,

Gwama ni au leyama lisigu. Tau kawawananaha gesa hitimiu, hige emi sunuma. Ai lisimiu haba E miya lofana doha somo? Ma fisa haba emi mwahu E bahei?

* 9:13 Aniyona mate, Diyon Babasito sa wunui.

²⁰ Yo fede sa leyama lisina. Maihalana yai Yaluwa heyaheyayana ya ita'ita lau be Yesu ya ita yo fede yaluwa ni, gwama ya pei lidiyen tanohi yai be ya tapitapi pili yo ya gwasagwasa pulo.

²¹ Yesu ya fati'oi iyen,
Atasina yai ya fatubu?

Gwama tamana iyen,

Ma kiukiuna ya fatubu. ²² Fuya ou'ouli ya pei lawen ai oyagi ala'alana yo ai ho'owa be bena ya wunui. Aee-, yena gonowam u nuwatohato-haimai be u saguhimai.

²³ Yesu iyen,

Sidohana be wa liba, uwen, “Yena gonowam?” Tau sunuma gonowana ginauli mahudo'idi ya ginaulidi.

²⁴ Yo fede gwama tamana ya yoga lau, iyen,

E kawawananaha! In moho egu kawawananaha hige i la'i, be u saguhigu.

²⁵ Pwalu ya su'usu'uma Yesu lebena yai yo fede ya libalau yaluwa heyaheyayana lisina iyen,

Um yaluwa do'odo'ona yo libaliba gesana, E falibam gwama ni u kalamahano afulen na tabu u luhu fuyoi.

²⁶ Yaluwa heyaheyayana ya 'wala'ui na gwama ya kamfafatabubu na ya kalamahano. Gwama ita'itana doha doge pe'ipe'ina be mahudo'idi tiyen,

Ha'a ya pe'i!

²⁷ Yesu ya abilau gwama nimana yai be ya fa'obiyo.

²⁸ Habahim, sa lau luma ganahewana na ana hewahewali sa fati'o modigafui,

Sidohana be yaluwa heyaheyayana ni hige ai liba dui?

²⁹ Yesu iyen,

Hige somo la'i gonowana. Lau'u'ula moho gonowana yaluwa heyaheyayadi doha ite ya duidi sa lau ganamuli.†

Yesu ena Pe'i ya Libaen Bodai

Maleko 9:30-32

(Matiu 17:22-23; Luka 9:43b-45)

³⁰ Nu'u ni sa lau afulen na sa lau Galili. Yesu hige i fanuha bena sai hesa i siba mate in somo yai, ³¹ pa'ana tau famuli watanina, ya fatalahadi. Ya libalau lisidi iyebom,

Doga Natuna haba sa fele lawen dodoga dodoga nimadi yai, be sa wunui na lahai fafaihonana yai haba ya mwahuli fuyo.

³² In moho liba te aniyona hige ti nuwatuhu lobahi. Sa 'wasabu be hige ti fati'oi.

† 9:29 Lausoiso hahaisa tiyen: “Lau'u'ula yo anhuri ibodi gonowadi haba ginauli te ya duidi sa lau ganamuli.”

Sai Mate ya Hasai Wananaha?

Maleko 9:33-37

(Matiu 18:1-5; Luka 9:46-48)

³³ Kapanayum nu'una yai sa mahano lau be sa lau luma ganahewana. Habahim Yesu tau famuli watanina ya fati'oidi iyebom, Eda'eda yai somo ami faibayaho'en?

³⁴ In mohohige alinana ti bui pa'ana eda'eda yai ibodi sa faifaibayaho mate sai haba ya hasai wananaha. ³⁵ Yesu ya ta'ai na habahim ana hewahewali safuhudohudo'i luwaga ya yoga gogondima na ya falibadi iyen,

Yena sai ya fanuha ya bwa'i mate bena ya mulita wananaha yo in mate dodoga mahudo'idi edi tau lau fayofayo.

³⁶ Yo fede wawaya kiukiu hesa ya fa'obiyo ati'atipudi yai. Ya fagado bainewa'en na ya falibadi iyen,

³⁷ Sai la'i hesagu yai wawaya doha itete ya yoga hitin mate, yau hinaga ya yoga hitinigu, yo sai ya yoga hitinigu, mate tau fatamaliguma hinaga ya yoga hitin. Hige ibogu mohoh!

Sai ya Fanuhada, Mate Eneheda

Maleko 9:38-41

(Luka 9:49-50)

³⁸ Diyon ya libalau Yesu lisina iyen,

Tanuwaga, doga hesa 'e ita hesam yai demoni ya liba duidi. Yo fede 'e lau biliyen pa'ana in hige i laulau watanida.

³⁹ Yesu ya falibadi iyen,

Tabu au lau biliyen pa'ana hige sai la'i no'o laulaudi hesagu yai i lau ginauli na haba feula i liba faheyayagu. ⁴⁰ Sai hige i 'waiyo'o'eda mate eneheda. ⁴¹ E faliba dudulaimiu mate yena sai ho'owa ya felemiu, pa'ana umi enehegu, haba maisana ya abi.

Sunuma ana Lau'ita

Maleko 9:42-50

(Matiu 18:6-9; Luka 17:1-2)

⁴² Yena sai hesa wawaya kiukiu ya foya ponoli be ena sunuma ya fagogoma, lohohona mate dogana ai gadona ume'ehu la'ila'i sofana habahim fakapulolona ai gabogabo.

⁴³ Ibe nimam hesa ya falau ponom be heyaya wa ginauli u ibo motu! Ya lohohona ma nima ese'esegam, haba wa mwahuli. Hige i lohoholo ma nima luwaluwagam sa lawem oyagi ala'alana hige anadan.

⁴⁴ Amainiya, hulohulo ibege ti pe'i yo oyagi ala'alana ibege ti fatuwa funuhi.‡

⁴⁵ Na ibe ahem hesa ya falau ponom be heyaya wa ginauli, u ibofahi! Ya lohoholo ma ahe ese'esegam, haba wa mwahuli. Hige i lohoholo bena ma ahe luwaluwagam sa pei lawem ai oyagi ala'alana.

⁴⁶ Amainiya hulohulo ibege ti pe'i yo oyagi ala'alana ibege ti fatuwa funuhi.§

‡ 9:44 Uli'uli haisa yai mate, lausoisoi 44 yo 46 hige ti uli.

§ 9:46 Uli'uli haisa yai mate,

lausoisoi 44 yo 46 hige ti uli.

⁴⁷ Yo ibe matam hesa ya falau ponom be heyaya wa ginauli u limofahi! Ya loholohona ma mata ese'esegam, haba wa lau Yaubada Aba Ba'isa. Hige i loholoho ma mata luwaluwagam sa pei lawem ai oyagi ala'alana.

⁴⁸ Amainiya hulohulo ibege ti pe'i
yo oyagi ala'alana ibege ti fatuwa funuhi.

⁴⁹ Doga mahudo'ina haba sa fa'a'a doha antalasam sa fa'a'a alita yai.*
(*Lewitikusi 2:13 yo Namba 18:19*)

⁵⁰ Alita mate ya loholoho in moho yena amnana ya ofi haba sidohana em fafa'alita fuyoina? Alita ai nuwamiu i ota, na au miya gogo, ma nuwa esegamiu.

10

Tausoho Lau Fa'atana

Maleko 10:1-12

(Matiu 19:1-12; Luka 16:18)

¹ Habahim Yesu Kapanayum nu'una ya lau afulen na ya lau Diudeya Nu'una yai be Diyodan Ho'owana ya gayo dohe. Ena laulau mate fuya ou'ouli baiwa ya fa'oigogoma lisina haba ya fafatalahadi. ² Falesiya haisa Yesu sa anpate bena sa fasai buluhi, be sa fati'oi tiyen,

Eda laugagayo ya libaen, taumoho lahuna gonowana ya tau-soho'en?

³ Alinadi Yesu ya bui iyen,
Mose laugagayo somo ya felemiu?

⁴ Tiyen,
Mose dudulai taumoho ya felen, be tausoho pepana ya uli na habahim lahuna ya dui.
(*Diutelonomi 24:1-4*)

⁵ Yesu ya falibadi iyen,
Mose laugagayo te ya uli enehemiu pa'ana nuwamiu sa po'i.

⁶ "Fatubu yai Yaubada dodoga ya ginaulidi, taumoho yo waihin.

⁷ Logena taumoho haba tinana yo tamana ya lau afuledi na ma lahuna sa miya esega, be sa famala esega. ⁸ Be iti hige luwaga na sa famala esega."
(*Aba Fatubu 2:24*)

⁹ Somo Yaubada ha'a ya falau esegahi mate doga ibege i fatausohodi.

¹⁰ Yesu ma'ana hewahewali sa fuyo luma ganahewana habahim liba wa aniyona sa fati'oi. ¹¹ Ya falibadi iyen,

Taumoho lahuna ya tausoho'en be waihin hesa ya fai mate luwagadi ni ponoli sa ginauli. ¹² Gonogonowana doha waihin lahuna ya tausoho'en na taumoho hesa ya fai mate sa ponoli.

Yesu ena Loholoho Wawaya ya Feledi

Maleko 10:13-16

(Matiu 19:13-15; Luka 18:15-17)

¹³ Dodoga haisa wawaya sa ledima Yesu lebena bena ya abi'onadi na tau famuli watanina sa sagasagaliyedi. ¹⁴ Yesu ya itadi be manana ya bala. Yo fede ya libalau tau famuli watanina lebedi iyen,

* ^{9:49} Alita kalahe edi ota ya falofa be tabu i heyaya. Edi nu'u yai, alita sa fapaisowa doha aite'i, ni'a sa asuidi.

Wawaya ti laoma lisigu. Tabu au gududi, pa'ana Yaubada Aba Ba'isa mate dodoga doha wawaya itete, enehedi. ¹⁵ Yena sai ya kawawananaha doha wawaya haba Yaubada Aba Ba'isa ya luhufi.

¹⁶ Habahim wawaya ya labadi na nimana ya tole hewadi yai be ena loholoho ya feledi.

Tau Fagogo Dogana

Maleko 10:17-31

(Matiu 19:16-30; Luka 18:18-30)

¹⁷ Yesu eda'eda yai ya laulau na taumoho hesa ya lautafotafoma be nuwanuwana yai ya tulibono na ya fati'oi iye,

Tanuwaga loholohona, somo haba E ginauli be mwahuli hige ofina E lobahi?

¹⁸ Yesu iyebom,

Sidohana be wa kawa loholoho'egu? Hige sai la'i i loholoho doha Yaubada. ¹⁹ Laugagayo mate ha'a wa sibaidi:

Tabu u aiyunu; tabu dogo hesa lahuna ma'em au eno bili; tabu u angafu; tabu u lau bwalabwala; tabu bwalabwala yai hidam ena ginauli hesa u abi. Tamam yo tinam bena wa fa'atitiyedi. *(Au'aulaha 20)*

²⁰ Taumoho iye,

Tanuwaga, ma wawayagu na ya laoma be aho ite mate laugagayodi ni E laulau watanidi.

²¹ Yesu ma gadosisina ya mainene lau lisina, na iye,

Ginauli esega moho hige u ginauli. U fuyo be em ginauli mahudo'idi u une'unedi na monidi tau gogo gesagesa u feledi. Na u lau watanigu. Ai Galewa haba wa fagogo.*

²² Liba ni ya atahiyen yo fede ma nuwa heyayana ya aulaha. Pa'ana ya fagogo wananaha.

²³ Yesu ya ita'ita lau ana hewahewali lebedi na ya falibadi iye,

Yaubada Aba Ba'isa luhuluhu launa mate tau fagogo lisidi yai ya pili.

²⁴ Tau famuli watanina liba ni sa atahi be sa tauhiti. Na Yesu ya falibadi iyen,

Nanatugu, Yaubada Aba Ba'isa luhuluhu launa mate ya pili wananaha. ²⁵ Kamela hige gonowana ai diu galina i luhulau! Haba ya tala'afi. Gonogonowana doha, tau fagogo hige gonowana i luhulau Yaubada ena Aba Ba'isa. *(Matiu 13:22)*

²⁶ Yo fede tau famuli watanina aluwadi sa potifahi be sa fati'o fuyo'idi tiyen,

Sai haba ya mwahuli?

²⁷ Yesu ya ita'ita lau lebedi na iyen,

Dodoga hige gonowadi. In moho Yaubada gonowana ginauli mahudo'idi ya ginaulidi.

* **10:21** Uli'uli beyabeyana haisa tiyen, "Em kolosi u bahei na u famuli watanigu."

²⁸ Pita iyen,

Wa sibai mate ginauli mahudo'idi 'e lau afuledi na 'e lau watanim.

²⁹ Yesu iyen,

Wananaha, E falibamiu. Yena sai ena nu'u, haidana, lolofuna, tinana, tamana, nanatuna e ena gabu ya lau afuledi Yau debagu yai yo wasa loholohona debana yai, ³⁰ haba loholoho ya fahoina. Haba ena luma, haidana, lolofuna, afa tinana, nanatuna yo ena gabu sa ouli wananaha. Haba ya ankamkamna hinaga na fuya matada yai haba mwahuli hige ofina ya lau lobahi. ³¹ Salumadi sa bwa'i haba sa mulita yo salumadi sa mulita haba sa bwa'i.

Yesu ena Pe'i, Fuya Fafaihonana ya Libaen

Maleko 10:32-34

(Matiu 20:17-19; Luka 18:31-34)

³² Yesu ya bwa'i na ana hewahewali mate mulina yai sa laulau watan be sa hasai Yelusalem. Safuhudohudo'i luwaga sa no'o,† na dodoga mate sa 'wasabu. Yesu ana hewahewali ya lawe hudo'iyedi be ginauli somo - somo haba sa tubu ai lisina mate ya falibadi. ³³ Iyen,

Hola E falibamiu, ai Yelusalem haba Doga Natuna sa fele lawen tau antalasam baba'isadi yo laugagayo tau lau fa'ataena ai nimadi. Diusi dodogadi sa fagilu bena ya pe'i yo fede sa fele lawen ta'owawa lisidi, ³⁴ be iti haba sa lau faliuhwa'en, sa lau kanisoi, sa pidili yo sa wunui. In moho lahai fafaihonana yai haba ya mwahuli fuyo.

Diyemsi yo Diyon edi An'eta

Maleko 10:35-45

(Matiu 20:20-28)

³⁵ Habahim Sebedi nanatuna luwaga Diyemsi yo Diyon sa laoma Yesu lisina be tiyen,

Tanuwaga, ginauli hesa 'e fanuha bena wa ginauli enehemai.

³⁶ Yesu iyen,

Ginaulina somo bena enehemiu E ginauli?

³⁷ Alinana sa bui tiyen,

'E fanuha bena hesa ai sibam ya ta'ai, na hesa ai seulim em Nu'u Namanamalina yai.

³⁸ Yesu ya falibadi iyebom,

Somo ami an'an'etai mate hige au sibai. Gonowamiu haba ami kamkamna doha Yau? Ibe pe'i babasitona E abi, haba gonowamiu ami abi doha? *(Maleko 14:36)*

³⁹ Alinana sa bui tiyen,

Ai gonowamai.

Yesu ya falibadi iyen,

Ii-, haba ami ankamkamna doha Yau! Yo pe'i babasitona hinaga haba ami abi. ⁴⁰ In moho, Yau hige egu dudulai bena haba yawa, "Tataumi luwaga ai sibagu yo ai seuligu au ta'ai. Sai ena aba ta'ai Yaubada ha'a ya abi nonohai mate, in enehena."

† 10:32 Yesu hige i 'wasabu, debana yai sa no'o'en.

⁴¹ Safuhudohudo'i sa atahi be Diyemsi yo Diyon sa manabala'edi. ⁴² Yo fede Yesu ya yoga gogondima na ya falibadi, iyen,

Ami siba mate ta'owawa edi nuwatuhu bena iti baba'isa, be edi nu'u sa ita watanidi. Edi baba'isa lala'i, edi gigibwali sa fapaisowa edi dodoga lisidi yai be edi nuwatuhu haba sa lau watanidi. ⁴³ Tabu emi laulau doha. Sai ya fanuha ya hasai wananaha, in bena mahudo'idi edi tau lau fayofayo. ⁴⁴ Yo yena sai ya fanuha ya bwa'i, in ya famala emi tau paula. ⁴⁵ Doga Natuna ya laoma tanohi yai hige bena dodoga ena ti paisowa. In bena dodoga edi ya paisowa yo ena mwahuli ya pei, be dodoga ou'ouli ya une fafuyodi.

Batimaiyesa Matana Yesu ya Faloholohodi

Maleko 10:46-52

(Matiu 20:29-34; Luka 18:35-43)

⁴⁶ Habahim sa mahano lau Diyeliko nu'una yai. Yesu ma ana hewahewali yo baiwa la'ila'i nu'una sa lau afulen na tau an'an'eta hesa mata toutouna hesana Batimaiyesa eda'eda sadaina yai ya ta'ata'ai. In mate Timaiyesi natuna. ⁴⁷ Ya atahi mate Yesu, Nasaleta dogana, ya laolaoma yo fede ya yoga iyen,

Yesu, Deiwidi Laulauwewena! U nuwatohatohaegu!

⁴⁸ Dodoga boludi sa sagasagaliyen bena ya famakano. In moho ya yoga la'ila'i boda, iyen,

Deiwidi Laulauwewena! U nuwatohatohaegu!

⁴⁹ Yo fede Yesu ya bwa'i tohai na, iyen,
Au yogaiyama!

Be dogana mata toutouna sa fayoga tiyen,
Ya yogaim, be u obiyo! Na nuwam i adidili!

⁵⁰ Yo fede kaleko, tauna yai ya pei, na ya obiyofahi be ya lau Yesu lisina.

⁵¹ Yesu ya fati'oi, iyen,
Em fanuha somo bena E ginauli?

Taumoho mata toutouna iyen,
Tanuwaga, E fanuha bena matagu wa falaladi.

⁵² Yesu ya faliba iyen,
U lau! Em kawawananaha ha'a ya faloholohom.

Yo fede matana ya falaladi. Yesu ya famuli watan be eda'eda yai sa lau.

11

Yelusalem yai, Dodoga Yesu sa Fadebasae

Maleko 11:1-11

(Matiu 21:1-11; Luka 19:28-40; Diyon 12:12-19)

¹ Sa mahano lau Betifegi yo Betani, Oliwe Piuna sadaina yai, na Yelusalem sa hanahanau be Yesu ana hewahewali luwaga ya fatamalidi.

² Na iyen,

Au lau nu'u hesa matamiu yai. Yena ami mahano lau haba donki natuna ami ita. Amainiya sa fada'i na hola hige sai i awai. Au tatafahi be au leyama. ³Yena sai iyen, "Somo ami ginaginali?"

Mate au faliba auwe, "Guyau ya fanuha. Na haba 'e fatamali fafuyoyama."

⁴Yo fede sa lau be donki natuna sa ita eda'eda yai, na sa au'au luma hafohafona yai. Sa tata ⁵na dodoga haisa amainiya sa obi'obiyo tiyen, Hei! Ami tata be?

⁶Na Yesu somo ya falibadi, enehedi sa liba be donki wa sa nuwa'en.

⁷Sa lawen Yesu lebena. Adi luhuluhu donki taulina yai sa hesedi, habahim Yesu ya ta'ai hiti. ⁸Dodoga boludi adi luhuluhu sa hesedi eda'eda yai na haisa oyagi lagadi ma lugulugudi gabu yai sa talafahidi, be eda'eda yai sa hesedi. ⁹Tau bwa'i yo haisa tau lau wata sa laulau yogayoga, tiyen,

Hosana, Yaubada te fadebasae!

In, GUYAU hesana yai ya laoma - Yaubada ena loholoho i felen!

¹⁰Yaubada ena loholoho ya feleda pa'ana aho te ada ulutubu Dei-widi ena tanuwaga laulaudi haba Yesu ya abi hitin fuyoi! Hosana, hewa wanannahana yai! Yaubada te fadebasae!

¹¹Yesu ya mahano lau Yelusalem, be ya luhulau Dubu Tabuna do-bidobina yai, be ginawali mahudo'idi ya ita sipoidi. Maihala ya ofi, yo fede ma'ana hewahewali safuhudohudo'i luwaga sa lau Betani.*

Yesu Oyagi Doha Kuhou ya Kaumananai.

Maleko 11:12-14

(Matuu 21:18-19)

¹²Bobonna Betani yai sa fuyo Yelusalem na Yesu ya guliyam.

¹³Manamana'a yai ya ita'ita lau be oyagi hesa doha kuhou luguna ya ita, yo fede ya lau be ya ita mate lugu afa'afana pa'ana hige ana fuya.

¹⁴Habahim Yesu ya libalau oyagi ni lisina iyen,

Tabu u fuwa! Tabu sai hesa an'anim i an!

Na tau famuli watanina somo ya libaen, sa ata'atahi.

Yesu ya Lau Dubu Tabuna

Maleko 11:15-19

(Matuu 21:12-17; Luka 19:45-48; Diyon 2:13-22)

¹⁵Sa mahano lau Yelusalem yai na Yesu ya lau Dubu Tabuna do-bidobina yai. Tau une'une yo tau maketi mahudo'idi ya fadabalaladi. Nu'u hahaisa edi moni tau laulau senisi edi tebolo ya buidi,† yo atai'a doha waliliya tau une'uneidi edi aba ta'ai hinaga ya buidi. ¹⁶Yo Yesu iyen,

Tabu sai hesa somo la'i u leyama ai Dubu Tabuna do-bidobina.

¹⁷Na habahim dodoga ya fatalahadi iyen,

Buka Tabuna yai sa uli mate Yaubada iyen,

"Egu Dubu Tabuna mate nu'u mahudo'ina edi aba lau'u'ula.

* **11:11** Diusi Duba Tabuna o Antalasam Lumana mate esega dumaduma, Yelusalem yai. Nu'u hahaisa yai mate Diusi edi aba oigogo lumadi moho sa fa'obiyodi. † **11:15** Loma edi moni sa senisidi, be Diusi edi moni sa fapaisowa Dubu Tabuna yai.

Na umi ami fapaisowa be ya famala tau angafu edi aba alasimo.” (*Isaiya 56:7; Delamaiya 7:11*)

¹⁸ Tau antalasam baba'isadi yo laugagayo tau lau fa'ataena liba ni sa atahiyen yo fede eda'eda sa yo'o bena Yesu sa wunui. Sa 'wasabuwen pa'ana baiwa mahudo'ina ena lau fa'ata sa no'o'en. ¹⁹ Maimailafina Yesu ma'ana hewahewali taonna sa lau afulen.

Oyagi Doha Kuhou Lau Fa'atana

Maleko 11:20-26

(Matiu 21:20-22)

²⁰ Bobonna ma hwalahwalalana eda'eda yai sa laulau na oyagi doha kuhou sa ita ya pe'i. (*Diyobi 18:16*)

²¹ Pita ya nuwatuhui yo fede Yesu ya faliba iyen,
Tanuwaga, oyagi wa kaumananai wa, u ita, ya pe'i!

²² Yesu iyebom,

Yaubada au kawawananaha'en. ²³ E faliba dudulaimiu mate sai yena ya kawawananaha na tabu i nuwa luwaluwaga na ya libalau tu'a lisina iyen, “U lau, u lofe lidiyem ai gabogabo.” Mate somo ya libaen haba ya tubu.

²⁴ Logena, E falibamiu yawa, “Lau'u'ula yai, somo ami an'etai, bena ami kawawananaha mate ha'a ami abi, haba Yaubada ya felemiu. ²⁵ Somo ami ita faheyaya haidamiu lisadi yai fuyana ami mwaito be ami lau'u'ula mate au nuwatuhu afuledi. Haba Tamamiu Galewa yai emi heyaya ya nuwatuhu afuledi.

²⁶ “Yena dodoga edi heyaya hige au nuwatuhu afuledi mate Tamamiu galewa yai emi heyaya ibege i nuwatuhu afuledi.”[‡]

Yesu ena Dudulai Fati'ona

Maleko 11:27-33

(Matiu 21:23-27; Luka 20:1-8)

²⁷ Sa mahano fuyoma Yelusalem, be Yesu ya lau Dubu Tabuna do-bidobina ya laulau tiga na tau antalasam baba'isadi, laugagayo tau lau fa'ataena, yo babada hahaisa sa laoma lisina. ²⁸ Sa fati'oi tiyen,

Dudulai somo wa fapaisowa be ginaulidi te wa ginaulidi? Yo sai dudulai te ya felem be wa ginauli doha?

²⁹ Yesu alinadi ya bui, iyebom,

Fati'o esega haba E fati'oimiu, na buina au felegu. Habahim dudulai somo E fapaisowa be laulau te E ginaulidi emi E liba.

³⁰ Au falibagu! Diyon ena fafababasito somo yai ya laoma? Galewa yai e dodoga lisidi yai?

³¹ Yo fede tau antalasam baba'isadi yo laugagayo tau lau fa'ataena ibodi sa fadosi tiyen,

Yena tawa, “Galewa yai,” haba iyen, “Sidohana Diyon hige au kawawananaha'en?” ³² Na yena tawa, “Dodoga lisidi yai-, mate sa 'wasabuvedi pa'ana dodoga mahudo'idi edi nuwatuhu mate Diyon in peloweta wananaha.”

³³ Yo fede Yesu alinana sa bui tiyen,
Hige ai siba.

[‡] 11:26 Uli'uli beyabeyana hahaisa, lausoiso i te, hige ti uli.

Yesu ya falibadi iyen,

Yau hinaga dudulai somo E fapaisowa be laulau te E ginaulidi ibege ya falibamiu.

12

Gabu Tau Ita Watanina Heyaheyayadi Heyaheyasonna

Maleko 12:1-12

(Matiu 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Heyaheyason hesa Yesu ya falibadi, iyen,

Doga hesa wain gabuna ya umahi na ya ganai.* Wain aba folona ya ginauli yo gati lumana hewana lofalofa ya fa'obiyo. Muliyai dodoga haisa ya toledi be gabu sa ita watan na ya lau ya lauwasu. ² Wain ena fuya anaho yai mate gabu tanuwagana ena tau lau fayofayo ya dui lawen lisidi na iyen,

U lau u falibadi be wain monina egu tefa ti felem, be u leyama.

³ Tau ita'ita wata fayofayo dogana sa tohai be sa talai na sa dui fafuyo ma nima afa'afana.

⁴ Habahim gabu tanuwagana tau lau fayofayo hesa hinaga ya dui, na kuluna sa dem tili yo sa liba fafaheyaya. ⁵ Fafaihonana ya dui mate sa wunui. Tau lau fayofayo peidi hinaga ya duidi. In moho Laulauna gonogonowana, haisa sa pidilidi, na haisa sa wunuidi.† *(Delamaiya 7:26, Eimosi 3:7 Sekalaiya 1:6)*.

⁶ Ofi'ofina, natuna ya fanuha wananahai ya dui na iyen, Natugu haba sa fa'atitiyen.

⁷ Gabu tau ita watanina ibodi sa libaliba tiyen,

Gabu tanuwagana natuna itete. In haba tamana ena tanohi ya abidi. Ta wunui! Ena tanohi haba te abi!

⁸ Yo fede natuna sa tohai be sa wunui, na silanna sa pei lawen gabu mulimulina yai.

⁹ Gabu tanuwagana haba somo ya ginauli? Haba ya laoma be ya wunuidi na dodoga haisa ya ledima be wain gabuna sa ita watan.

¹⁰ Uli'uli te ha'a ami fatili. "Tau abi luma ume'ehu sa 'waiyo'o'en mate muli yai ya famala ume'ehu ota'otafahina.

¹¹ "Itete GUYAU ya ginauli be ita'itana mate ya loholoho wananaha!" *(Samsi 118:22-23)*

¹² Yo fede Diusi baba'isadi eda'eda sa yo'o bena Yesu sa au pa'ana heyahayason ni, iti tautaudi. In moho dodoga baiwadi sa 'wasabuvedi be Yesu sa lau afulen.

Takesi Fafamaisana Fati'ona

Maleko 12:13-17

(Matiu 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ Muli yai Heloda ena pele yo Falesiya mate dodoga sa duidi sa lau Yesu lisina be haba ena libaliba yai sa fasai buluhi.

¹⁴ Be tiyen,

* 12:1 Buka Beyabeyana yai wain gabuna mate Isalaela dodogadi tautaudi. (Isaiya 5:1-2)

† 12:5 Doha Diusi edi peloweta sa waiyo'o'edi be haisa sa wunuidi.

Tanuwaga, 'e sibai mate um doga dudulaina. Dodoga lala'i yo kiki'ina edi nuwatuhu heyaheyayadi ibege u lau watandi, in moho Yaubada ena liba, dudulai yai wa lau fa'ataen. Be, haga u falibamai, takesi 'e famaisa Loma edi Sisa ai lisina ya dudulai e hige? Haba 'e tole e hafena?

¹⁵ In moho edi bwala Yesu ha'a ya sibai be alinadi ya bui, iyebom, Sidohana be ami fasai bulubuluhigu? Haga moni au leyama be ya ita.

¹⁶ Esega sa felen, na iyen,
Sai tautauna yo hesana moni yai te?

Alinana sa bui tiyen,
Sisa, Loma edi Kin.

¹⁷ Yo fede Yesu iyen,
Somo Kin Sisa ena, mate au felen. Na Yaubada ena, mate Yaubada au felen.

Yo fede edi no'o sa ofi!

Obiyo Fuyo Mulina, Hige Nahi Fuyo
Maleko 12:18-27
(Matiu 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Habahim Sadusi haisa (iti sa liba mate dodoga ibege ti obiyo fuyo) sa laoma Yesu lisina be tiyen,

¹⁹ Tanuwaga, Mose ya uli mate yena taumoho ma lahuna hige nanatudi na taumoho ya pe'i, hidana hwabuna haba ya fai na ya fanatu mate sa famala tau pe'i nanatuna. (*Diutelonomi 25:5, Luta 2:20, Luta 4:4-8*)

²⁰ Doga hesa nanatuna tatau faligigi luwaga. Tau tuwaha ya nahi be hige nanatuna na ya pe'i. ²¹ Fafaluwagana hwabu wa ya fai, be hige natuna na hinaga ya pe'i. Fafaihonana hinaga hwabu ya fai be hige natuna.

²² Doha, na ya lau wee-, waihin wa, tatau faligigi luwaga ya fai ofinidi, mate hige natudi, na sa pe'i. Ofi'ofina mate waihin hinaga ya pe'i. ²³ Obiyo fuyo lahaina yai, waihinna ni haba sai lahuna? Pa'ana tataudi faligigi luwaga waihinina ha'a sa fai.

²⁴ Yesu alinadi ya bui iyen,

Ami lau pono pa'ana Buka Tabuna yo Yaubada ena gigibwali hige au sibai. ²⁵ Tau pe'ipe'i sa obiyo fiyo, iti mate doha anelu galewa yai. Ibege ti nahi boda.

²⁶ Obiyo fuyo libana Mose ena buka yai ami fatili e hige'e? Somo yai Yaubada ya libalau Mose lisina oyagi ala balebalelemnana ganahewana yai, fuyanna iyen, "Abelham, Isako yo Iyakobo edi Yaubada mate Yau." (*Au'aulaha 3:16; 1 Kin 19: 1-18*)

²⁷ Ami lau pono wananaha! In mate tau mwahumwahuli edi Yaubada. Hige tau pe'ipe'i edi Yaubada. (*Diyon 11*)

Laugagayo Tausomo Namba Wan
Maleko 12:28-34
(Matiu 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ Laugagayo tau lau fa'ataena hesa ya laoma, edi liba ya atahi. Ya sibai mate Sadusi edi liba Yesu ya bui loholoho'idi yo fede ya fati'oi iyen,
Laugagayo mahudo'ina ganahewana yai tausomo ya hasai wananaha?

²⁹ Yesu iyen,

Esega ya hasai wananahana mate itete:

“Isalaela au ata'atahi! GUYAU in iyabona eda Yaubada.

³⁰ Yaubada u gadosisiyen ma nuwa ofifahim,

em nuwatuhu mahudo'ina,

yaluwam mahudo'ina, yo ma adidilim.”[‡] (Diutelonomi 6:5)

³¹ Laugagayo fafaluwagana mate itete:

“Falem tau miya u gadosisiyen,

doha um wa gadosisi fuyoim.” (Lewitikusi 19:18), (Luka 10:25-37)

Laugagayodi luwaga te, sa hasai wananaha, habahim hahaisa.

³² Laugagayo tau lau fa'ataenna ya libalau Yesu lisina iyen,

Tanuwaga, wa liba dudulai mate,

Yaubadana, esega; hige sai hesa; In ibona mohoh.

³³ Yaubada u gadosisiyen ma nuwa ofi fahim, em nuwatuhu mahudo'ina, yo ma adidilim.

Falem tau miya u gadosisiyedi,

doha um wa gadosisi fuyoim.

Laugagayo luwaga te sa hasai wananaha, habahim yosiyosi gabugabudi yo ainauya hahaisa Yaubada te felen aba antalasangabuna yai. (1 Samuwela 15:22)

³⁴ Ena bui Yesu ya atahi mate ya dudulai, yo fede ya faliba iyen,

Yaubada Ena Aba Ba'isa hige i lofa lisim yai.

Yo fede sa 'wasabu be hige somo hesa Yesu ti fati'o fuyoi.

Keliso Fati'ona

Maleko 12:35-37

(Matiu 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ Fuyana Yesu ya laulau fa'ata Dubu Tabuna dobidobina yai, ya fati'oi iyen,

Sidohana be laugagayo tau lau fa'ataenna itiye, “Keliso mate Deiwidi laulauwewena?”[§] ³⁶ Yaluwa Tabuna nuwatuhu Deiwidi ya felen be iyen,

“GUYAU ya libalau egu Guyau lisina,

‘Ai sibagu u ta'ai yee-, am waiyunu E toledi ai ahem ubuna.” (Samsi 110:1)

³⁷ “Ibe Deiwidi iyen, ‘Um GUYAU,’ haba sidohana be in Deiwidi laulauwewena?”

Na baiwa la'ila'i, ya ata'atai ma nuwa kwadedi.

Yesu Laugagayo Tau Lau Fa'ataenna ya Liba Fanuwatagudi

Maleko 12:38-40

(Matiu 23:1-36; Luka 20:45-47)

³⁸ Yesu ena lau fa'ata ganahewana yai iyebom,

[‡] 12:30 Alina Hebelu yai, libadi te lahai hesa - hesa Diusi sa fatifatili edi lau'u'ula fuyanna yai.

[§] 12:35 Kelisomate “Tau Fasinabona.”

Laugagayo tau lau fa'ataedi, au ita sipo'idi! Salumadi sa fanuha bena edi leli lofalofadi na sa leu yo sa sai ai maketi be haba dodoga sa laulauto'iyedi. ³⁹ Aba oi'oigogo lumadi yai yo mata'asi ganahewadi yai sa fanuha bena aba ta'ai lohohodi yai sa ta'ai. ⁴⁰ Hwabuhwabu edi luma ginaulidi sa bwalafahidi be ai edi, sa abidi, yo lau'u'ula sa falofadi. Lau bwalabwala te lisidi yai haba kamkamna lala'i sa fahoinadi.

Hwabuhwabu Hesa ena Ainauya

Maleko 12:41-44

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Diusi edi Dubu Tabuna yai Yesu ya ta'ata'ai, moni aba husanina sadaina yai be dodoga boludi moni sa toletole ya kinokino'idi. Tau fagogo boludi mate moni lala'i sa toledi; ⁴² na hwabuhwabu hige ena moni ya laoma be moni kapa kiki'uka luwaga ya husanidi, la'ina doha 5 toea.

⁴³ Ana hewahewali ya yoga gogondima na ya falibadi iyen,

E faliba dudulaimiu! Hwabuhwabu tau gogo gesagesana te, ainauya la'ila'i ya tole aba husanina yai, na habahim hahaisa. ⁴⁴ Tau fafagogo mate edi tefa sa ota, na waihin ni ena moni ofi'ofina. Ana kalahe eda'edana logena, ya tole ofi'i.

13

Dubu Tabuna Lopana, Yesu ya Libaen

Maleko 13:1-2

(Matiu 24:1-2; Luka 21:5-6)

¹ Yesu Dubu Tabuna ya laulau afulen na ana hewali hesa iyen,
Tanuwaga, luma lohohodi yo ume'ehu lala'i u itadi!

² Yesu iyen,

Luma lala'i te ami itadi? Ibege ume'ehu hesa, hesa ai hewana i ota. Mahudo'idi haba sa anlubi lopalopaidi.

Pilipili yo Fati'o

Maleko 13:3-13

(Matiu 24:3-14; Luka 21:7-19)

³ Oliwe Piuna yai Yesu ya ta'ata'ai na Dubu Tabuna ya ita lawen tefa yai. Pita, Diyemsi, Diyon yo Endulu ibodi Yesu sa fati'oi tiyen,

⁴ U falibamai, fuya somo haba ginaulidi te sa tubu? Yo fafa'ilala somo haba ya taumahata be 'e sibai mate fuyana ya hanahanau?

⁵ Na Yesu ya falibadi iyen,

Au ita komakoman, ibe ti bwalafahimiu! ⁶ Dodoga boludi hesagu yai haba sa laoma tiyen, "Yau Keliso." Be boludi haba sa bwalaidi.

⁷ Yena hiyala sadai yai ye eda lofalofa yai wasadi ami atahiyedi, tabu au 'wasabu. Ginauli doha ite haba sa tubu, in moho lahai ofi'ofina hola. *(2 Tesaloniya 2:2-3; Maleko 13:10; Mati u 24:14)*

⁸ Nu'u hesa haba maidadi nu'u hesa sa hiyala, mwanu'unu'u yo galamo wesawesasa haba nu'u haisa yai. Somo heyahayayadi sa tubu te, doha kamkamna bwa'ibwa'ina wawahin sa fahoina edi fuya fanatu yai.

⁹ Au ita'ita komakoman! Haba sa aumi be sa lawemiu emi nu'u koniseladi lisidi be Diusi edi aba oi'oigogo lumadi yai sa pidilimiu.

Gawana yo kin nuwanuwadi yai haba ami obiyo, yau debagu yai, be wasa loholohona ami falibadi. ¹⁰ Na wasa loholohona bena ami lauguguya bwa'iyen ai nu'u mahudo'ina. (Matuu 24:14)

¹¹ Na yena sa aumi be ami lau fatala, tabu au mode wananaha auwen, “Somo haba 'e libaen?” Somo ya mahata nuwamiu yai au libaen moho, pa'ana Yaluwa Tabuna ya libaliba, hige umi.

¹² Doga hidana haba ya fele afulen be sa wunui yo doha, Tau tamatama haba ya ginauli natuna ai lisina. Wawaya haba sa timuli bui be tamadi yo tinadi sa wunuidi. ¹³ Debagu yai haba mahudo'idi sa fawaiyunuwemi. Na sai ya nuwa adidili ya lau ee-, lahai ofi'ofina haba ya mwahuli.

Heyaheyaya 'Wasabuna

Maleko 13:14-23

(Matuu 24:15-28; Luka 21:20-24)

¹⁴ Yesu iyen,

“Ginauli hesa fatau 'wasa'wasabu wananahana” in tabu ainiya, haba ami ita ya obi'obiyo nu'una yai ni. (Tau fatifatili bena ya nuwatuhu lobahi.) Na salumadi Diudeya yai bena sa gela lau tu'a. ¹⁵ Sai ena luma hewana yai* tabu i lidi luma ganahewana, be ginauli hesa i abi. ¹⁶ Sai gabu yai tabu i fuyo luma ana luhuluhi i abi. ¹⁷ Lahaidi ni sa mahanoma mate wawahin bogabogadi yo nanatudi sa fafanomdi lisidi yai ya heyaya wananaha.

¹⁸ Yaubada au an'etai be ginaulidi te tabu fuya gogoma yai ti tubu, ¹⁹ pa'ana pilipili ai lahaidi ni haba sa heyaya wananaha. Hige doha fuya bwa'ibwa'ina yai Yaubada tano'ubu ena fuya ginaulina yai ya laoma ee-, aho ite. Ai muli, ibege ti tubu fuyo. ²⁰ Ibe Guyau, pilipili lahaidi ni, hige i fatupodi ibege dogo hesa i mwahuli. In moho, salumadi ya fasinabodi debadi yai mate, Yaubada lahaidi ni ya fatupodi.

²¹ Lahaina yai ni yena sai iyen, “Keliso ami ita” e “In logena auu-.”

Mate, tabu au kawawananaha. ²² Pa'ana keliso yo peloweta bwalabwaladi haba sa laoma be no'o yo fafa'ilala sa lau ginauli, yena gonowanadi mate Yaubada ena fasinabo dodogadi haba sa foya ponolidi. ²³ Logena bena ami ita komakoman! Somo matada yai haba ya tubu mate ha'a E falibamiu.

Doga Natuna ena Fuya Laoma

Maleko 13:24-27

(Matuu 24:29-31; Luka 21:25-28)

²⁴ Pilipili lahaidi sa ofi na ai mulina haba maihala ya kamukamumu yo nawalahi ibege i sina. ²⁵ Kipwala galewa yai haba sa be'u yo galewa ginaulidi haba sa mwahmwahiu. (Isaiya 13:10; Efeso 6:12)

²⁶ Ai lahaina ni Doga Natuna haba sa ita ma gigibwali la'ila'ina yo ma namanamalina ya laolaoma yada yai. ²⁷ In haba anelu ya fatamali lawedi tefa bwauli, yawana, bolima yo yalasi edi aba towa yai. Na Yaubada ena fasinabo dodogadi haba sa fa'oigogo esegahidi, tano'ubu ana dan ya lau ee-, galewa ana dandan.

Oyagi Doha Kuhou Lau Fa'atana

Maleko 13:28-31

(Matuu 24:32-35; Luka 21:29-33)

* **13:15** Isalaela, edi luma, hige hatu ti fapaisowadi. Luma hewadi mate sa tabataba, na maimailafidi ainiya sa laulau bawa.

²⁸ Oyagi doha kuhou lau fa'atana te au nuwatuhui. Yena lagana sa tutuli ami sibai mate siuhwalo ya laolaoma.† ²⁹ Doha, yena ginaulidi te sa tubu ami itadi mate ami sibai, lahaidi ni sa hanahanauma. ³⁰ E faliba dudulaimiu mate, dodogadi haisa aho te sa tubu. ³¹ Galewa yo tano'ubu haba sa ofi in moho, yau egu liba ibege i ofi.

Bena te Nonoha
Maleko 13:32-37
(Matiu 24:36-44)

³² Hige sai la'i lahaina yo maihalana i sibai. Anelu galewa yai hinaga hige ti sibai yo Natuna hinaga hige i sibai. Tamana iyabona ya sibai. ³³ Au ita komakoman yo au tuhutuhuli! Pa'ana maihalana hige au sibai.

³⁴ Doha taumoho hesa ena nu'u ya lau afulen na ya lau eda lofalofa. Ena tau lau fayofayo hesa - hesa ana paisowa ya felen. Luma eda'edana hafohafona tau ita'ita watanina mate ya faliba bena ya tuhutuhuli. ³⁵ Logena bena ami tuhutuhuli pa'ana luma tanuwagana ena fuyoma maihalana hige au sibai. Haba maimailafi e ai i'ipa atipuna ye kamkam gwanegwane yai ye ya ifi tatatali. ³⁶ Ibe i mahanoma feula be i lobahimiu ma enomiu. ³⁷ Somo E fahalibamiu mate haba mahudo'idi E falibadi yawa, "Au tuhutuhuli." *(Maleko 14:34)*

14

Yesu Oilibana
Maleko 14:1-2
(Matiu 26:1-5; Luka 22:1-2; Diyon 11:45-53)

¹ Lahai luwaga moho haba Bayawa yo Fwalawa Fafayisti Gesana An'angogodi.* *(Au'aulaha 12)*

Tau antalasam baba'isadi yo laugagayo tau lau fa'ataendi, eda'eda sa yo'o bena bwalabwala yai haba Yesu sa tohai be sa wunui. ² Tiyen,

Tabu an'angogo yai ta ginauli. Do'ata dodoga te eli fasifasinadi be lulu sa fatubu.

Betani yai Waihin Hesa Yesu ya Fama'i
Maleko 14:3-9
(Matiu 26:6-13; Diyon 12:1-8)

³ Betani nu'una yai Yesu ya kalakalahe lepela dogana hesa hesana Saimon ena luma yai. Waihin hesa ma'i panepanena hesana nada, maisana ya la'i ya abi, na ya luhuma luma yai. Ma'i botolona gadona ya dem pwai na ya fagoi Yesu bolobolona yai.† ⁴ Dodoga haisa amainiya sa fatalapili tiyen,

Sidohana be ma'i panepanena ya anfangofogo ela'en?

⁵ Yo fede sa fafatala pili tiyen,

Ibe te une'uneyen mate maisana la'ina doha doge esega ya paisowa bolima esega, na maisana haba tau gogo gesagesa felendi.

⁶ In moho Yesu iyen,

† 13:28 Hai'in fuyana aite'i, fafa'ilalana mate mwadawa lugudi sa in, na yena mwadawa lugudi sa be'u, mate haibe'u. * 14:1 Bayawa mate "pasowa mata'asina" yo Fwalawa Fafayisti Gesana An'angogona fafa'ilalana. † 14:3 Ma'i panepanena te hesana nada hige amaite'i, na ume'ehu hudo'i hesana alabasta yai botolona sa ginauli.

Sidohana be ami mode lisina yai? I otawa. In laulau lohohona ya ginauli lisigu yai. ⁷ Tau gogo gesagesa fuya ou'ouli ma'emiu, na lahai hesa - hesa haba ami saguhidi. In moho, Yau ibege fuya ou'ouli ma'emiu. ⁸ Waihin te, somo gonowana ya ginauli, ya ginauli watan, be taugu ya fama'i nonohai, na habahim toletetau lahaina. ⁹ E faliba dudulaimiu mate tano'ubu mahudo'ina yai somo yai wasa lohohona sa lauguguya'en, mate waihin te somo ha'a ya ginauli wasana haba sa fafanuwa hitin.

Diudasi ya Tau'ulu be Yesu Ana ya Wewe

Maleko 14:10-11

(Matiu 26:14-16, Luka 22:3-6)

¹⁰ Habahim Diudasi Isakaliyoti, in mate tau famuli wata safuhudohudo'i luwaga hesa, ya aulaha ya lau tau antalagam baba'isadi lisidi, be Yesu ana ya wewe. ¹¹ Ena nuwatuhi ya falibadi, yo fede nuwadi sa amna be sa liba fasunuma mate moni haba sa felen. Habahim Diudasi ya fatubu eda'eda ya yo'o.

Bayawa An'angogona Abi Nonohana

Maleko 14:12-21

(Matiu 26:17-30; Luka 22:7-14, 21-23; Diyon 13:21-30)

¹² Fwalawa Fafayisti Gesana An'angogona lahaina bwa'ibwa'ina yai sipi sa lau funuhidi be Bayawa An'angogona sa abi nonohai. Yesu ana hewahewali sa fati'oi tiyen,

Haba 'e lau ai somo, Bayawa An'angogona 'e abi nonohai? *(Au'aulaha 12:3-11)*

¹³ Yo fede Yesu ana hewahewali luwaga ya fatalahadi iyen,

Au lau taon yai taumoho hesa ho'owa leduna ya bahebahei haba ya lobahimiu. Au lau watan, ¹⁴ be luma tausomo ainiya ya luhulau, tanuwagana au faliba auwen,

“Tanuwaga ya fati'o mate: ‘Ma'agu hewahewali, Bayawa An'angogona Ai bili tausomo haba 'e kalahe?”

¹⁵ Bili la'ila'i hewa yai ha'a sa fa'a'a nonohai haba ya fa'itamiu. Ainiya eneheda, au abi nonoha.

¹⁶ Yo fede ana hewali luwaga sa aulaha sa lau taon yai be somo Yesu ya fatalahadi sa itadi. Amainiya Bayawa An'angogona sa abi nonohai.

¹⁷ Maimailafina Yesu ma'ana hewahewali safuhudohudo'i luwaga sa mahanoma aba kalahe yai.

¹⁸ Yesu iyen,

E falibamiu mate sai esega ganahewamiu yai, haba agu ya wewe. Dogana ma'eda te kalakalahe.

¹⁹ Nuwadi sa heyaya be esega - esega sa fati'o lau Yesu lisina, tiyen, Bena yau?

²⁰ Yesu alinadi ya bui iyen,

Safuhudohudo'i luwaga ganahewamiu yai, sai esega nimamai ma'egu 'e bwaluidi aiyohi yai, mate in, logena. ²¹ Doga Natuna haba ya pe'i doha Buka Tabuna ha'a ya libaen. In moho agu tau wewe haba heyahayaya la'ila'i ya fahoina. Lohohona moho dogana ni tabu ti yosi.

Yesu ena Anyaweyawesa.

Maleko 14:22-25

(Matiu 26:26-30; Luka 22:7-20; 1 Kolinto 11:23-25)

²² Sa kalakalahe na Yesu fwalawa ya abi na ya lau'u'ula lau Yaubada lisina, habahim ya ifi be ana hewahewali ya feledi na iyen, Itete au abi be au an. Itete Yau taugu.

²³ Habahim kaputi ya abi na Yaubada ya lauto'iyen na ya feledi be mahudo'idi adi sa nom. ²⁴ Yesu iyen,

Itete mate yau 'wasinagu. Yaubada ena yali fwaufwauna fafa'ilalana ya tabuliwa dodoga mahudo'idi debadi yai.

²⁵ E faliba dudulaimiu mate wain te ibege ya nom fuyoi ya lau ee-, Yaubada ena Aba Ba'isa yai haba E nom fuyo.

²⁶ Wana hesa sa wanai mulina yai sa aulaha sa lau Oliwe Piuna.

Yesu Pita ena Falefalele ya Liba Bwa'iyedi

Maleko 14:27-31

(Matiu 26:31-35; Luka 22:31-34; Diyon 13:36-38)

²⁷ Yesu ya libalau lisidi,

Mahudo'imiu haba ami lau afulegu na ami gela. Buka Tabuna yai ha'a ya libaen iyen, "Yaubada haba sipi tau ita watanina ya lau funuhi na sipi haba sa failaulauwidi."

²⁸ E mwahuli fuyo ai mulina, haba E bwa'i E lau Galili.

²⁹ Pita iyen,

Mahudo'idi haba sa suha papa afulem, na Yau hige gonowana.

³⁰ Yesu iyen,

Pita, E liba dudulai lisim yai mate i'ipa te hola kamkam ibege i gwane ma luwaga na haba wa falele'egu ma faihona.

³¹ Pita ya aso, iyen,

Hige gonowana ya falele'em, haba te pe'i luwaluwaga.

Na ana hewahewali mahudo'idi edi liba gonogonowadi.

Getesemeni yai, Yesu ya Lau'u'ula

Maleko 14:32-42

(Matiu 26:36-46; Luka 22:39-46)

³² Sa laoma Getesemeni nu'una. Yesu ya libalau ana hewahewali lebedi yai iyen,

Aite'i au ta'ata'ai na hola E lau E lau'u'ula.

³³ Pita, Diyemsi yo Diyon ma'edi Yesu sa lau. Nuwa kamkamna la'ila'i yo nuwa mwahu ya laoma tauna ya famohafu. ³⁴ Yo fede ya falibadi iyen,

Nuwa heyaya nuwagu yai ya la'i wananaha begana haba ya kam-funuhigu. Aite'i au miyamiya na au tuhutuhuli.

³⁵ Begana ya sigilau, ya lofe lidiyen tanohi yai na ya lau'u'ula iyen,

Yena gonowana, ibege kamkamna lahaina te ya fahoina.

³⁶ Ya lau'u'ula iyen,

Aba, Tamagu, ginauli mahudo'idi um gonowam. Kamkamna te u abi fahi lisigu yai. In moho hige yau egu fanuha, um em fanuha.

³⁷ Habahim ya fuyo ana hewahewali faihona lisidi na ya itadi sa eno'eno. Ya libalau Pita lebena,

Saimon, wa eno? Hige gonowana u tuhutuhuli awa esega moho?

³⁸ Au tuhutuhuli yo au laulau'u'ula haba ibege lau lubu au fahoina. Yaluwamiu sa nonoha na taumi sa belubelu.

³⁹ Ma'esega moho ya lau afuledi na ya fuyo ya lau'u'ula. Libadi gono-gonowadi ya libaedi. ⁴⁰ Ya fuyoma ana hewahewali lisidi ya itadi sa maimaidu'e be hige somo ti faliba.

⁴¹ Fafaihonana ya fuyoma na ya falibadi iyen,

Hola ma enomiu? Ma anyawasimiu? Maihalana ya mahano! Ha'asi, Doga Natuna aho te sa fele lawen dodoga heyaheyayadi lisidi yai. ⁴² Au obiyo ta lau! Agu tau wewe ya laoma!

Yesu sa Au

Maleko 14:43-52

(Matiu 26:47-56; Luka 22:47-53; Diyon 18:3-12)

⁴³ Yesu ma libalibana yo fede Diudasi, in safuhudohudo'i luwaga hesa, maidana dodoga boludi ma baibainetidi yo ma kepakepatadi sa mahanoma. Iti mate tau antalasam baba'isadi, babada yo laugagayo tau lau fa'ataendi sa duidima. ⁴⁴ Tau wewe mate fafa'ilala hudo'i ha'a baba'isa ya falibadi iyen,

Sai E falafu mate logenana. Au tohai be au lawen, na ami gati komokomani'i.

⁴⁵ Fuyana Diudasi ya mahano ya dudulai ya lau Yesu lisina iyen, Tanuwaga!

Na ya falafu.

⁴⁶ Yo fede Yesu sa tohai be sa lawen.

⁴⁷ Tau obi'obiyo hesa amainiya ena baineti ya faguli be Tau Antalasam edi Ba'isa ena tau lau fayofayo beyana ya talafahi.

⁴⁸ Alinadi Yesu ya bui iyen,

Bena Yau tau angafu? Logena ma baibainetimiyo yo ma kepakepatamiyo ami laoma ami augu. ⁴⁹ Fuya ou'ouli yau ma'emiu Dubu Tabuna dobidobina yai E laulau fa'ata na hige au augu. In moho Buka Tabuna bena ya fawanana. *(Isaiya 53:7-12)*

⁵⁰ Habahim ana hewahewali mahudo'idi sa gela afulen. ⁵¹ Hewali hudo'i ya lau kaleko na Yesu ya laulau watan mate sa tohai, ⁵² yo fede ya dalu peidi be kaleko ya tafahi na ma tau afa afa'afana ya gela.

Yesu sa Lawen Sanhedeli Lisidi

Maleko 14:53-65

(Matiu 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Diyon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Yesu sa lawen Tau Antalasam Ba'isana lisina na tau antalasam haisa, babada lala'i yo laugagayo tau lau fa'ataena mate sa fa'oigogo amainiya. ⁵⁴ Pita muli yai ya laoma be ya luhulau Tau Antalasam edi Ba'isa ena luma dobidobina yai. Be maidana gati sa ta'ai na ya anmwahibo.

⁵⁵ Tau Antalasam edi Ba'isa yo Sanhedeli mahudo'idi edi fanuha bena liba wananaha la'i sa lobahidi, haba ainiya bena Yesu sa wunui. In moho hige somo la'i ti lobahi.‡

⁵⁶ Tau fagiluna boludi edi liba bwalabwala sa libaedi mate hesa - hesa ena ya laulau hudo'i. ⁵⁷ Haisa sa obiyo be liba bwalabwala sa libaedi Yesu lisina yai tiyen,

⁵⁸ 'E atahi ya libaliba iyen, “Dubu Tabuna dodoga sa ginauli haba E dem lopa. Na lahai faihona ganahewadi yai hesa haba E fa'obiyo fuyoi. Dubuna mate hige dodoga nimadi yai ti ginauli.”

⁵⁹ Hesa - hesa ena liba ya lau hudohudo'i. Hige edi liba esega.

⁶⁰ Tau Antalasam edi Ba'isa ya obiyo mahudo'idi matadi yai na ya fati'o lau Yesu lisina iyen,

Sa fagilum te haga alinadi u bui.

⁶¹ In moho Yesu hige somo la'i i libaen. Yo fede Tau Antalasam edi Ba'isa ya fati'o fuyoi iyen,

Um Keliso, Loholoho Tau Abina Natuna? *(Isaiya 53:7-8)*

⁶² Yesu iyen,

Yau, Logegu. Haba Doga Natuna ya ta'ata'ai Gigibwali Yaubadana sibana yai na yada yai ya laolaoma, ami ita.

⁶³ Tau Antalasam Ba'isana ena leli ya ankamgiginidi na iyen,

Hei! Hige gonowana wikinisi hesa haba ta yo'oi!

⁶⁴ Yesu ya liba pono iyen, “Yau ma'egu Yaubada gonogonowamai.”
Ami atahi! Emi nuwatuhu somo?§

Mahudo'idi sa fagilu, be ehe watawatan tiyen,

Ii-, pe'i moho.

⁶⁵ Habahim haisa Yesu sa lau kanikanisoi Matana sa suma yo sa talai na tiyen,

U anmasi, sai ya talaim!

Habahim gati sa lawen be sa lau papali'i.

Pita ya Falele Ma Faihona

Maleko 14:66-72

(Matiu 26:69-75; Luka 22:56-62; Diyon 18:15-18; 25-27)

⁶⁶ Pita mate hola luma dobidobina yai na Tau Antalasam edi Ba'isa ena tau lau fayofayo waihinna ya laoma, ⁶⁷ ya italau be Pita ya ita ya an'anmwhahibo yo fede iyen,

Um hinaga ma'em Yesu Nasaleta.

⁶⁸ In moho Pita ya falele iyen,

Somo wa libalibaen hige ya nuwatuhu lobahi!

Yo fede eda'eda hafohafona yai ya kalamahano na kamkam ya gwane.*

‡ 14:55 Diusi edi Konisela la'ila'i hesana mate Sanhedeli. § 14:64 Au italau Maleko 14:62.

* 14:68 Uli'uli haisa mate, “kamkam ya gwane” tefana hige ti tole, lausoisoi ganahewana yai te.

⁶⁹ Tine'eu wa ya ita'ita lau be Pita ya ita fuyoi yo fede tau obi'obiyo ya falibadi iyebom,
Ite ana hewali hesa.

⁷⁰ In moho Pita ya falele boda. Hige walolona na dodoga sa obi'obiyo Pita sadaina yai sa faliba tiyen,

Wananaha! Um hidana hesa. Pa'ana um Galili yai wa laoma.†

⁷¹ Pita ya angwala dodoga lisidi iyen,
Taumohona ami libalibaen hige ya sibai.

⁷² Hige walolona kamkam ya gwane boda. Yo fede Yesu ena liba Pita ya nuwatuhuidi fuyana ya faliba iyen,

Ibege hola kamkam i gwane ma luwaga na haba wa falele ma faihona mate hige u sibaigu.

Yo fede Pita ya tan elo'elolosi.

15

Yesu sa Leyama Pailati Matana yai

Maleko 15:1-5

(Matiu 27:1-2; 11-14; Luka 23:1-5; Diyon 18:28-38)

¹ Ma hwalahwalalana tau antalasam baba'isadi, dodoga lala'i, laugagayo tau lau fa'ataena yo Sanhedeli mahudo'idi sa fa'oigogo na edi sa oiliba be Yesu sa au na sa lawen Pailati lisina.

² Pailati ya fati'o lau Yesu lisina iyen,
Um Diusi edi Kin?

Alinana, Yesu ya bui iyen,
Ii-, logena.

³ Tau antalasam baba'isadi ginauli mahudo'idi debadi yai Yesu sa fagilu.

⁴ Pailati ya fati'o bodai iyen,
Ginauli boludi haladi yai sa fagilum be alinadi haga u bui?

⁵ In moho, Yesu hola hige i libaliba, be Pailati ya no'o.

Diusi sa Fanuha Bena Yesu ya Pe'i

Maleko 15:6-15

(Matiu 27:15-26; Luka 23:13-25; Diyon 18:39-19:16)

⁶ Bayawa An'angogona yai edi laulau mate tau lau deli esega, sai sa fanuha haba Pailati ya so'efahi. ⁷ Doga hesa hesana Balabasi ma haidana haisa hiyala sa fatubu maidadi gabeman be sa aiyunu. Yo fede halana yai sa lau deli. ⁸ Baiwa sa laoma be Pailati sa an'etai, bena dogo hesa ai deli ya so'efahi. ⁹ Pailati ya fati'oidi iyen,

Ami fanuha bena Diusi emi Kin E so'efahi?

¹⁰ Pailati ya sibai mate tau antalasam baba'isadi Yesu sa nuwa ela'ela'en, logena sa leyama lisina.

¹¹ In moho tau antalasam baba'isadi mate dodoga sa eli fasifasinadi be tiyen,

Balabasi u so'efahi!

† 14:70 Ya sibai mate in Galili dogana pa'ana ya libaliba doha iti.

¹² Pailati ya libalau lisidi, iyen,
Aho auwen, “In Diusi edi Kin.” Haba somo ai lisina E ginauli?

¹³ Sa yogayoga tiyen,
U tutu fapatu!

¹⁴ Pailati ya fati'o,
Sidohana? Pilipili somo ya ginauli?

Sa yoga la'ila'i tiyen,
U tutu fapatu!

¹⁵ Pailati ena fanuha bena dodoga nuwadi ya faloholohodi, yo fede Balabasi ya so'efahi. Habahim ya liba be Yesu sa pidili yo bena haba sa lawen sa tutu fapatu.

Hiyala Dodogadi Yesu sa Lau Faliuhwa'en

Maleko 15:16-20

(Matiu 27:27-31; Diyon 19:2-3)

¹⁶ Hiyala dodogadi Yesu sa lawen Gawana ena Luma dobidobina yai na fale di tau hiyala sa yoga gogondi. ¹⁷ Yesu mate Kin edi leli kapikapitana sa fali'o* na kokukoku sa ginauli nulinuli yai be kuluna yai sa fakoku.

¹⁸ Sa yogalau lisina tiyen,
Diusi edi Kin! Um mwahulim, hige ana siga!

¹⁹ Kuluna yai sa oi'oi, sa lau kanisoi yo sa tulibono be edi fade-basae bwalabwala sa ginauli. ²⁰ Sa laulau faliuhwa'en ya ofi, luhuluhu kapikapitana sa unufahi na ana leli sa fali'o fuyoi. Habahim sa foya lawen Yelusalem ganamulina yai be bena sa tutu fapatu.

Yesu Sa Tutu Fapatu

Maleko 15:21-32

(Matiu 27:32-44; Luka 23:26-43; Diyon 19:17-27)

²¹ Na Sailin dogana hesa hesana Saimon nu'u kiukiu yai ya lao-laoma duhu la'i ganahewana. Na hiyala dodogadi sa bayahoi be Yesu aba tutu fapatuna ya bahei. Saimon nanatuna mate Alesandiya yo Lufosi. ²² Yesu sa foya lawen nu'u hesa hesana Gologota. (Aniyona mate Kulukulu Nu'una.) ²³ Amainiya mate wain ma'ena kamkamna mulamulana sa fa'asi esegahidi be sa felen. Na hige i nom.†

²⁴ Sa tutu fapatu mulina yai, ana leli sa pei dailidi na habahim sa pelei be haba sai tausomo ya wini mate ya abi, enehena. ²⁵ Yesu edi fuya tutu fapatuna mate naen koloki hwalahwalala. ²⁶ Edi aba fagiluna sa uli oyagi tabatabana yai tiyen, “Diusi edi Kin,” mate sa tutu fapatu Yesu kuluna maitina yai.‡

²⁷⁻²⁸ Tau angafu luwaga hinaga sa tutu fapatudi, esega sibana yai, na esega seuseulina yai. Logena, sa fawananaha Buka Beyabeyana yai, tiyen, “In ma'edi dodoga heyeheyayadi sa tutu fapatudi.”§ *(Isaiya 53:12)*

²⁹ Dodoga sa bayabayawa mate sa liba fafaheyaya yo kuludi sa fafak-wadedi na tiyen,

* 15:17 “Kapikapitana” aniyona mate “pepolo.” † 15:23 Mulamula hesana mate “miula.”

‡ 15:26 Uli'uli haisa yai mate “sa tutu fapatu Yesu kuluna maitina yai,” hige ti uli § 15:27-28 Uli'uli haisa yai mate, lausoisoi te hige ti uli.

Agu ya mo'isa! Um bena Dubu Tabuna wa dem lopalopa na lahai faihonana yai haba wa fa'obiyo fuyoi!

³⁰ U fofofahi fuyoiim be ai aba tutu fapatum ni u tulu be'uma!

³¹ Tau antalasam baba'isadi yo laugagayo tau lau fa'ataena hinaga Yesu sa lau faliuhwa'en tiyen,

Haisa ya fofofahidi na in hige gonowana i fofofahi fuyoi.

³² Keliso, Isalaela eda Kin, aho te haga ai aba tutu fapatum ni u tulu be'uma be ai itam. Haba 'e kawawananaha'em.

Salumadi Yesu ma'edi sa tutu fapatudi mate Yesu sa liba fafaheyaya hinaga.

Yesu ena Pe'i

Maleko 15:33-41

(Matiu 27:45-56; Luka 23:44-49; Diyoni 19:28-30)

³³ Lahai la'i yai nu'u mahudo'ina mate ya kamumu esegahi ee-, awa faihona. ³⁴ Tili koloki yai Yesu ya yoga la'ila'i iyen,

Eloi! Eloi! Lama sabatani?

Aniyona mate,

Egu Yaubada! Egu Yaubada! Pa'ana somo wa nuwa afulegu?

³⁵ Dodoga haisa amainiya sa obi'obiyo sa atahi be tiyen,

Au atahi. Ilaidiya ya yogayogai.

³⁶ Taumoho hesa ya lautafo be bwalofi ya abi ya bwalu lidiyen wain tabutabuluna yai na didiyali yai ya gwaliyen be ya lolo hasaen Yesu gibulana yai na iyen,

Haga ta ita! Ilaidiya bena haba i laoma i taluhi?

³⁷ Yesu ya 'wala'ui yo fede ya tuhufahi.

³⁸ Bili daili kalekona Dubu Tabuna ganahewana yai ya tapuliti luwagai, hewa yai ya lidi ubu. ³⁹ Hiyala tau lau kulukuluwena ya obi'obiyo Yesu nuwanuwana yai mate sidohana Yesu ena pe'ipe'i ya ita. Na iyen,

Doga itete mate wananaha Yaubada Natuna.

⁴⁰ Wawahin haisa mate eda lofalofa yai sa ita'itama. Ganahewadi yai mate Maliya Magadala, Salome yo Maliya hudo'i (Diyemsi kiukiu yo Diyosesi tinadi). ⁴¹ Fuyana Yesu Galili yai mate, wawahin te sa lau watan yo sa sagusagui. Na hahaisa ma'edi sa lau Yelusalem mate amainiya hinaga.

Yesu Toletoletauna

Maleko 15:42-47

(Matiu 27:57-61; Luka 23:50-56; Diyoni 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Abi Nonoha Lahaina na maimailafina Sabati fa'atitina ya fatubu.* Yo fede Alamatiya dogana hesana Diyosepa ma nuwa adidilina ya lau Pailati lisina be Yesu silanna ya an'etai. In mate Konisela hesa Sanhedeli ganahewana yai na sa fafa'atitiyen. Yaubada Aba Ba'isa Nu'una ya laolaoma ibona ya bagibagiyen. ⁴⁴ Fuyana Pailati ya atahiyeen Yesu ha'a

* 15:42-43 "Falaide" mate "Abi Nonoha Lahaina," na maimailafina yai Diusi edi "Sabati" ya fatubu. Lahai Satade logena Diusi edi Sabati.

ya pe'i mate ya tauhiti. Yo fede hiyala tau lau kulukuluwenna ya yogai be somo ya atahiyen wa, ya fati'oi be tau hiyala iyen,
Wananaha, ha'a ya pe'i.

⁴⁵ Pailati ya fawananaha mate ha'a ya pe'i. Yo fede ya liba be Yesu silanna Diyosepa ya abi.

⁴⁶ Habahim Diyosepa silanna ya taluhi lidiyen, na kaleko lohohohona ya une amainiya ya suma. Bwanali ha'a sa pidi nonohai galina yai ya bo'usai. Habahim ume'ehu ya fatapipili be ya gudu buluhi. ⁴⁷ Maliya Magadala yo Maliya Diyosesi tinana Yesu aba bo'usaina sa ita.

16

Yesu ya Obiyo Fuyo

Maleko 16:1-8

(Matiu 28:1-8; Luka 24:1-12; Diyon 20:1-10)

¹ Sabati lahaina* mulina, Maliya Magadala, Salome yo Maliya Diyemsi tinana ma'i panepanedi sa unedi. Bena bobonna haba sa lau Yesu silanna sa fama'i. ² Bobonna, nu'u ya ifi tatatali na sa aulaha sa lau bo'usa. ³⁻⁴ Eda'eda yai sa laulau na ibodi sa fati'o fuyo'idi, tiyen,

Sai haba ume'ehu bo'usa hafohafona yai ni ya fatapipili?

Sa tamahiti mate bo'usa guduna ume'ehu la'ila'i ha'a sa fatapipili. ⁵ Sa luhulau bo'usa yai mate taumoho hewahewalina ena leli kafukafuna tefa siba yai ya ta'ata'ai. Yo fede aluwadi sa potifahi.

⁶ Na iyen,

Tabu au 'wasabu. Yesu Nasaleta, In sa tutu fapatu, ami yo'oyo'oi. Ha'a ya obiyo fuyo! In hige amaite'i. Edi aba tolena ha'a ami ita. ⁷ Au lau be ana hewahewali Pita ma haidana au falibadi auwen, "In haba ya bwa'i Galili. Ainiya haba ami ita, doha ha'a ya falibamiu."

⁸ Wawahin wa sa tauhiti na ma tabutabubudi sa gela sa lau bo'usa ganamulina. Hige sai somo ti faliba pa'ana sa 'wasabu.

Yesu ya Taumahata Maliya Magadala Lisina yai

Maleko 16:9-11

(Matiu 28:9-10; Diyon 20:11-18)

⁹ Sandei hwalahwalalana Yesu pe'i yai ya obiyo fuyo na ya taumahata bwa'i Maliya Magadala lisina yai. In, logena, yaluwa heyahayadi faligigi-luwaga ganahewana yai ya liba duidi. ¹⁰ Salumadi ma afa haidana sa logo yo sa tantan mate, enehedi ya liba iyen,

¹¹ Yesu ya mwahuli fuyo! Yau E ita!

In moho hige ti kawawananaha'en.

Yesu ya Taumahata Dodoga Luwaga Lisidi yai

Maleko 16:12-13

(Luka 24:13-35)

¹² Mulina yai Yesu ya taumahata dodoga luwaga lisidi yai fuyana sa laulau nu'u hesa. Nenena ya sedi be hige ti ita lobahi. ¹³ Sa fuyo be haidadi sa falibadi. In moho hige ti kawawananaha'edi.

* **16:1** Diusi ganahewana yai, lahai sa makai doha ite: 6 p.m. lahai hesa yai edi dei ya fatubu ya lau ee-, bobon 6 p.m. yai ya ofi.

*Yesu ya Taumahata Ana Hewahewali Lisidi yai**Maleko 16:14-18**(Matiu 28:16-20; Luka 24:36-49; Diyon 20:19-23, Acts 1:6-8)*

¹⁴ Ofi'ofina yai Yesu ya taumahata ana hewahewali safuhudohudo'i esega lisidi yai fuyanna sa kalakalahe. Ya sagasagaliyedi pa'ana sa nuwa po'i yo salumadi Yesu sa ita ya obiyo fuyo mate hige ti kawawananaha'edi.

¹⁵ Ya libalau lisidi iyen,

Au lau tano'ubu mahudo'ina yai wasa loholoho te, dodoga ai lisidi au duwai.

¹⁶ Sai ya kawawananaha be sa fababasito haba ya mwahuli, In moho, sai hige i kawawananaha haba ena heyaya debana yai sa fagilu.

¹⁷ Tau kawawananaha haba no'o ginaulidi sa lau ginauli. Dimoni haba ai hesagu sa liba duidi yo alina hesa - hesa yai haba sa libaliba.

¹⁸ Yena weso ai nimadi sa abidi yo an'anlewa sa nomdi ibege ti pe'i yo sa abilau tau asi'asiyebo ai lisidi haba sa loholoho. *(Paisowa 28:3-5)*

*Yesu ya Hasai Galewa**Maleko 16:19-20**(Luka 24:50-53; Paisowa1:9-11)*

¹⁹ Guyau Yesu ya libaliba ofi mulina yai, sa hasaen Galewa be Yaubada sibana yai ya ta'ai. ²⁰ Habahim ana hewahewali sa lau sa lauguguya nu'u ou'ouli yai. Na Yaubada ya saguhidi be ena liba ya fawananaha fafa'ilala lisidi yai.

*Maleko Bukana Ofi'ofina Libadi Haisa**Maleko 16:9-10*

^[9-10] Wawahin sa lau be liba tupotupona Pita ma afa haidana sa falibadi. Muli yai Yesu ana hewahewali ya fatamalidi sa lau, tefa saisai yai yo tefa leuleu yai be wasa tabuna yo miya lofalofana yo mwahuli ota'otafahina wasana sa falibadi.†]

† 16:20 Uli'uli haisa, lausoiso luwaga te (9 yo 10) sa uli hinaga, na lausoiso 9-20 sa tole hinaga.

Tau Fa'ona Wasawasa Adi Paisowa (Apostolo)

Yaubada, Yesu ya Hasayen Galewa
Paisowa 1:1-11

¹ Yauwedo, Yaubada Tau Fanuhana* egu buka bwa'ibwa'ina yai ginauli somo E ulidi mate ginauli mahudo'idi Yesu ya fatubu ya ginauli yo ya lau fa'ataen, ha'a enehemiu E liba ya lau ee-, sa hasaiyen galewa. ² Hola hige Yaubada i hasaen galewa na safalumadi ya fasinabodi be ena tau fa'ona wasawasa ya liba fasibasibadi Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai. ³ Ena pe'i mulina yai ya taumahata tatau te, lisidi yai ma boludi laulau hudo'i - hudo'i yai be ya fa'ita lobahidi mate In ya mwahuli fuyo. Lahai 40 ganahewadi yai ya taumahata lisidi yai na Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una wasana enehedi ya liba. ⁴ Fuya hesa, ma'edi sa kalakalahe na ya falibadi iyen,

Tabu Yelusalem au lau afulen, na ainauya E falibamiu au bagiyen. Ainauyana mate Tamagu ya liba fasunuma'en. ⁵ Diyon ho'owa yai ya fafababatisomiu na lahai fisa ai mulina haba Yaluwa Tabuna yai ami babasito.

⁶ Fuyana sa fa'oigogo esega sa fati'oi tiyen,
Guyau, aho te ema nu'u Isalaela haba wa fele fuyo'imai e hige'e?†

⁷ Yesu alinadi ya bui iyen,
Maihaladi e lahaidi mate Tamagu ena gigibwali yai ya nonohaidi. Umi hige enehemiu be haba adi fuya au sibaidi. ⁸ Fuyana Yaluwa Tabuna ya laoma ai hewamiu haba gigibwali Yaubada ai lisina ami abi be ai Yelusalem, Diudeya yo Samaliya mahudo'ina yo tano'ubu anadan yai haba ami liba famahatagu. *(Paisowa 26:20)*

⁹ Ya libaliba ofi, mulina yai, matadi yai Tamana ya abi hasaen galewa, yada yai be hige gonowana ti ita. ¹⁰ Hola matadi sa alalolo lau galewa na yo fede tatau luwaga adi leli kafukafudi sa mwaito afuledi sadaidi yai. ¹¹ Na tiyen,

Galili tatau sidohana be amainiya ami obi'obiyo na ami maimainene hasa galewa? Yesu ite lebemiu yai sa abi hasaen galewa te, mate haba ya fuyoma gonogonowana doha ami ita ya hasai.

Mataiyasi, Diudasi ya Falau Damahi
Paisowa 1:12-26
(Matiu 27:3-10)

¹² Habahim Oliweta Piuna sa lau afulen na sa fuyo Yelusalem. Nu'udi te lofana doha kilomita esega.‡ ¹³ Fuyana sa mahano, sa hasai edi aba miyamiya bilina yai. Iti mate Pita, Diyon, Diyemsi yo Endulu; Pilipi

---

* **1:1** Tiofliyesianiyona mate "Yaubada Tau Fanuhana." Buka hahaisa "Yaubada Tau Fanuhana" sa uli na hahaisa "Tiofliyesi" sa uli pa'ana edi nuwatuhiu bena dogo hesana. † **1:6** Tau fa'ona wasawasa yo dodoga haisa, edi fanuha bena edi dudulai ya fele fuyo'idi, be ibodi sa ita watandi. ‡ **1:12** Diusi edi laugagayo yai mate Sabati lahaina yena sa laulau tiga ibege kilomita esega ti di'oi.

yo Tomasi, Batolomiu yo Matiu; Alefaiyesi natuna Diyemsi yo Saimon Seloti\$ yo Diyemsi natuna Diudasi. ¹⁴ Fuya ou'ouli sa fafa'oigogo na sa laulau'u'ula ma haidadi wawahin yo Yesu haidana yo tinana Maliya hinaga.*

¹⁵ Lahaidi yai ni Yesu tau kawawananahaina 120 ganahewadi yai, Pita ya obiyo fahi ¹⁶ be iyen,

Afa haidagu! Beyabeyana, Buka Tabuna yai sa uli tiyen, Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai, Deiwidi, Diudasi wasana ya libaen mate ha'a ya fawanana fuyanna Yesu ana waiyuna ya foyahidi be sa tohai. ¹⁷ Diudasi hidamai hesa ema pele yai yo paisowa tau saguhimai.

¹⁸ (Ena lau pono maisana monina ya abi be tanohi ya une. Tanohina yai mate ya fatutu ba'a be ya pe'i. Bogana ya tamo dagi be tagina mahudo'ina ya faikalamanahanoi. ¹⁹ Dodoga mahudo'idi Yelusalem yai wasana sa atahiyen be alinadi yai nu'una hesana sa tole "Akeladama." Aniyona mate "Wasina Nu'una.")

²⁰ Pita iyen,

Samsi bukana yai sa uli tiyen, "Ena luma haba afa'afana, ibege sai i gogoi," yo sa uli hinaga tiyen, "Sai hesa ana paisowa i abi." (*Samsi 69:25 yo Samsi 109:8*).

²¹ Lisina yai hidada hesa bena te fasinabo. In yo Yesu ma'eda fuya ou'ouli te laulau asi'asi. ²² Diyon ena fuya fafababatiso ya lau ee-, Yaubada, Yesu lebeda yai ya abi hasaen galewa. Sai te famwaito, ma'eda ena mwahuli fuyo dedena haba te fatadada. (*Luka 24:48*)

²³ Yo fede dodoga luwaga hesadi sa fafinahedi: Mataiyasi yo Diyosepa, hesana hesa Basabasi na hesa Diyusitusi.

²⁴⁻²⁵ Na sa lau'u'ula tiyen,

GUYAU, doga mahudo'ina ena nuwatuhu wa sibai. Tatau luwaga te u fa'itamai. Sai wa fasinabo haba tau fa'ona wasawasa adi paisowa ya ginauli, fuyana Diudasi ya biya afulen na ya lau ena aba laoma.

²⁶ Habahim dodoga luwaga ni, sa aiheya failako'edi ume'ehu yai† be Mataiyasi ya abi. Sa falau esegahi maidana tau fa'ona wasawasa 12 edi pei yai.

2

Yaluwa Tabuna Ena Fuya Laoma

Paisowa 2:1-4

¹ Fuyanna Pentekosi lahaina yai Tau kawawanana mahudo'idi sa fa'oigogo tefa esega yai. * ² Ma'esega na dagugu la'ila'i doha hwayahwayau galewa yai ya lidima be aba ta'ata'ai lumana ya tafo nuhuli. ³ Habahim somo doha oyagi balebalelemnana ya faidabadabalalai be doga esega - esega ya talu hewana yai. ⁴ Yaubada, Yaluwana Tabuna mahudo'idi ya famohafudi be gigibwalina yai sa fatubu alina hudo'i - hudo'i yai sa libaliba.

§ 1:13 In Loma tau lau we'aidi dogana hesa * 1:14 Au italau Maleko 6:3: Yesu afa haidana mate: Diyemsi, Diyosepa, Diuda, yo Saimon. Afa lolofuna hinaga, edi aba miya mate Nasaleta. In moho, hesadi hige ti uli Buka Tabuna ganahewana yai. † 1:26 Hesadi sa ulidi ume'ehu yai. Taumoho esega hesana ai ume'ehu esega sa uli na sa husan ginauli hesa ganahewana yai be sa fatigotigo ee-, ume'ehu esega ya be'u. Hesa somo ume'ehu yai ni, mate in logena fafasinabona.

* 2:1 X-ref to table of Jewish Feasts.

Pita Ena Wasa
Paisowa 2:5-21

⁵ Fuyana yai Diusi iti Yaubada tau 'wasabuwenna nu'u mahudo'ina yai sa fa'oigogo esegahidi Yelusalem yai.† ⁶ Dagugu sa atahiyen be baiwa la'ila'i ya fa'oigogoma be somo - somo sa libalibaen mate, esega - esega alina yai ya atahi lobahi. ⁷ Sa tauhiti ma lau no'odi tiyen,

Hola au atahi. Dodoga mahudo'idi sa libaliba te mate Galili dodogadi. ⁸ Sidohana be esega - esega te atahi alinada yai sa libaliba? ⁹ Ita eda aba laoma mate: Patiya yai, Mediya yai, na haisa Elam yai. Ita hahaisa mate Mesopotamia yai, Diudeya, Kapadosiya, Pontusi yo Eisiya yai, ¹⁰ yo Figiya, Pamfiliya, Idipi yo Libiya tefadi yai, Sailin nu'una sadasadaina yai te laoma. Na hahaisa mate tau antaumana Loma yai sa laoma Yelusalem. ¹¹ Diusi yo ta'owawa safaluma Diusi edi laulau'u'ula sa laulau watan, yo Keliti yo Alabiya, mahudo'ida te atahi mate Yaubada laulau gigigibwalidi yo no'o ginaulidi, te atahiyedi alinada yai!

¹² Sa no'o yo sa nuwa ponopono be sa fafati'o fuyo'idi tiyen,
Ite aniyona somo?

¹³ Na hahaisa sa lau faliuhwa'edi tiyen,
Sa nom yauyaule?

¹⁴ Habahim Pita yo tau fa'ona wasawasa safuhudohudo'i esega sa obiyo fahi na ya liba la'ila'i baiwa lisidi iyen,

Falegu Diusi yo salumadi mahudo'imiu Yelusalem yai ami miyamiya, au ata'atahi laoma lisigu na aniyona somo haba emi E liba. ¹⁵ Emi nuwatuhu bena tatau te sa nom yauyaule. Hige'e! Itete hola 9 koloki ma hwalahwalalana. ¹⁶ Itete fuya bwa'ibwa'ina yai Peloweta Diyoweli ha'a ya libaen:

¹⁷ “Yaubada iyen,

“ Fuya ofi'ofidi yai haba Yaluwagu E fagoi dodoga mahudo'idi ai lebedi.‡

Yo nanatumiu wawahin yo tatau haba sa liba peloweta.§

Ami hewahewali haba tautau sa itadi,
yo emi tautaula'i haba sa eno suwai.

¹⁸ Yo egu tau paisowa tatau yo wawahin
lahaidi yai ni haba Yaluwagu E fagoi ai lebedi,
be haba wasa loholohona sa lauguguya'en.

¹⁹ No'o abi'abidi haba E ginaulidi ai galewa,
yo ai tano'ubu. Haba fafa'ilala,
'wasina yo oyagi balebalelemdi yo madagafu E fataumahatadi.

²⁰ Maihala haba ya kamukamumu,
na GUYAU ena fuyoma lahaina ha'a ya sigisigima.

²¹ Yena sai GUYAU hesana ya ata'atahi
haba ya mwahuli.”

(Diyoweli 2:28-32)

† 2:5 Safaluma Yaubada sa fadebasae, na Buka haisa tiyen, Yaubada tau 'wasabuwenna.

‡ 2:17 Fuya ofi'ofina Pentekosi yai ya fatubu na ya laoma bee-, aho ite. § 2:17 liba peloweta aniyona luwaga 1. Wasa loholohona sa lauguguya'en, na 2. Somo matada yai sa tubu haba sa liba famahata.

*Pita Baiwa La'ila'i ya Guguyaidi**Paisowa 2:22-41*

²² Pita iyen,

Isalaela dodogadi, au ata'atahi! Ganaheiwamiu yai Yesu Nasaleta ena dudulai Yaubada ya fawanana, logena lisina yai no'o yo fafa'ilala ya ginaulidi mate umi ami sibaidi. ²³ Yaubada ena nuwatuhu yai Yesu ya fasinabo nonohai be sa tole afulen nimamiu yai, na dodoga heyaheyayadi sa saguhimiu be ami tutu fapatu kolosi yai. ²⁴ In moho Yaubada ya famwahuli fuyoi pe'i kamkamnana yai pa'ana pe'i hige gonowana i abi didini. ²⁵ Kin Deiwidi ha'a ya libaen iyen, "Fuya ou'ouli Yaubada sadaigu yai E ita'itai.

Pa'ana In ma'egu,

be ibege agu waiyunu ya 'wasabuvedi." (Samsi 16:8)

²⁶ Lisina yai nuwagu ya amna be E kwade
yo E fadebasae.

Yo E gogo susunuma mate taugu haba ya anyawasi,

²⁷ pa'ana ibege tau pe'ipe'i edi nu'u yai u lau afulegu,

yo ibege em Fatabu Dogana u ita afulen,

be tauna i molu ai bo'usa.

²⁸ Mwahuli eda'edana ha'a wa fa'itagu;

Yo Um ai matam haba E kwade wananaha. (Samsi 16:8-11)

²⁹ Afa haidagu, E faliba komakoma'inimiu mate ada ulu tubu Deiwidi ha'a ya pe'i be sa bo'usai na bo'usana mate hola otana amaite'i. ³⁰ In mate peloweta na ya sibai mate Yaubada ha'a ya angwala lisina yai haba Deiwidi laulauwewena hesa ya famala Ba'isa gonogonowana doha in Deiwidi. (2 Samuwela 7:12-17 yo Samsi 132:11)

³¹ Fuya matada yai somo haba ya tubu, mate Deiwidi ha'a ya sibai, be ya liba iyen,

"Keliso haba ya mwahuli fuyo,

yo ibege ai bo'usa i ita afulen

be silanna i molu." (Samsi 16:10)

³² Bo'usa yai Yaubada, Yesu te ya famwahuli fuyoi, be matamai yai ha'a 'e ita. ³³ Tamana Yaubada ya tole hiti'i be sibana yai aba fafa'atiti yai ya ta'ai. Ena liba fasunuma mate Yaluwa Tabuna ya felen, Yesu. Logena ya fagoi lidiyen hewada yai mate, ha'a ami ita yo ami atahiyen.*

³⁴ Deiwidi hige i hasai galewa. In moho ya liba iyen, "GUYAU Yaubada ya libalau egu Guyau lisina iyen, 'Ai sibagu u ta'ai, ³⁵ ya lau ee-, am waiyunu E toledi ai ahem ubudi doha ahem aba tolona." (Samsi 110:1 yo Maleko 12:36)

³⁶ Lisina yai Isalaela mahudo'idi bena sa siba komakoma'i mate Yesu te, In ami tutu fapatu, logena Yaubada ya tole Guyau yo Keliso.

³⁷ Dodoga liba te sa atahiyen. Yo fede aluwadi sa potifahi be Pita yo tau fa'ona wasawasa hahaisa sa falibadi tiyen,

Afa haidamai somo haba te ginauli?

³⁸ Pita alinadi ya bui iyen,

* 2:33 Yena sibana yai ya ta'ai, anyona mate ena dudulai haba ya felen. Au ita'ita lau Maleko 10:37 yo Paisowa 7:55 hinaga.

Esega - esega u nuwabui be u babasito Yesu Keliso hesana yai haba em heyaheyaya ya nuwa afulen na Yaubada ena ainauya, Yaluwa Tabuna wa abi. ³⁹ Liba fasunuma te ya laowa umi, nanatumiu yo safalumadi iti eda lofalofa yai tau miya enehemiu yo safalumadi Guyau eda Yaubada ya yogaimiu, enehemiu.

⁴⁰ Habahim, Pita ya lauguguya lofalofa na ya liba adidili lau tau ata'atahi lisidi yai iyen,

Yaubada au an'etai be hiti heyayana ganahewadi yai te, haba ya saguhimiu be ami anfale'edi.

⁴¹ Safalumadi ena liba sa lau watan mate sa fababatisodi na lahaina yai dodoga la'ina tausana faihona sa lobahi be sa falau esegahi tau fa'ona wasawasa edi pei yai be edi pei ya la'i.

Tau Kawawananaha sa Oi'oigogo Esega

Paisowa 2:42-47

⁴² Edi fuya sa peidi tau fa'ona wasawasa edi lau fa'ata yai yo edi fa'oigogo yai sa an'angogo yo sa laulau'u'ula gogo. ⁴³ No'o ginaulidi boludi yo fafa'ilala hudo'i - hudo'i tau fa'ona wasawasa sa laulau ginauli be dodoga sa 'wasabu. ⁴⁴ Tau kawawananaha mahudo'idi sa fafa'oigogo fuya ou'ouli yo ginauli mahudo'ina lebedi yai sa faifaisagusagu fuyo'idi. ⁴⁵ Edi tanohi yo edi ginauli sa une'une afuledi na monidi sa abidi be faledi tau kawawananaha salumadi ginauli hahaisa lebedi yai, hige'e mate edi sa soi. ⁴⁶ Lahai esega - esega sa fa'oigogo ai Dubu Tabuna dobidobina yo edi ai luma sa kalahe gogo ma nuwa taludi yo ma kwadedi, ⁴⁷ lahai esega - esega salumadi sa an'eta be Yaubada ya famwahulidi mate sa falau esegahidi, be tau kawawananaha edi pei ya la'i. Yaubada sa fadebasae, yo dodoga edi abi loholoho sa kwadedi.

3

Pita, Taumoho Dabidabina ya Faloholoho

Paisowa 3:1-10

¹ Fuya ma esega lau'u'ula maihalana yai, Pita yo Diyon sa hasai Dubu Tabuna. Maihalana mate tili koloki maimailafi. ² Lahaina yai ni taumoho hesa ahe dabidabina sa bahe lawen dubu eda'edana hesa hesana "Aba Luhuluhu Lau Loholohona." Dogana ni tinana bogana yai ha'a doha. Fuya ou'ouli ainiya sa fafata'ai be salumadi sa laoma sa luhuluhu lau haba ya an'eta moni lisidi yai. ³ Fuyana Pita yo Diyon ya itadi bena haba sa luhulau Dubu Tabuna ganahewana, ya an'eta moni lisidi yai.

⁴ Sa ita'ita lau lisina na Pita iyen,
U ita'itama lebema!

⁵ Yo fede taumoho wa ya ita'ita lau lebedi na ena nuwatuha bena somo haba sa felen.

⁶ Habahim Pita iyen,

Yau hige egu moni na somo lebegu yai haba E felem? Yesu Keliso Nasaleta dogana hesana yai u mwaito be u laulau!

⁷ Nimana sibana yai ya saguhi be ya fa'obiyo. Hige walolona taumohona ahe laulauna yo talutalumodi sa adidili. ⁸ Ahena feula ya bwa'iyedi

na ya fatubu ya laulau. Habahim ma'edi sa lau Dubu Tabuna dobidobina ganahewana yai, ya laulau yo ya dagodago, Yaubada ya fafadebasae!

⁹ Fuyana dodoga mahudo'idi sa ita ya laulau yo Yaubada ya fafadebasae. ¹⁰ Sa nuwatuhi lobahi mate taumohona ese'esegana fuya ou'ouli ai Dubu Tabuna Aba Luhuluhi Launa Loholohona yai ya ta'ata'ai na ya an'an'eta. Yo fede mahudo'idi sa no'o wananaha mate sidohana be doha.

Pita, Baiwa La'ila'i ya Guguyaidi Dubu yai

Paisowa 3:11-26

¹¹ Tau an'an'eta hola Pita yo Diyon lisidi yai ya abi'abi didi na dodoga mahudo'idi sa lautafo lau lisidi ma no'odi. Iti mate Dubu Tabuna tefana hesa hesana "Solomon ena Aba Anlogologu" yai. ¹² Fuyana Pita dodoga ni ya itadi, ya libalau lebedi iyen,

Isalaela dodogadi, sidohana be ami kinoimai, emi nuwatuhi mate ai ema loholoho Yaubada matana yai, e ema gigibwali yai, be taumoho te ya laulau?

¹³ Abelaham, Isako, Iyakobo yo afa wahada edi Yaubada logenana, ena tau paisowa Yesu, ya tole hitin. Yesu ami tole afulen nimadi yai be bena haba sa wunui. Pailati bena ya biya afulen na matana yai ami faleleyen. ¹⁴ Gigibwali yo Tau Laulau Dudulai Dogana ami waiyo'o'en na tau aiyunu ami an'etai bena sa so'e fahi be sa leyawa lisimiu. (*Maleko15:6-15*)

¹⁵ "Mwahuli Pa'ana," Yesu, ami wunui. In moho Yaubada pe'i yai ya fa'obiyo fuyoi. Ai tau itana. ¹⁶ Yesu hesana yai ena gigibwali 'e kawawananaha'en be taumoho ami ita yo ami sibai mate ya fa'adidili. Wananaha! Yesu hesana sunumana lisina yai mate taumoho te ya faloholoho. Ha'a mahudo'imiu ami ita.

¹⁷ Afa haidagu, aho te, E sibai mate umi yo emi baba'isa somo ami ginaginauli Yesu lisina yai mate, hige au sibai. ¹⁸ Na Yaubada ya fawananaha doha ite; somo beyabeyana ha'a ya liba famahata peloweta lisidi yai mate Yaubada ena Fasinabo Dogana haba ya kamkamna be ya pe'i. ¹⁹ Au nuwabui na Yaubada au famuli watan haba emi heyaya ya nuwatuhi afuledi yo yaluwamiu ya fa'adidilidi, ²⁰ na haba Keliso ya fatamaliyama, ha'a ya fasinabo nonohai, logena Yesu. ²¹ Ai galewa bena ya miya ee-, Yaubada ginauli mahudo'idi ya fadudulai fuyo'idi, doha beyabeyana ena peloweta tabudi ya falibadi be sa libaen.

²² Pa'ana Mose iyen,

"GUYAU emi Yaubada haba Peloweta hesa ganahewamiu yai ya fa'obiyo, doha yau. Ginauli mahudo'idi ya falibamiu bena ami atahiyedi. ²³ Yena sai la'i hige peloweta ni ena liba i awa'abiyen haba Yaubada ena dodoga ganahewadi yai sa kamfahi na sa wunui." (*Diutelonomi 18:15,18,19*)

²⁴ Wananaha! Somo aho lahai te ya laulau mate Peloweta mahudo'idi Samuwela yai ya lawen, ha'a beyabeyana sa libaen. ²⁵ Yaubada ena liba fasunuma peloweta lisidi yai mate enehemiu. Ha'a ami abi, yo yali ya ginauli afa wahawahamiu lisidi yai ya fagonafimiu.

Yaubada ya libalau Abelaham lisina iyen, "Am hiti mulita debadi yai haba dodoga mahudo'idi tano'ubu yai te, E faloholohodi." (*Aba Fatubu 22:18; Aba Fatubu 26:4*)

²⁶ Fuyana Yaubada, ena tau paisowa Yesu ya fasinabo nonohai be ya fatamali bwa'iyeyawa bena ya faloholohomiu yo emi laulau heyahayadi ya buidi.

4

Pita yo Diyon Enehedi sa Lau Fatala Sanhedeli Matadi yai

Paisowa 4:1-12

¹ Pita yo Diyon hola dodoga sa fafalibadi na tau antalasam hahaisa yo Dubu tau gatinina ba'isana yo Sadusi hahaisa sa lau lebedi.

² Iti sa nuwa kwaipili pa'ana Pita yo Diyon sa fasibadi mate Yaubada haba doga mahudo'ina pe'i yai ya famwahuli fuyoi gonogonowana doha Yesu ena fafamwahuli fuyo'ina.

³ Sa audi be sa gudu buluhidi deli yai ya lau bee-, ya lahai pa'ana ha'a maihala ya ofi.

⁴ In moho liba tau atahiyenna boludi sa kawawananaha be dodoga oulidi 3000.

⁵ Bobonna Diusi baba'isadi, babada yo edi laugagayo tau lau fa'ata'edi sa fa'oigogo Yelusalem yai.

⁶ Tau Antalasam Ba'isana, Anasi, mate amainiya ma'ena Kaiyafasi, Diyon, yo Alekisanda. Tatau haisa, mate Tau Antalasam Ba'isana ana boga ma'edi hinaga.

⁷ Pita yo Diyon sa ledima Anasi ma'ana boga matadi yai na sa fati'oidi tiyen,

Gigibwali somo - somohena yo sai hesana yai ami ginauli doha ite?

⁸ Yaluwa Tabuna Pita ya famohafu dodoga ya falibadi iyen,

Dodoga edi baba'isadi yo babada!

⁹ Pa'ana somo aho te, ami fati'o buibuimai fuyanna ginauli lohohona 'e ginauli tau laulau gesa te lisina yai, yo auwe, "Doga te, sidohana ema fafaloholohona?"

¹⁰ Umi yo Isalaela dodogadi mahudo'idi bena ami sibai mate Yesu Keliso in Nasaleta dogana. In, logena, ami tutu fapatu. In moho Yaubada pe'i yai ya famwahuli fuyoi. In hesana yai taumoho matamiu yai ya obi'obiyo te, ya faloholoho.

¹¹ Buka Tabuna, Yesu, logena ya libalibaen iyen, "Duhu te, umi tau abi luma ami 'waiyo'o'en na aho te In luma ana duhu ota'otafahina hesa."

¹² Tano'ubu yai te, ibege sai ai lebena mwahuli ta lobahi pa'ana ibege sai hesa ai hesana haba ta mwahuli.

Pita yo Diyon sa Falibadi Bena Tabu Yesu Wasana ti Guguyai

Paisowa 4:13-22

¹³ Sanhedeli, Pita yo Diyon edi nuwa adidili sa ita mate sa no'o'edi pa'ana sa nuwatuhi lobahi mate iti, supusupudi, hige ti fatalahadi. Yo sa nuwatuhi lobahi hinaga mate iti, Yesu tau famuli watanina.*

¹⁴ In moho hige somo ti libaen pa'ana taumoho laulau gesana Yaubada ya faloholoho te, sa ita ya obi'obiyo ma'ena Pita yo Diyon.

* 4:13 Sanhedeli e "Diusi edi Konisela" ganahewana yai mate: Diusi baba'isadi, babada hahaisa yo laugagayo tau lau fa'ataen hinaga. Pele luwaga Sanhedeli ganahewana yai mate Sadusi yo Falesi dodogadi.

¹⁵ Be sa eli duduidi bena Sanhedeli edi oigogo sa lau afulen na nuwatuhi sa yo'o boda.

¹⁶ Sa fafati'o fuyo'idi tiyen,

Tatau te, haba sidohana eda abi'abidi? Yelusalem tau miyaina mahudo'idi sa sibai mate iti fafa'ilala gigibwalidi ha'a sa famahatadi, ibege ta faleleyedi.

¹⁷ In moho gigibwali sa famahatadi wasana te, bena te gudu na tabu ti fa'ona wasawasa'en be i tadada ai ganahewadi. Tatau luwaga te, bena te liba fanuwa tagudi be tabu Yesu ai hesana sai hesa ti faliba fuyoi.

¹⁸ Yo fede sa yoga fafuyodi na sa falibadi bena tabu Yesu hesana ti libalibaen yo ti lau fa'ataen.

¹⁹ In moho Pita yo Diyon alinadi sa bui tiyen,

Umi iyabomiu au fadosi. Tausomo Yaubada matana yai ya dudulai bena 'e lau watan, emi liba e Yaubada ena liba?

²⁰ Ginauli somo 'e itadi yo 'e atahiyedi hige gonowana libana ai fatautau.

²¹ Sa liba fafa'wasabudi, habahim, sa duidi be sa lau. Hige adi mata hesa somo be haba ti panisidi, pa'ana somo ya laulau te, dodoga mahudo'idi Yaubada sa fafadebasae.

²² Taumoho ya loholoho te, mate ena boliman la'ina 40 ya di'oi.

*Tau Fa'ona Wasawasa Fanuwa Adidili An'etana sa An'etai
Paisowa 4:23-31*

²³ Pita yo Diyon sa so'e fahidi mate sa fuyo edi dodoga lebedi be somo tau antalam ba'iba'isadi yo babada sa libaen, edi sa liba.

²⁴ Fuyanna tau kawawanana sa atahiyen mate mahudo'idi sa fafa'oigogo be sa lau'u'ula lau Yaubada lisina tiyen,

Galewa, tano'ubu, gabogabo yo ginauli mahudo'idi ganahewadi yai, Um, Yaubada, tau ginaulidi.

²⁵ Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai wa libalau ama ulutubu Deiwidi, em tau paisowa, lisina uwen, "Pa'ana somo mulimuli dodogadi sa manabala?"

Yo dodoga somo heyaheyayana bena sa ginauli, sa oi'oi niguwen?

²⁶ Tano'ubu baba'isadi sa obiyo nonoha na tanutanuwaga sa fa'oigogo

beno GUYAU yo ena Fasinabo Dogana, Keliso ma'edi sa lulu." (*Samsi 2:1*)

²⁷ Wananaha, Heloda yo Pontiyusi Pailati ma'edi mulimuli dodogadi yo Isalaela tataudi sa fa'oigogo esega taon yai te, be edi sa oiliba bena em Tau Paisowa Fafatabuna, Yesu wa fasinabo, bena sa wunui.

²⁸ Iti, somo em gigibwali yai yo em nuwatuhi yai ha'a wa libaen bena ya tubu, mate sa ginauli watan.

²⁹ Be Guyau! Somo sa liba fa'wasabumai te, u nuwatuhi. Na ai, em tau paisowa, nuwamai te u fa'adidilidi be em liba ai libalibaen.

³⁰ Nimam u lolon be tau asi'asiyebu u faloholohodi yo fafa'ilala yo no'o ginaulidi u lau ginauli em Tau Paisowa Fafatabuna Yesu, hesana yai.

³¹ Sa lau'u'ula ofi mulina yai, edi aba fa'oigogo lumana ya tuhutu. Yaluwa Tabuna mahudo'idi ya famohafudi be ma nuwa adidilidi Yaubada ena liba sa libalibaen.

Tau Kawa Wananaha edi Gogo sa Soiyedi

Paisowa 4:32-37

³² Tau kawawanaha nuwadi yo edi nuwanuwatuhu esega. Hige sai la'i iyen, "Egu ginauli te, yau ibogu enehegu." Sa soiyedi be haidadi edi sa feledi.

³³ Tau fa'ona wasawasa ma-gigibwalidi Guyau Yesu ena obiyo fuyo sa libalibaen na Yaubada ena ainauya la'ila'i ya fatalu mahudo'idi lebedi yai.

³⁴ Ganahewadi yai ni, hige sai i fafagogo gesa. Sai fafatanohidi e fafalumadi mate tanohidi e lumadi sa une'une afuledi.

³⁵ Maisadi sa abidi be tau fa'ona wasawasa sa feledi na monidi haba sa soiyedi be gonogonowadi,

³⁶ Lewi dogana hesa Saipesesi bonabonaluwana yai ya laoma. Hesana Diyosepa yo in, tau fa'ona wasawasa. Hesana hesa sa tole Banabasi (aniyona mate, in nuwadi Tau Libaliba Fa'adidili Natuna.)

³⁷ Ena tanohi ya une'une afulen na monina ya leyama be tau fa'ona wasawasa ya feledi.

5

Ananiya Yo Safila

Paisowa 5:1-11

¹ In moho amainiya mate doga hesa hesana Ananiya, ma lahuna Safila edi ginauli haisa sa une'une afuledi. ² Ena nuwatuhu yai monina tefana ya nuhafi enehena, be lahuna ena nuwatuhu hinaga ya lau watan, na tefana mate amainiya tau fa'ona wasawasa ya feledi.

³ Pita ya libalau lisina iyen,

Satani nuwam ya famohafu, be ena nuwatuhu wa lau watan. Yaluwa Tabuna wa bwalai na tanohi monina te, tefana wa nuhafi. ⁴ Tanohina hola hige u une'une'en mate um enehem; na wa une'uneyen, mulina yai monina hinaga enehem. Sidohana be laulau ni wa ginauli? Mate, hige dodoga u bwalaide, na Yaubada wa bwalai!

⁵ Ma'esega na, Ananiya, liba te ya atahiyen yo fede ya guli lidi ma lau pe'ina na saluma wasana sa atahiyen, mate sa 'wasabu. ⁶ Yo fede hewahewali sa laoma, be silanna sa suma na sa bahe lawen ganamuli be sa bo'usai. ⁷ Hige lofana na lahuna hinaga ya luhuma. Somo ya tubu mate hige i siba.

⁸ Pita waihin te ya fati'oi iyen,

U falibagu, itete Um ma lahum emi tanohi maisana la'ina sa felemiu?

Waihin Pita alinana ya bui iyen,

Ii-, maisana la'ina, logena.

⁹ Yo fede Pita ya libalau lisina, iyen,

Sidohana be ma lahum ami oiliba na Yaubada Yaluwana Tabuna ami lau'ita be ami bwalai? Lahum tau bo'usaina mate eda hafohafona yai; haba um hinaga sa bahe lawen ganamuli be sa bo'usaim.

¹⁰ Makai, ma esega! Na ya guli lidi ahena yai be ya pe'i. Hewahewali sa luhuma be sa ita mate ha'a ya pe'i. Yo fede sa bahe fakalamahano be lahuna sadaina yai sa bo'usai hinaga. ¹¹ Tau kawawananaha mahudo'idi yo salumadi haisa wasana sa atahiyen mate sa 'wasabu palapa.

Fafa'ilala yo No'o Abi'abidi sa Tubutubu

Paisowa 5:12-16

¹² Fafa'ilala boludi yo no'o abi'abidi tau fa'ona wasawasa sa lau ginauli dodoga lisidi yai. Tau kawawananaha mahudo'idi Dubu Tabuna ganamulina yai sa fa'oigogo "Solomon ena Aba Anlogologo" ubuna yai. ¹³ Hige sai hesa nuwana i adidili bena haba i patu lau lisidi yai. In moho dodoga mahudo'idi mate sa ita hitihitini. ¹⁴ In moho tatau yo wawahin hahaisa sa kawawananaha Guyau lisina yai be sa falau esegahi lawedi Yesu tau famuli watanna edi pei yai. ¹⁵ Tau fa'ona wasawasa edi abi'abi yai dodoga lepalepadi sa ledima eda'eda la'ila'idi yai, na sa fa'enodi aba eno yo leiyafa yai. Yena Pita, haisa ya tau bayawaidi na tautauna ya lau lisidi haba adi asiyebo sa ofi.

¹⁶ Dodoga baiwadi Yelusalem sadasadaina taondi yai sa fa'oigogo. Tau lepalepa yo salumadi yaluwa heyahayadi ganahewadi yai mahudo'idi sa lohohoho.

Yesu ana Hewahewali sa Audi

Paisowa 5:17-42

¹⁷ Tau Antalasam Ba'isana yo afa haidana mahudo'idi, iti mate Sadusi pelena ganahewana yai, na nuwa ela'ela ya famohafudi yo fede bena sa audi. ¹⁸ Tau fa'ona wasawasa sa audi be deli yai sa toledi. ¹⁹ In moho, maihonana yai, Guyau ena anelu deli eda'edadi ya so'edi be ya foya lawedi ganamuli yai na ya falibadi iyen, ²⁰ "Au lau be Dubu Tabuna Dobidobina ai ganahewana au obiyo be mwahuli fwaufwau wasana mahudo'ina dodoga edi au liba."

²¹ Ya ifi tatatali, anelu somo ya libaen wa, sa lau watan be sa luhulau Dubu Tabuna Dobidobina yai sa fatubu sa lau fa'ataidi.

Tau Antalasam Ba'isana yo ena pele liba sa fatamali lawen Isalaela babadadi, iti Sanhedeli dodogadi sa fa'oigogoma. Habahim liba sa fatamali lawen deli be tau fa'ona wasawasa sa ledima. ²² In moho fuyana tau gati sa mahano lau deli yai mate tau fa'ona wasawasa hige ti itadi, yo fede, sa fuyo be Sanhedeli sa falibadi,

²³ 'E mahano lau deli lumana yai na 'e ita mate eda'eda ma guduguduna na fafakapu hafitina yo tau ita'ita wata eda'eda hafohafodi yai sa miyamiya na eda'eda 'e so'e lawen mate hige sai la'i ai lobahi ganahewa yai.

²⁴ Tau antalasam baba'isadi yo dubu tau ita'ita watanna edi ba'isa wasa te sa atahiyen be sa nuwanuwatuhu palapa mate ai fuya matadi yai haba somo ya tubu.

²⁵ Habahim doge hesa ya laoma be iyen,

Hola au ita! Dodoga deli yai ami gududi wa, mate Dubu Tabuna dobidobina yai sa laulau fa'ata!

²⁶ Yo fede Dubu tau ita'ita watanna edi ba'isa ma'ana hewahewali sa lau be tau fa'ona wasawasa sa fafuyodima. In moho hige ti dalu beleleidi pa'ana sa 'wasabu ibe dodoga ti manabala'edi be ti abi ume'ehuidi.

27 Tau fa'ona wasawasa sa foya lawedi ganahewa. Sanhedeli babadadi matadi yai sa fa'obiyodi; bena haba, Tau Antalasam Ba'isana ya fati'oidi,

28 Laugagayo adi'adidilina ha'a E falibamiu bena tabu doge te ai hesana au lau fa'ata. In moho hesana hola dodoga ami fafa'atadi be Yelusalem nu'una ha'a ya nuhuli bena haba doge te 'wasinana giluna ami fabaheimai.

29 Pita yo tau fa'ona wasawasa haisa alinana sa bui tiyen,
Yaubada ena liba bena 'e lau watan. Hige doge hesa!

30 Afa wahada edi Yaubada, Yesu pe'i yai ya famwahuli fuyoi. In logena ami tutu fapatu kolosi yai. 31 Yaubada ya tole hiti'i aba fa'atitina tefa sibana yai be ya famala tau foyafoya yo tau fafamwahuli be haba Isalaela ya fanuwa buidi yo edi heyahayaya ya nuwatuhu afuledi. 32 Ginaulidi te, ai yo Yaluwa Tabuna hinaga 'e famahatadi. In logena, sai Yaubada ya felen, salumadi iti ena liba tau lau watanina lebedi yai.

33 Tanutanuwaga, liba te sa atahiyen mate, manadi sa bala heyahayaya be sa fanuha bena sa wunuidi. 34 In moho Falesiya dogana hesa hesana Gamaliyeli yo in, laugagayo tau lau fa'ataenina hesa. Dodoga mahudo'idi sa fafa'atitiyen wananahai, Tanutanuwaga pwaludi yai ya obiyo na ya liba be tau fa'ona wasawasa sa lawedi mulimuli yai, begana. (Paisowa 22:3)

35 Habahim ya libalau tanutanuwaga lisidi iyen,

Isalaela tataudi! Somo bena lisidi yai ami ginauli mate hola au nuwanuwatuhu komakoman.

36 Ami nuwatuhui Teudasi ena fuya yai na ya libaliba bena in doge hesa la'ila'i na doge ou'oulidi doha 400 sa famuli watani. In moho sa wunui na tau famuli watanina mahudo'idi sa failaulauwidi. Yo fede ena paisowa ya fatautau. 37 Na Teudasi mulina yai, sensisi fuyana yai, Galili dogana hesa hesana Diuda, ena fuya yai, ena pele ya foyahi be sa fai'abi gabeman lisidi yai. In hinaga sa wunui yo fede tau famuli watanina sa failaulauwidi. 38 Be laulau te lisina yai ami ho'owa E sala. Tabu somo au ginauli dodoga te ai lisidi. Au ita afuledi! Yena somo sa oilibaen yo sa ginauli ibodi edi sibasiba yai, haba ya fatautau. 39 Na yena Yaubada lisina yai ya laoma, hige gonowana au gududi. Ita'itana doha Yaubada ma'emiu au faifai'abi.

40 Gamaliyeli ena libaliba yai, Diusi babadadi nuwadi ya abidi. Tau fa'ona wasawasa sa yogaidi lau ganahewa sa pidilidi na sa falibadi tabu Yesu hesana ti libaen fuyo. Habahim sa biya afuledi.

41 Tau fa'ona wasawasa Sanhedeli sa lau afulen ma nuwa lohohodi pa'ana Yesu hesana taumayamayana kamkamnana sa fahoina. 42 Fuya ou'ouli ai Dubu Tabuna dobidobina yo ai luma hesa - hesa, lau fa'ata yo wasa lohohoho mate Yesu in logena Keliso, Guyau ena Fasinabo Dogana, fatadadana hige ti fatautau.

6

Tau Faisagusagu Faligigi Luwaga sa Fa'obiyodi

Paisowa 6:1-7

1 Fuyandi yai mate Yesu tau famuli watanina ya tadada be ya la'i ya lau ee-, Diusi pele luwaga sa faibayaho. Pele hesa mate Hebelu alinadi wananaha tau sibaina na pele hesa Giliki alinadi sa fapaisowa.

Salumadi Giliki alinadi sa fapaisowa tiyen,

Fuya ou'ouli an'anna ami soisoiyedi mate ema hwabuhwabu hige adi au feledi.

²Yo fede tau famuli watanina 12 te, dodoga mahudo'idi sa yoga gogonidi, na tiyen,

“Hige i dudulai bena ai, Yaubada ena libalau fa'atana ai fatau-tau be haba kalahe soyenna ai mode'en. ³Afa haidamai, dodoga faligigi luwaga ai ganahewamiu au famwaitodi. Iti bena Yaluwa Tabuna yo sonoga ya lau fafamohafudi be haba ginauli te, sa ita watanidi ⁴na ai haba ema fuya mahudo'ina 'e pei ai lau'u'ula yo lau fa'ata paisowana yai.”

⁵Tau fa'ona wasawasa edi nuwatuhu dodoga mahudo'idi sa fanuha. Yo fede Sitiwin ma afa haidana Pilipi, Pokulasi, Nikano, Timon, Pamena yo, Nikolasi sa famwaitodi. Sitiwin mate tau sunuma yo Yaluwa Tabuna ya lau fafamohafu, na Nikolasi mate in Antiyoka dogana na sa fanuwa bui be Diusi edi Yaubada ya kawawananaha'en. ⁶Dodoga faligigi luwaga te, sa lau matadi yai sa mwaito na tau fa'ona wasawasa nimadi sa tole lawedi hewadi yai na enehedi sa lau'u'ula be gigibwali sa abi. ⁷Yo fede Yaubada ena liba ya tadada be ya lau. Na Yesu tau famuli watanina Yelusalem nu'una yai mate sa ouli be ya laulau. Na Diusi tau antalasam dodogadi peidi Yesu sa kawawananaha'en hinaga.

Sitiwin sa Au
Paisowa 6:8-15

⁸Yaubada, inonona lohlohona yo ena gigibwali Sitiwin ya lau fafamohafu, be fafa'ilala yo no'o ya lau ginauli dodoga ganahewadi yai. ⁹Diusi dodogadi edi oigogo pelena hesa sa atahi “Biya Afuledi Tataudi” ganahewana yai mate dodoga haisa. Iti mate Sailin yo Alesandiya nu'udi tau laolaoma ma afa haidadi Diusi hahaisa Silisiya yo Eisiya nu'udi yai tau laolaoma, ma'edi Sitiwin sa faibayaho. ¹⁰In moho Yaluwa Tabuna, Sitiwin sibasiba ya felen be somo ya libaen hige gonowana mo'ana ti bui.

¹¹Yo fede “Biya Afuledi” pelena dodoga haisa simosimo yai sa nuwa liu'idi be haba sa liba tiyen,

Mose yo Yaubada ya liba fafaheyayadi na 'e atahi!

¹²Dodoga, babada yo laugagayo tau lau fa'ataenna sa eli fasifasinadi yo fede Sitiwin sa tohai be sa foya lawen Diusi dodogadi edi Konisela hesana “Sanhedeli” matadi yai. ¹³Habahim tatau haisa sa ledima be sa bwala tiyen,

Doga te, eda Dubu Tabuna yo Mose ena laugagayo ya lau paliyedi.

¹⁴E atahi ya libaliba hinaga iyen, “Yesu Nasaleta dogana te, haba Dubu Tabuna ya lubi lopa yo ulutubu laulaudi Mose ya ledima enehemai te haba ya buidi!”

¹⁵Babada safalumadi Sanhedeli Konisela ganahewana yai sa ta'ata'ai mate matadi sa ala lolo lau Sitiwin lisina na sa ita mate nenena doha anelu.

7

Sitiwin ena Libaliba Sanhedeli Konisela Ganahewana yai

Paisowa 7:1-53

¹ Yo fede Tau Antalasam Ba'isana Sitiwin ya fati'oi iyen, "Ite liba te, mo'isa?"

² Alinana, Sitiwin ya bui fafuyo iyen,

Afa haidagu yo afa tamagu au ata'atahima! Hola hige wahada Abelaham i lau Halan yai i gogo na Hewa Wananaha Yaubadana ya taumahata lebena yai, Mesopotamia nu'una yai ³ be ya libalau lisina iyen, "Em nu'u yo am boga u lau afuledi na u lau be nu'una haba E fa'itam ainiya u miya." ⁴ Yo fede, Kaladiya dodogadi edi nu'u ya lau afulen na ya lau Halan yai ya miya. Abelaham tamana ya pe'i na mulina yai Yaubada ya duiyama eda aba miyamiya yai te. ⁵ Yaubada hige tanohina la'i, Abelaham i felen be ai ena, hige itawa pi'ana la'i, hige'e wananaha! In moho Yaubada ya liba fasunuma mate haba ya felen ma afa wahawahana, enehedi. Yaubada liba fasunuma lahaina yai ni, ya ginauli mate Abelaham hola hige natuna. ⁶ Yaubada ya faliba doha ite, "Wahawaham haba ai nu'u hesa sa gogo. Ainiya haba sa lau fayofayo'edi yo sa fahisu faheyayadi ee-, bolima oulina 400 yo. (*Abu Fatubu 37-50 yo Au'aulaha 1-12 yo Paisowa 7:9-36 hinaga*).

⁷ In moho dodoga ni, haba E fakasadi. Ai mulina haba nu'u ni, sa lau afulen na ai nu'u te, haba sa fadebasaegu."

⁸ Yaubada hinaga mwagisa dududi 'wapidi tomofahina yalina Abelaham ya felen be fuyanna Abelaham natuna Isako ya tubu na ena lahai faligigi-faihona mate mwagisana duduna 'wapina ya ibo papa. Doha mate ya laulau'i fuyanna Isako natuna Iyakobo yo Iyakobo nanatuna safuhudohudo'i-luwaga sa tubuma. Isalaela dodogadi wahawahadi fafasaedi ou'oulidi 12 tamadi mate Iyakobo.* (*Gen 32:28*)

⁹ Iyakobo nanatuna, tasidi Diyosepa sa nuwa ela'ela'en be sa une'une'en bena ai Idipi haba sa lau fayofayo'en. In moho Yaubada hige i nuwa afulen ¹⁰ be ena kamkamna mahudo'idi lisidi yai ya fofofofahi. Yaubada, Diyosepa ya fasonoga yo ena sagu yai Idipi edi Kin nuwana ya abi be Diyosepa ya ita faloholoho. Na Ba'isa Falu, Diyosepa ya famwaito Gawana be Idipi nu'una mahudo'ina yo Kin ena luma yo ginauli mahudo'idi ya ita watanidi. ¹¹ Idipi yo Kanana nu'udi yai galamo wesawesasa be kamkamna la'ila'i sa fahoina. Wahawahada hige gonowana bena kalahe ti lobahi, ¹² na Iyakobo wasa ya atahiyen mate Idipi yai kalahe. Yo fede nanatuna ya fatamalidi. Nanatuna mate ita wahawahada na edi fuya bwa'ibwa'ina ya fatamali lawedi niya. ¹³ Fuyanna afa haidana sa fuyo mate Diyosepa ya liba famahata fuyoi lisidi yai in hidadi. Lahaina yai Idipi edi Kin, Diyosepa ana boga ya sibaidi. ¹⁴ Mulina yai, Diyosepa wasa ya fatamali lawen tamana Iyakobo lisina yo ana boga ou'oulidi 75 lisidi bena mahudo'idi sa laoma Idipi. ¹⁵ Habahim Iyakobo ma'ana boga sa aulaha sa lau Idipi sa miya ee-, sa pe'i, amainiya. ¹⁶ Silandi sa lawedi eda lofalofa yai be somo yai duyufi hesa Abelaham ha'a ya famaisa sulu Hamoli lisidi

* 7:8 Iyakobo yo anelu edi fai'abi mulina yai mate Yaubada, Iyakobo hesana hesa ya tole "Isalaela." Isalaela aniyona mate Yaubada ma'ena sa fai'abi.

yai mate amainiya sa toledi. Duyufina Sekem yai, Kanana nu'una ganahewana yai. *(Aba Fatubu Peina 23)*

¹⁷ Eda dodoga Idipi yai ha'a sa ouli na Yaubada ena liba fasunuma Abelaham lisina yai fawanahana mate ya hanahanau. ¹⁸ Habahim kin hesa Diyosepa hige i sibai, ena fuya ya ita wata be Idipi ya ita watan, ¹⁹ na wahawahada edi dudulai ya falele'edi be ya fakamkamnadi. Ya duduidi be nanatudi kikiluka sa bahe lawedi mulimuli yai sa fa'ota toledi be haba ainiya sa pe'i. ²⁰ Fuyana yai ni Mose sa yosi hewalina lohohona. Nawalahi faihona tamana yo tinana edi luma yai sa simosimoi. ²¹ Fuyanna sa fa'ota tole mulimuli yai, Idipi edi Kin natuna waihin ya lawen ya abi fala'i be ya famala natuna. ²² Idipi edi sibasiba mahudo'ina sa fatalaha be ya famala doga hesa la'ila'i, libaliba yai yo abi'abi yai.

²³ Fuyana Mose ena bolima 40, nuwatuhu ya abi mate bena falena Isalaela dodogadi ya kepaidi. ²⁴ Idipi dogana hesa falena Isalaela dogana ya fahisu faheyaya ya ita. Yo fede ya lau ana ya fofo be Idipi dogana ya wunui. ²⁵ (Mose ena nuwatuhu bena ena dodoga haba sa nuwatuhu lobahi mate in, Yaubada, ya fafapaisowa be ya fofo fahidi, in moho hige'e). ²⁶ Bobonna Isalaela dodogadi luwaga sa lululu be bena ya lau biliyedi na ya liba iyen, "Hola au ata'atahi. Umi Isalaela ese'esegamiu. Sidohana be ami lulu fuyo'imiu?"

²⁷ Tau antala mate Mose ya dem fafululu lawen sadai yai na iyen, "Sai ya fa'obiyom bena um ema ba'isa yo tau fafadudulaimai? ²⁸ Wa fanuha bena wa wunuigu doha bon Idipi dogana wa wunui?"

²⁹ Fuyana Mose liba ni ya atahiyen mate Idipi ya gela afulen na ya lau Midiyan nu'una yai ya gogo ta'ota'owawa. Amainiya ya nahi be nanatuna tatau luwaga sa yosidi.

³⁰ Bolima 40 sa ofi na mulina yai nu'u pitapitalina ati'atipuna yai tu'a hesa hesana Sainai mate amainiya oyagi kiukiu ya ala balebalelem na ganahewana yai anelu ya taumahata lau Mose lisina. ³¹ Mose ginauli ni ya ita mate ya no'o be ya sigilau oyagi sadaina yai bena ya ita komakomani'i na GUYAU alinana ya atahi,

³² "Wahamiu Abelaham, Isako yo Iyakobo yau edi Yaubada."† *(Au'aulaha 3:14)*

Mose 'wasabu ya kamfafatabubu be hige gonowana i ita'itai. ³³ Habahim GUYAU ya libalau lebena iyen, "Am sendolo u kamfahidi pa'ana em aba obi'obiyo ni nu'u fafagabina. ³⁴ Egu dodoga Idipi yai edi kamkamna ha'a E ita wananahai yo edi tan ha'a E atahi be E laoma bena E fofo fahidi. Matabahim u laoma, haba E fatamalim wa fuyo Idipi."

³⁵ Mose in logena Isalaela dodogadi sa waiyo'o'en, be sa fati'oi tiyen, "Sai ya fa'obiyom bena um ema ba'isa yo tau fafadudulaimai?"

In logena, Yaubada ya fatamaliyama bena edi ba'isa yo tau fofofahidi anelu ena sagu yai fuyana ya taumahata lau lisina oyagi balebalelemna yai. ³⁶ Dodoga Idipi yai ya foya fahidi. Fafa'ilala yo no'o ya lau ginauli Idipi yai, Gabogabo Balebalelemna yai yo bolima 40 nu'u pitapitalina yai. ³⁷ Mose, in logena, Isalaela dodogadi ya falibadi iyen, "Yaubada haba emi peloweta ya fatamaliyama, gonogonowana doha yau na in haba ami boga hesa."

† 7:32 Hebelu alinadi yai "Yau" yo "Yaubada" ata'atahina begana gonogonowadi. Alinadi yai, Yaubada hesana Yahweh aniyona doha "Yau mate Yau."

³⁸ In logena ma'ena Isalaela dodogadi nu'u pitapitalina yai sa fa'oigogo esega. Wahawahada hinaga ma afa haidana yo ma'ena anelu ya libalau lisina Sainai Tu'ana. Amainiya mwahuli wasana Yaubada lisina yai ya abi be ya fatadada ya lau ee-, ita aho te lisida yai.

³⁹ In moho wahawahada sa waiyo'o'en be ena liba sa mo'a peiyedi na nuwadi sa fuyofuyo Idipi. ⁴⁰ Yo fede Elon sa faliba tiyen, "Mose ya somo? In Idipi yai ya foyafahimai na aho te, sidohana? Beti! Ema yaubada haisa u lau ginauli be haba sa foyahimai."‡

⁴¹ Habahim oitau sa ginauli nenena doha bulumakau natuna. Antalasang sa angabu lau lisina na sa an'angogo be somo sa ginauli nimadi yai ni mate sa fadebasae. ⁴² Yo fede Yaubada ya ta'ai mulimuliyedi yo ya nuwa afuledi be galewa kipwaladi sa fadebasaedi doha peloweta edi buka yai sa uli tiyen, "Isalaela dodogadi! Boliman 40 nu'u pitapitalina yai antalasang ami ledima lisigu, e hige'e?" (*Au'aulaha 32:1*)

⁴³ "Hige'e! Emi yaubada Moleka ami husai aba husanina yai be ami bahebahe asi'asiyen yo emi yaubada hesa hesana Lefan, oitauna kipwala, ami ginauli. Oitaudi ami ginaulidi be ami fadebasaedi. Haba E duimiu be ami lau Babilon ai mulina na yalayalawen ainiya ami miya hudo'i." (*Eimosi 5:25-27*)

⁴⁴ "Yaubada Aba Lobahina Palaina" ginaginaulina nuwatuhuna Yaubada, Mose ya felen mate wahawahada sa fapaisowa be Gwa'u ni sa ginauli na sa lawelawen nu'u pitapitalina yai. ⁴⁵ Diyesuwa ena fuya foyafoya yai afa wahawahada Gwa'u ni sa abi na sa bahe lawen ta'owawa dodogadi edi nu'u fuyana Yaubada ya we'aidi wahawahada nuwanuwadi yai be edi nu'una sa eli halahalaen. Amainiya ya ota esegahi ee-, Deiwidi ena fuya yai yo. ⁴⁶ Yaubada, Deiwidi ya ita faloholoho be Deiwidi ya an'etai iyen,

GUYAU! Ibe gonowana em "Luma Tabuna" E ginauli? ⁴⁷ In moho Solomon lumana ya fa'obiyo, enehena. (*I Kin 6:1*)

⁴⁸ In moho Hewa Wananaha Yaubadana hige luma dodoga ti ginaulidi ganahewadi i miyamiya; doha peloweta ha'a ya libaen iyen, ⁴⁹ Yaubada ya liba doha ite, "Galewa mate Yau egu aba ta'ata'ai na tano'ubu mate ahegu aba tolana. Luma somo - somohena haba ami ginauli, enehegu, e ai somo haba E anyawasi? ⁵⁰ Yau nimagu yai ginauli mahudo'ina te, E ginauli!" (*Aba Fatubu 1, yo Isaiya 66:1-2*)

⁵¹ Sitiwin ya liba ya lau iyen,

Nuwamiu haga ti po'i yo nuwamiu doha dodoga hige Yaubada ti sibai! Beyamiu sa do'o wananaha be Yaubada wasana hige au atahi didin! Umi emi laulau doha wahawahamiu, Yaluwa Tabuna ami gudugudui! ⁵² Peloweta mahudo'idi Yaubada ya fatamali leyawa lisimiu mate wahawahamiu sa fahisu faheyayadi yo Tau Laulau Dudulai ena laoma wasana tau libaenna hinaga sa wunuidi. In logena, Keliso, Fasinabo Dogana, na aho ite ana ami liba talu be ami wunui. ⁵³ Umi logemiu laugagayo anelu lisidi yai ami abi na hige au lau watan!

Sitiwin sa Laulau Ume'ehui
Paisowa 7:54-60

‡ 7:40 Doha oitau o yaubada bwalabwala. In moho powati gole yai sa ginaginauli.

⁵⁴ Fuyana Sanhedeli Konisela babada, Sitiwin ena liba sa atahi mate manadi sa bala be nima gigidi sa no'udi na sa fafa'ita. § ⁵⁵ Sitiwin ha'a Yaluwa Tabuna ya mohafu be ya ita'ita hasa galewa be Yaubada ena namanamali ya ita na Yesu hinaga ya ita ya obi'obiyo Yaubada tefa sibana. (Au ita'ita lau Paisowa 2:33)

⁵⁶ Iyen,

Au ita'ita hasa! Galewa ya taso'e E ita na Doga Natuna ya obi'obiyo Yaubada sibana yai!

⁵⁷ Makai, ma esega! Diusi edi Konisela dodogadi sa halabo fahi. Ni-madi yai beyadi sa tipa buluhidi na sa tulufi lawen.* ⁵⁸ Sa solu we'a lawen taon mulimulina yai be sa laulau ume'ehui amainiya.† Tau itana adi luhuluhu sa toledi mate hewali hesana Saulo, ya ita'itaidi.

⁵⁹ Sa laulau ume'ehui na Sitiwin ya yoga lau Guyau lisina iyen, Guyau Yesu yaluwagu u leyawa!

⁶⁰ Ya tulibono na ya yoga la'ila'i iyen, Guyau! Tabu edi heyaya ai lisina u sadidi!

Yo fede ya pe'i.

8

Saulo, Tau Kawawananaha ya Faheyayadi

Paisowa 8:1-3

¹ Saulo mate Sitiwin ena pe'i ya laliyen. Lahaina yai ni, Yelusalem yai, kamkamna lala'i sa fahoina dubu dodogadi lisidi yai. Tau kawawananaha mate sa faidabalalaidi sa lau Diudeya yo Samaliya tefadi yai. ² Na tau fa'ona wasawasa moho ibodi sa miya Yelusalem yai. Yaubada tau fa'atitiyenna dodogadi haisa, Sitiwin sa bo'usai na halana sa tan heyaheyaya. ³ Na Saulo ya fatubu be ya lau luma hesa - hesa yai be tau kawawananaha ya fahisu faheyayadi. Tatau yo wawahin ya solu kwakikwakinidi be ya gududi deli yai.

Samaliya yai Wasa Loholohona sa Lau Fa'ata'en

Paisowa 8:4-8

⁴ Salumadi Saulo ya fadabalaladi mate edi aba lau yai, Yesu wasana sa fatadada. ⁵ Pilipi mate ya lidi taon hesa Samaliya nu'una yai be amainiya Keliso, (Fasinabo Dogana) wasana dodoga enehedi ya liba.

⁶⁻⁷ Yaluwa heyaheyayadi dodoga ganahewadi yai sa kalamahano ma 'wala'walawidi yo dodoga dabadabidi yo taudi sa pe'ipe'i ya faloholohodi. Pilipi somo ya libaedi sa atahiyedi yo no'o abi'abidi ya lau ginaulidi sa itadi. Yo fede sa ata'atahi komakoman lau lisina.

⁸ Be taonna yai ni kwade la'ila'i!

Tau Ayahan Hesana Saimon

Paisowa 8:9-25

⁹ Taumoho hesa hesana Saimon amainiya ya gogogo. Ana haha ya ginaulidi be Samaliya dodogadi ya fano'odi. Ya nuwasaesae be iyen,

§ 7:54 Alinadi yai tiyen, gadigadidi sa nali didinidi, doha ite sa ginauli bena edi manabala sa fa'itadi. * 7:57 Beyadi sa tipa buluhidi pa'ana edi nuwatuhi mate, Yaubada hesana Sitiwin ya liba faheyaya, be tiyen, "Libadi te, tabu ta atahi." † 7:58 Uli'uli haisa sa uli, "sa we'a lawen" na haisa sa uli, "Sa solu kwakikwaki lawen."

Yau doga la'ila'i.

¹⁰ Yo fede dodoga gaigaibu yo dodoga lala'i nu'u ni ganahewana yai mate sa ata'atahi komakoman lau ena liba yai na tiyen,
Ite doga te, "Yaubada ena gigibwali dogana." In doga la'ila'i.

¹¹ Sa ata'atahi komakoman pa'ana fuya lofalofa ana haha yai ya fafano'odi. ¹² Fuyana wasa loholohona Pilipi ya libaen sa atahiyen. Yo fede Yaubada ena Nu'u yo Yesu Keliso hesana sa kawawananaha'edi be tatau yo wawahin sa babasito. ¹³ Saimon hinaga ya kawawananaha be ya babasito. Muli yai, tau ayahan ma'ena Pilipi sa laulau asi'asi be fafa'ilala yo no'o Pilipi ya lau ginauli, ya itadi.

¹⁴ Tau fa'ona wasawasa Yelusalem nu'una yai wasa sa atahiyen mate Samaliya dodogadi ha'a Yaubada ena liba sa abi. Yo fede Pita yo Diyon sa fatamali lawedi lisidi. ¹⁵⁻¹⁶ Yaluwa Tabuna hola hige i laoma hesa - hesa lisina yai. Yesu Keliso moho hesana yai sa fababasitodi. Pita yo Diyon sa mahano lau mate tau kawawananaha enehedi sa lau'u'ula be haba Yaluwa Tabuna sa abi. *(Diyon 20:20 yo Paisowa 19:1-7)*

¹⁷⁻¹⁸ Habahim, nimadi sa tole lawedi hewadi yai be Yaluwa Tabuna sa abi. Yo fede Saimon ya ita. Yo fede, tataudi luwaga bena haba moni ya feledi.

¹⁹ Na iyen,

Gigibwali te yau hinaga au felegu. Haba yena nimagu sai la'i ai hewana E tole haba Yaluwa Tabuna ya luhufidi.

²⁰ In moho, alinana, Pita ya bui fuyoi iyen,

Haba um yo em moni ami lau oyagi ala'alana! Em nuwatuhu bena Yaubada ena ainauya wa une ai moni? ²¹ Paisowa yai te, um ibege ma'emai pa'ana em nuwatuhu hige ti dudulai Yaubada matana yai. ²² Em laulau heyaheyayadi lisidi yai u nuwabui na Guyau u an'etai. Nuwana em nuwanuwatuhu ni Guyau haba ya nuwa afuledi? ²³ E ita mate wa nuwa ela'ela wananaha yo nuwanuwatuhu heyaheyaya sa au didinim.

²⁴ Saimon ya libalau Pita yo Diyon lisidi iyen,

Egu au an'eta lau Guyau lisina be ginauli somo aho ami libalibaedi tabu la'i ya fahoina.

²⁵ Guyau wasana yo edi ita lobahi sa libalibaen na habahim, sa aulaha be sa fuyo Yelusalem. Edi aba lau yai, Samaliya ganahewana yai luma eda'eda sadaidi yai, amainiya, wasa loholohona sa falibadi.

Pilipi yo Itiyopiya Ba'isana Hesa

Paisowa 8:26-40

²⁶ Guyau ena anelu ya libalau Pilipi lisina iyen,

U nonoha na nu'u pitapitalina eda'edana u lau watan. Eda'edana te, Yelusalem yai ya fatubu be ya lau Gasa Nu'una yai.

27-28 Yo fede Pilipi ya nonoha be ya aulaha. Eda'eda yai ya laulau na Itiyopiya yuniki ya ita.* Yuniki mate dogo la'ila'i hesa Itiyopiya Nu'una yai na alinadi yai edi Kwin e edi hatafele sa atahi mate Kandake na taumoho te ena moni tau ita watanina. Ya lau Yelusalem Yaubada taba ohuna ana halulu. Na saliyoti yai ya fuyo ena nu'u. Ya awa ya laulau na Peloweta Isaiya ena uli'uli ya fatifatili. ²⁹ Yaluwa Tabuna ya libalau Pilipi lisina iyen,

U lau be saliyoti ni ai sadaina u fafabeya pei.

³⁰ Pilipi ya lautafotafo ee-, ya mahano lobahi na ya atahi mate taumoho wa Peloweta Isaiya ena uli'uli ya fatifatili. Ya fati'oi iyen,
Somo wa fatifatili ni aniyona wa sibai e hige'e?

³¹ Taumoho wa Pilipi alinana ya bui fafuyo iyen,
Sidohana haba egu sibasiba yena sai hige i liba famahata lisigu yai? E fakau! *(Loma 10:14)*

Yo fede yuniki wa Pilipi ya faliba be ya finahe saliyoti hewana yai be ma'ena sa awa luwaluwaga.

³² Uli'ulina lausoisoina ya fatifatili mate logena itete,
Sa foyahi, doha sipi sa foyahi be bena sa lau funuhi,
yo doha sipi natuna olona sa tomo na hige i kehe,
in hinaga hige alinana.

³³ In sa fataumayamaya yo ena dudulai sa falele'en.
Hige sai la'i gonowana bena ana hiti mulita i dedei,
pa'ana ena mwahuli tano'ubu yai anadan yai ya mahano. *(Isaiya 53:7-8)*

³⁴ Ba'isa wa Pilipi ya fati'oi iyen,
U falibagu, Peloweta somo ya libalibaen? In, e sai hesa?

³⁵ Habahim Pilipi lausoisoina Isaiya ena uli'uli yai te, ya fatubu ya dede bee-, Yesu wasana loholohona enehena ya liba famahata lisina yai. ³⁶ Na eda'eda yai sa lau wee-, nu'u hesa yai sa mahano. Amainiya ho'owa. Yo fede ba'isa wa iyen,

Ma! Ho'owa ite. Somo ya guduguduigu be tabu u fababasitogu?

³⁷ Pilipi alinana ya bui iyen,
Yena nuwam ma ofi fahina Yesu wa kawawananaha'en, gonowana haba E fababasitom.

Yuniki alinana ya bui iyen,
Wananaha! Yesu Keliso mate Yaubada Natuna.†

³⁸ Itiyopiya dogana wa ya liba be saliyoti sa abi tohai. Tataudi luwaga sa tulube'u na sa gayo lidi ho'owa ganahewana be Pilipi ba'isa wa ya fababasito. ³⁹ Ho'owa sa gayo hiti afulen. Yo fede Guyau Yaluwana Pilipi ya abi be ya lawe hudo'iyen. Ba'isa hige Pilipi i ita fuyoi. In moho ma

* 8:27-28 Giliki alinadi yai Yuniki aniyona mate taumoho mwauna luwaga sa nigohidi (doha salai o 'wayowa). Itiyopiya nu'una mate Afilika ganahewana yai Idipi sadaina yai na Itiyopiya alinadi begana doha Diusi alinadi hesana Hebelu. † 8:37 Uli'uli haisa yai, lausoisoina 37 hige ti tole buka te ganahewana yai.

kwadena ya lau. ⁴⁰ Pilipi, Asotusi Taonna yai ya taumahata be ya lau Siseliya Taonna. Ena aba lau yai, nu'u mahudo'ina yai, wasa loholohona te ya libalibaen lisidi yai.

9

Saulo Yesu ya Famuli Watan

Paisowa 9:1-19

(Paisowa 22:6-16; 26:12-18)

¹ Saulo, GUYAU tau famuli watanina ya liba fafa'wasabudi bena ya wunuidi. Ya lau Tau Antalasam Ba'isana, ² ya an'etai be pepa hesa ya uli lawen Diusi edi aba oigogo Damaseko yai, enehedi. Be ibe sai la'i, waihin e taumoho salumadi "GUYAU Yesu ena Eda'eda" sa famuli watan, ya audi be ya fafuyodima Yelusalem.

³ Saulo ya laoma Damaseko taonna hanahanauna yai. Yo fede mala la'ila'ina ya lidima galewa yai be ya sina fafata'i'ili. ⁴ Yo fede Saulo ya be'u lidi tanohi yai na alina hesa ya atahi ya liba laoma lisina yai iyen,

Saulo, Saulo! Pa'ana somo be wa fakamkamnagu?

⁵ Alinana ya bui iyen,
Guyau, Um sai?

Yesu wa, Saulo alinana ya bui fafuyo iyen,

Yau Yesu. Logegu wa fahisu faheyayagu. ⁶ U obiyo be u lau taon!
Ainiya haba somo sa falibam wa ginauli.

⁷ Salumadi ma'edi Saulo sa laulau mate sa todi na hige somo hesa ti libaen; hige dogana ti ita, na alina afa'afana moho sa atahi. ⁸ Saulo tanohi yai ya obiyoma be matana ya falaladi. In moho hige somo la'i i ita. Yo fede sa abi nimai be sa foya lawen Damaseko. ⁹ Lahai faihona hige gonowana somo la'i i ita, i an e i nom.

¹⁰ Tau kawawananaha dogana hesa Damaseko yai hesana Ananiya. Tau-tau hesa ya ita. Ganahewana yai GUYAU ya libalau lisina iyen,
Ananiya!

Alinana ya bui fafuyo iyen,
Ho! Guyau, yau ite.

¹¹ NA Guyau ya libalau lisina iyen,

U abi nonoha be u lau eda'eda hesana "Eda'eda Dudulaina" u lau watan. Diudasi ena luma yai, Tasusi dogana hesa hesana Saulo u fati'oi. In mate ya laulau'u'ula, ¹² na ha'a tautau yai ya ita mate taumoho hesa hesana Ananiya ya ita ya luhuma be nimana ya tole lawen hewana yai be haba matana ya falala be ya ita'ita fuyo.

¹³ Ananiya Guyau alinana ya bui iyen,

Guyau, dodoga boludi wasana sa libalibaen, yo laulau heyahayadi Yelusalem yai ya ginaginaulidi em fatabudi dodoga lisidi yai, ha'a E atahi.*

¹⁴ Tau antalasam baba'isadi gigibwali sa felen na ya laoma Damaseko be safalumamai hesam 'e fafapaisowa, bena ya aumai.

* **9:13** Fatabu dodogadi mate safaluma Yesu sa kawawananaha'en; iti mate Yesu enehena ya fatabudi.

¹⁵ Na Ananiya alinana GUYAU ya bui iyen,

U lau pa'ana ha'a E fasinabom be in haba egu tau lau fayofayo, haba hesagu ya fatadada ta'owawa yo kin hahaisa yo Isalaela dodogadi lisidi yai. ¹⁶ Ginauli mahudo'idi haba ya ankamkamna'edi Yau debagu yai mate haba E fa'ita.

¹⁷ Yo fede Ananiya ya aulaha be ya lau Saulo ena aba miyamiya lumana yai, ya luhulau be nimana ya tole lawen hewana yai. Na iyen,

Hidagu Saulo, GUYAU Yesu In, logena, eda'eda yai wa laolaoma na ya taumahata lisim yai. Ya fatamaligu te bena haba matam ya taso'e be wa ita'ita fuyo. Be haba Yaubada, Yaluwana Tabuna ya famohafum.

¹⁸ Yo fede ginauli hesa doha hama hunadi Saulo matana yai sa be'uma be ya ita'ita fuyo. Habahim ya obiyo be ya babasito. ¹⁹ Ya kalahe mulina yai, habahim ya adidili fuyo.

Saulo ya Lauguguya Damaseko yai

Paisowa 9:19-25

Lahai fisa ya miya Damaseko yai ma'ena tau famuli watanna haisa.

²⁰ Yo fede ya lau Diusi edi aba oigogo be ya lau fa'ata iyen, Yesu mate In, Yaubada Natuna.

²¹ Safalumadi sa atahiyen mate sa no'o na sa fafati'o fuyo'idi tiyen,

In logena, Yelusalem yai be salumadi sa laulau'u'ula Yesu hesana yai ya faheyayadi! Ena laoma amaite'i mate pa'ana somo? Dodoga bena ya audi be ya fafuyodi tau antalasam baba'isadi lisidi.

²² In moho Saulo ena lauguguya mate ya gigibwali wananaha yo ya fa'ita lobahidi mate wananaha Yesu, In mate Keliso, Fasinabo Dogana, be nuwadi ya abidi na Diusi dodogadi Damaseko yai sa miyamiya wa hige gonowana alinana ti bui.

²³ Lahai fisa sa ofi mulina yai Diusi dodogadi sa fa'oigogo esega be sa oiliba bena Saulo haba sa wunui. ²⁴ In moho Diusi edi nuwatuhu wa Saulo ya atahiyen. Lahai yo i'ipa Damaseko taonna eda'edadi hafohafodi yai sa nahanahai bena haba ainiya sa wunui. ²⁵ Itete sidohana ena gelagela: I'ipa hesa yai Saulo tau famuli watanina sa foyahi lawen be maigele la'ila'i ganahewana yai sa husan be sa fadalolo lidiyen taon ganana solasolana hesa yai. *(2 Kolinto 11:33)*

Saulo ya Lau Yelusalem yai

Paisowa 9:26-31

²⁶ Fuyana Saulo, Yelusalem yai ya mahano, ya anpate bena tau fa'ona wasawasa ma afa haidana sa fa'oigogo esega. In moho mahudo'idi sa 'wasabuwun pa'ana hige ti kawawananaha mate in ha'a Yesu ya famuli watan.

²⁷ Na Banabasi ya foyahi lawen lisidi be ya faliba komakomanidi sidohana Saulo, Guyau ya ita eda'eda yai na Guyau ya libalau lisina. Mate edi ya liba hinaga,

Yesu hesana yai hinaga ya lauguguya ma nuwa adidilina Damaseko nu'una yai.

²⁸ Yo fede Saulo ma'edi sa miya na Yelusalem nu'una mahudo'ina yai ya leu yo ya sae be Yesu wasana ya lauguguya'en ma nuwa adidilina.

²⁹ Na Diusi dodogadi Giliki alinadi yai sa libaliba mate ma'edi Saulo

sa faibayaho. Yo fede sa anpate bena haba sa wunui. ³⁰ Fuyanna haidana te liba sa atahiyen. Yo fede Saulo sa lawen Siseliya. Amainiya sa fatamali lawen ena nu'u, Tasusi.

³¹ Habahim, tau kawawananaha mahudo'idi Diudeya, Galili yo Samaliya nu'udi mahudo'idi yai sa miya daumwali begana ya lofa. Yaubada tau kawawananaha ya fafa'adidilidi yo Yaluwa Tabuna ya sagusaguhidi be edi pele ya tadada yo edi miya yai GUYAU sa fafa'atitiyen.

Pita ya Lau Lida yo Diyopa

Paisowa 9:32-43

³² Ne'i lahaina yai Pita ya aulaha be ya lau nu'u ou'ouli ya antaumana be Lida yai fatabu dodogadi ya kepaidd.† (*Efeso 1:1*) ³³ Amainiya doga hesa hesana Eniyasi ya lobahi, ahena sa pe'ipe'i be hige gonowana ena aba eno i lau afulen ee-, bolima faligigi-faihona hige i mwaito.

³⁴ Pita ya libalau lisina iyen,

Eniyasi, Yesu Keliso ya faloholohom! U obiyo be em aba eno u no'u.

Yo fede Eniyasi ya obiyo. ³⁵ Dodoga peidi Lida taonna yai yo Salon gonna yai sa miyamiya, sa ita. Yo fede sa timuli bui Guyau lisina.

³⁶ Diyopa taonna yai mate waihin hesa hesana Tabita. In mate Yesu tau famuli watanna hesa. (Hesana Giliki alinadi yai mate Doleka.)‡ Fuya ou'ouli mate lohohoho ya ginaginauli yo tau fagogo gesagesa ya sagusaguhidi. ³⁷ Fuyanna yai mate ya asiyebo be ya pe'i. Silanna sa fa'a'a be bili hewa yai sa fa'ota. ³⁸ Diyopa ya lau Lida mate hige i lofa. Logena, Yesu tau famuli watanna Diyopa taonna yai wasa sa atahiyen mate Pita in Lida yai. Yo fede dodoga luwaga sa fatamali lawen be Pita sa an'etai tiyen,

Aee-, u laoma. Feula!§

³⁹ Na Pita ya aulaha be ma'edi sa lau. Fuyana ya mahano lau, yo fede sa foya lawen bili hewa yai. Amainiya mate hwabuhwabu mahudo'idi sa obi'obiyo, sa gana panpannen, na sa tantan. Kaleko yo luhuluhu hahaisa ma miyana na ya lau bodi mate, Pita sa fa'ita. ⁴⁰ Pita mahudo'idi ya duidi be sa lau ganamuli na ya tulibono be ya lau'u'ula. Habahim ya timuli bui be ya sana lau silan lisina na ya liba iyen,

Tabita, u obiyo!

Yo fede tau pe'i wa matana ya falaladi be Pita ya ita na ya obiyo be ya ta'ai. ⁴¹ Pita ya abi famwaito. Habahim, fatabu dodogadi mahudo'idi ya yogaidi yo hwabuhwabu hinaga, be Tabita wa ya fele fuyo'idi ma mwahumwahulina! ⁴² Wasana mate Diyopa nu'una mahudo'ina ya tadada be dodoga boludi Guyau sa kawawananaha'en. ⁴³ Pita Diyopa yai begana ya miya lolofa ma'ena doga hesa hesana Saimon. In suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi.

10

Koniliyesi Tautau ya Ita

Paisowa 10:1-8

† 9:32 Fatabu dodogadi buka falifalihuna yai aniyona mate dodoga nuwadi sa buidi be Yaubada sa kawawananaha'en yo sa miyamiya dudulai. ‡ 9:36 Na Doleka aniyona mate suisui hesa

hesana "diya." § 9:38 Diyopa ya lau Lida mate lofana 19 kilomita.

¹ Doga hesa hesana Koniliyesi mate Sesaliya taonna yai ya miyamiya. In mate hiyala tau lau kulukuluwenna na ena tau hiyala pelena hesana “Itali Ledimenti.”* ² In mate Yaubada tau fafa'atitiyenna hesa yo in ma'ana boga mahudo'idi Yaubada sa fafadebasae. Yo hinaga Diusi dodogadi tau fagogo gesagesa ya saguhi komakomanidi yo fuya ou'ouli ya laulau'u'ula lau Yaubada lisina. ³ Fuya hesa lahai la'i doha 3 koloki, tautau hesa ya ita. Yaubada ena anelu ya ita wananahai, ya laoma lisina be ya faliba iyen,
Koniliyesi!† (Paisowa 2:17)

⁴ Koniliyesi ma 'wasabuna anelu ni ya kinokinoi lauwen na iyen,

Ba'isa, sidohana?
Anelu, Koniliyesi alinana ya bui iyen,

Em lau'u'ula yo em faisagusagu tau gogo gesagesa lisidi yai mate ya famala em ainauya aba fafanuwa hiti Yaubada lisina yai.

⁵ Do'ata te, tatau haisa u fatamalidi ti lau Diyopa be taumoho hesana Saimon, hesana hesa Pita, ti foyahiyama. ⁶ Ena falihesa ena luma gabogabo sadaina yai ma'ena sa miyamiya. Saimonna mate in suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi. Saimonna mate in suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi. ‡

⁷ Anelu ya libaliba ofi mulina yai ya lau na Koniliyesi ena tau lau fayofayo luwaga yo ena tau hiyala hesa ya yogaidi. Ena tau hiyala ni Yaubada ya tabataba ohuwen yo Koniliyesi enehena ya paisowa. ⁸ Somo ya tubu ni edi ya liba. Habahim ya fatamalidi sa lau Diyopa.

Pita, Tautau ya Ita

Paisowa 10:9-16

⁹ Bobonna lahai la'i yai, Diyopa sa hanahanau'i. Pita mate in amainiya na ya hasai luma hewana bena ya lau'u'ula. ¹⁰⁻¹¹ Ya guliyam be ya fanuha bena somo ana ya an. Kalahe hola sa abi'abi nonohai na tautau ya ita. Galewa ya taso'e ya ita na ginauli hesa nenena doha kaleko la'ila'i duduna fati sa fadalolo lidiyeyama. ¹² Ganahewana yai mate suisui fafa'ahedi fati, ginauli kamokamodaladi yo kanekanenedi yo atai'a yekoyekodi hinaga. (Aba Fatubu 1)

¹³ Alina hesa ya libalau lisina iyen,
Pita, U obiyo u wunui be am u an!

¹⁴ Na Pita alinana ya bui iyen,

Guyau, hige gonowana! Somo dabudabu hige ya an'andi.§ (Le-witikusi peina 11)

¹⁵ Alina wa ya liba boda lau Pita lisina iyen,
Somo Yaubada ya faloholoho te an. Tabu u kawa dabudabuwen!

¹⁶ Ma faihona doha ite habahim ginauli te sa fafuyo hasaen galewa.

* **10:1** Ledimenti esega ganahewana yai mate tau hiyala ou'ouli 600. † **10:3** Eno suwai mate sa eno na sa eno suwai. Tautau sa ita mate begana doha sa eno suwai, in moho sa tuhutuhuli na tautau sa ita. ‡ **10:6** Liba tefana ite: “Laulau somo bena wa ginauli haba ya falibamiu” Kin Diyemsi Bukana yai sa uli yo sa uli hinaga Suau Bukana yai. Buka boludi hige amainiya ti uli. § **10:14** Buka yai te ginauli dabudabudi sa uli lidiyen ya famala Isalaela edi laugagayo be tabu ti kalahe gaibu.

*Pita yo Wasa Tau Lawenna**Paisowa 10:17-22*

¹⁷ Tautau ni aniyona somo mate Pita hola ya fafadosi na Koniliyesi ana hewahewali ha'a ya fatamalidi mate Saimon ena luma sa yo'oyo'oi be sa lobahi. Amainiya sa obi'obiyo eda'eda hafohafona yai. ¹⁸ Sa yoga lau be sa fati'o tiyen,

Ami taumana hesa hesana Saimon Pita amaite'i?

¹⁹ Pita tautau ni aniyona hola ya fafadosi yo fede Yaluwa iyen,

U ata'atahi! Tatau faihona sa laulau yo'oim ha'a sa mahanoma ite.

²⁰ U obiyo be u feula lidi u itadi. Tabu u nuwa ladu na ma afa haidam au lau pa'ana yau E fatamalidima.

²¹ Yo fede Pita ya leta lidi be ya falibadi iyen,

Aee-! Ami yo'oyo'oigu. Yau logegu ite. Sidohana be ami laoma?

²² Alinana sa bui tiyen,

Hiyala tau lau kulukuluwenna hesana Koniliyesi ya fatamalimai. Diusi mahudo'idi sa liba faloholoho tiyen, "Koniliyesi mate Yaubada tau fafa'atitiyenna yo tau laulau dudulai hesa." Yaubada ena anelu tabuna ya libalau lisina bena te lau ena luma be somo wa libaen haba ya atahi.

²³ Habahim, Pita ya falibadi sa lau luma ganahewana be sa famala ana taumana.

*Pita Koniliyesi ena Luma yai**Paisowa 10:23-33*

Bobonna ma hwalahwalalana, ma afa haidadi Diyopa tau kawawananaha hahaisa sa aulaha sa lau. ²⁴ Lahai fafaluwagana yai sa mahano lau Siseliya. Koniliyesi ma afa efana yo afa haidana safalumadi ya yogaidi mate Pita sa bagibagiyen amainiya. ²⁵ Pita bena ya luhulau, na yo fede Koniliyesi ma'ena sa failobahi. Koniliyesi ya hoba lidi ahena yai be ya fadebasae.

²⁶ In moho Pita ya abi famwaito na iyen,

U obiyo! Yau doga gaibu yo ita gonogonowada.

²⁷ Pita yo Koniliyesi sa laulau libaliba ee-, sa luhulau luma ganahewana na amainiya mate dodoga boludi ha'a sa fa'oigogo, ya itadi. ²⁸ Ya libalau lisidi iyen,

Ha'a ami siba fuyoi miu mate ai Diusi ema andabu yo sigu yawasi laugagayodi yai ya libaen mate tabu umi, nu'u hahaisa dodogamiu, yo ai, ta fa'ilu. In moho Yaubada ya fa'itagu mate tabu laugagayo ni lisidi yai, dogo ya ita faheyaya. ²⁹ Na fuyana wa fatamalidima agu halulu mate hige ya waiyo'o. Bena E fati'oimiu, "Somo lisina yai be sa laufigu?"

³⁰ Koniliyesi iyen,

Lahai faihona ha'a sa ofi mulidi yai na maihala doha 3 koloki maimailafi mate E laulau'u'ula egu luma yai te. Yo fede taumoho hudo'i ena leli namanamalina nuwanuwagu yai ya obiyo, ³¹ na iyen, "Koniliyesi! Yaubada em lau'u'ula ha'a ya atahi yo tau fagogo gesagesa wa saguhidi hinaga ya itadi. ³² Dodoga hahaisa u fatamalidi ti lau be

taumoho hudo'i hesana Saimon Pita ana halulu Diyopa nu'una yai. In mate taumana na ena falihesa lisina yai ya miyamiya yo in logena suisui 'wapidi tau abi'abi nonohaidi. Saimon ena luma mate gabogabo sadaina yai."

³³ Yo fede E fatamalidi sa laowa am halulu na ya loholoho be wa laoma. Aho te mahudo'imai 'e fa'oigogoma Yaubada matana yai 'e bagibagiyem be ginauli mahudo'ina Guyau ha'a ya falibam ema wa liba 'e atahi.

Pita ena Libaliba ya Fatubu

Paisowa 10:34-43

³⁴ Pita ya liba fatubu na iyen,

Aho te E sibai mate Yaubada hige dogo la'i i ita fasae e i ita fakiu. Wananaha! Ita mahudo'ida mate gonogonowada.

³⁵ Safalumadi edi laulau sa dudulai yo Yaubada sa fafadebasae mate enehena. Fali alina hinaga ma'eda gonogonowada. ³⁶ Yaubada nuwa esega wasana loholohona ya fatamali lawen Isalaela dodogadi lisidi be Yesu Keliso ya libalibaen, ha'a ami sibai. In mahudo'idi edi Guyau! ³⁷ Somo sa laulau Diudeya Nu'una mahudo'ina yai mate ha'a ami sibaidi. Ya fatubu Galili yai fuyanna Diyon, babasito wasana ya libaen, mulina yai. ³⁸ Yaubada, sidohana Nasaleta dogana, Yesu ena fafamohafuna Yaluwa Tabuna yo gigibwali lisidi yai ha'a ami sibai. Yaubada mate ma'ena na ya lau nu'u ou'ouli yai be loholoho ya lau ginauli yo safalumadi Diyabolo ya fafaheyayadi, mahudo'idi ya faloholohodi. ³⁹ Ginauli mahudo'idi ya ginaulidi Diusi dodogadi edi nu'u yai yo Yelusalem nu'udi yai ni, ha'a matamai yai 'e itadi. Habahim sa wunui be oyagi yai sa tutu fapatu.* ⁴⁰ In moho lahai fafa faihonana yai, Yaubada ya famwahuli fuyoi na ya fataumahata, ⁴¹ be safalumamai Yaubada ha'a ya fasinabomai 'e ita na hige dogo mahudo'ina i ita. Ai logena ma'emai 'e kalahe yo 'e nom gogo ena mwahuli fuyo lahaina mulina yai. ⁴² Ya liba adidili lisimai yai bena wasa loholohona 'e lauguguya'en dodoga ai lisidi yo bena 'e liba famahata mate, In logena, Yaubada ya fasinabo bena pe'ipe'idi yo mwahumwahulidi tau fakasadi. ⁴³ Peloweta mahudo'idi ha'a wasana sa liba famahata tiyen, "Safalumadi sa kawawananaha'en haba edi heyahayaya ya nuwa afuledi, Yesu hesana gigibwalina yai."

Yaluwa Tabuna ya Lidima Ta'owawa Dodogadi Lisidi

Paisowa 10:44-48

⁴⁴ Pita hola ma libalibana na saluma ena wasa sa atahiyen mate Yaluwa Tabuna ya lidima hewadi yai. ⁴⁵ Tau kawawananaha mwagisadi dududi 'wapidi totomodi ma'edi Pita Diyopa yai sa laoma mate sa no'o pa'ana Yaubada ena ainauya, Yaluwa Tabuna ya fatamaliyama ta'owawa dodogadi lisidi yai hinaga. ⁴⁶⁻⁴⁷ Sa atahi mate alina hesa - hesa yai sa libaliba yo Yaubada sa fafadebasae. Yo fede Pita iyen,

Yaluwa Tabuna dodoga ni ya famohafudi gonogonowana doha ita. Babasito ho'owa yai hige gonowana sai i gududi.

⁴⁸ Yo fede ya falibadi bena Yesu Keliso ai hesana sa babasito be Pita sa an'etai bena lahai fisa ma'edi hola sa miya.

* **10:39** Oyagi yai aniyona mate kolosi yai.

11

Pita ana Paisowa Wasana Yelusalem yai ya Falibadi Paisowa 11:1-18

¹ Tau fa'ona wasawasa yo tau kawawananaha hahaisa Diudeya Nu'una yai sa atahi mate ta'owawa dodogadi hinaga Yaubada wasana sa abi. ² Fuyana Pita ya hasai Yelusalem, saluma mwagisa 'wapina tomona sa fanuha, sa fatalapili tiyen, ³ na sa liba tiyen,

Sidohana be ta'owawa edi luma yai wa antaumana yo maidam ami kalahe gogo! Na iti hige “mwagisa 'wapina tomona” laulauna ti lau watan.

⁴ Yo fede somo ya tubu mate Pita ya faliba dudulaidi.

⁵ Diyopa taonna yai E laulau'u'ula na tautau hesa E ita. Na tautau yai mate ginauli hudo'i galewa yai sa dalolo lidima. Nenena doha kaleko hesa la'ila'i duduna fati E ita na sadaigu yai ya todi. ⁶ Ganahewana E mainene komakomani'i mate suisui fafa'ahedi fati, Suisui yo atai'a yekoyekodi, yo ginauli kamokamodaladi, amainiya E itadi. ⁷ Habahim alina hudo'i E atahi ya libama lisigu iyen, “Pita, u obiyo! Be am u lau funuhi be u an!”

⁸ Na alinana E bui, yawa, “Guyau, hige gonowana! Ginauli fafalau-gagayodi yo dabudabudi hola hige mo'agu yai ti luhu.”

⁹ Alina ya liba boda galewa yai, fafaluwagana iyen, “Tabu somo la'i u kawa dabudabuwen mate Yaubada ha'a ya kawa lohohoho'edi!”

¹⁰ Ginauli te ma faihona ya taumahata E ita, habahim mahudo'ina sa fafuyo hasaen galewa. ¹¹ Hige lofana na dodoga faihona Siseliya yai sa fatamalidima agu halulu be sa mahanoma egu aba miyamiya lumana yai. ¹² Yaluwa, nuwagu ya lau fasowali be nuwagu hige i ladu. Yo fede ma afa haidagu, tau kawawananaha faligigi esega te, 'e lau. Diyopa yai 'e aulaha 'e lau Siseliya be 'e luhulau Koniliyesi ena luma.

¹³ Yo fede, Koniliyesi wa, ema ya dede sidohana anelu ya ita ena luma yai ya obi'obiyo na anelu ya libalau lisina iyen, “Dodoga u fatamalidi ti lau Diyopa be doge hesa hesana Saimon Pita ti foyahiyama. ¹⁴ In haba emi ya wasa duwai be GUYAU haba um yo am boga mahudo'idi ya fofofahimiu be ami mwahuli.”

¹⁵ Fuyana E fatubu E libaliba, na yo fede Yaluwa Tabuna ya lidima iti hewadi yai gonogonowana doha ita, fuya bwa'ibwa'ina yai. ¹⁶ Habahim, Guyau ena liba te E nuwatuhui iyen, “Diyon mate ho'owa yai ya fafababasito na umi mate Yaluwa Tabuna yai haba ami babasito.” *(Maleko 1:8)*

¹⁷ Ya mahata wananaha mate Yaubada ena ainauya ta'owawa ya feledi gonogonowana doha ita te kawawananaha Yesu Keliso lisina yai. Yau hige gonowagu Yaubada ena paisowa ya gudu. *(Paisowa 1:4; 2:4; 10:44)*

¹⁸ Fuyana liba te sa atahiyen yo fede fatalapili sa fatautau na Yaubada sa fadebasae tiyen, “Yaubada fedebom ta'owawa dodoga hinaga ya ainauyaidi be sa nuwabui be mwahuli hige anadan sa abi.”

Dubu Dodogadi Antiyoka yai Paisowa 11:19-26

¹⁹ Fuyana Sitiwin sa lau funuhi ume'ehu yai, na mulina yai yo fakamkamna la'ila'i debana yai. Tau kawawananaha hahaisa sa faigelage-lainidi be sa lau Fonisiya, Saipelesi yo Antiyoka nu'udi yai. Amainiya Yaubada wasana sa libalibaen Diusi dodogadi lisidi yai moho, na hige dodoga hahaisa lisidi yai. ²⁰ In moho tau kawawananaha haisa iti Saipelesi yo Sailin dodogadi mate sa lau Antiyoka Nu'una be tau alina Giliki hinaga sa falibadi be Yesu Keliso wasana loholohona sa lauguguya'en.* ²¹ Guyau ena gigibwali yai sa lauguguya be dodoga boludi Guyau sa kawawananaha'en be sa nuwabui.

²² Fuyana wasa te, tau kawawananaha Yelusalem yai sa atahiyen mate Banabasi sa fatamali lawen Antiyoka. ²³ Ena fuya mahano yai Yaubada ena ai'ainauya lisidi yai ya itadi be nuwana ya amna. Yo fede nuwadi ya liba fa'adidilidi bena Guyau sa abi didi'i ma nuwa ofi fahidi.

²⁴ Banabasi mate in dogo loholohona. Yaluwa Tabuna yo sunuma ya lau fafamohafu be dodoga boludi sa falau esegahi lawen Guyau lisina yai. ²⁵ Habahim Banabasi ya lau Tasusi be Saulo ya yo'oi. ²⁶ Fuyanna ya lobahi yo fede Saulo ya foyahi lawen Antiyoka be taudi luwaga, ma'edi tau kawawananaha ma afa haidadi sa fa'oigogo esega yo baiwa la'ila'i sa laulau fafa'ata ya lau ee-, bolima esega.

Be amainiya edi fuya bwa'ibwa'ina yai Keliso tau famuli watanna hesadi sa tole mate *Kulistin*.

Loma Nu'una Galamo Wesawesasa haba ya Fahoina

Paisowa 11:27-30

²⁷ Lahaina yai mate peloweta haisa Yelusalem yai sa lau Antiyoka. ²⁸ Hudo'i mate hesana Agabusi. Yaluwa nuwana ya lau fasowali yo fede ya obiyo be ya liba famahata mate galamo wesawesasa haba nu'u mahudo'ina ya fahoina. (Habahim muli yai guliyam te ya tubu Loma nu'una yai Ba'isa La'ila'i Empela Kaladiusi ena fuya tanuwaga yai). ²⁹ Yesu tau famuli watanna sa oiliba mate hesa - hesa ena ainauya la'ina yai ya ainauya be haba sa fatamali lawen afa haidadi Diudeya yai sa gogogo, aba saguhidi.

³⁰ Sa ginauli doha ite, habahim edi ainauya wa Banabasi yo Saulo sa fatamali lawen Diudeya babadadi lisidi yai, be tau kawawananaha, sa feledi.

12

Anelu Deli yai Pita ya Fakalamahano

Paisowa 12:1-19

¹ Fuyanna yai mate Kin Heloda ya fatubu tau kawawananaha haisa ya abidi be ya fahisu faheyayadi. ² Ya liba be Diyon hidana, Diyemsi, baineti yai sa wunui,* ³ yo ya ita mate Diusi dodogadi nuwadi sa amna yo fede ya lau Pita hinaga ya au. (Ena fuya an'au'au mate Fwalawa Fafayisti Gesana An'angogona yai.) ⁴ Pita sa au mulina yai, sa gudu buluhi deli yai. Amainiya tau ita wata pele fati, na pele hesa - hesa ganahewana yai mate dodoga fati; pele hesa be ana fuya ya ita wata. Heloda ena

* **11:20** Sailinmate nu'u hesa Aflika nu'una yai. Hesana falifalihuna aho te "Libya." Saipelesimate bonabonaluwa la'ila'i Antiyoka tefa leuleuna yai. * **12:2** Diyemsi itete mate Diyon godena. Na Paisowa 12:17 yai mate Diyemsi hesa, Yesu tasina.

nuwatuhu mate Bayawa An'angogona[†] ai mulina haba sa foyahi lawen be sa falau fatala dodoga ai matadi.

⁵ Pita deli yai hola sa abi didini, na tau kawawananaha mate enehena sa an'eta adidili Yaubada lisina yai.

⁶ Heloda bobonna Pita haba ya falau fatala na Pita mate i'ipa yai ya laulau eno gati luwaga ati'atipudi yai. Sa au'aui seni luwaga yai na gati luwaga hinaga mate deli eda'edana hafohafona sa ita watan. Bobonna habahim, Heloda, Pita haba ya falau fatala. ⁷ Ma'esega na, Yaubada ena anelu ya taumahata yo mala ya sina deli ganahewana yai. Anelu ya abilau Pita lisilisina yai na ya fanohi iyen,
U obiyo! Feula!

Yo fede, seni nimana yai sa taufahi. ⁸ Habahim anelu iyen,
Am bwa'ulu u au yo am bwa'i dala u li'odi.

Be Pita ena liba ya lau watan. Anelu iyen,
Am luhuluhu u luhufi be u lau watanigu.

⁹ Pita anelu ya lau watan be sa lau deli bilina ganamulina. Anelu somo ya ginaginauli mate wananahana, na hige i siba. Ena nuwatuhu bena haga tautau ya ita'itai. ¹⁰ Gati bwa'ibwa'ina yo gati mulimulitana sa bayawaidi be sa mahano lau taon eda'edana yai. Na ana gudu aiyen yai sa ginauli mate ibona ya taso'e be sa lau ganamuli.

Eda'eda esega sa lau watan, yo fede anelu ya lau afulen.

¹¹ Habahim, Pita ya nuwatuhu lobahi, be iyen,

Matabahim, E siba wananaha mate Guyau ena anelu ya duiyama be Heloda nimana yai ya fofofahigu yo Diusi somo bena sa ginauli lisigu yai, ibege i tubu.

¹² Fuyanna ya nuwatuhu lobahi, yo fede ya lau Diyon Maleko tinana hesana Maliya ena luma. Amainiya boludi sa fa'oigogo be sa laulau'u'ula.‡ ¹³ Pita aba luhuluhu lau eda'edana yai ya oi'oi, yo fede tau lau fayofayo waihinina hesa hesana Loda ya laoma bena eda'eda ya so'e. ¹⁴ Pita alinana ya atahi lobahi mate nuwana ya amna, in moho eda'eda hige i so'e na ya lautafo ya fuyo be ya falibadi iyen,
Pita mate eda'eda hafohafona yai ya obi'obiyo.

¹⁵ Tiyen,
Bena u kabakabaleya!

In moho ya duduwen iye,
Wananaha! Hige ya bwala.

Na alinana sa bui, tiyen,
Mate, ena anelu.§

¹⁶ In moho Pita hola eda'eda yai ma oi'oina. Fuyanna eda'eda sa so'e be sa ita mate sa tauhiti. ¹⁷ Pita nimana yai fafa'ilala ya ginauli be gagali

† 12:4 Hesana hesa mate pasowa.

‡ 12:12 Maleko mate Banabasi nubaina, e nuwana

Banabasi tasina. Au ita lau Kolosi 4:10.

§ 12:15 Diusi edi kawawananaha mate, dogo ana sagu haba ya laoma be ya tau wasa. Edi kawawananaha hesa mate anelu ni ya nene sedesidien doha dogo ni.

sa fatautau. Habahim sidohana deli yai Guyau ya foyafahi enehedi ya dede iyen,

Diyemsi ma afa haidana edi au liba.*

Habahim ya lau afuledi na ya lau nu'u hesa.

¹⁸ Hwalahwalalana tau hiyala sa nuwa ponopono na tiyen,
Pita sidohana ena laulau?

¹⁹ Heloda ya falibadi be sa yo'oi. In moho hige gonowadi ti lobahi. Habahim gati ya fati'o fifisidi be ya liba bena sa wunuidi. Mulina yai Heloda Diudeya Nu'una ya lau afulen na ya lau Sesaliya yai ya miya begana.

Heloda ya Pe'i

Paisowa 12:20-25

²⁰ Heloda mate Taya yo Sidon dodogadi ya manabala'edi. Yo fede sa fa'oi esegahidi na sa lau be sa ita. Bwa'ibwa'ina mate Kin ena luma tau ita watanina hesana Belasetu sa nuwa oi'i be haba ya saguhidi, pa'ana adi kalahe mate Kin ena nu'u yai ya laolaoma. Logena sa lau Heloda lisina be nuwa esega sa an'etai.

²¹ Lahaina sa golu Kin Heloda ena leli ya li'odi. Habahim ena aba ta'ai lohohona yai ya ta'ai na ya libaliba.

²² Na dodoga sa yogayoga tiyen,
Hige dog a i libaliba. Itete yaubada hesa!

²³ Heloda Yaubada hige i fa'atitiyen be hige walolona Yaubada ena anelu, mwatamwata ya yala fafinahе be sa an funuhi.†

²⁴ In moho, Yaubada wasana ya la'i yo ya tadada.

²⁵ Yelusalem yai Banabasi yo Saulo adi paisowa sa fa'ofi be sa fuyo Antiyoka ma'edi Diyon Maleko.

13

Banabasi yo Saulo sa Fasinabodi

Paisowa 13:1-3

¹ Dubu Antiyoka nu'una yai mate peloweta yo tau lau fa'ata haisa amainiya:

Banabasi,
Simiyon (hesana hesa “Duba”),
Lusiusi (Sailin dogana),
Manayen (ma'ena Kin Heloda sa la'ila'i saema),
yo Saulo.

² Fuya hesa sa laulau'u'ula lau Guyau lisina yo sa an'andabu na Yaluwa Tabuna ya falibadi, iyen, “Banabasi yo Saulo au fatabudi, be haba adi paisowa hesa E feledi sa ginauli.”

³ Sa lau'u'ula yo sa andabu mulina yai, nimadi sa tole lawedi lebedi yai, na sa duidi be sa lau. (Paisowa 14:28)

Paulo ena Antaumana Bwa'ibwa'ina

Paisowa 13:1 - 14:28

* 12:17 Diyemsi itete mate Yesu tasina. Na Diyemsi hesa, Paisowa 12:2 yai mate, Diyon godena be ha'a sa wunui. † 12:23 Doga hesa hesana “Diyosefusi,” in hige tau nuwabui na in moho, buka hesa yai ya uli, na amainiya Heloda ena pe'i dedena ganahewana yai.

*Saipelesi Bonabonaluwana yai**Paisowa 13:4-12*

⁴ Yaluwa Tabuna ena liba yai Banabasi yo Saulo sa lau Selusiya be waga yai sa awa sa lau Saipelesi Bonabonaluwana. ⁵ Salamisi taonna yai sa mahano mate Yaubada wasana sa lauguguya'en Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai. Tau sagusaguhidi Diyong Maleko ma'edi.*

⁶ Bonabonaluwana mahudo'ina sa laufi ee-, Pafosi taonna yai mate, dogo hesa aya'ayahanna sa lobahi hesana Ba-Yesu.† In Diusi dogana hesa. In moho, in peloweta bwalabwalana. ⁷ Bonabonaluwa ni edi gawana hesana Segiyo Paulo, ena tau paisowa. Gawana mate dogo sibasibana. Ya fanuha bena Yaubada ena liba ya atahi, be Banabasi yo Saulo ya yogaidi sa laoma lisina. ⁸ Tau aya'ayahan ni, (Giliki alinadi yai mate, hesana Elimasi) ya nuwa oi'i, be Gawana ena kawawananaha nuwana yai, ya fagogoma.‡ ⁹ Habahim, Saulo, hesana hesa Paulo, Yaluwa Tabuna ya famohafu be ya ita'ita lau tau aya'ayahan lisina, na iyen,

¹⁰ Um Diyabolo natuna yo laulau dudulai mahudo'idi adi waiyunu! Diyabolo ena bwalabwala hudo'i - hudo'i sa famohafum, be fuya ou'ouli, wa anpate bena Guyau ena laulau dudulaidi wa buidi, be bena bwalabwala! Haba wa fatautau e hige'e? ¹¹ Guyau ena gigibwali haba ya talu ai hewam be matam haba sa tou, na fuya haisa ibege maihala malana u ita.

Yo fede, Elimasi matana sa gafu, na ya leu ya sae, bena haba sai hesa ya abi nimai. ¹² Fuyana Gawana somo ya tubu ya ita mate, Guyau wasana lau fa'atana ya no'o'en, be ya kawawananaha.

*Antiyoka, Pisidiya Nu'una yai.**Paisowa 13:13-52*

¹³ Pafosi taonna yai Paulo ma afa haidana waga yai sa awa be sa lau Pelega taonna, Pamfiliya Nu'una yai. Amainiya Diyong Maleko ya lau afuledi na ya fuyo Yelusalem.

¹⁴ Habahim Pelega sa lau afulen na sa aulaha boda sa lau Antiyoka, Pisidiya Nu'una yai. Sabatina yai sa luhulau Diusi edi aba oigogo yai be sa ta'ai. ¹⁵ Mose ena Laugagayo yo peloweta edi uli'uli hahaisa sa fatilidi na mulina yai aba oigogo baba'isadi liba sa fatamali lawen Paulo ma afa haidana lisidi, tiyen, "Haidamai, haba emi liba fa'adidili somo? 'E fanuha bena ema ami liba!"

¹⁶ Paulo ya obiyo fahi, nimana yai fafa'ilala ya ginauli, na ya liba iyen, Isalaela tataumiu yo ta'owawa mahudo'imiu salumadi Yaubada ami fafadebasae'en, au ata'atahima! ¹⁷ Isalaela dodogadi yo ita eda Yaubada wahawahada ya fasinabodi yo Idipi yai fuyanna sa miya ta'owawa mate ya fatadadadi be sa talu fanafanatu.

Yaubada ena gigibwali yai Idipi yai ya foya fahidima, ¹⁸ yo laulau somo sa miyamiya'en nu'u pitapitalina yai, in moho hola ya ita watanidi ee-, bolima 40. ¹⁹ Kanana nu'una yai nu'u ou'oulidi

* 13:5 Diyong Maleko mate Banabasi efana hesa. Au ita'ita lau peina 12:12, yo Kolosi 4:10 † 13:6 Dogo hesa hesana "Yesu," na natuna hesana "Ba-Yesu." Aniyona mate, "Yesu natuna." In moho Yesu Keliso hige i nahi, be hige natuna. ‡ 13:8 Na Elimasi hesana hesa mate "Ba-Yesu."

faligigi luwaga ya faheyayadi, na tanohidi ena dodoga ya feledi, ai'edi. §
 20 Ginauli te sa tubu ya lau ee-, be bolima begana haba 450 mulina yai,
 Yaubada tau fadudulai ya feledi ya lau wee-, Peloweta Samuwela
 ena fuya yai.* 21 Habahim dodoga Samuwela sa an'etai tiyen, “Bena
 ema kin.” Be Benijamin ena sulu yai Kisi natuna Saulo ya feledi ya
 famala edi kin, bolima 40. 22 Yaubada Saulo ya abifahi mulina yai,
 Deiwidi ya fa'obiyo, enehedi. Yaubada Deiwidi te ya libaen, iyen,
 “Dogana E gadolele mate, E lobahi.

In mate Desi natuna, Deiwidi.

Ginauli mahudo'ina E fanuha bena ya ginauli,
 haba ya ginauli watan.”

23 Yaubada ena liba fasunuma ya fawananaha doha ite, Deiwidi
 laulauwewena yai Yaubada mate tau fafamwahuli Yesu ya leyama
 Isalaela lebedi 24 Hola hige Yesu ana paisowa i fatubu na Diyon
 Isalaela dodogadi mahudo'idi ya lauguguyaidi bena sa nuwabui yo sa
 babasito. 25 Diyon ana paisowa ya fafa'ofi lawen na ya liba iyen,

“Ami sibai bena yau, sai?

Sai ami bagibagiyen mate hige yau.

Muligu yai ya laolaoma mate in ya laoma

yau hige ya loholoho haba ana sendolo mahinadi ya tatafahidi.”
 (Maleko 1:7)

26 Afa haidagu, Abelaham afa wahana yo ta'owawa dodogadi salumadi
 Yaubada ami mafadebasae! Mwahuli wasana te ha'a ya laoma ita
 lisida. 27 Yelusalem dodogadi ma'edi edi baba'isa somo peloweta edi
 uli'uli yai, mate hige Yesu ti ita lobahi. In moho edi lau fagilu lisina
 yai mate peloweta edi uli'uli Sabati fuya ou'ouli sa fatifatilidi wa, sa
 fawananaha. 28 Hige mata hesa loholohona ti lobahi, be haba Yesu
 ti wunui, in moho, Pailati sa an'etai, bena ya tutu fapatu. 29 Fuyanna
 wasana mahudo'ina Buka Tabuna yai sa uli, sa ginauli watan ya ofi,
 mate aba tutu fapatuna yai sa taluhi fahi be sa bo'usai. (Samsi 22:16 yo
 17, Isaiya 53:5 53:8)

30 In moho pe'i yai Yaubada ya famwahuli fuyoi, 31 be lahai peidi ya
 taumahata lau safalumadi ma'ena Galili yai sa lau Yelusalem lisidi. Iti
 sa fatale libalibaen eda dodoga lisidi yai. (Maleko 16:12)

32-33 Wasa loholohona 'e leyama lisimiu! Somo Yaubada ha'a ya
 liba fasunuma bena ya ginauli wahawahada lebedi yai, aho te, ita
 iti laulauwewedi lisida yai ya fawananaha, fuyana Yesu pe'i yai ya
 famwahuli.

Doha Samsi fafaluwagana yai sa uli tiyen,

“Um mate Natugu. Aho te, Yau E famala Tamam.” (Samsi 2:7)

34 Wananaha pe'i yai Yaubada ya fa'obiyo fuyoi, ibege i molu, doha
 Buka Tabuna yai ha'a ya libaen, iyen,

“Libadi wananahadi yo fafatabudi faloholohodi somo, Deiwidi E
 liba fasunuma'en, haba E felemiu.” (Isaiya 55:3)

35 Gonogonowana doha lausoi hesa yai hinaga ya libaen, iyen,

§ 13:19 Diutelonomi 7:1, Fuyana GUYAU emi Yaubada ya lawemiu tanohi bena ami abi ai lisina,
 haba nu'u faligigi luwaga dodogadi ya falakodi ai nuwanuwamiu. Hesadi mate: Hiti, Giligasi,
 Amoli, Kanana, Pelisi, Hiwi, yo Diyebusi. * 13:20 Au ita'ita lau ite buka te lisidi: Diyesuwa,
 Diyadi yo 1 Samuwela, pa'ana bukadi yai te, beyabeyana dededi te sa ulidi.

“Doga Fafatabuna ibege u ita afulen, i molu.” *(Samsi 16:10)†*

³⁶ Deiwidi ena fuya yai mate, Yaubada ena nuwatuhi Deiwidi ya ginauli watan. Habahim ya pe'i, be afa wahawahana edi aba toledi yai sa bo'usai, be tauna sa molu. ³⁷ In moho, Yaubada sai ya fa'obiyo fuyoi, hige i molu. In mate Yesu! ³⁸ Afa haidagu, E fanuha bena ami sibai mate heyaya biya afulenna Yesu lebena yai, ha'a sa lauguguya'en lisimiu yai. ³⁹ Mose ena laugagayo hige gonowana heyaya yai i biya afulemiu. In moho, safalumadi Yesu sa kawawananaha'en, haba heyaya yai ya biya afulen. ⁴⁰ Au ita komakoman! Somo peloweta sa libaedi, ibe ti tubu ai lisimiu:

⁴¹ “Tau ala liulihwa'enna!

Haba ami no'o, in moho haba ami pe'i!

Pa'ana emi ai fuya haba ginauli E ginaulidi.

Ibe sai emi ya liba,

ibege au kawawananaha'en!” *(Habaka 1:5)*

⁴² Paulo yo Banabasi Diusi edi aba oigogo lumana bena haba sa lau afulen, na Diusi yo ta'owawa salumadi Yaubada sa fafadebasae'en, sa an'eta bodaidi, tiyen,

Sabati hesa au fuyoma, be ginaulidi te ema au dede fuyo.

⁴³ Oigogo ofina yai, Paulo yo Banabasi sa laulau na Diusi yo ta'owawa salumadi Diusi edi Yaubada sa kawawananaha'en, sa lau watanidi. Tataudi luwaga sa liba fa'adilidi, tiyen,

Bena Yaubada ena an'ansoi ami laulawen.

⁴⁴ Sabati hesa yai begana haba taon dodogadi mahudo'idi sa fa'oigogoma, Guyau wasana sa atahi. ⁴⁵ Diusi dodoga baiwadi sa itadi mate sa nuwa ela'ela wananaha be Paulo ena liba sa an'eli dogodogoi yo sa liba fafaheyaya. ⁴⁶ In moho, Paulo yo Banabasi ma nuwa adidilidi, tiyen,

Wananahana bena Yaubada libana 'e faliba bwa'iyemiu, na umi Diusi dodogamiu libana te, ami waiyo'o'en. Na ami laulau fagilu fuyo'imiu. Logena mwahuli ota'ota fahina hige gonowana au abi be aho te 'e lau afulemiu na 'e lau ta'owawa lisidi.

⁴⁷ Doha ite Guyau ya fatalahada,

“E fasinabomiu bena ami famala ta'owawa edi mala,

be tano'ubu dodogadi mahudo'idi haba egu mwahuli ota'ota fahina sa abi.” *(Isaiya 49:6)*

⁴⁸ Ta'owawa sa atahiye mate nuwadi sa amna be Guyau ena liba sa fa'atitiyen na safalumadi ya fasinabodi bena mwahuli ota'otafahina sa abi mate sa kawawananaha'en.

⁴⁹ Guyau ena liba ya tadada ya lau, nu'u mahudo'ina yai. ⁵⁰ In moho Diusi dodogadi mate, wawahin fafahesadi salumadi Yaubada sa fafadebasae yo taon baba'isadi sa eli fasifasinadi, na Paulo yo Banabasi sa liba fafaheyayadi yo edi nu'u yai sa lau we'aidi. ⁵¹ Diusi edi nuwa po'i debana yai, Paulo yo Banabasi ahedi afusadi sa oiluhiluhidi, na habahim sa lau Ikonium.‡ ⁵² Yesu tau famuli watanina, nuwadi sa kwade wananaha yo Yaluwa Tabuna ya famohafudi.

† 13:35 Dogana Fafatabuna ya libalibaen itete, mate “Yesu.” Lausoiso te, Pita hinaga ya fapaisowa. Au ita'ita lau Paisowa 2:31-32 ‡ 13:51 Ahedi sa oiluhiluhidi aniyona mate, Antiyoka dodogadi Yaubada sa waiyo'o'en. Logena, Paulo yo Banabasi ibege giludi ti bahei.

14

*Ikonium Nu'una yai**Paisowa 14:1-7*

¹ Laulauna ese'esegana ya tubu Ikonium nu'una yai. Amainiya Paulo yo Banabasi sa lau Diusi edi aba oigogo lumana yai be sa lauguguya. Edi libaliba yai nuwadi sa abidi be Diusi yo ta'owawa dodogadi boludi sa kawawananaha. ² In moho Diusi safalumadi Yesu hige ti fanuwa ti kawawananaha'en mate ta'owawa sa eli fasifasinadi be tau kawawananaha sa fawaiyunuwedi. ³ Amainiya sa miya lofalofa be Guyau ena an'ansoi wasana sa libalibaen ma nuwa adidilidi. Wasana ena fafawananaha mate no'o yo fafa'ilala sa laulau ginauli ena gigibwali yai. ⁴ Dodogadi taon yai mate sa daili luwagaidi; hahaisa Diusi edi tefa yai na haisa tau fa'ona wasawasa edi tefa yai.

⁵ Habahim ta'owawa haisa yo Diusi haisa ma'edi edi baba'isa nuwadi sa fadosidi bena tau fa'ona wasawasa sa abi faheyayadi yo bena sa lau ume'ehuidi be haba sa pe'i. ⁶ In moho fuyanna tau fa'ona wasawasa wa sa atahiyen, yo fede sa gela be sa lau Lisita yo Debi tefadi yai, Laikoniya Nu'una ganahewana yai yo nu'u hahaisa fadifadidi yai. ⁷ Amainiya wasa loholohona sa lauguguya'en.

*Lisita yo Debi Nu'una yai**Paisowa 14:8-20*

⁸ Lisita nu'una yai, taumoho hesa fuyanna tinana ya yosi, mate ya dabi, hige gonowana i laulau. ⁹ Ya ta'ai, na Paulo ena liba ya ata'atahi. Paulo ya kino didi'i, be ena kawawananaha gonowana ya faloholoho. ¹⁰ Na ya liba la'ila'i, iyen,

Ai ahem, u obiyo dudulai!

Taumoho ni ya dago hasa, yo fede, ya fatubu ya laulau.*

¹¹ Fuyanna Paulo somo ya ginauli dodoga sa ita, yo fede, Laikoniya alinadi yai sa halahalabo, tiyen,

Yaubada ha'a sa famala doha dodoga, be sa lidima lisimai yai!

¹² Banabasi hesana sa atahi: "Dusi," yo Paulo sa atahi "Hemesi," pa'ana Paulo mate edi tau libaliba.†

¹³ Yaubada bwalabwala "Dusi," edi dubu aba famwaitona mate, taon ganamulina yai. Dusi ena tau antalasam edi mula hinodi yo bulumakau ya ledima eda'eda hafohafona yai, pa'ana in yo taon dodogadi sa fanuha bena edi antalasam tau fa'ona wasawasa sa ginauli lisidi yai. ¹⁴ Paulo yo Banabasi somo dodoga haba sa ginauli sa atahiyen. Yo fede, adi luhuluhu sa pulitidi,‡ na sa lautafotafo lau be baiwa ati'atipuna yai, na sa halahalabo felendi, tiyen, ¹⁵ "Tatau, pa'ana somo be ami ginauli doha? Ai dodoga gaibu moho, doha umi! Wasa loholohona 'e leyama te, bena 'e falibamiu, be ginauli gaibu ni ami lau afuledi, na ami timuli bui, Yaubada Mwahumwahulina ami famuli watan. In galewa, tanohi, gabogabo, yo somo ou'ouli ganahewadi yai tau ginaulidi. ¹⁶ Beyabeyana yai mate, nu'u mahudo'idi dodogadi ya ita afuledi, be edi nuwatuhu sa lau watanidi.

* **14:10** Au italau Tau Fa'ona Wasawasa adi Paisowa peina 3 hinaga. † **14:12** Giliki dodogadi edi nuwatuhu mate, yaubada hesa hesana "Dusi," in la'ila'ina edi yaubada boludi ganahewadi yai, yo "Hemesi" mate yaubada hudo'i, na in mate, Dusi ena tau libaliba. ‡ **14:14** Fuyanna edi luhuluhu sa pulitidi, aniyona mate nuwadi hige ti amna.

¹⁷ Fuya ou'ouli ya fafamahata fuyoi mate, In Yaubada Wananahana. Logena, ginauli lolohodi ya fa'ita lobahimiu: galewa yai usa ya usa, mahula adi fuya yo kalahe ya felemiu, yo kwade nuwamiu ya fafamohafudi." (*Maleko 4:26-29; Paisowa 17:30; Loma 2:14-16*)

¹⁸ Lisita dodogadi libadi te sa atahiyen, in moho hige ti mode'edi, na sa dudu moho bena antalasam sa ginauli lebedi yai. Na Paulo yo Banabasi sa fuluga be sa gududi.

¹⁹ Diusi haisa Antiyoka yo Ikonium nu'udi yai sa laoma, be dodoga nuwadi sa abidi. Paulo sa laulau ume'ehui, be sa feli kwakikwaki lawen, taon mulumulina yai. Edi nuwatuhu bena haga ha'a ya pe'i. ²⁰ In moho, Tau kawawananaha Paulo sa obiyo fata'i'ili, mulina yai mate ya obiyo be ya luhu fuyo taon ganahewana. Bobonna, Banabasi ma'ena sa lau Debi.

Sa Fuyo Antiyoka, Siliya Nu'una yai

Paisowa 14:21-28

²¹ Paulo yo Banabasi wasa loholohona sa wasawasa'en Debi nu'una yai, be dodoga boludi nuwadi sa abidi, na Yesu sa famuli watan. Habahim, sa fuyo Lisita yo Ikonium, be sa lau Antiyoka Pisidiya nu'una yai. ²² Tau kawawananaha nu'udi yai, nuwadi sa liba fa'adidilidi, be bena edi kawawananaha Yaubada lisina yai ya ota esegahi, na tiyen, "Pilipili hudo'i - hudo'i bena te fahoinadi, habahim, Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una haba te luhufi." (*2 Kolinto 1:3-7*)

²³ Tau kawawananaha pele hesa - hesa yai babada sa lau fa'obiyo. Sa lau'u'ula yo sa andabu, be babadadi ni Guyau sa kawawananaha'en mate, ena ita'ita wata ganahewana yai sa toledi.

²⁴ Pisidiya nu'una sa lau afulen, habahim sa laoma Pamfiliya nu'una. ²⁵ Amainiya wasa loholohona sa lauguguya'en Pelega nu'una yai. Habahim sa lau Ataliya. ²⁶ Amainiya, waga yai sa gelu be sa fuyo Antiyoka, Siliya Nu'una yai, pa'ana adi paisowa ha'a sa fa'ofi. Nu'una yai ni, mate Paulo yo Banabasi ha'a sa fele afuledi Yaubada ena ita'ita wata ganahewana yai. (*Paisowa 13:2-3*)

²⁷ Fuyanna sa mahano fuyoma Antiyoka yai, mate tau kawawananaha sa fa'oigogodi. Somo Yaubada ya ginauli lisidi yai yo ta'owawa dodogadi nuwadi ya famahatadi be sa kawawananaha, edi sa liba. ²⁸ Amainiya, Paulo yo Banabasi ma'edi Yesu tau famuli watanina sa miya fuya lofalofa.

Paulo ena Lauwasi Fafaluwagana

Paisowa 15:1 - 18:22

Paulo ena Lauwasi Fafaluwagana

15

Paisowa 15:1 - 18:22

Oigogo Yelusalem yai

Paisowa 15:1-21

¹ Tatau haisa Diudeya yai sa laoma Antiyoka, be tau kawawananaha sa fa'atadi. Mose ena laugagayo yai sa uli, tiyen,

Yena mwagisamiu dududi 'wapidi hige totomodi, Yaubada hige gonowana i fofofahimiu.

² Tatau ni, ma'edi Paulo yo Banabasi lau fa'ata te sa faibayaho'en, yo fede, Paulo, Banabasi yo tau kawawananaha haisa sa fasinabodi, be sa

hasai Yelusalem be tau fa'ona wasawasa, yo babada haisa amainiya lebedi yai, lau fa'atana te sa fati'oidi.

³ Tau kawawananaha sa duidi sa lau, be Fonisiya yo Samaliya Nu'udi sa bayawaidi, na sidohana ta'owawa edi nuwanuwa bui, enehedi sa liba. Wasa te, kwade la'ila'i ya leyama tau kawawananaha lisidi. ⁴ Sa mahano Yelusalem yai, tau kawawananaha, tau fa'ona wasawasa, yo babada sa lauto'iyedi, be ginauli mahudo'ina Yaubada lisidi yai ya ginauli, edi sa liba.

⁵ Na tau kawawananaha haisa, iti Falesiya dodogadi edi pele yai, sa mwaito be tiyen,

Ta'owawa bena mwagisadi dududi 'wapidi tomodi yo bena Mose ena laugagayo sa lau watan.

⁶ Tau fa'ona wasawasa yo babada sa oigogo be fati'o te sa fadosidi. ⁷ Sa fadosi fuya lofalofa, habahim, Pita ya mwaito, be ya dede, iyen,

Afa haidagu, ami sibai mate Yaubada, beyabeyana ha'a umi ganahewamiu yai yau ya fasinabogu, bena wasa loholohona te ta'owawa ai mo'agu sa atahiyen, be haba sa kawawananaha'en.* ⁸ Yaubada dogo mahudo'ina ena nuwatuhu ya sibai, be fuyanna Yaluwa Tabuna ya feledi mate ya fa'ita lobahidi, iti in enehena, doha ita. ⁹ Iti yo ita gonogonowada. Edi kawawananaha yai, nuwadi ya fa'a'adi. (*Paisowa 10:34; 1 Pita 1:22-23*)

¹⁰ Aho te sidohana be Yaubada ami anpate waloloi? Manana ami fafabala. Mwahu, tau kawawananaha ami feledi te, hige gonowana afa wahada yo ita haba ta bahei! (*Paisowa 15:5; Matiu 11:29; 23:4*)

¹¹ Hige'e! Guyau Yesu ena an'ansoi lisina yai te kawawananaha be ya fofofahida gonogonowana doha iti. (*Loma 3:23-24*)

¹² Mahudo'idi sa famakano, be sa ata'atahi. Na Banabasi yo Paulo sidohana Yaubada ya fapaisowadi, be fafa'ilala yo no'o sa lau ginauli ta'owawa lisidi yai, wasana edi sa liba.

¹³ Sa libaliba ofi mulina yai, Diyemsi iyen, (*Maleko 6:3*)†

Haidagu, au ata'atahima! ¹⁴ Sidohana, Yaubada ta'owawa ya mode'edi, be haisa ya abidi, enehena mate, Saimon ha'a ya falibada, ¹⁵ Peloweta edi liba ya fawanana, doha Buka Tabuna yai sa uli, tiyen,

¹⁶ "Ite ai mulina haba E fuyoma,
be Deiwidi ena Palai Tabuna E fa'obiyo fuyoi.
Ena heyahayaya haba E fadudulaidi,
na haba E fa'adidili fuyoi.

¹⁷ Be haba dodoga haisa, Guyau sa yo'oi,
Logedidi, ta'owawa, safalumadi E yogaidi be iti, enehegu, (*Eimosi 9:11-12*)

¹⁸ Doha ha'a beyabeyana, Guyau ya libaen."

¹⁹ Diyemsi hinaga iyen,

Logena, nuwagu yai E fadosi mate, ta'owawa salumadi sa nuwabui, tabu ta famwahudi.

²⁰ In moho, bena te uli'uli lau lebedi, be te falibadi mate,
somo oitau lebedi yai sa antalasamedi, tabu ti anidi.

* 15:7 Bolima 10 ha'a sa ofi, na laulau te ya tubu Pita lisina yai (*Paisowa peina 10*) † 15:13 Diyemsi itete mate Yesu tasina.

Tabu 'wasi'wasina ti anidi,
yo suisui gadodi filifilisidi hinaga tabu ti anidi. (*Aba Fatubu 9:4-6*)
Yo luma gwa'u hudo'i - hudo'i hige Yaubada ena laugagayo yai, tabu
ti ginaulidi. (*Au'aulaha 20:14; Lewitikusi 18:6-20; Lewitikusi*
20:10-21; Loma 1:24-27; I Tesaloniya 4:3; Paisowa 15:20 yo 29)

²¹ Pa'ana, beyabeyana ya laoma ee-, aho ite, mate Mose ena lauga-
gayo sa fatifatili Sabati ou'ouli aba oi'oigogo lumadi yai yo taon hesa -
hesa yai sa laulauguguya'en.

Ta'owawa Dodogadi edi Wasa sa Uli, be sa Fatamali

Paisowa 15:22-35

²² Habahim tau fa'ona wasawasa yo babada, ma'edi tau kawawananaha
mahudo'idi, sa lau fadosi be dodoga ganahewadi yai sa fasinabodi, na sa
fatamalidi sa lau Antiyoka ma'edi Paulo yo Banabasi. Yo fede, babada
luwaga, Diudasi (hesana hesa mate Basaba) yo Sailasi sa fa'obiyadi,
babada, ²³ be lisidi yai uli'uli sa fatamali:

Ai afa haidamiu,

Tau fa'ona wasawasa yo babada, ema lauto'i 'e fatamaliyawa,

umi ta'owawa lisimiu yai, salumadi Antiyoka, Siliya Nu'una yai yo
Silisiya yai tau miya.

²⁴ 'E atahiyen mate ganahewamiu yai dodoga haisa sa laowa, sa
an'eli dogodogo'emiu, be nuwamiu sa famodedi. In moho, ai hige ai
ehe'edi. (*Taitusi 1:10-11*)[‡]

²⁵ Mahudo'imai nuwamai esega, be dodoga haisa 'e fasinabodi.
Afa haidamai loholohodi, Banabasi yo Paulo, ma'edi 'e fatamalidi sa
laowa lebemiu. ²⁶ Guyau Yesu Keliso debana yai, sa nuwa afuledi,
heyaheyaya yai. (*Paisowa 13:50*)

²⁷ Logena, somo 'e uli'uli'i te, Diudasi yo Sailasi, mo'adi yai haba sa
fawananaha ai lisimiu. ²⁸ Yaluwa Tabuna lisina yai 'e nuwatuhi fadosi
mate ya loholoho, yo ai hinaga, tabu bena laugagayo haisa ti famwahu-
miu. Ginaulidi moho te, ibodi, au lau watanidi:

²⁹ Somo, oitau lebedi yai sa antalasamedi, tabu au anidi;

Tabu 'wasi'wasina au anidi

yo suisui gadodi filifilisidi, hinaga tabu au anidi.

Yo luma gwa'u hudohudo'i hige Yaubada ena laugagayo yai, tabu au
ginauli. § (*Aba Fatubu 2:24*)

Yena ami lau watanidi, ibege heyaya au fahoina.

Aiyon.

³⁰ Wasa tau lawenina sa duidi be sa lidi Antiyoka. Amainiya tau
kawawananaha boludi sa fa'oigogodi, be uli'uli wa sa feledi. ³¹ Fuyanna
edi liba fa'adidili, wasana sa fatili, nuwadi sa amna! ³² Diudasi yo
Sailasi mate iti peloweta hinaga, be edi liba mahudo'ina yai dodoga
sa liba fa'adidilidi. ³³ Amainiya sa miya ee-, habahim, haidadi sa
fatamali fafuyodi ma nuwa loholohodi sa fuyo, safalumadi sa fatamalidi,
lebedi. ³⁴ Na Sailasi nuwatuhi ya abi, be ya miya.*

[‡] 15:24 Buka hahaisa yai mate, lausoiso i tefana te hige ti uli: "Umi bena mwagisamiu dududi
'wapidi totomodi yo laugagayo bena ami lawelawen." § 15:29 Taumoho yo waihin sa nahi,
na yena sa eno bili mate, Yaubada ya kawaloholoho'edi. Aba Fatubu yai sa uli: "Logena, taumoho
tamana yo tinana ya lau afuledi, ma lahuna sa miya, be sa famala esega." * 15:34 Uli'uli haisa
yai mate, lausoiso i te hige ti uli.

³⁵ Paulo yo Banabasi sa miyamiya Antiyoka yai, be dodoga haisa ma'edi, Guyau libana te sa lau fa'ataen yo sa lauguguya'en.

Lauwasi Fafaluwagana 15:36 - 18:22

Paulo yo Banabasi sa Faibaiyaho.

Paisowa 15:36-41

³⁶ Lahai fisa mulidi yai, Paulo ya libalau Banabasi lisina, iyen, Ta fuyo, taon hahaisa yai haidada ta kepaiddi, be somo yai Guyau libana eda aba lauguguya'enna, sidohana edī paipaisowa haga ta itadi.

³⁷ Banabasi ya fanuha bena Diyon Maleko ma'edi sa lau.† ³⁸ In moho, Paulo ya dudu wananaha be Diyon Maleko hige ma'edi ti lau, pa'ana Pamfiliya yai ya lau afuledi, be adi paisowa wa hige ma'edi ti lawen, be ti fa'ofi. ³⁹ Sa faibayaho wananaha, yo fede, sa faitamo dailidi. Banabasi, Maleko ya foyahi, be waga yai sa lau Saipelesi Bonabonaluwana. ⁴⁰ Paulo, Sailasi ya fasinabo, mulina yai tau kawawananaha sa fele afuledi Guyau ena ita'ita wata yai, habahim, sa lau. ⁴¹ Edi lau yai Siliya yo Silisiya Nu'udi sa antaumanaidi, be tau kawawananaha amainiya nuwadi sa liba fa'adidilidi.

16

Timoti ma'ena Paulo yo Sailasi sa lau.

Paisowa 16: 1-5

¹ Paulo ya laoma Debi, habahim ya lau Lisita nu'una yai. Amainiya mate, Yesu tau famuli watanina hesa hesana Timoti ya miyamiya. Tinana Diusi waihinina yo in tau kawawananaha hesa. In moho, tamana Giliki dogana. ² Afa haidana mahudo'idi Lisita yo Ikonium yai, Timoti sa kawaloholoho'en. ³ Paulo ya fanuha bena Timoti ma'ena sa lau. Diusi nu'udi yai sa miyamiya sa sibai mate, Timoti tamana Giliki dogana, yo fede, mwagisana duduna 'wapina mate, Paulo ya tomofahi.* ⁴ Sa lau taon hesa - hesa ganahewadi yai, be tau fa'ona wasawasa yo babada Yelusalem yai laugagayo somo ha'a sa libaedi, bena sa miya watanidi ni, tau kawawananaha, edi sa liba famahata. (*Paisowa 15:28-29*)

⁵ Tau kawawananaha edi sunuma sa fa'adidilidi yo lahai esega - esega edi pele ya tadada be ya la'ila'i ya laulau.

Paulo, Masedoniya Dogana Tautauna ya ita.

Paisowa 16:6-10

⁶ Filigiya yo Galeisiya nu'udi mate, Paulo ma haidana, sa luhufidi, pa'ana Yaluwa Tabuna ya gududi, be ibege Guyau wasana ai Eisiya ti lauguguya'en. ⁷ Sa laoma Misiya nu'una anadan yai, sa anpate bena Bitiniya Nu'una sa luhufi. In moho, Yesu Yaluwana ya nuhafidi.† ⁸ Yo fede, Bitiniya sa bayawai moho, be sa lau Tolasi. ⁹ Maihonana Paulo, Masedoniya taumohona tautauna ya ita. (*Paisowa 10:30*)

Ya obi'obiyo, na ya an'an'eta lau Paulo lisina iyen,

U laoma Masedoniya be u saguhimai!

† **15:37** Maleko mate Banabasi nubaina. Au italau, Kolosi 4:10 yo Paisowa 12:12 hinaga. * **16:3** Diusi edi laulau yai mate, sai tinana mate Diusi dogana in hinaga Isalaela wananahana. In moho, ibe in tamana Diusi dogana na tinana hige, in doha ta'owawa. † **16:7** Yesu Yaluwana aniyona mate: Yaluwa Tabuna.

¹⁰ Paulo tautau ni ya ita, mulina yai, feula na 'e abi nonoha, bena haba 'e lau Masedoniya. 'E siba mate, Yaubada ena yogaimai te, bena 'e lau, wasa loholohona 'e lauguguya'en ai lisidi.‡ (2 Kolinto 2:30)

Filipi Nu'una yai: Lidiya Dedena.

Paisowa 16:11-15

¹¹ Tolasi nu'una yai 'e awa, be 'e boboyo 'e lau Samotase bonabonaluwana, na bobonna mate, 'e dohe 'e lau Neyapolisi taonna. ¹² Amainiya, 'e leu Filipi, Loma edi aba ba'isa nu'una hesa la'ila'i, Masedoniya Nu'una yai, be amainiya 'e miya lahai fisa. ¹³ Sabati yai 'e lau ho'owa sadaina, taon ganamulina yai. Ema nuwatuhiu bena haga Diusi edi aba laulau'u'ula hesa amainiya. Be 'e ta'ai, na 'e fatubu 'e libalau wawahin salumadi sa fa'oigogoma amainiya, lisidi. ¹⁴ Tau ata'atahi esega ganahewadi yai hesana mate Lidiya. In Tayataila waihinina, yo Yaubada ya fafadedasae. Kaleko kapikapitadi§ maisa la'ila'idi ya une'une'edi. Guyau, waihinna nuwana ya taso'e be ya ata'atahi lau Paulo lisina.

¹⁵ In yo ena luma tau miyaina sa babasito, mulina yai mate ya an'etaimai, iyen,

Yena ami nuwatuhiu, Guyau Yesu E kawawananaha'en mate au laoma egu ai luma, au miya.

Yo fede, ya nuwa liumai be 'e famala ana taumana.

Filipi Nu'una yai Paulo yo Sailasi sa Falau Delidi

Paisowa 16:16-24

¹⁶ Fuya ma esega, 'e lau aba lau'u'ula nu'una, na tau lau fayofayo waihinina hesa 'e failobahi. Yaluwa heyahayayana ganahewana yai, be somo haba ya tubu ai matadi ya libalibaedi be moni la'ila'i ya ginauli ana tanutanuwaga, enehedi.* ¹⁷ Paulo ma'emai 'e laulau, na waihinna te ya lau watanimai, be ya yoga la'ila'i, iyen,

Dodoga te Hewa Wananaha Yaubadana ena tau lau fayofayo! Mwahuli wasana sa laulauuguguya'en lebemiu yai.

¹⁸ Fuya ou'ouli doha ite ya ginaginaili, ya laulau ee-, Paulo ya nuwa halahala yo fede, ya timuli bui, be ya libalau yaluwa heyahayayana lisina, iyen,

Yesu Keliso hesana yai E falibam, waihin ni u lau afulen!

Maihalana yai ni, ya lau afulen.

¹⁹ Ana tanutanuwaga sa sibai mate, edi moni aba ginaginailina eda'edana ha'a ya kwalugeluge.

Yo fede, Paulo yo Sailasi sa tohaidi, be sa feli lawedi maketi yai, baba'isa matadi yai sa fa'obiyodi. ²⁰ Sa foya lawedi Loma edi tau fafadudulai lebedi, na tiyen,

Diusi dodogadi te, eda dodoga sa eli fasifasinadi.

²¹ Laulau haisa sa lau fa'ata'edi, mate, ita, Loma dodogada, te laugayo'edi. Abi'abi te, hige gonowana ta abi watandi.

‡ 16:10 Lausoiso i yai te, mate Luka ma'edi, be apostolo adi paisowa bukana te, in tau ulina, logena "e" ya uli na hige "iti." § 16:14 "Pepolo" aniyona mate "kapikapitana." * 16:16 Nu'u yai ni, dodogadi te, edi nuwatuhiu mate, weso la'ila'i ganahewana yai, ena gigibwali ya fapaisowa be ya libaliba doha.

²² Yo fede, dodoga mahudo'idi Paulo yo Sailasi sa tulufidi, habahim, tau fadudulai sa liba be adi luhuluhu sa pwala fahidi, na mada yai sa talaidi.

²³ Sa tala fafaheyayadi, mulina yai, deli yai sa gudu buluhidi, be deli tau ita watanina sa faliba bena ya gudu komanidi. ²⁴ Deli tau ita watanina sa fa'oiliba, be ya lawedi deli bilina ganahewana yai, Amainiya, ahedi sa tole lawedi timba luwaga ati'atipudi yai, be sa hafitidi.

Paulo yo Sailasi Deli yai sa So'e Fahidi

Paisowa 16:25-40

²⁵ Nuwana doha maihona atipuna, Paulo yo Sailasi sa laulau'u'ula yo sa wanawana lau Yaubada lisina, na tau lau deli haisa mate, sa ata'atahi watanidi. ²⁶ Ma'esega! Mwanu'unu'u la'ila'i ya fatubu, be deli lumana ume'ehudi pa'a yai ya fadihodihodi. Yo fede, eda'eda mahudo'idi sa taso'e yo tau lau deli mahudo'idi ahedi senidi sa taufahi. ²⁷ Deli tau ita watanina ya eno obiyo mate, deli eda'edadi ha'a sa taso'e, ya itadi. Ena nuwatuhu bena haga tau lau deli ha'a sa gela, be ena baineti ya solufahi, bena ya gwali fuyoi. ²⁸ Na Paulo ya yoga la'ila'i, iyen,

Tabu ibom u faheyaya fuyoim! Ai mahudo'imai, ite!

²⁹ Deli tau ita'ita watanina mala ya an'etai, na ya lautafu lau, be ya guli lidi Paulo yo Sailasi ahedi yai, ma tabutabubuna. ³⁰ Habahim, ya foya lawedi ganamuli, be ya fati'oidi, iyen,

Baba'isa, somo haba E ginauli, be Guyau ya fofofahigu?

³¹ Alinana sa bui, tiyen,

Guyau Yesu u kawawananaha'en, haba um yo em luma tau miyaina mahudo'idi ya fofofahimiu be ami mwahuli.

³² Habahim in yo dodoga haisa ena luma yai Guyau ena liba, sa falibadi. ³³ I'ipana ati'atipuna yai ni, deli tau ita watanina ya lawedi, be adi omata ya kaisudi; habahim feula na, in yo ena luma tau miyaina mahudo'idi sa babasito. ³⁴ Paulo yo Sailasi ya lawedi ena luma yai, be adi kalahe sa suwa. In yo ana boga mahudo'idi nuwadi sa amna, pa'ana Yaubada sa kawawananaha'en.

³⁵ Hwalahwalalana, Loma edi Tau fafadudulai, pilisiman sa duidi sa lau, be deli tau ita watanina sa faliba, tiyen,

Tatau ni, u so'efahidi.

³⁶ Yo fede, deli tau ita watanina Paulo ya faliba, iyen, "Tau fafadudulai liba sa fatamaliyama, bena um yo Sailasi E so'efahimiu. Matabahim, ma nuwa esegahimiu, au lau."

³⁷ Paulo, pilisiman ya falibadi, iyen,

Ai mate Loma dodogamai! Na hige ti falau fatalamai, in moho dodoga matadi yai sa talaimai be deli yai sa gudumai. Aho te, bena simosimo yai sa so'efahimai? Hige gonowana! Iti bena sa laoma, be sa kamfahimai.

³⁸ Habahim pilisiman, Paulo somo ya falibadi ni, tau fafadudulai edi sa liba. Fuyanna sa atahi, Paulo yo Sailasi iti Loma dodogadi mate, sa 'wasabu. ³⁹ Yo fede, sa lau lebedi, be sa an'etaidi be edi heyahayaya sa nuwatuhu afuledi. Habahim sa foya lawedi ganamuli, na sa falibadi be

duhu la'i sa lau afulen. ⁴⁰ Paulo yo Sailasi deli sa lau afulen, be sa lau Lidiya ena luma. Amainiya, tau kawawananaha sa failobahidi yo nuwadi sa liba fa'adidilidi, habahim sa lau.

17

Paulo yo Sailasi, Tesalonika Nu'una yai

Paisowa 17:1-9

¹ Paulo yo Sailasi sa lau Amfipoli yo Apoloniya duhu la'idi yai, be sa lau Tesalonika. Amainiya mate Diusi edi aba oi'oigogo lumana hesa.

² Paulo in ha'a ena kamani, ya lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana. Sabati Lahaidi faihona dodoga ma afa haidadi Buka Tabuna libadi amainiya sa liba faneganegadi,* ³ yo ya fawananaha bukana yai ni, mate Keliso bena ya ankamkamna yo ya mwahuli fuyo. Ya falibadi, iyen,

Yesu wasana E guguya'en lisimiu yai te, mate In Keliso yo In Fasinabo Dogana.

⁴ Diusi hahaisa, yo wawahin fafahesadi yo Giliki dodogadi safalumadi Yaubada sa fafadebasae nuwadi ya abidi, be in yo Sailasi ma afa haidadi sa laoma esega.

⁵ In moho, Diusi dodogadi haisa sa nuwa ela'ela, yo fede, dodoga inono heyaheyayadi maketi yai sa abi gogoidima, be ma'edi adi sana na taon dodogadi sa eli fasifasinadi, be dogo hesa hesana Deisen ena luma sa tulufi. Paulo yo Sailasi sa yo'oidi, bena sa aule fakalamahanodima dodoga lisidi. ⁶ Sa yo'o asahaidi, yo fede Deisen yo tau kawawananaha haisa sa solu kwakikwakidi be sa lawedi taon baba'isadi lisidi na sa sagasagali tiyen,

Dodogadi ni, pilipili sa laulau ginauli nu'u mahudo'ina yai! Na aho ite, sa laoma amaite'i, laulauna hinaga doha.

⁷ Deisen ya famiyadi ena luma yai na mahudo'idi mate Loma Nu'una edi Kin, Sisa, ena laugagayo sa mo'a peiyen, yo sa libaliba tiyen,

Kin hesa, mate hesana Yesu.

⁸ Liba te sa atahi mate dodoga boludi yo taon babadadi sa fanuwa halahaladi. ⁹ Babada wa sa liba be Deisen ma afa haidana sa sadidi, habahim sa biya afuledi.

Beleya Nu'una yai

Paisowa 17:10-15

¹⁰ Ya i'ipa lau yo fede tau kawawananaha Paulo yo Sailasi sa duidi sa lau Beleya. Sa mahano lau, mate sa lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai. ¹¹ Beleya dodogadi nuwadi sa taso'e, hige doha Tesalonika dodogadi, pa'ana fuyanna yai ni liba sa atahi mate sa fanuha wananaha. Fuya ou'ouli Uli'uli Tabudi sa laulau fadosinidi, be haba sa siba mate, wananaha. ¹² Diusi boludi, Giliki wawahindi fafahesadi yo Giliki tataudi boludi, somo Paulo ya lauguguya'en, sa kawawananaha'en. ¹³ In moho, Diusi dodogadi Tesalonika yai sa miyamiya, sa atahi mate Beleya nu'una yai, Paulo Yaubada ena liba ya lauguguya'en, be sa lau amainiya hinaga, be dodoga pwaludi sa eli fasifasinadi. ¹⁴ Tau kawawananaha, Paulo sa du'i lawen gelegele, na Sailasi yo Timoti sa miya Beleya yai. ¹⁵ Amainiya,

* 17:2 Paisowa edi fuya yai mate, Buka Beyabeyadi moho sa fapapaisowadi, pa'ana Yali Falifalihuna Bukana hola hige ti uli.

salumadi Paulo sa fatau saguwen, be sa lau Atensi. Habahim, Paulo ya fafalibadi, iyen,

Ami fuyo mate, Sailasi yo Timoti au falibadi, be feula ti laoma lisigu!

Paulo, Atensi Nu'una yai

Paisowa 17:16-34

¹⁶ Paulo, Atensi nu'una yai Sailasi yo Timoti ya bagibagiyedi. Taonna ya ita mate oitau sa mohafu, be nuwana hige i lohologo. ¹⁷ Yo fede, Paulo ma afa haidana Diusi dodogadi yo Giliki dodogadi salumadi Yaubada tau 'wasa'wasabuwenna ena liba sa fafadosidi, ai aba oi'oigogo lumana yo fuya haisadi saluma ya lobahidi ai maketi mate hinaga maidana sa libaliba. ¹⁸ Dodoga haisa, edi pele hesadi: Epikule yo Sitowiko, mate sibasiba tau lau fa'ataenna ma'edi Paulo sa faibayaho. Haisa sa fafati'o fuyo'idi, tiyen,

Doga ni, somo bena ya libaen? Ena liba mate, kufana!†

Haisa tiyen,

Nuwana, ta'owawa edi yaubada hahaisa i libalibaedi.

Sa liba doha pa'ana Paulo mate, Yesu yo ena obiyo fuyo wasana lohohona ya lauguguya'en. ¹⁹ Paulo sa foya lawen, Alepagusi Piuna yai be amainiya edi oigogo ganahewana yai, sa faliba, tiyen,

Lau fa'ata fwaufwauna wa lau fa'ataen te, somo? 'E fanuha bena 'e siba. ²⁰ Ginauli haisa wa libaedi mate 'e fakaudi be 'e fanuha bena aniyodi 'e sibaidi.

²¹ (Atensi yo ta'owawa dodogadi amainiya sa gogogogo mate, ginauli fwaufwaudi moho, sa atahiyedi yo sa libalibaedi. Ginaulidi te, lebedi yai edi fuya sa pei na hige somo hesa lisina yai.)

²² Habahim, Paulo ya obiyo be Alepagusi Konisela nuwanuwadi yai, iyen,

Umi Atensi dodogamiu! E itamiu mate ma nuwa ofifahimiu emi yaubada ami fadebasaedi, laulau hudohudo'i yai. ²³ Emi nu'u E fafata'i'ili, na emi aba fafadebasae nu'udi E mainene komakomanidi, na aba antalasang hudo'i E ita, sa uli tiyen, "Yaubada Hesa Hige ta Sibai, Enehena."

Logena, somo ami fafadebasae, na hige au sibai mate, haba E falibamiu: ²⁴ Yaubada, tanohi tau ginaulina yo ginauli mahudo'ina ganahewana yai ya ginaulidi, mate In Galewa yo Tano'ubu GUYAUNA. In moho, dubu dodoga nimadi yai sa ginaulidi mate, hige lisidi yai i gogogo. ²⁵ Dodoga hige gonowana somo Yaubada enehena ti ginauli e ti felen pa'ana ibege i ku'u. In iyabona mwahuli, yawasi yo ginauli mahudo'ina, dodoga mahudo'idi ya feledi. ²⁶ Doga esega debana yai,‡ doga nene hesa - hesa ya ginaulidi, be tano'ubu mahudo'ina sa miyai. Edi lahai ya nonohai§ yo edi tanohi sigasigadi ya toledi. (*Aba Fatubu 2*)

²⁷ Yaubada ya ginauli doha ite, be haba dodoga sa yo'oi yo sa anpate adidili be gonowana haba ti lobahi. Pa'ana Yaubada hige eda'eda lolalofa yai, ita esega - esega sadaida yai. ²⁸ Doha uli'uli hesa ya libaen iyen,

† 17:18 Alinadi yai tiyen, Doga ni doha atai'a hesa hesana "tau gagagali gaibu." ‡ 17:26 Dogana mate Adam § 17:26 Nuwana aniyona mate: hai'in, haibe'u, siuhwalo fuyadi, usa'usa fuyadi, e aniyona hesa dodoga edi boliman oulina.

“In lisina yai te mwahumwahuli,
te mwahiu yo te famala tau wananaha.”
Doha hinaga lili tau laulau uli haisa sa uli tiyen,
“Ita hinaga laulauwewena.”*

²⁹ Logena, ibe ita Yaubada laulauwewena. Tabu Yaubada ta nuwatuhui bena In doha oitau dodoga edi sonoga yai sa ginauli: gole, siluba e ume'ehu yai. ³⁰ Fuyanna dodoga Yaubada sa fakafakau mate, hige i fagiludi, Na aho te, iyebom,

“Dodoga mahudo'imiu nu'u ou'ouli yai te, bena ami nuwabui!”
(Paisowa 14:16; Loma 2:14-16)

³¹ Yaubada lahai ha'a ya nonohai ai lisina haba ena Fasinabo Dogana tano'ubu mahudo'ina ya fakasa ma dudulaina. Yesu pe'i yai ya fa'obiyo fuyoi mate, in ena fawananaha, dodoga mahudo'idi lebedi yai.

³² Fuyana mwahuli fuyo libana sa atahi mate, haisa sa liulihwa'en. Na haisa tiyen,

Ai 'e fanuha bena em liba ni 'e atahi fuyoi.

³³ Yo fede pwaludi yai Paulo ya lau afuledi. ³⁴ Tatau fisa sa famala Paulo tau famuli watanina yo Yesu sa kawawananaha'en. Ganahewadi yai mate: Daiyonisi, in mate Alepagusi dogana hesa la'ila'ina, yo hinaga waihin hesa hesana Damalisi, yo dodoga haisa.

18

Paulo Kolinto Nu'una yai

Paisowa 18:1-17

¹ Muli yai, Paulo Atensi Nu'una ya lau afulen na ya lau Kolinto. ² Diusi dogana hesa amainiya ya lobahi hesana Akuila. Ena aba tubu mate Pontusi. Ma lahuna Pisila Itali nu'una yai sa laoma Kolinto. Pa'ana Sisa Kilaudiya ena laugagayo ya tole mate, Diusi dodogadi Itali duhu la'i Loma yai ainiya tabu ti miya, habahim ya lau beleleidi be sa lau. Yo fede Paulo ya lau ya kepaiddi. ³ Ya miya amainiya be ma afa haidana palai sa laulau bodi. Ya famala ena moni eda'edana gonogonowana doha iti. ⁴ Sabati ou'ouli aba oi'oigogo ai lumana, sa oi'oiliba bena sidohana Diusi yo Giliki ya nuwa oidi.

⁵ Fuyana Sailasi yo Timoti Masedoniya yai sa laoma, Paulo ena fuya ya pei laulauguguya yai, yo ya liba faneganega Diusi dodogadi lisidi yai mate: Yesu in Keliso.* ⁶ Fuyanna Diusi dodogadi Paulo sa so'a fapito yo sa liba fafaheyaya, yo fede ena leli afusadi ya oi luhiluhidi, be ya fa'ita lobahidi mate iti hige Yaubada nuwana ti faloholoho. Ya falibadi, iyen,

Yena ami gege, tabu au fagilugu! Aho te, haba E lau ta'owawa lisidi.

⁷ Faibayaho te debana yai, Paulo ya lau afuledi. Na ya dohe lau ta'owawa dogana hesana Titusi Dasitisi ena luma. In Yaubada tau taba ohuina hesa. Ena luma mate aba oi'oigogo lumana sadaina yai. ⁸ Diusi tau foyahidi hesana Kelisipusi yo ena luma tau miyaina mahudo'idi, Guyau sa kawawananaha'en, yo Kolinto taonna dodoga peidi, wasa sa atahiyen, be sa kawawananaha na sa babasito.

* 17:28 Paulo lili ya fatifatili te mate, Giliki dogana hesana Epimenedesi bolima nuwana 550 b.c. yai ya uli. * 18:5 Giliki yo Hebelu alinadi yai Keliso aniyona mate “Yaubada ena fasinabo dogana.”

⁹ I'ipa hesa tautau yai Guyau, Paulo ya faliba, iyebom,
Tabu u 'wasabu! U fafalibadi! U kulu bonoi mohoh! ¹⁰ Yau ma'em!
Ibege sai i faheyayam. Pa'ana taon yai te, egu dodoga sa ouli.

¹¹ Be yo fede Paulo amainiya ya miya ee-, bolima esega nawalahi
faligigi esega. Na Yaubada ena liba yai dodoga ya fafatalahadi.

¹² Loma babadadi, Galiyo sa fa'obiyo be Akaiya Nu'una edi Gawana.†
Ena fuya yai Diusi sa fa'oigogo be Paulo sa tohai na sa lawen aba lau fatala
yai.

¹³ Sa liba, tiyen,

Taumoho te, ema laugagayo ya utusi be dodoga ya fa'ata ponolidi, be
hige fadebasae dudulaina ti ginauli Yaubada lisina yai.

¹⁴ Paulo bena haba ya libafahi, na yo fede, Galiyo, Diusi ya falibadi,
iyen, "Ibe wananaha, heyahayaya kiukiu e la'ila'i ya ginaginauli, haba
emi liba E atahi watan. ¹⁵ Na yena ibe umi Diusi emi hesa atahi, liba yo
laugagayo lisidi yai; ami famo'a oi'oi, mate ibomiu au fadudulai. Yau
ibege ya fahawasimiu!"

¹⁶ Yo fede, aba lau fatala lumana yai ya duidi, be sa lau ganamuli.
¹⁷ Habahim, Diusi edi aba oi'oigogo tau laulau kulukuluwenna hesana
Sositenesi, Giliki dodogadi sa tohai,‡ be aba lau fatala hafohafona yai sa
talai. In mohoh, Galiyo hige i mode.

Sa Fuyo Antiyoka Siliya Nu'una yai

Paisowa 18:18-23

¹⁸ Paulo begana ya miya maidana tau kawawananaha Kolinto yai.
Bena ya lau Siliya Nu'una. Yo fede ya lau afuledi, na maidana Pisila yo
Akuila sa lau Sensiliya. Hola hige ti au'aulaha, na Paulo hola kuluna sa
holi pa'ana ena angwala ya ginauli. ¹⁹ Fuyanna sa mahano Efeso yai,
amainiya Paulo, Pisila yo Akuila ya lau afuledi. Na in ya lau Diusi edi
aba oi'oigogo lumana yai be ma afa haidana sa laulau fadosi.

²⁰ Dodoga sa an'etai bena hola begana ya miya lisidi yai, na hige i
tau'ulu.

²¹ Ya lauto'iyedi na iyen,

Yena Yaubada ena nuwatuhu yai, haba E fuyoma E itamiu.

Habahim Efeso yai waga yai ya awa.

Paulo ena Lauwasi Fafaluwagana ya Ofi

Paisowa 18:22-23

²² Sesaliya yai ya mahano. Habahim ya lau tau kawawananaha
Yelusalem yai, ya lauto'iyedi. Amainiya ya fuyo Antiyoka, Siliya Nu'una
yai. § ²³ Lahai fisa ma'edi sa miya Antiyoka yai. Mulina yai, ya aulaha ya
lau nu'u hesa - hesa Galeisiya yo Filigiya Nu'udi ganahewadi yai, be Yesu
tau famuli watanina ou'oulidi nuwadi ya liba fa'adidilidi.

Apolosi, Efeso yo Kolinto Nu'udi yai

Paisowa 18:24-28

²⁴ Fuyanna yai ni, Diusi dogana hesa hesana Apolosi ya laoma Efeso.
In mate tau liba sonoga hesa yo Uli'uli Tabudi ya siba wananaha. Dogana

† 18:12 Loma edi gabaman yai sa uli, mate bolimanna te: 50 e 51 a.d. Akaiya Nu'una hesana
hesa mate Giliki Nu'una. ‡ 18:17 Uli'uli te ya libaen "Giliki dodogadi" Sositenesi sa tohai, na
buka haisa hige'e. § 18:22 Buka haisa yai sa uli "Paulo ya lau Yelusalem," na buka haisa yai
hige'e.

mate Alesandiya Duhu La'i yai sa yosi.* 25 “Guyau ena Eda'eda” mate, dodoga Apolosi sa fatalaha, be ma nuwa adidilina Yesu wasana dudulai yai, ya lau fa'ataen. In moho Diyon ena babasito moho ya siba.† 26 Ya fatubu ya libaliba ma nuwa adidilina Diusi aba oi'oigogo lumana yai. Fuyanna Pisila yo Akuila wasana sa atahiyen mate Apolosi sa foya lawen edi luma be “Yaubada ena Eda'eda” sa faliba faneganega lisina yai. 27 Apolosi ya fanuha bena ya lau Akaiya Nu'una.‡ Yo fede tau kawawananaha Efeso yai, nuwana sa liba fa'adidili, yo leta sa uli lawen afa haidadi lisidi Akaiya yai. Leta yai sa falibadi bena ainiya haba sa failobahi. Ena fuya mahano yai, tau kawawananaha salumadi Yaubada ena ainuaya ya feledi mate Apolosi ena sagu la'ila'i lisidi yai. 28 Dodoga matadi yai, ya liba adidili, be Diusi edi liba ya liba golugoludi yo Uli'uli Tabuna yai ya fawanana mate Yesu in Fasinabo Dogana, Keliso.

19

Paulo Efeso Nu'una yai

Paisowa 19:1-10

¹ Apolosi hola ma miyamiyana Kolinto Taonna yai. Na Paulo Eisiya Nu'una ganahewana yai ya lau fote leu Efeso taonna. Amainiya tau famuli watanina haisa ya failobahidi, ² be ya fati'oidi, iyen, Fuyanna ami kawawananaha mate, Yaluwa Tabuna ami abi, e hola?

Alinana sa bui, tiyen,

Hige'e! Yaluwa Tabuna mate somo? Hige wasana ai siba.

³ Paulo ya fati'oidi iyen,

Babasito somo - somohena ami abi?

Alinana sa bui tiyen,

Diyon ena babasito.

⁴ Paulo iyen,

Diyon ena babasito mate tau nuwabui, enehedi. Habahim Diyon, Isalaela dodogadi ya falibadi mate mulina yai, doga tau laoma ni bena sa kawawananaha'en - mate Yesu ai lisina.

⁵ Wasa te sa atahiyen, yo fede Guyau Yesu hesana yai sa babasito.

⁶ Paulo nimana ya tole lawen lisidi, yo fede Yaluwa Tabuna ya laoma lebedi. Alina hesa - hesa yai sa libaliba yo nuwatuho somo Yaluwa ya feledi sa libalibaedi. ⁷ Tatau oulina doha safuhudohudo'i luwaga.

⁸ Paulo ya lau Diusi edi aba oi'oigogo lumana yai be amainiya nawalahi faihona ma nuwa adidilina dodoga ma'ena sa libaliba. Nuwadi bena sidohana ya abidi be sa laoma Yaubada lisina ya famala edi ba'isa. ⁹ In moho, haisa sa nuwa po'i be ena liba hige ti lau watan yo “Guyau ena Eda'eda Fafamuli Watanina”* sa liba faheyaya dodoga matadi yai.

* 18:24 Alesandiya Taonna mate Idipi nu'una ganahewana yai. Amainiya Diusi yo ta'owawa dodogadi hinaga mate sonoga yo sibasiba hudohudo'i sa an'anpateidi. † 18:25 Maleko 1:4 yai, iyen, “Au nuwabui na au babasito. Haba emi heyaheyaya ni Yaubada ya nuwa afuledi.” ‡ 18:27 Akaiya Nu'una hesa mate Giliki dodogadi edi Nu'u wanahanana * 19:9 Safaluma Yesu sa kawawanana'en mate, sa libaedi, tiyen, “Iti 'Guyau ena Eda'eda' dodogadi.”

Yo fede, Paulo ya lau afuledi na tau kawawananaha ma afa haidana sa lau be doge hesana Tailanusi ena aba lau fa'ata lumana yai, ya lau fa'ata lahai esega - esega yai. ¹⁰ Lau fa'ata ni sa laulawen ee-, boliman luwaga be Diusi yo Giliki salumadi Eisiya nu'una yai sa miyamiya mate Yaubada ena liba sa atahiye.

Sekewa Afa Nanatuna Faligigi Luwaga

Paisowa 19:11-20

¹¹ Yaubada Paulo ya fapaisowa be no'o sa di'o wananaha, ya lau ginauli, ¹² be yena muyahasa aba sausau e li'o dala Paulo tauna sa eli'ina na sa lawedi tau asi'asiyebo sa fa'eli'inadi haba sa loholoho yo yaluwa heyaheyayadi sa lau afuledi. ¹³ Diusi haisa fuya ou'ouli sa lau sa ada'adau be yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi mate hinaga sa anpate bena yaluwa heyaheyayadi sa liba duidi Guyau Yesu hesana yai. Yo fede yaluyaluwa ni sa falibadi tiyen,

Yesu hesana Paulo ya fapaisowa be ya lauguguya mate hesana yai, au kalamahano!

¹⁴ Diusi edi tau antalam ba'isana hudo'i hesana Sekewa nanatuna tatau faligigi luwaga laulau ni sa ginaginauli.

¹⁵ Fuya hesa yaluwa heyaheyayana hudo'i alinadi ya bui iyen, Yesu yo Paulo hinaga E sibaidi. Na umi safaluma?

¹⁶ Yo fede doge yaluwa heyaheyayana lisina yai ni ya tulufidi be ya lei hafihafitidi. Ya antalainidi, be ma tau afa'afadi yo ma oma'omatadi ena luma sa gela afulen. ¹⁷ Wasa te Diusi yo Giliki, Efeso yai sa miyamiya, sa atahiye mate mahudo'idi 'wasabu ya famohafudi be Guyau Yesu hesana sa fa'atitiyen.

¹⁸ Habahim tau kawawananaha peidi sa laoma Paulo lisina yai be edi heyaheyaya sa liba famahatadi. ¹⁹ Tau aya'ayahan yo tau kalakalawan hahaisa edi ginauli bukadi sa abi gogondima, be sa gabu goludi dodoga matadi yai. Bukadi maisadi sa pei gogondi, mate, la'ina doha siluba pi'adi 50 tausana. † ²⁰ Lauaudi te lisidi yai, Guyau ena liba ya tadada heyaheyaya, ma gigibwalina.

Faibaiyaho ya Tubu Efeso yai

Paisowa 19:21-41

²¹ Efeso yai somo sa tubu na mulidi yai, Paulo ena nuwatuhu bena ya lau Yelusalem. Na hola ya bwa'i ya lau Masedoniya yo Akaiya Nu'udi yai, na ai mulina, haba ya lau Yelusalem. Yo iyen,

Ainiya, habahim E lau Loma E antaumanaidi.

²² Tau saguhina luwaga, Timoti yo Elasetusi ya fatamalidi, sa lau Masedoniya na in Eisiya nu'una yai ya miya begana.‡

²³ Fuyanna yai, faibayaho la'ila'i ya tubu mate, "Guyau ena Eda'eda" debana yai. § ²⁴ Siluba tau laulau ginauli hesana Dimetiyusi, yaubada

† **19:19** Lahai esega paisowana maisana gonogonowana doha siluba esega, na 50,000 "drachma" siluba pi'adi maisana aho te mate miliyon fisa. ‡ **19:22** Tau sibasiba haisa, edi nuwatuhu bena haga Paulo Efeso Taonna yai (Eisiya Nu'una yai) moho ya miyamiya. Hige i fafatau wasa nu'u hahaisa yai. § **19:23** Paulo ena fuya yai, Keliso ena tau famuli watanidi hesana sa tole "Guyau ena Eda'eda" e "Guyau ena Laulau" tau lau watanidi.

bwalabwala waihinina hesana Atemesi,* aba fafadebasaena dubuna tautauna mate lumadi kikiluka siluba yai ya ginaulidi be lisidi yai tau paisowa sa une'uneidi be maisadi, moni la'ila'idi sa abi'abinidi. ²⁵ Yo fede, maidadi salumadi nima paisowa hudohudo'idi lisidi yai doha iti adi paisowa ya yoga gogondi sa laoma be ya falibadi iyen,

Tatau! Paisowa yai te, ami sibai mate eda moni eda aba lobahina.

²⁶ Dodoga boludi Efeso yo Eisiya Nu'una yai, Paulo ya nuwa oidi be ya foya ponolidi mate ha'a ami itadi yo ami atahiyedi, yo ya liba, iyen, “Dodoga nimadi yai yaubada sa laulau ginauli, hige yaubada wananahadi.”

²⁷ Heyaya amainiya! Hige moni eda aba ginaulina moho Paulo i liba faheyaya. Yo hinaga yaubada waiwaihinna, Atemesi, aho te, sa fadebasae Eisiya nu'una mahudo'ina yo tano'ubu mahudo'ina yai, ibege ena dubu ti fa'atituyen yo ena gigibwali haba ya gogoma.

²⁸ Baiwa liba te sa atahiyen yo fede sa gafu pou be sa halahalabo tiyen, “Efeso dodogada! Eda yaubada, Atemesi ya hasai wananaha!” Na ti yoga boda, “Efeso dodogada! Eda yaubada, Atemesi ya hasai wananaha!”

²⁹ Taon dodogadi, bobohalahala ya la'i wananaha be Masedoniya dodogadi luwaga, Geiyesi yo Alisitaku, iti Paulo afa haidana, sa solu we'awe'a lawedi aba oigogo la'ila'ina yai. ³⁰ Paulo ya fanuha bena ya lau baiwa matadi yai ya libaliba, na tau kawawananaha sa laugagayo'en. ³¹ Eisiya babadadi haisa, Paulo afa haidana, hinaga liba sa fatamali. Sa an'etai bena tabu i lau aba fafa'oigogo la'ila'i yai. ³² Dodoga sa fa'oigogoma mate, nuwadi sa ponopono; haisa ginauli hesa sa halahalabo'en, na haisa somo hesa. Somo ana halulu sa lau niya mate, dodoga boludi hige ti sibai.

³³ Diusi dodogadi sa andudu balabala be Alesandiya sa lawen baiwa nuwanuwadi yai. Na haisa baiwa ganahewana yai, sa yoga lau lisina, sa fatalaha bena somo ya laulau te ya liba famahata.

Habahim, Alesandiya nimana ya lau hitin bena gagali sa fatautau be haba ya falibadi mate somo ya laulau te, hige Diusi dodogadi adi gilul. ³⁴ Fuyanna sa nuwatuhu lobahi in Diusi dogana mate mahudo'idi sa halahalabo gogo tiyen,

Efeso dodogada! Eda yaubada, Atemesi ya hasai wananaha!

Doha mate sa laulau bodai ee-, awa luwaga sa ofi.

³⁵ Efeso edi taon kalakina, ya lau biliyedi be gagali sa fatautau. Na iyen,

Efeso taonna tataumiu! Doga mahudo'ina tano'ubu yai sa sibai mate Atemesi ena dubu yo ume'ehu fafatabuna galewa yai ya be'uma, ita te ita'ita watanidi.† ³⁶ Mahudo'imiu mate ami sibai mate ginaulidi te, wananaha. Au famakano! Tabu au nuwa feula! ³⁷ Tatau ami foyahidima amaite'i mate hige eda dubu yai ti angafu, e eda yaubada waiwaihinna ti liba fafaheyaya. ³⁸ Aba lau fatala so'eso'edi, yo tau fadadudulai sa miyamiya, be ibe Dimetiyusi yo falena tau paisowa edi fatala pili sai hesa lisina yai, gonowana sa fadudulai. ³⁹ Yena liba

* 19:24 Yaubada bwalabwala te, hesana luwaga. Hesa mate Loma edi hesa: “Daiyana,” na Giliki edi hesa: “Atemesi.” † 19:35 Ume'ehu ya be'uma te, ita'itana nuwana doha oitau. Ginauli te, galewa yai sa be'ube'u, hesadi kwatukwatu lulu.

haisa sa ota'ota, mate hinaga ai aba lau fatala haba sa fadudulaidi.
⁴⁰ Somo aho te ya tubu, mate hige aniyona. Yena ami bobohalahala, ai halana haba sa fagilumiu be sa falau fatalamiu. Haba somo ami libaen?

⁴¹ Ya libaliba ofi, mulina yai, oigogo ya gudu.

20

Sa Lau Masedoniya yo Giliki Nu'udi

Paisowa 20:1-6

¹ Bobohalahala ya ofi na habahim Paulo liba ya fatamali lawen Guyau tau famuli watanina lisidi be sa laoma lebena. Ena liba fa'adidili ya libaen lebedi yai, habahim ya lau aioniyedi na ya aulaha ya lau Masedoniya. ² Ena aba lau yai nu'udi ya bayawaidi ni mate liba fa'adidili boludi dodoga edi ya liba, habahim ya mahano lau Giliki Nu'una yai.*
³ Amainiya ya miya nawalahi faihona. Hanahanau haba ya lau Siliya, na ya siba mate Diusi nuwatuhu heyaheyayana sa oi'oilibaen bena sa ginauli ai lisina, yo fede, nuwana ya bui be ya fuyo Masedoniya.

⁴ Timoti,

Pilusi natuna Sopata, Beleya dogana,
 Alisitaku yo Sekundu, Tesalonika dodogadi,
 Gaiyu, Debi dogana,
 Tisiku yo Tofimu, Eisiya dodogadi.
 Dodoga te ma'edi Paulo sa lau.

⁵ Waga yai sa bwa'i sa lau Tolasi be amainiya yau yo Paulo sa bagibagiyemai.† ⁶ Na tataumai luwaga 'e lau fote 'e lau Filipi nu'una. Fwalawa Fafayisti Gesana Mata'asina mulina yai, waga hudo'i yai 'e awa, 'e lau ee-, lahai faligigi mulina yai 'e mahano Tolasi Nu'una yai be tau bwa'i maidamai 'e fa'oigogo esegahimai. Amainiya e miya lahai faligigi luwaga.

Paulo Ena Antaumana Ofi'ofina Tolasi yai

Paisowa 20:7-12

⁷ Lahai bwa'ibwa'ina wiki ganahewana yai 'e falau esegahimai bena 'e an'angogo. Paulo dodoga ya fafalibadi ee-, i'ipa atipuna pa'ana bobonna haba ya lau afuledi. ⁸ Ema aba oi'oigogo bilina, hewa yai mate lampa boludi amainiya. ⁹ Hewali hesa hesana Yutikasi mate bilitun yai ya ta'ata'ai. Paulo ena libaliba ya lofa ee-, hewali te matana ya eno'eno. Ya eno tau 'wafu'wafu yo fede luma hitina fafa faihonana yai ya eno be'u be ya lidi tanohi yai. Sa abi hitin mate pe'ipe'ina. ¹⁰ Paulo ya lidi, ya hoba tawan be ya laba. Na ya falibadi iyen,

Tabu au mode, ma mwahumwahulina!

¹¹ Habahim ya finahe fuyo hewa be fwalawa ya ifi, be sa an. Ya libaliba ee-, maihala ya kepama na mulina yai ya lau afuledi. ¹² Dodoga ma nuwa lohohodi hewali te ma mwahumwahulina sa lawen luma.

Tolasi yai sa Lau Miletu

Paisowa 20:13-16

¹³ 'E bwa'i 'e lau waga, be 'e awa 'e lau Asosi. Ainiya haba Paulo ya awa, pa'ana in ya falibamai mate ya lau fote. ¹⁴ Asosi yai 'e

* **20:2** Giliki Nu'una hesana hesa mate Akaiya Nu'una. † **20:5** Buka te tau ulina, Luka, amaite'i Pele te ya failobahi fuyoi. Logena, iye "e" yo "ai" yo "ma'egu" yo "ma'emai."

failobahi fuyo be waga yai ma'emai 'e lau Mitilene. ¹⁵ Bobonna 'e awa boda ee-, 'e mahano Kiyosi bonabonaluwana. Bobonna 'e dohe Samosi bonabonaluwana, na lahai fafaihonana yai 'e mahano lau Miletu taonna. ¹⁶ Paulo ena nuwatuha bena Efeso 'e bayawai, tabu maihala ai pei ai Eisiya Nu'una. Ibe sidohana na yena gonowana ai Pentekosi lahaina 'e mahano Yelusalem.

Paulo, Efeso Babadadi ya Lauto'iyedi

Paisowa 20:17-38

¹⁷ Miletu nu'una yai, Paulo liba ya fatamali lawen Efeso dubu tanuwanuwagadi lebedi bena sa laoma sa failobahi. ¹⁸ Sa mahano ya falibadi iyen,

Fuya ou'ouli yau ma'emiu na egu miyamiya ha'a ami sibai. Lahai bwa'ibwa'ina E mahanoma Eisiya Nu'una yai, ya laoma ee-, aho te. ¹⁹ Diusi edi nuwatuha heyaheyayadi lebegu yai ya famala egu pilipili, In moho, E nuwa lidilidi yo ma matasulugu Guyau ena paisowa E ginaulidi. ²⁰ Ginaulidi somo E laulauguguya'edi, aba saguhimiu mate E lau fa'ataen luma hesa - hesa yai. Hige la'i ya nuhafi. ²¹ Diusi yo Giliki dodogadi E liba fanuwa tagudi, bena sa nuwa bui Yaubada ai lisina yo Yesu eda Guyau bena sa kawawananaha'en. ²² Yaluwa Tabuna ena dudu yai, aho te E lau Yelusalem. Somo haba ainiya ya tubu lisigu yai, hige ya sibai. ²³ Taon mahudo'idi yai, Yaluwa Tabuna ya liba fanuwa tagugu mate deli, pilipili yo heyaheyaya sa bagibagiyeu. ²⁴ Yau hige ya mode wananaha lisigu yai. Ibe moho failako te E fa'ofi yo Guyau Yesu paisowa ya felegu mate bena Yaubada ena ainauya, wasana loholohona, liba famahatana hinaga bena E fa'ofi. (2 Timoti 4:7)

²⁵ E laulau asi'asi, Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una E laulauguguya'en lisimiu yai. Aho te E sibai, ibege au ita fuyo'igu. ²⁶ Lisina yai aho ite, E liba famahata lisimiu yai mate, yena sai la'i ya fuyo mulina, ena heyaheyaya giluna ibege ya bahei. ²⁷ Pa'ana Yaubada ena nuwatuha mahudo'idi mate E fafalibamiu, hige ya nuhafidi. ²⁸ Be ibomiu au ita watan fuyo'imiu, yo safalumadi mahudo'idi Yaluwa Tabuna nimamiu yai ya tole afuledi hinaga au ita watanidi. Iti logedi, Yaubada ena dubu dodogadi, Natuna 'wasinana yai ya unedi. ²⁹ Egu siba gonowana mate yena E lau afulemiu, 'wayo'wayowa an'annalidi haba sa laoma ganahewamiu yai, be sipi sa fadabalaladi. ³⁰ Dodoga haisa ganahewamiu yai, liba dudulaidi haba sa fakampiledi, be bwalabwala. Bena haba Guyau tau famuli watanna haisa sa foya hudo'iyedi. ³¹ Au ita komakoman, yo au nuwatuhi! Ma matasulugu, i'ipa yo lahai, bolima faihona liba fanuwa tagu lisimiu yai hige ya fatautau.

³² Be aho te, E tole afulemiu Yaubada lisina yai. Ena ainauya ya duwai libana au nuwatuhi! Gonowana ya fa'adidilimiu, be dodogadi fafagabidi mahudo'idi ma'edi haba ainauya ami abidi, ai'emiu. ³³ Hige sai la'i ena siluba, gole o leli ginaulidi ya fanuhadi. (Au'aulaha 20:17)

³⁴ Umi ha'a ami siba mate nimagu luwaga E fapaisowadi be yau yo haidagu ema fanufanuha E ginaulidi. (Paisowa 18:3 yo 2 Tesaloniya 3:10)

³⁵ Abi'abi mahudo'ina ha'a E fa'itamiu. Bena te paisowa adidili be tau belubelu te saguhidi. Yesu Keliso alinana doha ite,

Wa ansoi mate kwadena ya la'i, na sa felem mate kwadena ya kiu.
(*Au ita'ita lau Matiu 5:3-12*)

Libadi te bena nuwamiu yai sa ota esegahidi.

³⁶ Paulo ya libaliba ofi, sa tuli bono gogo be ya lau'u'ula. ³⁷ Mahudo'idi sa fagado bainewa'en, sa falafu yo sa tan. ³⁸ Nuwadi sa heyaya wananaha, pa'ana iye,

Ibege au ita fuyo'igu.

Yo fede, sa lau watan be ma'edi sa lau waga.

21

Paulo ya Lau Yelusalem

Paisowa 21:1-16

¹ 'E lau aiyoniyedi ma nuwa heyayamai, na 'e lau afuledi. Waga yai 'e awa be 'e dudulai, 'e lau Kosi. Bobonna Lodesi bonabonaluwana 'e mahano be amainiya 'e lau Patala. ² Waga hesa 'e lobahi ya laulau Fonisiya, yo fede, amainiya 'e awa 'e lau. ³ 'E lau ee-, Saipelesi bonabonaluwana tefa seuseulimai yai 'e ita. Amainiya 'e dudulai 'e lau Siliya Nu'una. Waga ana husahusa Taila taonna yai haba sa lau fapesa, be Amainiya 'e tulube'u, ⁴ na 'e lau Yesu tau famuli watanina haisa 'e yo'oyo'oidi ee-, 'e lobahidi be ma afa haidamai 'e miya lahai faligigi luwaga. Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai Paulo sa faliba, tabu i lau Yelusalem. ⁵ Ema fuya awa lahaina yai, dubu dodogadi mahudo'idi, ma afa lalahudi yo nanatudi, sa lau watanimai 'e lau taon ganamulina. 'E lau gelegele yai be amainiya 'e tuli bono, na 'e lau'u'ula. ⁶ Esega - esega 'e lauto'iyen, habahim waga 'e awa boda, na iti sa fuyo edi luma.

⁷ Taila 'e lau afulen, na 'e lau Pitolemaisi. Amainiya afa haidamai 'e lauto'iyedi, be lisidi yai 'e miya lahai esega. ⁸ Bobonna 'e awa boda ee-, 'e mahano Sesaliya taonna yai. Be amainiya tau laulauguguya hesana Pilipi lebena yai 'e miya. Tau faisagusagu faligigi luwaga beyabeyana sa fasinabodi Yelusalem yai, ma'edi.* (*Au italau Paisowa 6:5; 8:5; 8:35*)

⁹ Nanatuna fati hasahasaladi† mate tau liba peloweta. ‡ (*Paisowa 2:17*)

¹⁰ Lahai fisa amainiya 'e miya, mulina yai mate peloweta hesa hesana Agabusi Diudeya yai ya lidima lebemai. ¹¹ Paulo ana bwa'ulu, Agabusi ya abi na ibona nimana yo ahena ya audi na iyen,

Yaluwa Tabuna alinana doha ite: bwa'ulu tanuwagana te, haba Diusi sa au'au ai Yelusalem doha itete na haba sa fele lawen ta'owawa lisidi.

¹² Ai yo nu'u ni dodogadi, liba te 'e atahiyen mate Paulo 'e liba buluhi, tabu i lau Yelusalem. ¹³ Na Paulo alinadi ya bui iyebom,

Somo ami ginauli? Tabu au tantan! Nuwagu ami fafaheyaya. Ai Yelusalem ibe sa augu be sa wunuigu Guyau Yesu debana yai, mate gonowana.§

* **21:8** Dogana te logena beyabeyana ya lau Samaliya, yo Itiyopiya dogana Guyau wasana enehena ya dede famahata lisina yai. † **21:9** Hasahasala te hola hige ti eno lau. ‡ **21:9** Tau liba peloweta mate Yaluwa ena nuwatuhu tau libalibaenna. § **21:13** Filipi 1:21 yai Paulo ya uli: "Ibe E mwahuli, mate Keliso ma'egu, na ibe E pe'i mate ena lohohoho lebegu yai."

¹⁴ Hige gonowana ai nuwa liu'i, yo fede nuwamai ya toma, be aiyawa, "Iotawa! Yaubada ena nuwatuhu moho i ginauli." ¹⁵ Lahai fisa amainiya 'e miya, mulidi yai, ema 'e nonoha na 'e lau Yelusalem. ¹⁶ Sesaliya dogogadi haisa, iti Yesu tau famuli watanina, ma afa haidamai 'e lau gogo be sa lawemai Minason lebena. In Saipelesi dogana yo Yesu tau famuli watanina hesa bwa'ibwa'ina. (Paisowa 13:4-12)

Paulo ya Mahano Yelusalem

Paisowa 21:17-26

¹⁷ Yelusalem 'e mahano mate afa haidamai sa yoga hitinimai ma kwadedi. ¹⁸ Bobonna Paulo ma'emai 'e lau Diyemsi lebena; na dubu babadadi mahudo'idi, sa laoma.* ¹⁹ Paulo ya lauto'iyedi na habahim, ena paisowa ganahewana yai somo Yaubada ya ginauli ta'owawa lisidi yai, wasadi edi ya dede.

²⁰ Sa atahiyen, yo fede mahudo'idi Yaubada sa fadebasae. Na dodoga haisa Paulo sa faliba tiyebom,

Hidamai, wa siba mate amaite'i, Diusi tausan boludi Yesu ha'a sa kawa wananaha'en yo hinaga ma adidilidi Mose ena Laugagayo sa abi didin. ²¹ Yelusalem yai sa atahiyen, mate Diusi sa miyamiya ta'owawa nu'udi yai wa lau fa'atadi, uwen,

"Tabu Mose ena Laugagayo au lau watanidi,

Tabu nanatumiu mwagisadi dududi 'wapidi au ibodi,

Yo tabu ada ulu tubu laulaudi ti lau watanidi."

²² Ha'a sa atahiyen mate um ha'a wa mahanoma. Be haba sidohana eda libaliba?

²³ Somo 'e falibam u ginauli be dodoga fati edi angwala ha'a sa ginauli ma afa haidamiu au lau, ²⁴ be au fa'a'a fuyoimiu, yo edi antalasam u famaisadi. Mulina habahim kuludi sa holidi.† Be haba dodoga sa ita lobahi, mate wananaha, Mose ena laugagayo wa laulau watan. Na somo - somo sa libalibaedi, fede bwalabwala. ²⁵ Tau kawawananaha iti ta'owawa dogogadi, ha'a 'e uli'uli lau lebedi, be ema nuwatuhu 'e falibadi, aiyawa,

"Somo oitau lebedi yai sa antalasamedi, tabu ti anidi.

Tabu 'wasi'wasina ti anidi,

yo suisui gadodi filifilisi hinaga tabu ti anidi.

Yo luma gwa'u hudo'i - hudo'i hige Yaubada ena laugagayo yai, tabu ti ginaulidi." (Paisowa 15:20 yo 29; Lewitikusi 10:10-21; yo 1

Kolinto 10:7)

²⁶ Bobonna dodoga wa Paulo ya auledi, be ma'edi sa fa'a'a fuyo'idi. Habahim ya lau Dubu Tabuna dobidobina yai be antalasam tau ita watandi ya falibadi, haba lahaina somo edi fa'a'a ya ofi, yo atasi haba esega - esega ena ainauya tau antalasam ya gabu.

Paulo sa Au

Paisowa 21:27-36

²⁷ Edi lau fa'a'a lahaidi faligigi luwaga begana haba sa ofi, na Diusi haisa Eisiya Nu'una yai tau laoma sa laoma Paulo sa ita Dubu Tabuna

* 21:18 Fuyandi yai, Yesu hidana, Diyemsi, mate dubu mahudo'ina tau lau kulukuluwedi tefa hesa - tefa hesa yai. † 21:24 Fa'a'a laulauna Diusi edi miyamiya yai mate, angwala te, sai ya fanuha mate Yaubada ena laugagayo hahaisa Buka yai te ya lau watanidi, mate ya lau Dubu Tabuna be antalasam hahaisa bena ya ginauli hinaga, habahim kuluna sa holi. (Paisowa 24:18)

dobidobina yai. Yo fede, dodoga boludi sa eli fasifasinadi, be Paulo sa tohai.

²⁸ Na sa yogayoga tiyen,

Isalaela dodogamiu! Au saguhimai! Doga te, Mose ena Laugagayo yo Dubu Tabuna te ya liba faheyayadi yo ita hinaga. Yo hesauna, eda laugagayo ya utusi, mate Giliki dodogadi haisa ya foyahi lawedi dobidobi yai te.

²⁹ Paulo, ma'ena Efeso dogana hesana Tofimu taon yai sa itadi be edi nuwatuhu bena haga Paulo ya foya lawen amainiya.

³⁰ Dodoga haisa taon yai sa eli fasifasinadi be tefa hesa - hesa yai sa le'o fahima, be Paulo ha'a sa tohai wa, sa solu kwakikwaki lawen Dubu Tabuna dobidobina fafaluwagana ganana mulina yai. Hige walolona na eda'eda sa gududi. ³¹ Bena sa tala funuhi na wasa ya lau Loma tau hiyala edi ba'isa lebena, mate bobohalahala la'ila'i Yelusalem yai.

³² Yo fede, feula na, hiyala tau lau kulukuluwenna yo ena tau hiyala ya foyahidi be sa lautafo lidi baiwa lisidi. Baiwa wa tau hiyala sa itadi yo fede Paulo talaina sa fatautau. ³³ Tau hiyala edi ba'isa ya lau Paulo ya au, yo ya liba be seni luwaga yai sa faseni. Habahim ya fati'o iyen,

Sai itete? Ena ponoli somo?

³⁴ Pwaludi yai mate dodoga sa fatala yogayoga. Hesa - hesa ena liba ya laulau hudo'i. Bobohalahala ya la'i be hiyala ba'isana hige gonowana Paulo ana mata pa'ana wananahana i lobahi. Yo fede tau hiyala ya falibadi be Paulo sa lawen edi baleki. ³⁵ Tau hiyala Paulo sa famahano pampe'o yai, yo fede sa bahei, pa'ana dodogadi boludi sa manabala. ³⁶ Dodoga boludi sa laulau watan, sa halahalabo, tiyen,

Au tala funuhi!

Paulo ya Libalau Baiwa Lisina

Paisowa 21:37-40 ya lau 22:1-6

³⁷ Tau hiyala begana haba Paulo sa lawen edi baleki ganahewana. Na Paulo ya fati'o lau komanda lisina iyen,

Ibe gonowana somo hola E falibam?

Ba'isa iyen,

Giliki alinadi fede wa siba!

³⁸ Um Idipi dogam? Logena, nahalidi yai ite, gabeman bena wa hiyalaidi yo dodoga 4,000 wa lawedi nu'u pitapitalina yai.

³⁹ Paulo iyen,

Hige'e! Yau Diusi dogana. Na, Tasusi taonna yai sa yosigu, Sisiliya nu'una yai, nu'u fafahesana yau dogana wananahana. Aee-, ibe gonowana dodoga somo E falibadi?

⁴⁰ Tau hiyala edi ba'isa ya tau'ulu, yo fede Paulo pampe'o yai ya mwaito, nimana ya lau hiti'i be sa famakano, na Hebelu alinadi yai ya libalau lisidi.

22

Iyen,

¹ Falegu Diusi, hola au ata'atahi, na egu E tona galagala.

² Hebelu dodogadi alinadi yai ya fafalibadi sa atahi mate sa famakano; habahim Paulo iyen,

³ “Yau Diusi dogana, Tasusi yai sa yosigu Sisiliya nu'una yai na Yelusalem yai E la'ila'i. Gamaliyeli mate agu tanuwaga yo in ada ulu tubu edi laugagayo ya fatalaha komakomani'igu. Yau hinaga E fele fuyo'igu Yaubada ena paisowa yai, gonogonowana doha aho, umi te. ⁴ “Yesu ena Eda'eda” tau lau watanina mate E fa'ankamkamnadi. Haisa E falau delidi yo haisa E wunuidi.

⁵ “Tau Antalasang Ba'isana yo Sanhedeli Konisela sa sibai mate E liba dudulai, pa'ana beyabeyana pepa sa uli be sa felegu, be E lawen faleda Diusi haisa Damaseko yai E feledi, be Yesu tau kawawananaha'enna E ledima Yelusalem yai be E fa'ankamkamnadi.”

Paulo ya Nuwabui Wasana ya Dedei

Paisowa 22:6-16

(Paisowa 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Eda'eda yai E laulau ee-, begana haba lahai la'i, mate Damaseko E hanahanau, yo fede, mala namanamalina galewa yai ya sina fata'i'iligu. ⁷ E be'u lidi tanohi yai, na alina ya libama lisigu E atahi iyen, “Saulo, Saulo! Pa'ana somo wa fakamkamnagu?”

⁸ Alinana E bui yawa, “Guyau, um sai?”

Na ya libama iyen, “Yau Yesu, Nasaleta dogana, logegu, wa fakamkamnagu.”

⁹ Afa haidagu mala sa ita na doga ya libalibama hige ti atahi lobahi.

¹⁰ E fati'o yawa, “Guyau, somo haba E ginauli?”

Na iyen,

“U mwaito na u lau Damaseko. Ainiya somo bena wa ginaulidi haba sa falibam.”

¹¹ Mala namanamalina matagu ya an, be sa tou, yo fede afa haidagu sa abi nimaigu be sa foya lawegu Damaseko.

¹² Taumoho hesa amainiya ya miyamiya hesana Ananiya ya laoma lebegu. In Yaubada ena laugagayo ya famuli watan komakomani'idi be Diusi mahudo'idi amainiya sa fafa'atitiyen. ¹³ Ya laoma lisigu be sadaigu yai ya obiyo na iyen, “Hidagu Saulo, matam ti loholoho fuyo!”

Yo fede, matagu sa loholoho be gonowana E ita. ¹⁴ Ananiya iyen,

“Afa wahawahada edi Yaubada ha'a ya fasinabom, bena haba ena fanufanuha wa sibai, Tau Laulau Dudulai Dogana* haba wa ita, yo alinana wa atahi. ¹⁵ Somo wa ita yo wa atahiyeen haba wasana wa fatadada dodoga mahudo'idi ai lebedi. ¹⁶ Somo wa bagibagiyen? U obiyo, be ti fababasitom! Guyau hesana yai u an'eta be em heyahayaya i kaisudi!”

Guyau, Paulo ya Fatamali Lawen Ta'owawa Lisidi

Paisowa 22:17-21

¹⁷ Fuyanna E fuyo Yelusalem, Dubu Tabuna dobidobina yai E laulau'u'ula na tautau E ita. *(Paisowa 9:26; Galeisiya 1:17-18)*

* 22:14 Tau Laulau Dudulai dogana aniyona mate Yesu.

18 Tautau ni ganahewana yai Guyau ya libama lisigu iyen, “Feula! Yelusalem u lau afulen pa'ana dodoga te hige gonowana wasagu wa libalibaen ti abi.”

19 Alinana E bui yawa, “Guyau! Dodoga te ha'a sa sibaigu. Beyabeyana E lau edi aba oi'oigogo lumadi yai be safalumadi sa kawawanana'ha'em E antalainidi yo E falau delidi. 20 Na wasam tau fatadadana Sitiwin, sa lau ume'ehui, mate yau amainiya. Ena pe'i yau E ehe watan, yo tau wunuina adi luhuluhi E ita'ita watanidi.”

21 Habahim Guyau ya falibagu iyen, “U lau! Yau E fatamalim be wa lau eda'eda lofalofa, be wa lau ta'owawa lisidi.”

Paulo Mate Loma Nu'una Dogana

Paisowa 22:22-29

22 Paulo, ta'owawa wasadi ya libalibaedi, yo fede sa sagasagali ma alina la'ila'idi tiyen,

Au wunui! Hige ena dudulai bena i mwahuli.

23 Edi manabala sa famahata be sa halahalabo, luhuluhi sa kamfahidi yo gegebula sa tepa be sa fafapei hasa. 24 Tau hiyala edi ba'isa la'ila'i ya liba be Paulo sa lawen edi baleki. Ena tau hiyala ya falibadi bena sa pidili, yo sa fati'oi, sidohana be sa halahalabo lau lebena.

25 Paulo sa au fapatu bena sa talai, na ya libalau hiyala tau lau kulukuluwenna† ya obi'obiyo lisina, iyen,

Wananaha laugagayo ya libaen bena Loma dogana hola hige ti sadi, ami tala gaibui?

26 Hiyala tau lau kulukuluwenna ya atahi mate ya lau ena ba'isa la'ila'i ya fati'oi iyen,

Somo wa ginaginauli? Doga ni Loma dogana!

27 Yo fede tau hiyala edi ba'isa ya lau Paulo ya fati'oi iyen,

Haga u falibagu. Wananaha um Loma dogana?

Paulo iyen,

“Ii-, Yau Loma Dogana.”

28 Habahim hiyala tau lau kulukuluwenna ba'isana iyen,

Yau E laoma mate moni la'ila'i E pei be E famala Loma dogana.

Paulo alinana ya bui iyen,

Tinagu ya yosigu, yau Loma dogana.

29 Haisa bena sa fati'oi mate sa suha afulen. Pa'ana hiyala tau lau kulukuluwenna edi ba'isa ya siba mate Paulo in Loma dogana, na sa seni napai, yo fede, ya 'wasabu.

Paulo Sanhedeli Matadi yai

Paisowa 22:30 - 23:11

30 Bobonna hiyala tau lau kulukuluwenna edi ba'isa ya fanuha bena Paulo ana mata ya yo'oi. Yo fede ya liba, be senina sa kamfahidi, na tau

† 22:25 Tau hiyala edi ba'isa la'ila'i mate commander. Hiyala tau lau kulukuluwenna mate centurion or captain.

antalam baba'isadi yo Sanhedeli pelena mahudo'idi ya fa'oigogodi. Habahim Paulo ya leyama be matadi yai ya fa'obiyo.

23

¹ Paulo, Sanhedeli ya kino didinidi na iyen,

Falegu Isalaela! Yaubada matana yai egu laulau sa dudulai ya laoma ee-, aho te, yo nuwagu yai hige somo heyaheyayana ya ginauli.

² Yo fede Tau Antalam Ba'isana, Ananiya ya liba, be safalumadi Paulo fadidina yai sa mwaimwaito bena ai mo'ana sa oi.

³ Habahim Paulo ya libalau lisina iyebom,

Um doha ginauli hesa mulimulina nenena olina, na ganahewana ya bida heyaya! Wa ta'ai, be laugagayo yai bena wa fadudulaigu, in moho, laugagayona wa utusi, be wa falibadi sa talaigu! Yaubada haba hinaga ya talaim. *(au italau Deut 25:1-2).*

⁴ Dodoga haisa Paulo sadaina yai sa obi'obiyo tiyen,

Fede Yaubada ena Tau Antalam Ba'isana fafalibana doha?

⁵ Paulo alinadi ya bui iyen,

Haidagu, hige ya sibai mate, in Tau Antalam Ba'isana. Doha ha'a sa uli tiyen, "Dodoga adi tanuwaga tabu u liba faheyaya!"

⁶ Paulo ya siba mate haisa iti Sadusi na haisa mate Falesiya, yo fede Sanhedeli ganahewana yai ya yoga la'ila'i iyen,

Afa haidagu! Yau hinaga Falesiya, Falesiya hesa natuna yau. Ami falau fatalagu pa'ana E kawawananaha mate tau pe'ipe'i haba sa mwahuli fuyo!

⁷ Libana te ya libaen yo fede Falesiya yo Sadusi sa faibayaho fuyo'idi be sa faitamo dailinidi.

⁸ (Sadusi sa liba mate hige mwahuli fuyo yo hige anelu yo yaluyaluwa. In moho Falesiya mate ginaulidi te sa kawawananaha'edi.)

⁹ Bobohalahala ya la'i ya laulau na laugagayo tau lau fa'ataena haisa, iti Falesiya peledi sa obiyo fahi, be sa liba adidili tiyen,

Doga te, hige ena heyaya somo ai lobahi! Nuwana yaluyaluwa e anelu i libalibama lisina!

¹⁰ Faibayaho ya la'i wananaha, yo fede Komanda ya 'wasabu be iyen, Ibe Paulo ti tabe motumutu.

Yo fede ena tau hiyala ya duidi be sa lidi (yai), Paulo sa mupafahi nuwanuwadi yai, be sa lawen tau hiyala edi baleki. ¹¹ Maihonana mate Guyau ya obiyo Paulo sadaina yai na iyen,

Nuwam i adidili! Yelusalem yai 'wasagu ha'a wa duwai, ai Loma hinaga haba doha wa ginauli. *(Paisowa 27:24)*

Diusi, Paulo Tala Funuhina Eda'edana sa Yo'o

Paisowa 23:12-22

¹² Bobonna Diusi haisa simosimo yai edi sa oiliba. Sa angwala mate ibege somo hesa ti an e ti nom ee-, Paulo sa wunui. ¹³ Oiliba te ganahewana yai mate dodoga ou'oulidi 40 ya di'oi. ¹⁴ Habahim sa lau tau antalam edi baba'isa yo Diusi babadadi lisidi na tiyen,

'E angwala ha'a mate ibege somo ai an ee-, Paulo 'e wunui. ¹⁵ Aho te, Sanhedeli ma'emiu emi an'eta bwalabwala au fatamali lawen Loma edi Komanda lisina be Paulo i fatamaliyama lisimiu na auwe, "E fanuha bena Paulo 'e fati'o buibui be matana somo 'e sibai."
Haba ai eda'eda 'e nahai, be 'e unui.

¹⁶ Paulo ena golowa edi oiliba heyahayana wasana ya atahiyen. Yo fede ya lau tau hiyala edi baleki yai be Paulo ya liba fanuwatagu.

¹⁷ Habahim Paulo ya yoga lau hiyala tau lau kulukuluwenna hesa lisina iyen,

Hewali te u lawen komanda lisina. Somo hesa bena ya faliba.

¹⁸ Yo fede hiyala tau lau kulukuluwenna ya lawen Komanda lisina be ya faliba iyen,

Tau lau deli, Paulo, ya yogaigu na ya an'etaigu bena hewali te E leyama lisim be nuwatuhu hesa haba em ya liba.

¹⁹ Komanda, hewali ni ya foya hudo'iyen be ya fati'oi iyen,
Somo bena wa falibagu?

²⁰ Alinana hewali ya bui iyen,

Diusi babadadi nuwadi esega be sa an'etaim bena bobon Paulo wa lawen Sanhedeli lisidi, be au bwalabwala yai sa fati'o buibui.

²¹ In moho tabu alinadi u lau watanidi pa'ana tau nahaina ou'oulidi 40 ya di'o mate sa bagibagiyen. Ha'a sa angwala mate ibege somo ti an o ti nom ee-, Paulo sa wunui. Ha'a sa nonoha, na em yali moho sa bagibagiyen.

²² Habahim komanda, hewali ya liba fanuwatagu iyen,

U koman! Tabu sai hesa u faliba mate edi bwala te, ha'a wa fafinaheyama lisigu.

Yo fede ya dui ya lau.

Paulo sa Lawen Gawana Filiki lisina

Paisowa 23:23-35

²³ Habahim komanda ena hiyala tau lau kulukuluwendi luwaga ya yogaidima be fatalawaudi iyen,

Tau hiyala 200, yo hosi tau awaidi 70, yo alahiya tau abidi 200, au nonohaidi. Haba 9 koloki ma afa haidamiu ami lau Sesaliya. ²⁴ Hosi fisa au abi nonohaidi, be haba Paulo ma loholohona ami lawen Gawana Filiki lisina.

²⁵ Na habahim Komanda leta ya uli doha ite:

²⁶ Yau Kilaudiya Laisiya E uli'uliwa, Um ma hesam, Gawana Filiki! Yauwedo. ²⁷ Doga te, Diusi sa tohai be egoba sa wunui. In moho tau hiyala ma afa haidagu 'e laoma be 'e galatata, pa'ana E sibai, in, Loma dogana. ²⁸ Somo lisina yai sa fafagilu E fanuha bena E sibai. Logena E lawen Diusi edi Konisela Sanhedeli lisidi. ²⁹ E lobahi mate iti ibodi edi laugagayo fati'odi yai sa fafagilu. Hige la'i i ginauli ponoli haba ti falau deli e ti wunui. ³⁰ Muliyai, egu sa liba mate Diusi haisa simosimo yai sa oi'oiliba bena dogate sa wunui. Yo fede feula E duiyawa lisim

yo tau fagiluna E falibadi somo lisina yai sa sadi, bena sa fafinaheyawa lebem.

³¹ Tau hiyala nuwatuhu te sa lau watan be maihonana Paulo sa lawen Antipatili Taonina.* ³² Bobonna tau lau fote sa fuyo edi baleki Yelusalem yai na hosi tau awaidi ma'edi Paulo sa lau Sesaliya, ³³ be pepa Gawana sa felen na Paulo sa tole afulen lisina yai.

³⁴ Gawana leta te ya fatili ofi'i, ya fati'o lau Paulo lisina iyen
Em nu'u somo?

Gawana ya lobahi mate in Sisiliya dogana.†

³⁵ Paulo ena liba Gawana Filiki ya atahi, be iyen,
Yena tau fagilum sa mahanoma haba em pilipili E fadudulai.

Habahim ya liba be Paulo sa gati'i Heloda ena luma la'ila'ina yai.

24

Paulo Diusi sa Falau Fatala.

Paisowa 24:1-9

¹ Lahai faligigi mulidi yai Tau Antalasang Ba'isana, Ananiya, yo babada haisa ma'edi loiya, hesana Tetulusi sa lidi Sesaliya sa lau Gawana Filiki matana yai, be Paulo sa sadi. ² Habahim Paulo sa yoga lawen na Tetulusi ya fatubu ya libaliba iyen,

Ba'isa! Em ita wata ganahewana yai 'e miya komakoman fuya lofalofa, yo em sibasiba yai ema miyamiya ha'a wa fadudulaidi. ³ Filiki! Laulau hesa - hesa yai yo tefa ou'ouli yai ema lauto'i la'ila'i um lisim yai. ⁴ Hige ya fanuha bena amnam ya faheyaya. Aee-, E an'etaim moho ibe ema liba tupotupona te wa atahi. ⁵ Doga te E lobahi mate, in heyahayaya tau laulau fatubu; Diusi dodogadi nu'u hesa - hesa yai, in tau eli fasifasinadi yo Nasaleta Pelena tau foyahina hesa. ⁶⁻⁸ Yo Dubu Tabuna hinaga ya anpate bena ya faheyaya, logena 'e tohai. Dogana te ena libaliba hola u fadosi yo ena laulau u ita sipoi, haba iyabom wa siba somo halana be 'e sadi.*

⁹ Tetulusi somo ya libaen mate Diusi sa ehe watawatan. Tiyen,
Ii-, Logena!

Paulo Ena ya Tona Galagala Filiki Matana yai

Paisowa 24:10-23

¹⁰ Habahim Gawana nima yai Paulo ya faliba be ya libaliba.
Yo fede Paulo iyen,

E siba mate, um tau fadudulai bolima lofalofa nu'u yai te. Be ma nuwa lohohogogu egu E tona galagala. ¹¹ Ibom, gonowana wa yo'oi be wa fawanana mate lahai safuhudohudo'i luwaga ganahewadi yai Yaubada fadebasaena ana halulu E hasai Yelusalem, ¹² hige sai la'i ma'egu ai faibayaho na ti lobahimai Dubu Tabuna dobidobina

* 23:31 A'awana doha Alotau na ee-, Sinalili. † 23:34 "Sisiliya" yo "Sesaliya" mate nu'u hudo'i. Paulo ena taon hesana Tasusi mate "Sisiliya Nu'una" ganahewana yai na "Sesaliya" mate taon la'ila'i "Diudeya Nu'una" ganahewana yai. * 24:6-8 Beyabeyana Uli'uli haisa yai mate, lausoi tefana yai te hige ti uli. Ya fatubu lausoi 6b na ya lau lausoi 8a. Debana yai ema laugagayo yai 'e fanuha bena 'e falau fatala. 7. In moho, Komanda Laisiya ma'ena tau hiyala sa laoma be nimamai yai sa mupafahi. 8a. Laisiya ya liba be tau sadina sa laoma um lisim.

yai e dodoga ya eli fasifasinadi Diusi edi aba oi'oigogo lumadi yai e duhu la'i mahudo'ina ganahewana yai. ¹³ Sadi somo sa ginauli lisigu yai, hige gonowana ti fawanahadi lebem yai. ¹⁴ E faliba dudulaim moho mate afa wahamai edi Yaubada E fafadebasae, na "Eda'eda" mate yau E fafamuli watan.† Diusi safaluma Keliso hige ti famuli watan, edi nuwatuhu mate Yesu ena lau fa'ata mate bwalabwala. Yo hinaga ginauli mahudo'idi Mose ena Laugagayo yai yo Peloweta sa ulidi mate E kawawananaha'edi. ¹⁵ Egu sunuma Yaubada lebena yai gonogonowana doha tau sadigu te. Logena, tau laulau dudulai yo tau heyaya ha'a sa pe'i, haba sa obiyo fuyo. (Diyobi 14:14)

¹⁶ Fuya ou'ouli E anpate adidili bena egu laulau sa dudulai Yaubada matana yai yo dodoga matadi yai hinaga.

¹⁷ Yelusalem E lau afulen bolima fisa, habahim E fuyom. E laoma bena egu antalasam E ginauli yo egu dodoga tau deha bena E ain-auyaidi. ¹⁸ Dubu Tabuna ganahewana yai egu lau fa'a'a ha'a E abi, ya ofi na sa lau lobahigu. Hige bobohalahala yo hige baiwa ma afa haidagu. (Paisowa 21:24)

¹⁹ In moho, Diusi haisa Eisiya yai sa miyamiya, iti ibe aite'i, haba edi sadigu mata pa'ana somo ai matam sa libaen. ²⁰ Yena hige'e, beti, salumadi iti amaite'i, fuyanna E obiyo Sanhedeli matadi yai, na lau pono somo E ginauli bena sa libaen. ²¹ Ginauli esega moho mate nuwana fuyanna matadi yai E obiyo na E yoga, yawa, "E kawawananaha mate, tau pe'ipe'i haba sa mwahuli fuyo! Logena, aho te wa fadudulaigu."

²² Habahim Filiki, in "Eda'eda Dodogadi" tau sibaina mate,‡ lau fatala ya golu boda na iyen,

Yena Komanda Laisiya ya mahanoma, haba fadudulai ofi'ofina E ginauli ai lisim.

²³ Be hiyala tau lau kulukuluwenna ya faliba, iyen,

Paulo u gatin, na fuya haisa u so'e fahi haba haidana sa laoma ena fanuha somo ena sa felen.

Filiki ma'ena Dusila, Paulo ena Liba sa Atahi

Paisowa 24:24-27

²⁴ Lahai fisa sa ofi, mulidi yai, Filiki lahuna Dusila ya aulen be ma'ena sa laoma. In mate Diusi waihinina. § Paulo ana liba ya fatamali be ya laoma, Yesu Keliso sunuma'enna libana bena ya dedei be sa atahi.

²⁵ Laulau dudulaina, eda amna tabu i foya faheyayada, yo fakasa la-haina ya laolaoma, mate Paulo ya guguya'en.

Ma libalibana na Filiki ya 'wasabu, be iyen,

A'ai, na u lau! Yena egu solasola haba E yoga fuyo'im.

²⁶ Fuyanna yai ni mate, ena nuwatuhu bena haba Paulo ya nuwa liui be moni ena ya felen. Logena, ya yogayoga fuyoiyama be fuya ou'ouli ma'ena sa libaliba. ²⁷ Bolima luwaga sa abi didin mulidi yai, Posiu Fesitu, Filiki ya falau damahi be ya gawana. In moho Filiki bena Diusi nuwadi ya faloholoho be Paulo, hige i so'e fahi.

† 24:14 Fuyanna yai, safaluma "Keliso eda'edana" sa famuli watan, hesana tupotupo sa tole: "Eda'eda." ‡ 24:22 Au italau Paisowa 24:14 § 24:24 Dusila tamana mate Kin Heloda Agilipa.

25

Gawana Fwaufwau Fesitu haba Paulo ena Pilipili ya Fadudulai
Paisowa 25:1-12

¹ Gawana Fesitu ya mahanoma nu'una yai, na lahai faihona mulidi yai, Sesaliya Nu'una ya lau afulen na ya aulaha ya hasai Yelusalem.

² Amainiya ma'ena tau antalasam baba'isadi yo Diusi babadadi sa fa'oigogo be edi lau fagilu sa fafinahe bodai. ³ Fesitu sa an'etai be bena Paulo ya fatamali lawen Yelusalem, pa'ana ai eda'eda haba sa nahai be sa wunui.

⁴ Alinadi ya bui iyen,

Paulo ha'a deli yai Sesaliya yai. Hige walolona haba E fuyo niya.

⁵ Yo fede ya falibadi iyen, “Tanutanuwaga haisa ma afa haidagu ai lau Sesaliya. Be yena taumoho te somo ya ginauli faheyaya haba ana sadi ami felen.”

⁶ Fesitu ma'edi sa miya nuwana lahai 8 e 10, na habahim sa lidi Sesaliya. Bobonna aba lau fatala yai ya ta'ai na habahim ya lau faliba be Paulo sa leyama. ⁷ Paulo sa famahanoyama, Diusi safalumadi Yelusalem yai sa laoma sa obiyo fafata'i'ili, na edi lau fagilu peidi sa libaedi Paulo hewana yai, in moho, edi aba fagiluna hige aba fawanannahadi. ⁸ Paulo ena ya tona galagala iyen,

Yau hige Diusi edi laugagayo ya utusi, e Dubu Tabuna ya faheyaya, e Loma edi Kin Sisa lisina yai somo ya ginauli faheyaya.

⁹ Fesitu, bena Diusi nuwadi ya faloholoho, yo fede ya fati'o lau Paulo lisina iyen,

Wa fanuha bena wa lau Yelusalem, be ainiya E falau fatalam?

¹⁰ Paulo iyen,

Hige gonowana! Itete Loma Ba'isana, Sisa,* ena aba fafalau fatala yai, bena aite'i sa falau fatalagu. Um hinaga ha'a wa sibai mate hige somo la'i ya ginauli faheyaya Diusi lebedi yai. ¹¹ Ibe laugagayo E utusi, yo somo E ginauli faheyaya maisana pe'i, mate ena dudulai. Ibege ya anfaleyen. In moho, ibe yena bwalabwala yai agu maisa sa felegu, hige sai la'i ena dudulai bena i tolegu nimadi yai. Logena, Loma Ba'isana Sisa E an'etai bena egu lau fatala ya atahi.

¹² Fesitu tau faliba fasibasibana, maidana sa oiliba ofi, mate ya libalau Paulo lisina iyen,

Ha'a Loma Ba'isana wa an'etai, be haba wa lau lisina.

Kin Agilipa ma Lofuna Benisi, Paulo sa Fati'o Buibui
Paisowa 25:13-27

¹³ Lahai fisa mulidi yai Kin Agilipa yo lofuna Benisi sa lau Sesaliya be Fesitu sa antaumanai yo sa lauto'iyen.† ¹⁴ Amainiya sa miya lahai fisa, habahim, Fesitu, Paulo wasana ya dedei Kin Agilipa lisina yai. Iyen,

Taumoho hesa amaite'i, Filiki ya falau deli be ya lau afulen. ¹⁵ Na fuyanna E lau Yelusalem, tau antalasam ba'isadi yo Diudeya babadadi sa an'etaigu, bena ana sadi E felen.

* 25:10 Sisahige doga hesana, na Loma dodogadi edi kin sa ata'atahi “Sisa.” † 25:13 Filiki lahuna Dusila mate Agilipa yo Benisi tasidi.

¹⁶ Na alinadi E bui, yawa, “Ai Loma ema laulau mate, ibege dogo ai fagilu napai be ai fele afulen tau fagiluna nimadi yai. Bwa'ibwa'ina bena enehena ya tona galagala ai matadi.”

¹⁷ Tau fagiluna sa laoma amaite'i mate hige ya bagibagi. Bobonna, aba laulau fatala yai E ta'ai na liba E fatamali be Paulo sa leyama. ¹⁸ Tau fagiluna sa mwaito be sa libaliba, na nuwagu yai yawa, “Haba somo lisina yai ana sadi sa felen?”

¹⁹ Fedebom, edi lau'u'ula abi'abina moho yo dogo hesa hesana Yesu, ha'a ya pe'i, Paulo ya libaen mate ya mwahuli fuyo, haladi yai sa faibayaho. ²⁰ Mata pa'ana yo'oina mate ulugu ya ku'u, be Paulo E fati'oi ibe gonowana ya lau Yelusalem be ainiya haba fadudulai bodaina.

²¹ In moho, Paulo ya an'etaigu bena E abi didin ee-, Ba'isa Sisa haba ya falau fatala fuyoi. Lisina yai E liba, be sa gati fuyoi ee-, E fatamali lawen Loma Ba'isana lisina.

²² Kin Agilipa iyen,
Egu fanuha bena dogo ni ena liba E atahi.

Fesitu iyen,
Bobon habahim wa atahi.

²³ Bobonna Agilipa yo Benisi sa leli na sa lau honehone be sa luhulau aba lau fatala ganahewana yai maidadi hiyala tau lau kulukuluwena haisa, yo taon babadadi. Na habahim, Fesitu ya lau faliba, be Paulo sa leyama.

²⁴ Fesitu iyen,
Kin Agilipa yo salumadi aho amaite'i, dogo te ami ita? Diusi mahudo'idi amaite'i yo Yelusalem yai edi fatala pili lebena yai, logena sa an'etaigu be E falau fatala.

Na sa halahalabo tiyen,
Ibe ya pe'i mate, ya loholoho!

²⁵ E lobahi mate hige ana mata hesa debana yai haba i pe'i. In ena an'eta Loma Ba'isana lebena yai, haba E fatamali lawen Loma. ²⁶ Somo haba E uli Kin enehena? Ana sadi hige i mahata! Sidohana haba Sisa egu fafalibana? Logena E foyahiyama lisimiu yo, um Kin Agilipa, matam yai! Ana mata yo'oina mulina yai, haba Sisa ena E uli'uli be E faliba. ²⁷ Hige i dudulai bena tau lau deli aba fagiluna hige ya lobahi na haba ya dui i lau Sisa lisina.

26

Paulo ena ya Tona Galagala
Paisowa 26:1-11

¹ Agilipa ya libalau Paulo lisina iyen,
E yaliyem bena em wa libaliba.

Yo fede Paulo nimana ya lolon, na ya fatubu ya libaliba iyen,

² Kin Agilipa, itete egu solasola! Diusi somo lebena yai sa fagilugu, aho te egu E tona galagala matam yai. ³ Pa'ana ema laulau yo ema faibayaho ha'a wa sibaidi. Logena, E an'etaim, bena wa tau'ulu na wa ata'atahi laoma lebegu.

⁴ Ma kiukiugu sidohana egu miyamiya ya fatubu egu nu'u yai ya lau ee-, Yelusalem yai hinaga, Diusi mahudo'idi sa sibai. ⁵ Be ha'a sa sibaigu fuya lofalofa. Na yena sa fanuha, beti ti famahata mate ema lau'u'ula abi'abina ganahewana yai, yau mate "Falesiya" yo tau lau fagagayo hesa beyabeyana.* ⁶ Be aho ite, E obiyo mahata lisim yai, pa'ana somo Yaubada ya liba fasunuma afa wahamai lebedi yai mate E kawa wananaha'en, halana yai sa sadigu. ⁷ I'ipa yo lahai ema sulu 12 laulauwewedi ma nuwa ofi fahidi sa fafadebasae, na liba fasunuma te, ma sunumadi sa fafamata watan be haba ainiyona ya tubu sa ita.

Aee, Ba'isa, sunuma fafamata watan te debana yai Diusi dodogadi sa fagilu gaibuigu. ⁸ Pa'ana somo Diusi, hige gonowana au kawawananaha mate Yaubada gonowana tau pe'ipe'i ya famwahuli fuyo'idi?

⁹ Beyabeyana egu nuwanuwatuhu la'ila'i bena ginauli mahudo'idi E laulau ginauli ni, Yesu Nasaleta hesana E faheyaya. (Paisowa 8:1; 9:1-2)

¹⁰ Yelusalem yai laulaudi te, E ginaginaulidi. Antalam baba'isadi, tau nuwa bui boludi sa biya afuledi nimagu yai be E falau delidi; yena bena sa wunuidi, mate E ehe watawatanidi.† ¹¹ Fuya ou'ouli Diusi edi aba oi'oigogo lumadi hahaisa yai E panipanisidi yo E eli duduidi be Yesu hesana sa liba faheyaya. E manabala wananaha yo fede E lau ta'owawa edi duhu la'i hesa - hesa yai, be E fakamkamnadi.

Paulo ena Nuwabui Wasana ya Dedei

26:12-18

(Paisowa 9:1-19, 22:6-16)

¹² Tau antalam baba'isadi agu paisowa sa felegu be sa duigu E lau Damaseko. ¹³ Kin Agilipa, lahai la'i yai eda'eda yai E laulau na mala hesa E ita galewa yai. Ya mala wananaha, hige doha mai-hala. Ma afa haidagu ya sina fata'i'ilimai. ¹⁴ Mahudo'imai 'e be'u lidi tanohi yai, na alina hesa E atahi ya libama lisigu Hebelu alina-mai yai iyen, "Saulo, Saulo! Pa'ana somo wa fakamkamnagu? Mate, wa fakamkamna fuyoim. Gonogonowana doha bulumakau ya fakamkamna fuyoi tanuwagana ena tu'e yai na ahena yai ya oi'oi fapito."

¹⁵ E fati'o yawa, "Ba'isa, um sai?"

Be Guyau alinagu ya bui iyen, "Yau Yesu, logegu wa fakamkamnagu. ¹⁶ U obiyo! Lebem yai E taumahata, pa'ana E fasinabom, haba um egu tau paisowa. Somo aho E fa'itam yo fuya matada yai somo sa taumahata, haba wa dedeidi. ¹⁷ Haba E fofofahim falem Isalaela yo ta'owawa dodogadi lisidi yai. Yau E duim wa lau lisidi. ¹⁸ Haba wa fa'ita lobahidi be kamumu yai wa fafuyodima mala yai yo Satani ena gigibwali sa lau afulen na sa fuyoma Yaubada lisina, na haba edi kawawananaha lisigu yai edi heyaheyaya E nuwatuhu afuledi, be egu fatabu dodogadi ma afa haidagu 'e miya esega. Salumadi sa anpate bena sa fakamkamnam, haba E fofofahim."

* 26:5 Falesiya edi laugagayo mate gonowana doha "laulau hadi." † 26:10 Beyabeyana edi ehe watan, e mate ume'ehu kiki'ina dubadubadi yo kafukafudi sa pei gogon, tausomo ya ouli, mate ya wini.

*Paulo ana Paisowa ya Dedei**26:19-32*

¹⁹ Logena be, Kin Agilipa, fuyana Yesu galewa yai ya liba lidima lisigu, tautau yai be ena liba E lau watan. Hige ya awayagala. ²⁰ E guguyaidi: bwa'ibwa'ina Damaseko yai, habahim Yelusalem, Diudeya nu'u mahudo'ina yai yo ta'owawa lisidi yai hinaga, mate bena edi heyahayaya sa nuwa afuledi be Yaubada sa famuli watan haba te ita mate wananaha sa nuwa bui. (*Paisowa 1:8*) ²¹ Guguya

te halana yai Diusi bena sa wunuigu, yo fede sa tohaigu, Dubu Tabuna dobidobina yai. ²² In moho, aho ite Yaubada ya sagusaguhigu, be E obiyo amaite'i, na E liba famahata dodoga fafahesadi yo pu'opu'oudi lebedi yai. Somo Mose yo peloweta ha'a sa libaen haba ya tubu E libalibaen watan. ²³ Mate, Yaubada ena Fasinabo Dogana, Keliso, haba ya kamkamna; na haba ya obiyo fuyo bwa'i, be mala wasana Diusi yo ta'owawa dodogadi ya falibadi.

²⁴ Libadi yai te, Paulo enehena ya oi'oilele, na Fesitu ena liba ya an eli dogodogoi iyen,

Paulo, nuwana u bwadebwade! Em sibasiba ya kamfabwadebwadem!

²⁵ Alinana Paulo ya bui,

Ba'isa, yau hige ya bwadebwade! Yau E libaliba dudulai. ²⁶ Ba'isa Agilipa! Somo E libalibaedi te, hige simosimo yai ti tubu. E siba wananaha mate ha'a wa sibaidi. Logena nuwagu ya adidili, be E falibam. ²⁷ Ba'isa Agilipa, Peloweta wa kawawananaha'edi e hige'e? E sibai mate wa kawawananaha'edi.

²⁸ Agilipa ya libalau Paulo lisina iyen,

Wa sibai haba gonowam nuwagu wa bui feufeulai, be E famala "Kulistin"?‡

(*Paisowa 11:26*)

²⁹ Ena liba Paulo ya bui iyen,

Haba emi nuwabui tefana ya lofa o ya tupo, na egu lau'u'ula Yaubada lisina yai mate bena um yo salumadi aho ite ami ata'atahi ami famala doha yau - na in moho tabu ti senimiu!

³⁰ Habahim Agilipa, Benisi, Gawana Fesitu, yo salumadi ma'edi sa mwaito. ³¹ Sa lau ganamuli yai, na tiyen,

Doga te hige ana mata hesa bena ti falau deli, e ti wunui.

³² Be Agilipa ya libalau Fesitu lebena yai iyen,

Doga te, ibe hige Sisa i an'etai, egoba ha'a ti so'e fahi.

27*Paulo Waga yai ya Lau Loma**Paisowa 27:1-12*

¹ Sa oilibaemai mulina yai bena ai waga 'e awa 'e lau Itali. Paulo yo tau lau deli haisa mate, Loma hiyala tau lau kulukuluwena nimana yai sa tole afuledi. Hesana mate Diuliyesi. In Loma ena hiyala pelena hesa,

‡ 26:28 Alina Giliki yai, "Kulistin" aniyona mate Keliso enehena.

hesana “Ba'isa Sisa ena Ledimenti”^{* 2} Adamitiyum wagana hesa ya nonoha haba ya tafo dunaduna Eisiya Nu'una tefa hahaisa yai. Yo fede Alisitaku ma'emai 'e awa. Ena nu'u Tesalonika, Masedoniya Nu'una ganahewana yai. (Paisowa 19:29; 20:4)

³ Bobonna 'e mahano Sidon yai. Hiyala tau lau kulukuluwena, Diuliyesi, ena laulau sa loholoho be ya libalau Paulo lisina iyen,

U lau haidam u kelpaidi be somo wa fanuha, haba em sa soi.

⁴ Amainiya 'e gelu boda na hwayahwayau mate 'e tutu matai. Yo fede, 'e lau Saipelesi bonabonaluwana tefa hasahasaina hoyona yai. ⁵ E tomo doheyen Sisiliya yo Pamfiliya solasoladi yai 'e lau ee-, taon hesa hesana Miula, Laisiya Nu'una ganahewana yai 'e duna. ⁶ Amainiya hiyala tau lau kulukuluwenna Idipi edi waga hesa, Alesandiya taonna yai ya laoma, ya lobahi ya laulau Itali, yo fede 'e awa. ⁷ Lahai fisa, hwayahwayau ma'emai 'e fai'abi, be benai - benai 'e leuleu ee-, Kinidusi taonna 'e hanahanau. Bena haba 'e bayawai, in moho hwayau ya adidili wananaha, be hige gonowamai aba launa ai lau watan. Yo fede 'e tomo doheyen Keliti Bonabonaluwana. Salamone Hisu tetena 'e giuli'i, be bonabonaluwana ni fatau hoyohoyona 'e lau watan. ⁸ 'E an'anpate adidili be 'E fa'abi sadasadai ee-, gadowa hesa hesana “Gadowa Loholohona” Laseya taonna sadaina yai, 'e mahano. ⁹ Amainiya fuya 'e pei yo adauna ya heyaya wananaha, pa'ana Anhudi Lahaina ya ofi mate aniya heyaya fuyana.

Be Paulo ya liba fanuwa tagudi iyen,

¹⁰ Babada, E siba eda adau te haba ya heyaya. Waga yo ginauli, haba yauma ya faheyayadi, yo nuwana haba ta pe'i hinaga.

¹¹ Na hiyala tau lau kulukuluwenna mate, waga kapenana yo waga tanuwagana edi liba ya lau watan na Paulo ena liba hige i mode'en. ¹² Gadowa te, ai gogoma fuyana hige i loholoho be dodoga boludi edi fanuha bena sa lau Finikesi Gadowana be hwayahwayau fuyanna ainiya sa miya. (Keliti bonabonaluwana yai, Finikesi Gadowana hafohafona mate yalasi yo yawana edi aba towa yai. Be yena hwayahwayau ya towa, ibege i abidi.)

Yauma La'ila'i
Paisowa 27:13-26

¹³ Yawana ya fatubu ya towa benai benai be waga tau eyaisina yo waga tanuwagana edi nuwatuha bena haga gonowadi haba sa lau. Yo fede waga ana anka sa solu hitin, na Keliti bonabonaluwana sadaina sa boboyo watan. ¹⁴ Hige walolona na kaluwabu ya towa lidima bonabonaluwa yai. ¹⁵ Yauma waga ya yufi pipin, be ena aba lau hige gonowana i tafo watan, yo fede, hwayahwayau moho ana haba 'e tafo watan, ¹⁶ be 'e boboyo ee-, bonabonaluwa kiukiu tefa yawana yai hesana Kauda, hoyona yai. Amainiya, aba fafa'oituhu sa solu hitin. ¹⁷ Habahim, waga sa au'auwi pa'ana sa 'wasabu ibe i dem lopalopa. Ana wolewole sa no'udi na ya laulau pwapo.

* 27:1 Ledimenti esega ganahewana yai mate tau hiyala ou'oulidi 600.

Edi 'wasabu mate ibe i tata hiti ai gelegele tupina be i lubi lolalopa Libiya hanahanaudi yai. Yo fede waga aba fadaluluna sa fadalolo be sa fabebeda.† Na hwayau waga ya yufi pipin lawen oula.

¹⁸ Hwayahwayau yo bagodu edi abi ya lau sina'ala; be bobonna waga ana kaihusa tefana sa lofe taluhidi, ¹⁹ na lahai fafa faihonana yai, mate iti ibodi nimadi yai waga aba paisowana ginaulidi hudo'i - hudo'i sa lofe taluhidi hinaga. ²⁰ Fuya lolalofa hige maihala yo kipwala ai itadi, na yauma hola ma adidilina. Yo fede nuwamai sa toma, ayawa, "Woo ee-, anadan, haba te pe'i."

²¹ Fuya lolalofa hige somo la'i ti an, yo fede Paulo ya falibadi iyebom,

Babada, nahalidi Keliti yai ibe alinagu ami lau watan na tabu ta adau. Haba ibege heyahayaya ta fahoina. ²² Lisina yai aho te, E an'etaimiu, bena nuwamiu ami fa'adidilidi! Haba ibege sai la'i i pe'i; eda waga moho haba ya bulu. ²³ Maihona yai Yaubada (In sai E fafamuli watan yo yau hinaga enehena) ena anelu ya laoma lisigu. ²⁴ Na iyen, "Paulo, tabu u 'wasabu! Ba'isa Sisa bena ai matana wa obiyo. Be Yaubada ena lohologo um lisim yai, debana yai mate salumadi maidam ami awa, ibege ti pe'i."

²⁵ Be tatau, nuwamiu ti adidili! Yaubada E kawawananaha'en mate somo ya falibagu haba ya tubu. ²⁶ Be haba bonabonaluwa la'i ainiya te oi hiti hasa.

Waga ya Talopalopa

Paisowa 27:27-38

²⁷ Hwayau ya towatowa na 'e ale'alele maihona ou'oulina 14 Medite- leniya Gabogabona yai.‡ I'ipa atipuna yai waga tau paisowa amna sa atahi mate fote sa hanahanau.

²⁸ Yo fede mahina duduna yai ginauli hesa mwahumwahuna sa au na sa fadalolo lidiyen gabogabo, be oula lofana sa lufa. Sa lobahi mate lofana 40 metres. Hige walolona na sa lufa bodai. Matabahim begana ya fote, lofana 30 metres.

²⁹ Yo fede sa 'wasabu, ibe waga ti fatata hiti'i, be anka fati sa fadalolo lidiyedi waga mulina yai, na sa lau'u'ula bena ya lahai.

³⁰ Waga tau paisowa bena waga sa gela afulen; be fafa'oituhu sa fadawe lidiyen gabogabo yai, edi bwala bena haga anka haba ai waga kuluna sa fabuludi. ³¹ Be Diuliyesi yo tau hiyala, Paulo ya falibadi iyen,

Yena waga tau paisowa hige ai waga ti miya, haba ami pe'i.

³² Yo fede, fafa'oituhu balawadi, tau hiyala sa tomofahi be ya alele.

³³ Begana haba ya ifi tatatali, mahudo'idi Paulo ya falibadi iyen,

Au kalahe, pa'ana wiki luwaga hige somo hesa au an.

³⁴ Lisina yai aho te, E an'etaimiu, bena ami an'an, haba taumi sa adidili be ibege sai la'i u pe'i.§

³⁵ Paulo ya falibadi mulina yai, fwalawa tefana ya abi be ya ifi na Yaubada ya lauto'iyen. Habahim ya an, mahudo'idi matadi yai.

³⁶ Mahudo'idi nuwadi sa adidili fuyo be sa an'an. ³⁷ Tau awa waga yai

† 27:17 Ginauli te sa fadalololo ipu yai be waga ya fabebeda. ‡ 27:27 Mediterranean: aniyona mate Medi "ati'atipu" na terranian mate "tano'ubu," pa'ana tanohi ya fata'i'ili na aba solana esega. § 27:34 Buka haisa yai sa uli tiyen, "Ibege kulumiu maihawana esega i be'u," na aniyona mate "ibege sai la'i u pe'i."

mate, oulimai 276. ³⁸ Mahudo'imai 'e kalahe ma'uda, waga ana kaihusa, witi, sa lofe lidiyen gabogabo yai, be waga ya malaha.

Waga ya Tata hiti Gelegele Tupina yai

Paisowa 27:39-44

³⁹ Ya ifi tatatali, nu'u hige ti ita lobahi, in moho gelegele sa ita gadowa yai be ana halulu sa lau bena ainiya sa duna. ⁴⁰ Yo fede anka sa ibo motudi, yo eyaisi balawadi sa tatadi. Na habahim wolewole hesa waga hisuna yai sa u'ei, be waga ya dudulai lau fote. ⁴¹ Hola ma laudi yo fede ya tata hiti gelegele tupina yai. Hisuna ya lau sopu yo fede ya tala'afi na waga mulina mate bagodu sa lubi lopalopa.

⁴² Tau hiyala sa oiliba bena tau lau deli mahudo'idi sa wunuidi, tabu ti tuba hiti be ti gela. ⁴³ Noge ya, hiyala tau lau kulukuluwena hige i fanuha bena Paulo i pe'i be edi nuwatuhi hige i fanuha. Safaluma tuba sa siba ya falibadi be sa dago bwa'i gabogabo yai be sa tuba hasa gelegele yai. ⁴⁴ Na tau tubatuba gesa ya falibadi bena sa abi'abi didi waga tebina sa tapwaipwai, amainiya, sa tuba poupowewedi be sa duna sae fote, ma loholohodi.

Itete sidohana mahudo'imai 'e tuba hiti, ma loholohomai.

28

Malata yai

Paisowa 28:1-9

¹ Ai, ma loholohomai fote yai, habahim 'e sibai bonabonaluwa te hesana Malata. ² Dodoga amainiya mate sa abi komakomani'imai. Ya usa na nu'u ya gogoma, yo fede oyagi sa yufi be 'e anmwahibo. ³ Paulo oyagi lagalagadi ya tano gogoidi, be ya fafapei lau oyagi ala'alana yai. Weso an'an nalina oyagi gigibwalina amnana ya atahi, yo fede ya kalama-hanoma, be Paulo nimana ya nali. ⁴ Malata dodogadi wa weso sa ita Paulo nimana yai ya kaukauti yo fede ibodi sa libaliba tiyen,

Mo'isa, dogo te mate tau aiyunu hesa! Pa'ana gabogabo yai ya gelama ma loholohona. In moho "Tau Fakasa yaubadana" ya fanuha bena Paulo ya pe'i.*

⁵ Na Paulo nimana ya tawa luhiluhien, yo fede, weso ya lubi fapito lawen oyagi ala'alana yai. In moho Paulo hige i pe'i. ⁶ Sa kinokinoini, na tiyebom, Nimana haba ya pou e haba ya guli lidi be ya pe'i.

Sa bagi watan ee-, a'awana ya lofa, na hige somo i tubu lisina yai. Edi nuwanuwatuhi sa buidi, be sa liba tiyen,
Nuwana in yaubada hesa!

⁷ Ema aba tuba hiti (nu'una) sadaina yai mate bonabonaluwa ni, ba'isana Pubilisi ena tanohi. Ya yoga hitinimai be lahai faihona ai ana taumana.

⁸ Pubilisi tamana ya lepa. Tauna sa gigigibwali yo ya lau mulimuli mate 'wasina. Paulo ya lau tau lepa ena aba eno'eno yai be ya abilau tauna yai na ya lau'u'ula, yo fede Guyau ena gigibwali yai ya faloholoho. ⁹ Laulau

* 28:4 Malata dodogadi edi nuwatuhi bena edi yaubada bwalabwala waihinina hesana "Diyasitisi" o "Tau fakasa" mate safaluma edi laulau sa heyaya wanana haba ya panisidi e ya wunuidi.

te ya tubu, mulina yai mate tau lepalepa mahudo'idi bonabonaluwa yai ni, sa laoma, be ya faloholohodi hinaga.

Malata yai sa Lau Loma

Paisowa 28:10-15

¹⁰ Fuyana ai amainiya, ainauya boludi sa felemai. ¹¹ Nawalahi faihona mulidi yai, Alesandiya wagana hesa hesana “Oitau Godegode” yalasi hola ya ita watan Malata bonabonaluwana yai ee-, ya towa motu, habahim ya lau Loma. Yo fede somo 'e fanufanuhadi ema sa soi 'e husaidi wagana yai na 'e awa be 'e adau boda.†

¹² Silakusi taonna yai 'e mahano be amainiya 'e miya, lahai faihona. ¹³ Amainiya 'e gelu boda, be 'e duna Legium taonna yai. Bobonna hwayahwayau mulimai yai ya towama be 'e boboyo ee-, lahai fafaihona 'e duna Puteoli taonna yai.

¹⁴ Amainiya tau kawawananaha haisa 'e failobahidi. Sa yoga hitinimai, be lebedi yai 'e miya wiki esega. Habahim 'e lau fote 'e lau Loma. ¹⁵ Tau kawawananaha hahaisa Loma yai wasamai sa atahiyen be sa laoma bee-, taon hesa hesana “Apusi Maketi” yo “Taumana Lumadi Faihona” amainiya sa lobahimai. Paulo ya itadi mate Yaubada ya lauto'iyen yo nuwana ya adidili.

Paulo Loma Nu'una yai

Paisowa 28:16-31

¹⁶ Fuyanna 'e mahano lau Loma yai, gabeman hesa Paulo ya faliba be iyabona ya gogo hudo'i, na tau gatinina mate tau hiyala hesa.

¹⁷ Lahai faihona mulidi yai, Diusi babadadi, Paulo ya yoga gogoidima be iyen,

Falegu Isalaela! Hige eda dodoga lisidi yai somo ya faheyaya, e ada ulutubu miyamiyadi ya utusidi. In moho, Diusi babadadi Yelusalem yai sa augu yo sa fele lawegu Loma Gabeman dodogadi nimadi yai.

¹⁸ Loma gabeman baba'isadi sa fati'o buibuigu yo sa fanuha bena sa so'le fahigu, pa'ana hige somo hesa ya faheyaya debana yai haba ya pe'i.

¹⁹ In moho Diusi babadadi sa 'waiyo'o. Hige egu eda'eda hesa somo be, Loma edi Ba'isa, Sisa, E an'etai bena ya falau fatala fuyo'igu, na hige bena falegu Diusi ya fagiludi. ²⁰ Mata pa'a te debana yai E lau falibaimiu be ami laoma bena E itamiu yo te libaliba. Pa'ana Isalaela ena sunuma yai seni yai te sa augu.‡

²¹ Sa libalau Paulo lisina tiyen,

Wasam hige Diudeya yai ema ti uliyama yo afa haidada Isalaela amainiya sa laoma hige wasam somo heyahayana ti libaen ai atahiyen. ²² In moho em nuwanuwatuhu bena 'e sibai pa'ana dodoga nu'u ou'ouli yai mate “Guyau Eda'edana” pelena te sa 'wai'waiyo'o'en. (*Paisowa 22:14, Paisowa 24:14, Paisowa 24:22*)

²³ Yo fede ana lahai sa golu ma'edi Paulo. Na lahaina yai ni, dodoga boludi sa laoma Paulo ena aba miyamiya yai. Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una wasana ya dede famahata lebedi yai, hwalahwalala ya lau ee-, ya maihona. Ya anpate bena nuwadi ya abidi be haba Yesu wasana, Mose ena laugagayo yai yo peloweta edi uli'uli yai, sa

† **28:11** “Oitau Godegode” mate hesadi “Kasato yo Polukisi.” Loma Nu'u boludi dodogadi mate sa kawawananaha'edi, yo edi nuwanuwatuhu hinaga mate tau adau sa ita'ita watanidi. ‡ **28:20** Isalaela edi Sunuma Dogana mate, “Keliso,” o “Mesaiya.”

kawawananaha'en. ²⁴ Haisa, ena libaliba yai nuwadi ya abidi na haisa hige ti kawawananaha. ²⁵ Sa faibayaho be hige nuwadi esega. Sa fatubu bena sa aulaha, na Paulo ena liba ofi'ofina yai, iyen,

Yaluwa Tabuna ena gigibwali yai, Peloweta Isaiya wahawahamiu ya faliba dudulaidi iyen,

²⁶ Yaubada ya liba, doha ite:

Au lau be dodoga te, ai lisidi auwe,

“Haba ami ata'atahi,

na ibege au nuwatuhu lobahi;

haba ami ita, na ibege au ita lobahi.”[§]

(Maleko 4:12)

²⁷ Dodoga te sa nuwa po'i wananaha, nuwadi sa an'anloya be beyadi sa tipadi yo matadi sa fatoudi.

Ibe hige'e, haba matadi sa falaladi, be ginauli sa itadi,

yo beyadi haba sa ta'afasi, be liba sa atahiyedi,

yo ginauli haba sa nuwatuhu lobahidi;

haba sa timuli be sa fuyoma lisigu,

na haba E faloholohodi.

(Isaiya 6:9-10)

²⁸ Paulo ena liba ya falafu sofa iyen,

Logena, E fanuha bena ami siba mate, Yaubada ena famwahuli wasana ha'a ya lau ta'owawa lisidi yai be iti haba sa atahiyen!

²⁹ Ya liba ofi mulina yai, Diusi ma faifaibayahodi sa aulaha sa lau.*

³⁰ Paulo luma hesa ya famaisa be amainiya ya gogo boliman luwaga. Na safalumadi sa laoma lisina mate ya yoga hitinidi, ma nuwa lohohona

³¹ Ma nuwa adidilina, Yaubada ena Aba Ba'isa Nu'una wasana ya libal-ibaen yo Guyau Yesu Keliso wasana ya fatalahadi. Hige gonowana sai la'i i gudu.

[§] 28:26 Au an'eta haba ami abi, au yo'oi, haba ami lobahi, au oi'oi, haba eda'eda sa taso'e. Matiu 7:7

* 28:29 Uli'uli haisa yai mate, lausoiso i te hige ti uli.

Diusi edi Wana Bukana Samsi

1

GUYAU Famuli Watanina ya Fanuwa Kwadekwade

- ¹ Salumadi hige dodoga heyaheyayadi edi nuwanuwatuhu ti lau watanidi,
yo tau heyaya edi miyamiya hige ti miyamiya'edi,
e Yaubada tau 'waiyo'o'enna hige ti mode'edi mate,
nuwadi ti amna.
- ² Lisina yai, Yaubada ena laugagayo awa'abina kwadena sa lobahi,
be sa fatili, na sa fadosi i'ipa yo lahai.
- ³ Iti doha oyagi sa umahi ho'owa bubuna yai
be adi fuya yai sa fuwa, siuhwalo fuyana,
ibege ti hohoya edi maliyaho anyona ya taumahata.
- ⁴ Dodoga heyaheyayadi edi laulau hige doha ite;
iti doha hawahawa wenuna hwayahwayau ya yofohi.
- ⁵ Tau heyaya mate Yaubada haba ya fakasadi.
Yaubada ena dodoga ibege ma'edi ti miya esega.
- ⁶ Dodoga dudulaidi mate Yaubada ya ita watanidi
yo ya bobodiyedi,
na tau heyaya mate Yaubada haba ya fakamkamnadi.

8

Deiwidi Wana ya Uli

Samsi 8:1-2

- ¹ Aee-, GUYAU, ema Yaubada, dodoga mahudo'idi tano'ubu yai sa sibai,
mate um wa hasai wananaha.
Em namanamali ya mala wananaha,
habahim galewa malana.
- ² Wawaya nom ha'a sa dabu, yo ma nomnomdi haba sa fadebasaen.
Ami waiyunu lisidi yai haba ya ita watanimiu,
yo ya bobodiyemiu;
Sai haba ya fakamkamnamiu.

23

GUYAU ya Ita'ita Watanigu

- ¹ Ibege ya gogo gesagesa,
pa'ana fuya ou'ouli,
GUYAU ya ita'ita watanigu, doha sipi tau ita wata.
- ² 1 Ya fa'anyawasigu hawahawa ida'idahedi yai
yo ya foya lauwegu ho'owa daudaumwalina yai.
- ³ Yaluwagu ya fafwaufwau fuyoi.
Hesana yai eda'eda dudulaina yai ya foyahigu.
- ⁴ Yena E lau hobohobo kamukamumuna yai
ibege heyaheyaya la'i ya 'wasabuwen,
pa'ana um ma'egu.
Em pidipidili yo em tu'e sa bobodiyegu.
- ⁵ Agu waiyunu matadi yai,

agu an'angogo wa abi nonohai.
 Kulugu wa fama'i.
 Agu kapu wa famohafu tabutabuliwa.
 6 Wananaha, egu miya mahudo'ina yai,
 wa faloholohogu yo wa gadogadosisiyegu.
 Na yau haba GUYAU ena ai luma E gogo ee-,
 hige anadan.

27

Deiwidi ana Wana ya Uli

- 1 GUYAU mate egu mala yo tau fafamwahuli.
 In egu mwahuli tau fa'adidilina
 be sai haba E 'wasabuwen?
 2 Yena agu waiyunu, heyaya dodogadi sa duhu mahano'igu
 bena sa faheyayagu,
 iti moho haba sa fa'alu betibeti be sa be'u.
 3 Ibe sa fata'i'iligu;
 ibege ya 'wasabu.
 Yo yena agu halulu sa laoma,
 haba nuwagu ya adidili.
 4 GUYAU lisina yai ginauli esega E an'etai
 yo E fanuha wananahai mate,
 bena GUYAU, ena luma yai E miya,
 fuya ou'ouli, egu mwahuli ganahewana yai
 be nenena loholohona E ita'itai
 yo E laulau'u'ula lau lisina ena Dubu Tabuna yai.
 5 Yena pilipili E fahoina
 haba ya bobodiyegu.
 Haba ena palai fafatabuna yai ya simogu,
 yo ume'ehu hewa wananahana yai haba ya tolegu.
 6 Habahim, E tamahiti,
 be agu waiyunu sa fata'i'iligu E ti'e tawaidi be ibege ti lei hafihafitigu.
 Em luma fatabuna yai haba egu antalasam E ginauli ma wowogu;
 Haba E wana yo dagugu loholohona E ginauli be GUYAU E fadebasae.
 7 Aee-, GUYAU, u nuwatohatohaegu,
 yena E yoga la'ila'i alinagu u atahi be u bui.
 8 Wa liba uwen, "U laoma u fadebasaegu!"
 Logena e laoma.
 9 Yau em tau lau fayofayo! Tabu u manabala'egu
 be u ta'ai mulimuliyegu.
 Um tau sagusaguhigu,
 Yaubada, um tau famwahuligu;
 tabu u nuwa afulegu.
 10 Ibe tamagu yo tinagu sa lau afulegu.
 GUYAU haba ya abi komakomanigu.
 11 Aee-, GUYAU! Agu waiyunu debadi yai em miyamiya, u fa'atagu,
 be laulau dudulaidi, ya miyamiya'edi.
 12 Agu waiyunu liba bwalabwaladi sa libaedi,
 sa fanuha bena sa faheyayagu
 be tabu u fele afulegu lebedi yai.
 13 E sunuma'en mate GUYAU ena loholoho haba E ita,

hola ma mwahuligu.

14 Be GUYAU u sunuma'en yo nuwam i adidili.

34

Yaubada Tau Sunumaena ya Saguhidi

Fuya hesa Abimeleki matana yai Deiwidi doha yauyaule be ya fatamali ya lau. Muli yai, Yaubada sidohana Deiwidi ena sagusaguhina lahaina yai, mate lilina Deiwidi ya uli.

¹ Fuya ou'ouli haba GUYAU E fafadebasae,
fadebasaena sopagu yai ibege ya fatautau.

² GUYAU haba E toletole hitin,
safalumadi sa abi faheyayadi, ti ata'atahi be ti kwade.

³ Mahudo'ida GUYAU te fadebasae,
yo hesana te lau hitin gogo.

⁴ E lau'u'ula lau GUYAU lisina be ya atahi;
yo egu 'wasabu mahudo'idi yai ya fasagu fahigu.

⁵ Salumadi GUYAU sa sunuma'en bena ya saguhidi,
mate nuwadi ti kwade,

pa'ana fuya ou'ouli haba ya sagusaguhidi.

⁶ Tau gogo gesagesa te, sa lau'u'ula lau GUYAU lisina,
be GUYAU ya atahi,
edi pilipili mahudo'idi yai, ya fasagu fahidi.

⁷ Salumadi GUYAU sa fafadebasae mate
Yaubada ena anelu ya bobodiyedi yo
heyaya yai ya fafasagufahidi.

⁸ Haga au lau dadai, haba ami ita lobahi, GUYAU ya loholoho,
Tau sunusunuma'enna haba nuwadi sa amna.

⁹ Umi ena dodoga fafatabudi, GUYAU au fa'atitiyen
pa'ana salumadi sa fafa'atitiyen ibege ti ku'u.

¹⁰ Laiyon gonowana adi an'an ya ofi be haba sa guliyam,
na salumadi GUYAU sa sunusunuma'en mate,
ibege ginauli loholohodi hesa lisina yai ti ku'u.

¹¹ Nanatugu, au laoma be au ata'atahi;
GUYAU fafa'atitina haba E fatalahamiu.

¹² Sai ya fanuha ya miya lofalofa,
yo loholoho ya fahoina,

¹³ Ielona yo sopana bena ya komanidi,
tabu i fapaisowa faheyayadi
yo tabu i laulau bwalabwala.

¹⁴ Heyaheyaya yai bena wa nuwabui,
yo bena wa anpate adidili,
be miyamiya daudaumwalina wa miyamiya'edi.

¹⁵ GUYAU tau laulau dudulai ya bobodiyedi,
na yena edi tan ya atahiyedi haba ya fasagufahidi;

¹⁶ na nenena ya fasana hudo'iyen, tau heyaya lisidi yai;
yo sa pe'i, haba ya nuwa fuiyedi.

¹⁷ GUYAU, tau laulau dudulai edi tan ya atahi.
Haba ya saguhidi,

edi pilipili mahudo'idi yai haba ya fasagu fahidi.

¹⁸ GUYAU mate fadidi yai,
salumadi sa nuwa belubelu ya fasagu fahidi.

- 19 Tau laulau dudulai, pilipili boludi ya fahoinadi,
in moho GUYAU ya fasagufahi pilipili lisidi yai.
- 20 GUYAU ya ita watan komakomani'i
be hige siyadana la'i i tapwai.
- 21 Heyaya tau ginaulina haba ya faheyaya fuyoi.
Na tau laulau dudulai adi waiyunu haba sa fakamkamnadi.
- 22 GUYAU haba ena tau lau fayofayo ya sagu fahidi;
yo salumadi sa sunuma'en bena In tau saguhidi,
ibege heyaya ti fahoina.

51

Liba Famahata: Samsi 51 Fuya hesa Kin Deiwidi ma'ena taumoho hudo'i hesana Ulaiya lahuna sa luma gwa'u. Waihinna hesana mate Betesiba. Yaubada ena peloweta hesa hesana Neitan, Deiwidi ya sagasagaliyen. Deiwidi nuwana ya heyaya pa'ana laulau heyayana ya ginauli be ena lau'u'ula Yaubada lisina yai ya uli.

Nuwatuhu Afule Lau'u'ulana

- Deiwidi ana wana. Fuyanna ma'ena Betesiba heyaya sa ginauli mate Peloweta Neitan ya lau lisina. (2 Samuwela 11 yo 12)
- 1 Aee-, GUYAU, em fanufanuha ya ota esegahi,
be u nuwa tohatoha'egu. Um tau fanuwatohatoha,
be egu heyaya u nuwatuhu afuledi,
- 2 Egu heyaya mahudo'idi u kaisu afuledi.
- 3 Egu heyaya E sibaidi
na fuya ou'ouli E nuwanuwatuhuidi.
- 4 Um moho lisim yai heyahayaya E ginauli,
laulau heyayana matam yai E ginauli;
be fuyanna wa falibagu uwen, "Heyaya wa ginauli!"
Mate, wa liba dudulai.
- 5 Hola tinagu bogana yai ya lau ee-,
ena fuya yosigu yai mate ha'a E heyaya.
- 6 Um wa fanuha wananaha bena ma nuwa ofi fahigu
E laowa lisim,
tabu ya nuwa luwaluwaga;
sibasiba um wa fatalahagu.
- 7 Egu heyahayaya u nuwa afuledi.
Na u kaisugu, haba E a'a.
- 8 Nuwagu wa fakamkamna
yo yaluwagu wa lau lidiyen,
in moho E atahi egu heyahayaya wa nuwatuhu afuledi
be nuwagu ya amna wananaha yo E kwade.
- 9 Tabu egu heyaya u ita'ita lau lisidi,
na mahudo'ina u nuwatuhu afuledi.
- 10 Aee-, Yaubada, nuwagu
yo yaluwagu mahudo'ina u fafwaufwau fuyoi.
- 11 Tabu u tole hudo'iyegu,
e Yaluwam Tabuna lisigu yai u lawe hudo'iyen.
- 12 U saguhigu be em liba, nuwa amnana i abigu.
Doha egu fuya nuwabui bwa'ibwa'ina yai.
Nuwagu u faloholoho fuyoi.

- 13 Habahim em laulau tau heyaya E fa'atadi
be haba sa timuli bui lisim.
- 14 Aee-, Yaubada, lau pono yai u fofofahigu,
yo u bobodiyegu na em laulau dudulai
debadi yai haba E wana.
- 15 Aee-, GUYAU, u saguhigu be ya libaliba
na haba E fadebasaem.
- 16 Suisui antalasamedi, yo antalasam gabugabudi hinaga
hige nuwam ti amnaedi.
- 17 Aee-, Yaubada, nuwagu ya tamo golugolu
mate egu antalamna logena;
Yaubada um nuwa lililidi yo nuwa talu wa fanuha.

67

Lauto'i Wanana

- 1 Aee-, Yaubada u nuwatohatohaemai,
yo u nuwa amna'emai
na em loholoho u felemai.
- 2 Be em laulau ai tano'ubu ti sibaidi.
Tau abi'abi famwahuli um, bena sa sibaim.
- 3 Yaubada! Dodoga ti fadebasaem;
dodoga mahudo'idi ti fadebasaem!
- 4 Dodoga nu'u mahudo'ina yai ti wana ma kwadedi,
pa'ana dudulai yai wa fadudulaidi.
Yo wa foya fadudulaidi.
- 5 Yaubada! Dodoga ti fadebasaem.
Mahudo'idi ti fadebasaem!
- 6 Habahim gabu an'andi sa anaho;
Yaubada Eda Yaubada ya ai'ainauyaida.
- 7 Yaubada i ainauyaida,
be dodoga mahudo'idi tano'ubu yai
haba sa fa'atitiyen.

90

Mose ena Lau'u'ula

- 1 Aee-, Guyau, hitina yo hitina,
um tau ita watanimai.
- 2 Tu'a yo tano'ubu hola hige ti tubu,
na um ibom Yaubada ota otafahina.
- 3 Dodoga wa bui fafuyodi afusa.
Uwen, "Umi tau pe'i, au fafuyo afusa!" (Aba Fatubu 3:13, Diyobi
1:21)
- 4 Boliman tausan-esega um matam yai
mate doha bon moho, ha'a ya ofi,
e doha i'ipa esega tuhulina.
- 5 Dodoga edi mwahuli wa tomo feulaidi
doha eno suwai ya ofi.
Iti doha hawahawa hesa hwalahwalaladi ya in,
- 6 na maimailafidi ya hohoya be ya pe'i,
- 7 laulauna doha manabalam ya fadawa wunumai,
haba em manabala 'e 'wasabuwen.
- 8 Ema heyaya wa famahatadi, simosimodi hinaga wa itadi.

- ⁹ Ema miya lahaidi mahudo'idi yai wa manamanabala'emai,
ema mwahuli wa tomo feulaidi doha yahafuwa.
- ¹⁰ Gonowana te miya boliman 70,
na yena te fulufuluga haba 80, in moho ema miya lahaidi yai
pilipili yo kamkamna 'e fafahoinadi,
na hige walolona 'e pe'i.
- ¹¹ Hige sai em manabala la'ina i sibai,
na ibe 'e siba haba 'e 'wasabuwem.
- ¹² U fatalahamai be em sibasiba ai abi,
ema lahai ya tupo.
- ¹³ Aee-, Guyau, u feulama.
Em tau lau fayofayo ai, u nuwatohatohaimai.
- ¹⁴ Hwalahwalaladi em gadogadosisi ota'otafahina lisina yai u famohafu-
mai
be ema miya lahaidi mahudo'idi yai haba ma kwadema 'e wana.
- ¹⁵ Boliman lofadi somo wa fafapilipilimai
mate bolimandi lofadi hinaga nuwamai u fakwadedi.
- ¹⁶ Em paisowa gigibwalina u fa'itamai, ai em tau laufayofayo lisimai yai,
yo em gigibwali namanamalina, nanatumai u fa'itadi.
- ¹⁷ GUYAU ema Yaubada, u ainauyaimai;
ema paisowa hinaga ti lohohoho.

95

Yaubada Fadebasaena Wanana

- ¹ Au laoma! Te wana lau GUYAU lisina,
tau famwahulida te wowo'en ma kwadeda.
- ² Te laoma lisina ma lauto'ida;
dagugu la'ila'i te ginaulidi yo
te wana ma kwadeda ya lau lisina.
- ³ GUYAU mate In Hewa Wananaha Yaubadana,
yaubada mahudo'idi edi wasawasa.
- ⁴ Tano'ubu mahudo'ina mate in, enehena, gon yai
ya hasai be-, oya yai yo.
- ⁵ Gabogabo yo tanohi pitapitalina ya fatubudi,
mate In tanuwagadi.
- ⁶ Au laoma te tuli bono
be GUYAU tau fatubuda te fadebasae.
- ⁷ Pa'ana in eda Yaubada
na ita ena gana ganahewana yai
doha sipi tau ita'ita watanidi ena sipi ya bobodyedi.
Aee-, aho te ibe ami ata'atahi lau lisina!
- ⁸ Tabu nuwamiu au guduguidi doha afa wahamiu
somo sa ginauli Meliba yai,
lahaina yai Masa yai, nu'u pitapitalina yai. *(Au'aulaha 17:7; Namba
20:13)*
- ⁹ Amainiya afa tamamiu sa lau itagu.
Ginauli E ginaulidi sa itadi ha'a. Na hola sa anpateigu.
- ¹⁰ Bolima 40 egu manabala hiti ni lisidi yai.
Ayawa, "Dodoga ni, nuwadi sa an'anloya gaibu,
egu laulau hige ti sibaidi."
- ¹¹ Be manabala yai E angwala
bena tabu ti luhulau egu aba an'anyawasi yai.

100

Lauto'i Wanana

- 1 Tano'ubu mahudo'imiū ma kwademiū,
au halabo lau GUYAU lisina.
- 2 GUYAU au fadebasae ma nuwa lohohomiū.
Au laoma GUYAU matana yai
ma kwademiū yo ma wanawanamiū.
- 3 GUYAU mate Yaubada!
In ya ginaulida bena, enehena.
Ita ena dodoga doha sipi baiwadi.
- 4 Au luhulau eda'edana hafohafona yai, ma laulauto'imiū,
au luhulau Dubu Tabuna dobidobina yai ma fadebasaemiū!
Au lauto'iyen yo hesana au fadebasae.
- 5 Pa'ana GUYAU ya lohohoho wanana.
Ena gadosisi ota'otafahina ya ota esegahi ya lau ee-, hige anadan,
yo hitina - hitina ena sunuma ya ota esegahi
ya lau ee-, hige anadan.

103

Yaubada ena Fanufanuha

- 1 Aee-, Yaluwagu, GUYAU u fadebasae!
Ma nuwa ofi fahigu hesana fafatabuna E fadebasae!
- 2 Aee-, yaluwagu, GUYAU u fadebasae.
Ena ainauya mahudo'idi haba E nuwa nuwatuhidi,
- 3 in egu heyaheyaya mahudo'idi ya nuwatuhu afuledi
yo agu asiyebo mahudo'idi ya falohohodi,
- 4 Pe'i yai ya famwahuli fuyo'igu,
be ena falohohoho yai,
in ya gadogadosisiyegu yo ya fanuwatohatohaegu.
- 5 Egu miya lahaidi ganahewadi yai
ginauli lohohohodi ya ai'ainauyaigu,
be haba taugu ena adidili ya fafwaufwau fuyoi
doha magesubu gubugubufwauna.
- 6 GUYAU laulau dudulaina yai
safalumadi sa ita lidilidiyedi ya saguhidi.
- 7 Ena nuwatuho Mose ya fatalaha,
yo ena paipaisowa Isalaela dodogadi hinaga ya fatalahadi.
- 8 GUYAU in fafanuwatohatohana yo an'ansoina,
hige i manamanabala feula yo ena gadosisi ya fafatadada.
- 9 In ibege fuya ou'ouli i laulau fagilu,
yo ena manabala ibege i ota esegahi.
- 10 Eda heyaya debadi yai in gonowana ya fakamkamnada,
in moho ibege i ginauli.
- 11 Doha galewa tano'ubu ya saipwai
mate ena gadosisi la'ina tau fafa'atityenna lebedi yai.
- 12 Eda heyaheyaya lofana doha
tefa saisai yai, na ya lau ee-,
tefa leuleu yai mate ya kamfahidi.
- 13 Doha taumoho nanatuna ya fanuwatohatohaedi
mate doha GUYAU tau fa'atityenna ena fanuwatohatohaedi.

- 14 Pa'ana ya sibai, ita tanohi moho lisina yai ya ginaulida,
be ya nuwatuhui ita hige dodoga adi'adidilida.
- 15 Eda miya lahaidi yai doha hawahawa,
doha mula in'in gaibudi, sa taya be sa pe'i.
- 16 Hwayahwayau ya towa tawaidi be sa failaulauwidi
na hige sai i ita fuyo'idi.
- 17 Safalumadi GUYAU sa ita hiti'i, ena gadosisi ota'ota fahidi.
Lisidi yai, ena lohohohi haba ya ota esegahi ya lau ee-,
hitina yo hitina.
- 18 Umi, safalumadi ena liba fasunuma yo laugagayo sa atahiyedi,
mate bena sa awa'abiyedi.
- 19 GUYAU galewa ya abi ena aba ta'ai,
be amainiya ginauli mahudo'idi ya tanuwagaidi.
- 20 GUYAU au fadebasae!
Umi, ena anelu adi'adidilidi yo dididigadi,
yo umi ena laugagayo au awa'abiyedi,
yo au ata'atahi lau somo ya libalibaedi.
- 21 Wananaha! GUYAU au fadebasae!
Umi, Galewa ena hiyala dodogadi,
yo umi, ena tau paisowa,
be ena nuwatuhu ami laulau watandi,
- 22 Ginauli mahudo'idi ya ginauli ena aba ba'isa nu'una mahudo'ina yai,
Guyau, au fadebasaen.
GUYAU ee-, egu nuwanuwatuhu yai E fadebasaem.

110

GUYAU ena Kin ya Tole Hitin

- 1 GUYAU ya libalau egu Guyau lisina;
Ai sibagu u ta'ai ya lau ee-, am waiyunu E abidi,
be ahem ubuna yai E toledi.
- 2 GUYAU! Em gigibwali ya tadada Saiyon Nu'una yai,
be am waiyunu haba wa tanuwagaidi.
- 3 Lahaina ni haba am waiyunu wa hiyalaidi.
Haba em dodoga sa faisagusagu.
Doha hwahwalala sibudi, tanohi sa fa'wau,
am hewahewali tatau haba sa laoma sa saguhimiu.*
- 4 GUYAU ha'a ya angwala yo ibege nuwana i bui.
Um haba tau antalasam hige ana siga,
doha Melekisideki ena pele.
- 5 GUYAU mate In nima sibam yai,
lahaina ni yena ya manabala haba kin ya faheyayadi.
- 6 Haba ena fakasa ya fatalu ai nu'u hesa - hesa,
be haba silan yai ya famohafudi,
na tano'ubu edi kin haba ya sai tawanidi.
- 7 Sagasaga eda'eda sadaina yai, haba ainiya Kin ho'owa ya nom,
be tauna ya fa'adidilidi.
Ana waiyunu haba ya lei hafihafitidi.

* 110:3 Lausoiso i te ya po'i wananaha Buka haisa tiyen: am hewahewali tatau haba sa laoma lisim ai tu'a tabudi. Na haisa sa lau hudo'i.

119

GUYAU ena Laugagayo Awa Abiyenna

Samsi 119:9-16

Beth

- ⁹ Haba sidohana taumoho hewahewalina ena mwahuli ya bobodiyei?
Bena Em laugagayo ya awa abiyedi.
- ¹⁰ Nuwagu ma ofi fahina em laugagayo E awa abiyen.
U ita watanigu, be ibege em laugagayo ya lau afuledi.
- ¹¹ Em liba E nuwatuhui nuwagu yai,
be ibege heyahayaya ya ginauli ai lisim.
- ¹² GUYAU ee-, E fadebasaem.
Em laugagayo u fatalahagu.
- ¹³ Laugagayo mahudo'idi mo'am yai wa libaedi.
E liba fuyo'idi.
- ¹⁴ E kwade fuyanna em laugagayo E laulau watandi,
habahim gogo wasawasadi.
- ¹⁵ Em abi'abi yo em laulau
E nuwatuhu fadosidi.
- ¹⁶ Em laugagayo E nuwa amnaedi, ibege nuwagu i fui.

139

Yaubada ya Siba Wananahaida

Wana Tau Lau Kulukuluwenna, Deiwidi ana Wana Hesa

- ¹ Guyau, wa siba wananahaigu
nuwagu ganahewana wa ita fa'ofi.
- ² Egu ta'ai yo egu obiyo ha'a wa sibaidi.
Edam ya lofa in moho egu nuwanuwatuhu ha'a wa sibaidi.
- ³ Egu leu, egu sae yo egu anyawasi wa sibaidi.
Egu laulau mahudo'idi ha'a wa itadi.
- ⁴ Guyau, hola hige liba hesa ya libaen
na ha'a wa siba.
- ⁵ Um egu eda wa bwa'iyyen yo hinaga muligu yai wa laolaoma,
em gigibwali yai wa bobobodiyegu.
- ⁶ Sibasiba doha ite mate no'ona hige gonowagu,
ya hasai wananaha be hige gonowana somo ya ita lobahi.
- ⁷ Siya haba E fuyofuyo'egu be ibege u itagu?
- ⁸ Ibe E hasai galewa, um amainiya;
ibe E pe'i be sa bo'usaigu, um hinaga amainiya.
- ⁹ Ibe E lofo lau maihala ena aba kepama nu'una yai,
e E lau maihala ena aba bulu nu'una yai E miya,
- ¹⁰ ai nu'udi ni hinaga haba wa foyahigu,
na em adidili aba bobodiyegu.
- ¹¹ Yau gonowagu kamumu E faliba ya simogu
e mala ya fata'i'iligu gonowana e faliba ya i'ipa.
- ¹² In moho kamumu yai hige gonowana
ya ala simo'em hinaga.
- I'ipa lisim yai ya mahata doha lahai.
Kamumu yo mahata um lisim yai gonogonowadi.
- ¹³⁻¹⁵ Tinagu bogana ganahewana yai wa itagu;
um ibom moho wa siba yau amainiya,

- kamumu ganahewana yai.
 Taugu mahudo'idi wa ginaulidi,
 wa fasusu gogondi tinagu bogana ganahewana yai.
 E fadebasaem pa'ana wa ginauli loholoho'igu
 yo wa ginauli komakomanigu.
 E siba wananaha em paisowa sa fanuwa no'ono'o wananaha.
¹⁶ Taugu hola hige u fasusu gogondi
 na hola hige lahai bwa'ibwa'ina i tubu,
 mate ha'a wa itagu.
 Na egu mwahuli lofana fisa ha'a wa uli nonohai em buka yai.
¹⁷ Aee-, egu Yaubada, hige gonowana em nuwatuhu ya siba ofinidi,
 pa'ana sa ouli wananaha!
¹⁸ Hige gonowana hinaga ya fatilidi
 pa'ana sa ouli wananaha, habahim gelegele fufu'adi!
 Yena bena mahudo'ina E fatili,
 mate yena E eno obiyo, um ma'egu.
¹⁹ Aee-, egu Yaubada, E fanuha wananaha
 bena heyaya tau laulau ginauli wa wunuidi!
 Yo tau ai'aiyunu wa falakodi.
²⁰ Sa liba fafaheyayam
 yo hesam hige ti fa'atitiyen.
²¹⁻²² Guyau, tau 'waiyo'o'em hinaga E 'waiyo'o'edi.
 Em liba hige ti lau watan be iti agu waiyunu.
²³ Nuwagu ganahewana u mainene komakomani'i,
 egu nuwanuwatuhu u sibaidi.
²⁴ Laulau heyahayayadi somo lisigu yai u fa'itagu
 na u foya lawegu mwahuli eda'edana ota'otafahina lisina yai.